

ДЖЕЙМЗ ФЕНИМОР КУПЪР

ПРЕРИЯТА

ЧЕТИВО ЗА ЮНОШИ

ДЖЕЙМС ФЕНИМОР КУПЪР ПРЕРИЯТА

Превод: Борис Миндов

chitanka.info

ПРЕДГОВОР

Геоложкият строеж на оная част от Съединените щати, която лежи между Алеганите и Скалистите планини, е породил много находчиви теории. Фактически цялата тази обширна област е равнина. На разстояние около хиляда и петстотин мили от изток към запад и шестстотин мили от север към юг едва ли има възвишение, достойно да се нарече планина. Дори хълмовете са рядкост, макар че значителна част от местността има повече или по-малко „вълнист“ характер, както е описано в началните глави на тази творба.

Има сериозни основания да се мисли, че територията, която понастоящем обхваща Охайо, Илинойс, Индиана, Мичигън и значителна част от страната западно от Мисисипи, някога се е намирала под вода. Почвата на всички гореизброени щати явно се състои от наноси и могат да се намерят отделни каменни блокове, чието естество и разположение не позволява да се отхвърля с лека ръка мисълта, че те са пренесени на сегашното си място от плаващ лед. Според тази теория Големите езера са представлявали вирове на дъното на огромен сладководен басейн, толкова дълбоки, че не са могли да бъдат пресушени от катаклизма, който оголил сушата.

Не трябва да се забравя, че французите, докато владеели Канада и Луизиана, претендирали и за цялата въпросна територия. Техните ловци и предни войскови отряди първи установили отношения с дивите обитатели и най-ранните описания на тези обширни земи, стигнали до нас, са излезли изпод перото на френски мисионери. Затова в тази част на Америка се употребяват много френски думи и са се утвърдили много френски имена на местности. Първите авантюристи, които проникнали в тия диви места, открили сред горите просторни равнини, обрасли с гъст храсталак или буйна трева, и ги нарекли ливади. Когато на мястото на французите дошли англичаните и намерили природа, отличаваща се от всичко, което били виждали в Европа, и обозначаваща вече с дума, която не изразявала нищо на родния им език, те оставили условното наименование на тези

естествени „ливади“. Така френската дума „prairie“ (прерия) влязла в английския език.

В Америка има два вида прерии. Тези, които лежат източно от Мисисипи, са сравнително малки, извънредно плодородни и винаги заобиколени от гори. Те се поддават на интензивна обработка и бързо се заселват. Такива има много в Охайо, Мичигън, Илинойс и Индиана. Те имат този недостатък, че са бедни на гори и вода — голямо зло там, където човекът още не е поправил с умението си недостатъците на природата. Но тъй като тази област, както разправят, е богата на каменни въглища и навсякъде може да се намери вода чрез прокопаване на кладенци, предприемчивите заселници постепенно превъзмогват тези трудности.

Вторият вид естествени „ливади“ се простират западно от Мисисипи, на неколкостотин мили разстояние от тази река, и се наричат Големите прерии. От всички известни местности в света те приличат най-много на татарските степи: обширни земи, които, поради липсата на горепосочените две важни условия, не могат да изхранят многочислено население. Наистина реките тук са много, но тази област е почти лишена от ручей и потоци, които носят толкова благополучие и плодородие.

Как и кога са се образували Големите американски прерии, е една от най-дълбоките загадки на природата. Съединените щати, Канада и Мексико имат една обща особеност — огромно плодородие. Трудно е да се намери в света друга толкова обширна територия с толкова малко неизползваема земя, както обитаваните райони на Съединените щати. Повечето от планините могат да се обработват; и дори почвата на прериите в тази част на републиката представлява дебел наносен слой. Същото може да се каже и за земите между Скалистите планини и Тихия океан. Тук се простира широк пояс от полупустиня, в която се разиграва действието на настоящата повест и която наглед е била преграда за по-нататъшното проникване на американците на запад. От първото издание на тази книга обаче границите на републиката стигнаха чак до Тихия океан и заселникът, вървейки по петите на трапера, вече се е настанил по бреговете на това безкрайно море.

Големите прерии, изглежда, са станали последното убежище на червенокожите. Останките от мохиканите и делауерите, криките,

чоктозите и чероките са обречени да доживяват дните си из тия, просторни равнини. Общият брой на индианците в Съединените щати според различни преценки е между сто и петстотин хиляди. Повечето от тях населяват земите западно от Мисисипи. Във времето, към което се отнася този разказ, те непрекъснато са воювали помежду си и племенната вражда се е предавала от поколение на поколение. Републиката направи много, за да възстанови със сила мира в тия диви краища, и сега може да се пътува безопасно там, където преди двайсет и пет години цивилизован човек не смееше да мине без охрана.

Неотдавнашните събития донесоха на Големите прерии широка известност и сега четем за пътешествия из тях така, както преди половин век четяхме разказите на преселниците, успели да стигнат Охайо и Луизиана. Характерно за епохата е, че вече се обсъжда оживено къде точно през тия обширни равнини да се прокарат железопътни линии и такъв проект сега не изглежда неосъществим.

С тази книга завършва животоописание на Кожения чорап. Изморен от годините, той не е вече ловец и воин, а е станал трапер на Великия Запад. Ударът на брадвата го е прогонил от любимите му лесове и в безнадеждното си примирение със съдбата той е потърсил убежище из голите степи, които се простират чак до Скалистите планини. Тук той прекарва последните години от живота си и умира така, както е живял — философ-отшелник, с някои малки недостатъци и нито един порок, честен и естествен като самата природа, на която принадлежи.

ГЛАВА I

*Овчарю стар, с учтивост или злато
подкрепа ако можем да си купим
в тоз пуси край, приют и хляб ни дай...
Шекспир — „Както ви харесва“^[1]*

Много се говори и писа на времето дали да се присъединят обширните земи на Луизиана^[2] към и без това вече огромните и само наполовина заселени територии на Съединените щати. Но когато разгорещеността на спора попремина и съображенията на различните групировки отстъпиха пред по-широки възгледи, разумността на тази мярка получи всеобщо признание. Скоро и на най-ограничените умове стана ясно, че макар природата да е поставила пустинята като преграда за разпростирането на нашето население на запад, благодарение на тази мярка ние станахме владетели на един пояс от плодородни земи, които иначе, във водовъртежа на събитията, можеха да преминат в ръцете на някой друг съпернически нам народ. Тя ни направи единовластни господари на цялата обширна вътрешна област и постави изцяло под наш контрол безбройните диви племена, живеещи по нашите граници; изглади разните спорове за права и вдъхна на народа чувство за увереност; откри хиляди пътища за вътрешната търговия и излаз към водите на Тихия океан; и ако някога се наложи да се раздели по мирен начин тази огромна държава, същата мярка ни осигурява съсед, който има с нас общ език, обща религия, общи институции и, да се надяваме, същите представи за справедливост в политиката.

Покупката стана в 1803 г., но чак на другата пролет предпазливият испански губернатор, който управляваше тази област от името на своя европейски монарх, се реши да признае правата на новите собственици или поне да им позволи да влязат в нея. Ала едва-що завърши формалното прехвърляне и бе призната новата власт, цели

пълчища от ония неспокойни души, които постоянно бродят из низините на американското общество, нахълтаха в горските дебри по десния бряг на Мисисипи със същата безгрижна смелост, която вече бе подтиквала мнозина от тях в неуморното им придвижване от крайатлантическите щати към източните брегове на Бащата на реките^[3].

Трябваше да мине доста време, докато многобройните богати колонисти от южната провинция се слоят с новите си сънародници; в замяна на това обаче малочисленото и бедно население на по-северната област бе почти незабавно погълнато от водовъртежа на многолюдната и стремителна емиграция. Неудържима след първоначалните успехи, тази вълна бе спряна за малко, но после неочаквано получи нов силен тласък. Трудностите и опасностите на предишните набези бяха забравени, когато пред тези предприемчиви хора се откриха безкрайните и неизследвани земи с всички техни въображаеми и действителни богатства. Последниците бяха такива, каквито лесно могат да се предвидят, когато пред очите на един народ, закален в трудни начинания, се яви толкова съблазнителна перспектива.

Хиляди хора от по-старото поколение в щатите, които тогава се наричаха нови^[4], се отказваха от радостите на тъй трудно завоюваното благополучие и предвождайки дълги върволици от свои потомци, родени и израсли в горите на Охайо и Кентъки, се впускаха в дълбините на материка, за да търсят това, което на прозаичен език можем да наречем естествена и по-подходяща среда. Между тях беше известният смелчак и горски скитник, който пръв бе проникнал в дебрите на втория от гореспоменатите щати. Този безстрашен и уважаван старец извършваше сега последното си преселение, оставяйки безкрайната река между себе си и множеството, привлечено от успеха му, за да намери ново тихо пристанище, тъй като старото, стеснено от законите на човешкото общество, бе загубило цената си в очите му.^[5]

При такива начинания хората обикновено се водят от навиците си или се поддават на желанията си. Неколцина, примамвани от многообещаващи миражи и жажда за бързо забогатяване, търсеха златни жили в тия девствени земи. Но далеч по-многобройната част от емигрантите се заселваше край бреговете на по-големите реки,

задоволявайки се с богатия добив, с който тинестата крайречна почва щедро награждава дори и не толкова усърдния труженик. Така с магическа бързина се появяваха нови селища; и повечето от тях, пред чиито очи бе закупена тази пустинна територия, доживяха да видят как един суверенен щат, поделен между вече значителното си население, бе приет в лоното на националния съюз на принципа на политическото равноправие.

Събитията и сцените, описани в тази повест, се отнасят до най-ранния период на тях начинания, които дадоха толкова бърз и успешен резултат.

Беше първата година, откакто владеехме тях земи; жътвата отдавна бе прибрана и повехналите листа на разпръснатите тук-там няколко дървета вече започваха да се оцветяват с есенни багри, когато от коритото на една пресъхнала речица се измъкна керван от фургоци и продължи по хълмистата равнина — или, както се казва на езика на този край, за който става дума в нашето повествование, по „вълнистата прерия“. Колите, натоварени с покъщнина и земеделски сечива, малобройното стадо от овце и крави, което се влачеше безредно в опашката на кервана, суровата външност и невъзмутимият вид на здравеняците, които крачеха бавно край кретащите впрягове — всичко показваше, че това са група преселници, тръгнали на запад да търсят Елдорадо. Но противно на обичая на хора от този род те бяха напуснали плодородните долини на Югоизтока и преминали — а как, това знаят само смели търсачи като тях — през падини и буйни потоци, през дълбоки тресавища и сухи степи, за да стигнат места далеч извън обичайните предели на заселените цивилизовани области. Пред тях лежаха ония широки, толкова еднообразни на вид равнини, които се простират до подножието на Скалистите планини; и много дълги и нерадостни мили бяха останали между тях и пенливите, мътни води на бързотечната Ла Плата.

Появата на такъв керван в подобно мрачно и пусто място беше още по-неочаквана, понеже околната природа предлагаше малко съблазни за алчността на търговеца и още по-малко примамки за надеждите на един обикновен заселник в нова земя.

Оскъдната трева на прерията показваше, че твърдата почва, по която колелата на фургоците трополяха леко като по утъпкан път, не се поддава на обработване; нито колите, нито добичетата оставяха

отпечатък по нея — следата се запазваше само по сплъстената и изсъхнала трева, която животните пощипваха от време на време, а често и съвсем пренебрегваха като твърде кисела храна, която няма да ядеш и от глад дори.

Каква беше крайната цел на тези авантюристи? Какви тайни причини ги караха да се чувстват привидно в безопасност в такъв далечен и несигурен край, та не се забелязваше у тях нито сянка на загриженост, неувереност или тревога? С жените и децата те бяха повече от двайсет души.

Малко по-напред от другите крачеше човек, който, ако се съдеше по държането и външността му, бе водачът на групата. Той беше висок, загорял от слънцето мъж, надхвърлил средната възраст, с мрачно лице и бавни движения. Изглеждаше отпуснат и поприведен, ала беше едър и в действителност невероятно силен. Само от време на време, когато някакво малко препятствие се изпречеше на пътя му, в бавната му походка, обикновено толкова ленива и безжизнена, се проявяваше онази енергия, която се таеше в тялото му като дремещата и тромава, но страшна сила на слон. Брадата му беше груба и широка, а челото — по-благородната част, която, както е общоприето да се мисли, отразява духовния облик на човека — беше ниско, полегато и тясно.

Облеклото на този човек беше смесено: дрехи на земеделец от груба вълна и кожени принадлежности, каквито модата и удобството са направили в известна степен необходимост за такива като него. Към тази пъстра премяна обаче бе прибавена една богата смесица от чудновати, неподходящи и безвкусни украшения. Вместо с обичайния колан от еленска кожа човекът беше препасан с избелял копринен шарф в най-крещящи цветове; дръжката на ножа му, направена от еленов рог, беше цялата обкована със сребърни пластинки; шапката от кожа на белка беше тъй мека и пухкава, че и кралица би пожелала да я носи; на грубото и замърсено палто от мъхнато сукно лъщяха копчета от мексикански златни монети; прикладът на пушката му беше изрязан от махагон и затегнат с нитове и обръчи от същия ценен метал, а тук-там висяха верижки на не по-малко от три евтини часовника. В добавка към торбата и пушката, окачени на гърба му заедно с добре напълнената и грижливо съхранявана торбичка за куршуми и рог с барут, той бе праметнал небрежно през рамо остра и лъскава брадва и

всичко това носеше видимо с такава лекота, все едно, че не беше натоварен с нищо и нищо не пречеше на вървежа му.

Малко зад тоя човек крачеха вкупом няколко млади хора в същото облекло и толкова прилични един на друг и на своя предводител, щото лесно можеше да се познае, че са членове на едно и също семейство. Макар че най-младият от тях едва ли бе достигнал оная възраст, когато според мъдрото съждение на закона човек, е отговорен за делата си, той се бе показал достоен за своя род и по ръст вече бе стигнал другите. Впрочем, в групата имаше и един-двама с по-друг облик, но тях ще опишем по-нататък в хода на повествованието.

Жените бяха само две, а от първата кола на кервана надничаха няколко мургави личица със светли къдрици и пламтящи от живо любопитство и свойствена жизнерадост очи. По-възрастната от двете жени — бледа и набръчкана — беше майка на повечето от младите членове на отряда, а по-младата — весело и подвижно, осемнайсетгодишна момиче, чиято външност, облекло и обноски явно показваха, че по обществено положение стои на няколко стъпала по-високо от всички свои спътници. Платницето на втория фургон беше тъй плътно затворено, че скриваше най-старателно това, което се намираще в него. Останалите коли бяха натоварени с груба мебел и друга покъщнина, с каквата може да разполага семейство, готово всеки момент и при всякакво време да напусне свърталището си и да тръгне на далечен път.

И в самия керван, и във външността на стопаните му имаше може би малко неща, които да не се срещат всеки ден по големите пътища на тази страна, където всичко се променя и всичко е в движение. Но своеобразието и безлюдното на местността, в която те така неочаквано се бяха появили, придаваше на преселниците още по-див и авантюристичен вид.

В долинките, които поради особения строеж на равнината се срещаха на всяка миля от пътя им, гледката беше ограничена от две страни от ония полегати и ниски възвишения, които са дали на прериите от тоя вид названието „вълнисти“, докато от другите две страни унило се точеше продълговата, тясна, суха котловина, оживявана тук-там от жалка, остра, но доста гъста трева. А от билата на възвишенията се откриваше пейзаж, уморяващ окото със своето еднообразие и угнетяваща монотонност. Земята тук приличаше на

океан, когато неспокойните му вълни се надигат изтежко, след като кипещт и яростта на бурята са почнали да затихват: същата равномерно развълнувана повърхност, същата пустота и същата безкрайна шир. Всъщност приликата между водата и сушата беше толкова поразителна, че колкото и смешна да се стори на геолога тази проста хипотеза, поетът неволно би обяснил вълнообразността на равнината със смяната на владичеството на тия две стихии. Тук-там от дъното на падината стърчеше като самотен кораб някое високо дърво с широко разперени голи клони; и за да се засили още повече илюзията, в далечината се появяваше овалът на две-три горички, които се открояваха по ръба на мъгливия хоризонт като островчета сред вълните. Не е нужно да се посочва на сведущия читател, че еднообразието на повърхността увеличава разстоянието, особено когато гледаш от ниско, но когато минаваш хълм след хълм и остров след остров, все повече се засилва печалната увереност, че предстои да се измине дълго и наглед безкрайно пространство, докато се изпълнят дори най-скромните желания на земеделеца.

Все пак водачът на преселниците упорито продължаваше своя път, като се ръководеше единствено от слънцето и решително обръщаше гръб на цивилизованите селища, и с всяка стъпка навлизаше все по-дълбоко — да не кажем безвъзвратно — в земите, населявани от нецивилизовани и диви обитатели. Но настъпваше вечер и в ума му, може би неспособен да изработи свързана система от предпазни мерки, с изключение на тия, които се налагаха в момента, все пак се промъкна известно безпокойство: как да се уреди нощуването?

Като стигна билото на едно възвишение, малко по-високо от другите, той постоя за минута и хвърли изпитателен поглед наляво и надясно, търсейки общоизвестните белези, които биха му показали място, където могат да се намерят едновременно трите най-важни неща — вода, гориво и паша за добитъка.

Изглежда, че това търсене се оказа безрезултатно, защото, след като няколко секунди огледа наоколо немарливо и равнодушно, той повлече едрото си туловище по надолницето с оная ленива стъпка, с която би се тътрило угоено добиче с тежък товар на гърба.

Примерът му бе последван мълчаливо от тия, които вървяха подире му, макар че младите хора проявиха много по-голяма заинтересованост, ако не и вълнение, като направиха, всеки на свой

ред, същия кратък оглед, когато стигнаха тоя наблюдателен пункт. По бавните движения на животните и на хората вече се познаваше, че приближава време за необходимата почивка. Сплъстената трева в долчинките представляваше пречка, която умората правеше все по-трудно преодолима и все по-често ставаше нужда да се прибегва до камшика, за да се подтикнат конете да вървят по-бързо. И точно когато всички пътници освен водача се чувстваха вече без сили и някакъв общ порив бе насочил очите им копнеещо напред, отрядът се закова на място пред една колкото внезапна, толкова и неочаквана гледка.

Слънцето се бе скрило зад гребена на най-близката прерийна „вълна“, оставяйки както винаги великолепна пламтяща ивица. Сред този огнен поток изникна човешка фигура, обрисувана на позлатения фон тъй отчетливо и тъй осезаемо, като че само да протегнеш ръка, и ще я уловиш. Фигурата беше огромна; позата ѝ изразяваше замисленост и печал; и стоеше точно на пътя на преселниците. Ала в тази ослепителна светлинна рамка беше невъзможно да се определят точните ѝ размери и действителното ѝ естество.

Впечатлението от това зрелище беше мигновено и силно. Предводителят на заселниците спря и се загледа в това тайнствено същество с мрачно любопитство, което скоро се превърна в суеверен страх. Синовете му, посъзвели се от първоначалната изненада, бавно наобиколиха баща си, а когато се приближиха един по един и тия, които управляваха впряговете, целият отряд се скупчи в една безмълвна и учудена група. Но макар всички пътешественици да имаха чувството, че пред тях стои нещо свръхестествено, тутакси се чу щракане на затвори, а един-двама по-храбри младежи вече вдигнаха пушките си, готови да стрелят.

— Кажи на момчетата да минат отдясно! — провикна се съпругата-майка решително, с рязък, неблагозвучен глас. — Ейза и Абнър непременно ще разберат що за твар е това!

— Не е зле първо да опитаме с пушката — промърмори един мрачен човек, който по черти и израз на лицето много приличаше на тази, която заговори първа, и подкрепи думите си, като опря приклада до рамото си и се прицели внимателно. — Разправят, че из тия равнини бродели стотици ловци от племето вълци-пеони. Тъй че няма да се свършат, ако очистят някой от тях.

— Стойте! — раздаде се тих, но тревожен възглас, който, както лесно можеше да се познае, се изтръгна от треперещите устни на по-младата от двете жени. — Не сме се събрали още всички. Може да е приятел!

— Кой се бърка тука? — викна бащата и изгледа мрачно и сърдито дружината свои юнаци. — Свали оръжието, свали оръжието! — продължи той, като отблъсна с исполинския си пръст дулото на пушката, а погледът му говореше, че е опасно да му се противоречи. — Аз имам още малко работа на тоя свят, нека я довършим по мирному.

Човекът, който бе проявил такава войнственост, изглежда, разбра намека на предводителя и мълчаливо се отказа от намерението си. Синовете гледаха въпросително девойката, която се бе намесила тъй енергично, чакайки пояснения от нея, но сякаш задоволена от отсрочката, която бе измолила за непознатия, тя се отпусна на седалката и предпочете да замълчи, както се полага на момиче.

В това време багрите на небето непрекъснато се меняха. Ослепителният блясък се смени с по-умерена сивкава светлина и колкото повече залезът губеше пламенността си, толкова по-естествени размери придобиваше фантастичната фигура и най после се очерта ясно. Засрамен от колебанието си — сега, когато истината се разкри, — водачът на преселниците продължи напред, но все пак, изкачвайки полегатия склон, счете за нужно да се осигури, като свали пушката си от рамото и я хвана така, че да може всеки миг да си послужи с нея.

Но като че ли тази предпазливост беше излишна. Още от първия миг, когато между небето и земята се появи тъй необяснимо фигурата на непознатия, той не помръдна и не прояви ни най-малка враждебност. А и да таеше лоши намерения, човекът, който вече ясно се виждаше, не би имал сили да ги изпълни.

Тяло, което бе понесло несгодите на осемдесет и повече зими, не можеше да събуди страх в сърцето на великан като тоя преселник. Ала въпреки преклонната възраст и мършавия, да не кажем грохнал вид, в това самотно същество имаше нещо, което говореше, че не болест, а времето бе сложило тежката си ръка върху него. Фигурата му беше съсухрена, но не изнемоцяла. Сухожилията и мускулите, някога белег на голяма сила, още изпъкваха, макар и изтънели; и целият му облик създаваше впечатление за такава якост, че ако се забрави всеизвестната тленност човешка, тялото му като че ли не би могло да изсъхне повече.

Облеклото му се състоеше главно от кожи, обърнати с космите навън; през рамо бе праметнал торбичка с куршуми и рог с барут; стоеше облегнат на пушка, необикновено дълга, но като собственика си явно прекарала дълъг и труден живот.

Когато преселниците се приближиха до самотника на такова разстояние, че да може да ги чуе, от тревата в нозете му прозвуча тихо ръмжене и легналото там високо, мършаво, беззъбо куче се изправи лениво, отърси се и даде да се разбере, че възнамерява да се възпротиви, ако пътешествениците рекат да се приближат повече.

— Мирно, Хекторе, мирно! — каза господарят му с малко глух и треперлив старчески глас. — Какво ти пречат, песчо, хора, които си вървят мирно по пътя?

— Странниче, ако познаваш добре тоя край — заговори водачът на преселниците, — покажи на един пътник къде може да намери това, което е нужно за нощуване.

— Нима е станало тясно в земите отгатък Голямата река? — запита старецът сериозно, сякаш не бе чул въпроса. — Затова ли виждам гледка, която мислех, че никога вече няма да видя?

— Е, вярно, че още има земя за хора заможни и не особено придирчиви — отвърна преселникът. — Но там не ми е по вкуса, става много претъпкано. Колко има според теб оттук до най-близкия бряг на Голямата река?

— Преследван елен може да охлади тялото си в Мисисипи, ако пробяга не по-малко от петстотин мили.

— А как наричаш тоя край?

— Какво име — отвърна старецът, като вдигна тържествено пръст нагоре — можеш да дадеш на мястото, където виждаш ей оня облак?

Преселникът погледна събеседника си, сякаш не разбра какво му говорят, и се усъмни, че му се подиграват, но се задоволи да забележи:

— Ти, странниче, си май като мен отскоро тук, иначе не би отказал да помогнеш на пътника със съвет: думите не струват кой знае колко, а понякога завързват дружба.

— Съветът не е подарък, а дълг, който старите плащат на младите. Какво искаш да знаеш?

— Къде мога да разположа лагера си за нощуване? На постеля и ядене не съм придирчив, ала всички опитни пътешественици като мен

знаят ползата от сладката вода и хубавата паша за добитъка.

— Ела тогава с мен и ще имаш и едното, и другото; а в тази гладна степ не мога да предложа почти нищо друго.

Като рече това, старецът метна на рамо тежката си пушка с лекота, малко учудваща за годините и външния му вид, и без да добави нито дума повече, поведе пришълците по стръмнината към съседната долчинка.

---

[1] Цитатите от Шекспир в началото на глава I, III, IV, VI, VII, IX, X, XIII, XV, XVI, XVII, XVIII, XXXI, XXXII и XXXIV са превод на Валери Петров, а на глава II, V, VIII, XI, XII, XIV, XIX, XX, XXI, XXII, XXIII, XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX и XXXIII — са превод на Борис Миндов. ↑

[2] През 1803 г. Франция продала на САЩ за 15 милиона долара днешна Луизиана, която била получила от Испания по мирния договор от 1801 г. — Б. пр. ↑

[3] Така се нарича Мисисипи на някои индиански езици. Читателят ще добие по-правилна представа за значителността на тази река, ако си спомни, че Мисури и Мисисипи са всъщност една река. Общата им дължина е около четири хиляди мили. — Б. а. ↑

[4] Всички щати, приети в Американския съюз след революцията, се наричаха нови, с изключение на Вермонт, който имаше права на независимост още преди войната, но те бяха признати едва по-късно. — Б. а. ↑

[5] Става дума за полковник Бун, основоположника на Кентъки. Този почтен и безстрашен пионер на цивилизацията на 92-годишна възраст се пресели в нови земи на триста мили западно от Мисисипи, понеже намираще гъстотата на населението — десет души на квадратна миля! — твърде притеснителна. — Б. а. ↑

ГЛАВА II

*Тук разпъвам шатра; тук съм тая ноц,
а къде ли утре? Е, пък все едно.*
Шекспир — „Ричард III“

Пътешествениците скоро се убедиха по обичайните безпогрешни признаци, че необходимите условия за престой не са далеч. От склона бликаше звънко бистър извор и като се сливаше наблизко с други подобни ручейчета, образуваше поток, който лесно можеше да се проследи на много мили из прерията по тревата и купчинките храсти, поникнали тук-там под въздействието на неговата влага. Натам се бе запътил и непознатият, следван с готовност от впрегнатите коне, чийто инстинкт им подсказваше, че ги чака прясна паша и почивка.

Като стигна по своя преценка подходящо място, старецът се спря и мълчаливо, само с очи, като че запита преселниците има ли тук всичко, което им е нужно. Водачът даде знак също с очи, че го разбира, след което огледа мястото с придирчив поглед на познавач. Тромавите му, бавни движения показваха, че тоя човек не е от особено припрените.

— Да, бива го — каза той, доволен от огледа си. — Момчета, слънцето залезе, размърдайте се.

Младите мъже се подчиниха. Заповедта — защото по тон и начин прозвуча наистина като заповед — бе приета почтително, но никой не бързаше: една-две брадви се спуснаха от раменете на земята, ала притежателите им продължаваха да оглеждат наоколо вяло и равнодушно. В това време старият пътешественик, явно свикнал с нрава на синовете си, свали от гърба си торбата и пушката и подпомаган от познатия ни вече човек, който тъй прибързано се хващаше за оръжието, се залови спокойно да разпряга конете.

Накрая най-големият от синовете пристъпи тежко напред и някак без особено усилие заби брадвата до дръжката в мекото тяло на една

топола. Той постоя, загледан за миг в резултата от удара си с такова презрение, с каквото навярно великан наблюдава безсилната съпротива на джудже; после размаха сечивото над главата си изящно и ловко, както би действал майстор на меч с по-благородното си, но не толкова полезно оръжие, бързо разсече ствола на дървото и накара гордия връх да рухне, сразен от сивата му. Останалите наблюдаваха това с лениво любопитство, докато не видяха победения дънер проснат на земята, и като по сигнал за обща атака се запретнаха дружно за работа. Не мина много време и със сръчност, която би учудила несведущия наблюдател, те разчистиха от дървета нужния им малък участък тъй резултатно и почти тъй бързо, като че оттук бе минал ураган.

Непознатият следеше безмълвно, но внимателно работата им. Всеки път, когато някое дърво се строполеше със свистене, той вдигаше тъжен поглед към пролуките, които се отваряха към небето, и най-после се извърна, мърморейки си нещо с горчива усмивка, сякаш смяташе недостойно да изкаже гласно недоволството си. След това, като се промъкна през тълпата деца, заети усърдно с паленето на огъня, който вече пламтеше весело, старецът почна да наблюдава водача на преселниците и мрачния му помощник.

Двамата бяха вече разпрегнали конете, които тутакси захрупаха лакомо вкусните и питателни листа на повалените дървета, и сега се занимаваха с колата, чието съдържание, както казахме по-горе, тъй очебийно криеха. Макар че в тази кола беше наглед тихо и пусто като във всички останали, двамата мъже, бутайки с все сила колелата, я отделиха от другите коли на сухо, високо място до края на горичката. Те донесоха няколко пръта, очевидно отдавна приспособени за тази цел, и като забиха по-дебелите им краища здраво в земята, завързаха ги откъм по-тънкия край за обръчите, които крепяха платнището на фургона. След това издърпаха краищата на платнището, затъкнато отстрани на колата, опънаха го на прътите и най-после го прикрепиха за земята с колчета, тъй че се образува доста просторна и извънредно удобна шатра. Като провериха работата си със зорко, придирчиво око, оправяйки тук някоя гънка, забивайки там колчето по-здраво, двамата мъже отново се напънаха — задърпаха колата за ока и я измъкнаха изпод навеса, докато остана на открито, без покривало и без никакъв багаж освен няколко леки мебели. Водачът тутакси премести собственоръчно тези мебели в палатката, като че влизането там беше

особена привилегия, на която нямаше право дори най-довереният му приятел.

Любопитството е страст, която усамотеният живот не угасява, а разпалва, и старият обитател на прерията неволно ѝ се поддаде, като наблюдаваше тези загадъчни предпазни мерки. Той се приближи до шатрата и се готвеше да дръпне платнището на входа с явното намерение да разучи по-точно какво се крие в нея, ала мъжът, който веднъж вече бе заплашвал живота му, го улови за ръката и с груба сила го отблъсна от мястото, към което се бе насочил.

— Има едно честно правило, приятелю — забеляза човекът сухо, но със страшна заплаха в очите, — което понякога може да ти спести неприятности, и то гласи: „Не си пъхай носа в чужда работа“.

— В тоя пустинен край хората рядко носят нещо, което да трябва да се крие — отвърна старецът, сякаш искаше някак неловко да се оправдае за едва несторената волност. — Пък и не мислех, че ще ви обидя, като разгледам удобствата ви.

— Тук, струва ми се, рядко идват хора. Изглежда стар край, но, както виждам, не особено заселен.

— Тази земя, мисля, не е нито по-млада, нито по-стара от което и да било друго творение господне; а това, което казваш за нейните обитатели, е вярно. Много месеци, преди да срещна вас, не бях виждал лице с цвят като моето. Искам да ти кажа още веднъж, приятелю: нямах никакъв лош умисъл; мислех само, че зад платнището може да има нещо, което да ми напомни за миналото.

Когато доизрече това просто обяснение, непознатият смилено се оттегли, като човек, разбрал дълбокия смисъл на закона, според който всеки има право спокойно да се ползва от благата си, без досадна намеса от страна на своя съсед — нерушимо и справедливо правило, което навярно бе усвоил едновременно е навика си към уединен живот. Когато се приближи до малкия лагер на преселниците, в какъвто бе превърнато разчистеното място, той чу как водачът с гръмлив, хрипкав глас извика:

— Елен Уейд!

Девойката, вече представена на читателя, която заедно със старицата и дъщерите ѝ се занимаваше с огъня, скочи и с готовност се отзова на този повик; пробягвайки с лекота на млада антилопа покрай непознатия, тя мигновено се скри зад неприкосновените завеси на

шатрата. Нито внезапно ѝ изчезване, нито шетнята около разпъването на палатката не предизвика ни най-малко учудване у останалите. Младежите, привършили сечта, оставиха брадвите и със същата мудност и небрежност се заловиха за други работи: едни разпределяха справедливо кърмата между добитъка, други стриваха с тежки чукала царевица за качамак, един-двама отместиха останалите коли и ги разположиха така, че образуваха един вид външно укрепление около иначе незащитения лагер.

Всички тези работи бяха привършени скоро и тъй като прерията наоколо вече тънеше в мрак, свадливата стопанка, която още със спирането подвикваше кресливо на немарливите си, лениви синове, сега извести гръмогласно, та се чу надалеч — а това беше опасно — че вечерята е готова и само чака тия, които трябва да се справят с нея. Каквито и други качества да има жителят на пограничните райони, рядко му липсва една добродетел — гостоприемството. Щом чу пронизителния вик на жена си, преселникът затърси с очи непознатия, за да му предложи почетното място на простата трапеза, на която тъй безцеремонно ги бяха поканили.

— Благодаря ти, приятелю — отговори старецът на грубоватата покана да седне по-близо до димящия котел. — Благодаря от все сърце. Само че съм ял достатъчно за днес, а и не съм от тия, дето си копаят гроба със зъби. Е, щом желаяш, ще приседна за малко, защото отдавна не съм виждал как хора с цвета на моята кожа ядат хляб.

— Значи, от дълго време живееш по тия места? — по-скоро забеляза, отколкото запита, преселникът, претърпял устата си с вкусния качамак, приготвен от сръчната му, макар и неприятна съпруга. — У нас, на изток, ни разправяха, че ще намерим тук малко заселници и трябва да призная, че тази мъква е, кажи-речи, вярна, защото, ако не се смятат канадските търговци по Голямата река, ти си първият бял човек, когото срещам, след като съм изминал цели петстотин мили — така излиза по твоите сметки.

— Макар и да съм прекарал в тоя край няколко години, едва ли мога да се нарека заселник, тъй като нямам постоянно жилище, а и рядко се задържам повече от месец на едно място.

— Да не би да си ловец? — продължи разпита преселникът и изгледа новия си познайник отстрани — сякаш да провери

снаряжението му. — Пушчицата ти май не я бива твърде за такава работа.

— Остаряла е като стопанина си и като него отдавна е за бракуване — рече старецът и погледна пушката си със странна смесица на нежност и съжаление. — И трябва да кажа, че не ми е и много нужна. Лъжеш се, приятелю, като ме наричаш ловец. Аз съм само трапер^[6].

— Щом си трапер, смей да кажа, че си малко и ловец, защото по тукашните места тия два занаята са, кажи-речи, свързани.

— За срам, бих казал, на човека, който е още годен да бъде ловец! — отвърна траперът, когото занаят ще наричаме така според занаята му. — Повече от петдесет години съм скитал с пушка из горските пущинаци, ала нито веднъж не съм слагал капан даже за птичка, която лети в небесата, а камо ли за звяр, надарен само с крака.

— А според мен няма голяма разлика как ще се сдобиеш кожи — с пушка или с капан — вметна грубо неприветливият помощник на водача на преселниците. — Земята е създадена за наша полза, значи, така е и с всяка земна твар.

— Далеч си се запилял, странниче, но като че ли малко ти е плячката^[7] — прекъсна го рязко водачът, сякаш искаше поради някаква своя причина да промени темата на разговора. — От кожата поне ще изкарваш повече.

— Нито от едното, нито от другото имам голяма полза — отговори спокойно траперът. — На моите години ми е достатъчно да имам храна и облекло. А „плячка“, както се изразяваш, тук почти не ми е нужна — само от време на време да обменя нещо срещу рог с барут или шепичка олово.

— Изглежда, не си тукашен, приятелю — продължаваше преселникът, забелязал, че събеседникът му се е обидил от твърде двусмислената дума „плячка“, с която си бе послужил и която на диалекта на неговия край значеше „вещи“ или „имущество“.

— Роден съм край морето, макар че съм прекарал по-голямата част от живота си в горите.

Сега всички се възряха в тоя човек, както понякога хората обръщат внезапно очи към предмет на общо любопитство. Един-двама от младежите повториха: „Край морето!“, а стопанката, обикновено не твърде радушна, отправи към гостенина няколко любезни думи, макар

и непохватно, като знак на уважение към човек, който е скитал толкова много. Преселникът дълго мълча, сякаш обмисляше нещо, но отново подхвана разговора, без да сметне за нужно да прекъсва работата на дъвкателните си органи.

— Чувал съм, че не е малко път от западните реки до бреговете на голямото море, нали?

— Наистина уморителен път, приятелю; и много съм видял по него, и много съм изстрадал.

— Бая зор ще види човек, докато го измине от единия край до другия!

— Седемдесет и пет години съм вървял по този път, а няма и сто мили по цялото разстояние от Хъдсън, където да не съм вкусил месо от собственоръчно убит елен... Но стига съм се хвалил напразно. Каква полза от минали дела, когато краят ти е близък?

— Веднъж срещнах един човек, който е плавал с лодка по този Хъдсън — забеляза най-големият син тихо, като че ли не се доверяваше на собствените си знания и бе сметнал за най-уместно да прояви скромност пред човек, който е видял толкова много. — Както личеше от думите му, изглежда, че това е голяма река и достатъчно дълбока, за да се мине с шлеп от горното течение до устието.

— Хъдсън е широка и дълбока река и на бреговете ѝ са израсли много красиви градове — отвърна траперът — и все пак е жалко поточе в сравнение с водите на безкрайната река!

— Щом може да се обходи, не бих я нарекъл река — провикна се неприветливият помощник на водача. — Ако е истинска река, трябва направо да се преплува, а не да се заобикаля като мечка на хайка^[8].

— А ходил ли си надалеч по посока на залеза, приятелю? — прекъсна го преселникът, като че ли нарочно не даваше на грубия си спътник да се меси много в разговора. — Попаднах в тая гола равнина, а краят ѝ не се вижда!

— Тук може да пътуваш със седмици и да виждаш все едно и също. Често си мисля, че Господ е проснал пред Щатите тази гола прерия като предупреждение към хората: да разберат докъде могат да докарат земята със своето безумие! Да, със седмици, дори с месеци може да пътуваш по тия открити поля и да не срещнеш нито селище, нито подслон за човека или за добитъка. Даже дивите животни изминават много мили, докато си намерят леговище. И все пак рядко

се случва вятърът от изток да не донесе до ушите ми удар на брадва и трясък на падащо дърво.

Старецът говореше със сериозност и достойнство, каквито преклонната възраст често придава на думите, дори когато не изразяват толкова дълбоко чувство. Околните го слушаха много внимателно и в гробно мълчание. Всъщност те чакаха трапера сам да поднови разговора, което той скоро направи чрез един заобиколен въпрос, както често постъпват пограничните жители:

— Не ти е било лесно, приятелю, да прекосиш толкова реки и да навлезеш навътре в прериите с конски впрягове и цяло стадо рогат добитък!

— Държах все левия бряг на Голямата река — обясни преселникът, — но като видях, че забива много на север, сковахме си салове и се прехвърлихме, без да пострадаме много: на жената й се загубиха едно-две шилета, а момичетата имат да доят една крава по-малко. Оттогава се оправяме юнашки — кажи-речи, всеки ден прехвърляме мостче през някоя речица.

— Изглежда, възнамеряваш да продължиш на запад, докато стигнеш земя, по-сгодна за заселване?

— Докато не ми скимне да се спра или да се върна обратно — отговори троснато преселникът и стана, прекъсвайки разговора с рязкото си движение.

Примерът му бе последван от трапера и цялото семейство. После, без да се смущават от присъствието на госта, пътешествениците започнаха да се готвят за нощуване. С помощта на отсечените дървесни корони, на груби одеяла — домашна изработка, и на биволски кожи те бяха вече успели да сглобят на бърза ръка няколко навеса, или по-право колиби, колкото да се приютят временно. Скоро под техния покрив се провряха децата с майка си и като че ли моментално потънаха в дълбок сън. Мъжете обаче, преди да си легнат, трябваше да свършат още някоя и друга работа: да доправят защитната ограда около лагера, да загасят грижливо огъня, да сложат още кърма на добитъка и да поставят часови, които да пазят спящите през настъпващата нощ.

За да изпълнят първата задача, довлякоха дънери и ги наредиха в пролуките между колите и в откритото пространство между фургоните и горичката, сред която, казано на военен език, бе разположен бивакът;

така от трите страни на позицията се образуваше нещо като chevaux de frise^[9]. В тези тесни граници бяха събрани хора и добитък (без да се брои това, което беше скрито в шатрата). Животните, зарадвани, че ще могат да отморяват изнемошелите си крайници, не създадоха много труд на стопаните си, които и без туй ги превъзхождаха много в умствено отношение. Двама от младежите взеха пушките си и като смениха първо запалката, а после провериха най-внимателно кремъка, минаха — единият към десния, другият към левия край на лагера, където заеха пост в сянката на дърветата, но избраха такова положение, че всеки да може да наблюдава част от прерията.

Траперът, който отказа да поделен с преселника сламената му постеля, се повъртя, докато завърши устройството на лагера, след което, без дори да се сбогува, бавно се отдалечи от мястото.

Бяха първите часове на нощта. Бледата, треперлива и измамна светлина на новата месечина играеше над безбрежните вълни на прерията, като хвърляше ярки петна върху хълмовете, а долчинките помежду оставяше в гъста сянка. Свикнал на такава безлюдна гледка, старецът, който бе напуснал лагера, навлезе сам в пустата степ, както безстрашен кораб напуца пристанището, за да се впусне по необятните простори на океана. Известно време той вървя като че без определена цел или по-право, без да забелязва накъде го носят нозете. Най-после, когато стигна хребета на едно възвишение, той се спря и за пръв път, откакто се раздели с хората, които бяха събудили у него толкова мисли и спомени, старецът осъзна къде се намира. Той подпря приклада на пушката си о земята, облегна се на цевта и за няколко минути отново се унесе в дълбок размисъл, а в това време кучето му се приближи и се сгуши в краката му. Глухото заплашително ръмжене на верния му приятел изтръгна трапера от мислите му.

— Е, какво има пък сега, кученцето ми? — запита той с голяма нежност в гласа, поглеждайки спътника си, сякаш се обръщаше към свой равен. — Какво има, песчо? Хайде, кажи, Хекторе, какво надушваш? Напрасно, песчо, напрасно! Еленчетата скачат спокойно под носа ни и хич не обръщат внимание на дръгливи песове като нас. Те имат инстинкт, Хекторе, разбрали са, че няма защо да се плашат от нас, да, разбрали са!

Качето отметна глава нагоре и в отговор на думите на господаря си зави жално и продължително и не млъкна дори когато отново

зарови муцуна в тревата, като че водеше смислен разговор с тоя, който тъй добре разбираше безсловесна реч.

— Сега ти, Хекторе, явно предупреждаваш! — продължи траперът, като предпазливо сниши гласа си до шепот и се огледа внимателно. — Какво има, песчо? Говори по-ясно, кученцето ми. Какво има?

Ала кучето вече бе забило нос в земята и мълчеше като задрямало. Но острият, бърз поглед на стопанина му скоро различи в далечината някаква фигура, която сякаш плуваше под измамната светлина по хребета на същия хълм, на който бе застанал самият той. Скоро очертанията ѝ се обрисоваха по-ясно — ефирна женска фигура, която поспря в нерешителност, като че ли обмисляше дали е благоразумно да продължи. Очите на кучето сега проблясваха на лунните лъчи — виждаше се как ту се отваряха, ту се затваряха лениво, но то не показва никакви други признаци на недоволство.

— Приблужи се. Ние сме приятели — проговори траперът, приравнявайки се със спътника си по стар навик и може би по силата на тайнствената близост, която ги овързваше. — Ние сме твои приятели и нищо лошо няма да ти направим.

Насърчена от мекия му глас и може би подтиквана от важността на целта си, жената се приближи и застана до него. Тогава старецът позна в гостенката си младата девойка, вече известна на читателя под името Елен Уейд.

— Мислех, че сте си отишъл — каза тя, като се огледа плахо и тревожно. — Казаха, че сте си отишъл и че никога вече няма да ви видим. Не предполагам, че сте вие!

— Хората са рядкост из тия пусти поля — отговори траперът. — И смирено се надявам, че макар и толкова отдавна да общувам с дивите зверове на пустинята, все още не съм загубил човешки облик.

— О, аз разбрах, че пред мен стои човек, и дори ми се стори, че познах воя на кучето — отговори тя забързано, сякаш искаше да обясни нещо, но се сепна от страх да не се е разбърбила повече, отколкото трябва.

— Не видях кучета между впряговете на баща ти — забеляза траперът.

— Баща ми ли?! — възкликна девойката разпалено. — Аз нямам баща! Бих казала: нямам нито дори и един приятел.

От загрубялото лице на стареца лъхаше прямота и добродушие, а благият и съчувствен поглед, с който се обърна към нея, съвсем успокои девойката.

— Какво търсиш тогава в тоя край, където само силният може да оцелее? — запита той. — Не знаеше ли, че като преминеш Голямата река, оставяш на оня бряг приятел, чийто дълг е винаги да пази млади и слаби като теб?

— За кого става дума?

— За закона. Лошо е, когато го има, ала понякога си мисля, че е още по-лошо, когато съвсем го няма. Старческата немощ ме кара от време на време да се замислям над слабостта човешка. Да, да, законът е нужен, за да се грижи за ония, които не са надарени нито със сила, нито с разум. А ти, девойче, като нямаш баща, сигурно си имаш поне брат?

Девойката долови скрития в този въпрос упрек и за миг замълча смутено. Но като погледна крадешком доброто и сериозно лице на събеседника си, който продължаваше да я гледа все тъй съчувствено, тя отговори твърдо и тонът ѝ не оставяше съмнение, че правилно е разбрала смисъла на думите му:

— Да не дава Господ някой като тия, които видя там, да ми е брат или някакъв друг близък и скъп човек! Но кажи ми, старче, наистина ли живееш сам в този пустинен край? Действително ли тук няма никой друг освен теб?

— Стотици, не, хиляди законни владетци на тая земя бродят из степта, ала малцина са хората с нашия цвят на кожата.

— Значи, не си срещал тук нито един бял освен нас? — прекъсна го момичето, сякаш нямаше търпение да дочака бавните обяснения на стареца.

— Нито един от много дни... Ш-шт, Хекторе, тихо! — добави той в отговор на глухото, едва доловимо ръмжене на кучето си. — Тоя пес усеща нещо лошо откъм наветрената страна! Черните мечки от планините понякога се спускат и по-ниско. Моето куче няма навик да ръмжи заради безобиден дивеч. Вече не стрелям с пушката си тъй бързо и точно, както едно време, ала и сега, на стари години, неведнъж съм повалял в тая прерия даже най-свирепи хищници, тъй че няма от какво да се боиш, момиче.

Девојката завъртя очи по оня особен маниер, който тъй често може да се забележи у представителките на нейния пол: първо погледна земята под нозете си, а после обгърна с поглед всичко наоколо, достъпно за човешкия поглед; но лицето ѝ изразяваше по-скоро нетърпение, отколкото тревога.

Скоро обаче едно късо излайване на кучето накара и двамата да обърнат очи в определена посока и сега вече смътно различа истинския виновник за това повторно предупреждение.

---

[6] Всеизвестно е, че в Америка тази дума значи човек, който лови дивеч с капани. Това занятие е широко разпространено в пограничните райони. Бобърът, който е много умно животно и трудно се убива, най-често се лови именно по този начин. — Б. а. ↑

[7] Жаргонна дума за „багаж“, употребявана в западните щати на Америка. Тя лесно може да въведе в заблуда относно нрава на хората, които си служат с такава силна дума само в шеговит смисъл и като жителите на всички нови селища са гостоприемни и честни. Това понятие се употребява в лошия си смисъл главно в по-цивилизованите райони. — Б. а. ↑

[8] В новите земи има обичай жителите на един голям район да тръгват заедно на лов за изстребване на хищници. Те се нареждат в кръг с няколко мили ширина и постепенно стесняват обръча, убивайки всичко пред себе си. За такава хайка става именно дума: подгоненият звяр се мота от стрелец на стрелец. — Б. а. ↑

[9] Заграждения (фр.). — Б. пр. ↑

ГЛАВА III

*Хайде, хайде! Нали те знам — малко ти трябва,
когато си кипнал, и още по-малко — за да кипнеш.
Ти си един от най-избухливите младежи в цяла
Италия.*

Шекспир — „Ромео и Жулиета“

Макар траперът да се поучуди, като видя, че към него се приближава още една човешка фигура, и то по посока, противоположна на мястото, където преселникът бе разположил лагера си, той запази спокойствието на човек, отдавна свикнал на опасности.

— Мъж е — каза той — и в жилите му тече бяла кръв, иначе стъпката му щеше да бъде по-лека. Ще трябва да бъдем готови за най-лошото, защото смесенокръвните^[10], които се срещат из тия далечни места, са май по-големи варвари от истинските диваци.

С тези думи той вдигна пушката си и пипнешком провери в ред ли са кремъкът и запалката ѝ. Но едва насочи дулото и треперещите ръце на спътницата му го уловиха поривисто за лакътя.

— За Бога, не бързай — каза тя, — може да е приятел... познат... съсед!

— Приятел! — повтори старецът, като се освободи полека от здравата ѝ хватка. — Приятелите навред са рядкост, а в тоя край се срещат може би още по-рядко, отколкото другаде. А пък съседите са заселени толкова далеч един от друг, че този който идва към нас, едва ли е и познат.

— Дори и да е непознат, ти няма да пожелаеш да пролееш кръвта му!

Траперът се вгледа загрижено в разтревоженото и уплашено лице на девойката; после, сякаш изведнъж променил намерението си, спусна приклада на пушката си на земята.

— Да — рече той, говорейки по-скоро на себе си, отколкото на събеседницата си, — права е: не бива да се пролива кръв, за да се спасява живот, толкова безполезен и близък до своя край. Нека се приближи, ще му дам кожата си, капаните си, дори пушката си, стига да ги пожелае.

— Нищо няма да пожелае... нищо не му е нужно — възрази девойката. — Ако е честен човек, сигурно ще е доволен от това, което има, и няма да иска чуждо.

Учуденият трапер не успя да отвърне нищо на тия несвързани и противоречиви думи, защото човекът, който се приближаваше, беше вече на петдесет стъпки от мястото, където стояха. Междувременно Хектор не бе останал безразличен свидетел на това, което ставаше. Чул далечните стъпки, той се бе вдигнал от топлото си леговище в нозете на своя господар, а сега, когато непознатият се очерта ясно, той тръгна дебнешком към него, снишен към земята като пантера, готова за скок.

— Прибери кучето си — произнесе твърд, плътен мъжествен глас по-скоро с дружелюбен, отколкото със заплашителен тон. — Аз обичам кучетата и ще ми бъде жал да причиня нещо лошо на това животинче.

— Чуваш ли какво ти казват, песчо? — обади се траперът. — Ела тук, глупчо. Той не може вече да прави нищо друго, освен да ръмжи и да лае. Можеш да се приближиш, приятелю, кучето, няма зъби.

Непознатият не чака да го канят повече. Той се втурне стремително напред и след миг се озова до Елен Уейд. Огледа я набързо, но внимателно и почна да разглежда спътника ѝ трескаво и възбудено, което показваше, че той никак не му е безразличен.

— От кой облак си паднал, драги старче? — каза той; безгрижният му, пряк, непринуден тон изглеждаше толкова естествен, че не можеше да има притворство. — Или наистина живееш тук, в прериите?

— Отдавна живея на земята и, надявам се, никога не съм бил тъй близо до небето, както сега — отвърна траперът. — Жилището ми, ако може да се нарече жилище, не е далеч. Ала ще ми позволиш ли същата волност, която ти тъй леко си позволяваш спрямо другите? Отде идваш и къде е твоят дом?

— Полека, полека; когато свърша с въпросите си, ще дойде и твоят ред да разпитваш. С какъв лов може да се занимаваш при лунна

светлина? Да не би да дебнеш биволи в такъв час?

— Както виждаш, отивам от един бивак на пътешественици, който е хей зад оня хълм, до собствения си вигвам^[11]. С това не вреди никому.

— Вярно, не вредиш. И си взел тази млада жена да ти показва пътя, защото го познава много добре, а на теб ти е съвсем непознат!

— Срегнах я тук, както срегнах и теб, случайно. Десет трудни години прекарах из тия ширни поля и нито веднъж до тази вечер не бях срещал бял човек в тоя час. Ако моето присъствие тук пречи, някому, прощавай, ще продължа пътя си. Като чуеш това, което ще ти разкаже младата ти приятелка, и на мен ще повярваш.

— Приятелка ли? — възкликна младежът, като свали кожената шапка от главата си и прокара полека! пръсти през гъстите си буйни черни къдри. — Ако съм виждал досега това момиче, Бог да ме...

— Стига, Пол! — прекъсна го девойката, запушвайки устата му с длан толкова свойски, че трудно беше вече да се повярва на последните му думи. — Този честен старец ще запази нашата тайна. Разбрах това по очите му и по благите му думи.

— „Нашата тайна“? Елен, ти забравяш...

— Не забравям. Не съм забравила нищо, което трябва да помня. Но все пак ти казвам, че можем да се доверим на този честен трапер.

— Трапер ли? Значи, той е трапер? Дай ми ръката си, дядо. Трябва да се запознаем като хора с близки занаяти.

— В този край не се изисква много сръчност — отвърна другият, като разглеждаше силната и пъргава фигура на младежа, който се облегна небрежно, но не без известно изящество на пушката си. — За да уловиш божа твар в капан или в мрежа, е нужна повече хитрост, отколкото мъжество; това подхожда на моята възраст! Ала човек на твоите години и смел като теб би могъл да се занимава с нещо по-подходящо.

— Аз ли? Ами че аз никога в живота си не съм слагал в кафез нито пъргава норка, нито видра-гмуркачка; но, виж, трябва да призная, че няколко пъти ми се е случвало да прострелям тия тъмнокожи дяволчета, макар по-разумно да беше да си пазя барута в рога и оловото в торбичката. Не, старче, за нищо на света не бих се занимавал с гадини, които пълзят по земята.

— Тогава с какво се препитаващ, приятелю? Защото каква полза да се луташ из тия краища, щом се отказваш от законното си право да ловиш зверовете по полята...

— От нищо не се отказвам. Изпречи ли ми се някоя мечка по пътя, по-добре да се прости с душата си. Елените ме надушват. А колкото до биволите... аз, незнайни старче, съм убил повече рогати добичета от най-големия касапин на целия щат Кентъки.

— Значи, умееш да стреляш? — рече траперът и някакво скрито пламъче заблестя в очите му. — Значи, имаш и твърда ръка, и вярно око?

— Ръката ми е като стоманена клопка, а окото ми — по-бързо от куршум. Ще ми се сега да е жарко пладне, старче, и над главите ни да лети на юг някое ято от тукашните бели лебеди или черноперести патици и най-хубавата птица от ятото да се понрави на теб или на Елен и обзалагам доброто си име за рог барут, че след пет минути тая птица ще падне, и то от първия куршум. Пушка-сачмалийка не признавам! Никой не може да каже, че ме е виждал със сачмалийка в ръка.

— Бива си го тоя момък! Веднага личи по държането — мърмореше си траперът, обръщайки се към Елен, сякаш да я насърчи. — Мога смело да кажа: няма да сбъркаш, ако продължаваш да се срещаш с него. Я ми кажи, момко, а случвало ли ти се е да улучиш скачащ елен между рогата? Хекторе, мирувай, песчо, мирувай. Само като споменеш на куче за елен, тутакси му кипва кръвта... Е, случвало ли ти се е да повалиш скачащ елен по тоя начин?

— Все едно да ме питаш: „Ял ли си еленско месо?“ Другояче не може и да бъде, непознати старче. Аз пощадявам елен само когато го сваря заспал.

— Да, да, дълъг и щастлив живот ти предстои... да, и честен живот! Аз съм стар и, струва ми се, мога да добавя — грохнал и безполезен; но ако ми се даде възможност да избирам наново възраст и място — макар че това никога не е било и не бива да бъде във властта на човека, дори ако ми дарят такова нещо, бих казал: двайсет години и горските дебри! Ала кажи ми: какво си правиш кожата?

— Кожите си ли? Че аз в живота си не съм убивал елен заради кожата му и патица заради перушината ѝ! От време на време свалям по нещо за да се нахраня с месото или ръката ми да не загуби похватността си, но утоля ли глада си, прерийните вълци вземат

останалото... Не... не, аз държа на занаята си, от който припечелвам повече, отколкото бих взел от всички кожи, продадени оттатък Голямата река.

Старецът сякаш се позамисли, но като поклати глава, продължи след малко:

— Аз зная само един доходен занаят по тукашните места.

Но младежът го прекъсна, като вдигна към очите на събеседника си една малка тенекиена чашка, която висеше на шията му, отхлупи я и гърдите на трапера се изпълниха с нежния мирис на благоуханен мед.

— Аха, пчелар! — забеляза старецът с живост, която показваше, че разбира от този занаят, при все че остана малко разочарован, загдето такъв юначага се занимава с такава мирна работа. — В пограничните селища се плаща добре за меда, ала тук, в по-дивите местности, според мен това е ненадеждна работа.

— Мислиш, че на всяко дърво се роят пчели? Но аз зная, че не е така; затова и дойдох неколкостотин мили по на запад от обикновено, за да вкуся тукашния мед. А сега, след като задоволих любопитството ти, странниче, моля те да се поотдръпнеш, докато предам на тази девойка това, което ми остава да кажа.

— Не, няма нужда според мен няма нужда да се отдръпва — побърза да се намеси Елен, като че ли искането на младежа ѝ се стори малко странно и дори неприлично. — Ти не можеш да ми кажеш нищо, което цял свят да не може да чуе.

— Не, да умра от жилото на хиляди търтеи, ако мога да разбера какво бръмчи в женската глава! Мене, Елен, не ме плаши никой и нищо: мога ей сегичка да сляза в долчинката, където чичо ти е спянал конете си — ако човек, който, заклевам се, не ти е никакъв роднина, може да се нарече твой чичо — и веднага да излея душата си пред стария човек, вместо да чакам цяла година. Каж ми само една думичка и работата е готова, все едно дали на чичо ти му се нрави, или не.

— Ти си вечно тъй припрян и прибързан, Пол Ховър, че никога не се чувствам спокойна с теб. Като знаеш колко е опасно да ни видят заедно, как можеш да казваш, че ще ходиш при чичо ми и синовете му!

— Мигар е сторил нещо, от което трябва да се срамува? — запита траперът, който не бе помръднал от мястото си.

— Пази Боже! Но има причини да не го виждат, причини, които не биха му навредили, ако станат известни, ала засега трябва да останат скрити... Тъй че, дядо, ако почакаш там, до оня върбов храсталак, докато чуя какво има да ми каже Пол, преди да се върна в лагера, непременно ще дойда да си кажем „лека нощ“.

Траперът се отдръпна полека, сякаш убеден от твърде несвързаните доводи на Елен. Когато се отдалечи на разстояние, откъдето не можеше да дочуе бързия и развълнуван диалог, който се завърза тукатси между двамата млади, старецът се спря отново и зачака търпеливо момента, когато ще може да възобнови разговора си с двамата млади, които все повече възбуждаха любопитството му колкото поради тайнствеността на отношенията им, толкова и от естественото съчувствие към съдбата на младата двойка, което той в простата си душа смяташе за напълно заслужено. Ленивото му, но вярно куче го последва, легна отново в нозете на господаря си и както винаги, скоро се унесе в дрямка, скрило глава в гъстия килим на прерийната трева.

Да видиш човешки същества в тая пустош, сред която живееше той, беше толкова необичайно, че траперът впери очи в смътните силуети на новите си познайници с вълнение, каквото отдавна не бе изпитвал. Присъствието им събуди спомени и чувства, които напоследък рядко бяха раздвижвали тази загрубяла, но честна душа, и мислите му се зареяха, към различни моменти из суровия му живот, странно преплетени с моменти на буйна, своеобразна радост. Насоката на мислите му вече го бе отвела далеч в някакъв въображаем идеален свят, когато вярното му куче, което се раздвижи, внезапно го върна отново в действителността.

Хектор, който досега под тежестта на годините и поради немощ бе показвал такава неизлечима склонност към сън, изведнъж скочи и като се измъкна дебнешком от сянката, хвърляна от високата фигура на неговия господар, се загледа надалеч в прерията, сякаш инстинктът му предупреждаваше за появата на нов гост. После, явно успокоен от проверката, той се върна на удобното си местенце и разположи внимателно уморените си крайници, с което искаше да покаже, че грижата за собственото му благополучие не е нещо ново за него.

— Какво, Хекторе, пак ли? — рече траперът ласкаво, но от предпазливост полугласно. — Какво има, кученцето ми? Кажи на

господаря си, песчо. Какво има?

В отговор Хектор изръмжа отново, но не благоволи да стане. С всичко това искаше да предупреди, че има нещо подозрително, и човек, опитен като трапера, не можеше да не му обърне внимание. Той пак заговори на кучето, поощрявайки го към бдителност с тихо, предпазливо изсвирване. Ала животното, сякаш съзнавайки, че вече изпълнило дълга си, упорито отказваше да вдигне глава от тревата.

— Предизвестието на такъв приятел струва повече от съвета на човек — промърмори траперът, като се обърна полека към двойката, която, все тъй увлечена в оживения си разговор, не забеляза приближаването му. — Само някой безразсъден заселник не би се съобразил с него, както подобава, след като го чуе.

— Деца — добави той, когато дойде достатъчно близо, за да го чуят събеседниците му, — ние не сме сами сред тия писти поля; тук бродят и други, а това значи — бих казал, за срам на човешкия род, — че опасността е близка.

— Ако някой от тия мързеливци, синовете на Ишмаел Скитника, е излязъл от бивака да дебне в нощта — каза младият пчелар много разпалено и с явна заплаха в гласа, — странстването му може да свърши по-скоро, отколкото си мисли той или баща му!

— Бог ми е свидетел, че те всички са при колите — побърза да вметне момичето. — Лично видях, че всички заспаха, с изключение на двамата часови; а и те, ако са верни на природата си, несъмнено също спят в тоя момент и сънуват, че са на лов за диви пуйки или са се сбили в някоя глуха уличка.

— Някакъв звяр със силна миризма е минал откъм, наветрената страна, дядо, затова кучето е неспокойно, а може и то да сънува. В Кентъки имах едно куче, което скачаше от дълбок сън да гони елен, защото е сънувало лов. Приблужи се до кучето и го дръпни за ухото, да се опомни животинчето.

— Не е така, не е така — възрази траперът, клатейки глава, сякаш искаше да каже, че по-добре разбира особеностите на кучето си. — Вярно, младостта спи и сънува; ала старостта е будна и бдителна, Обонянието на това куче никога не греши и от дълъг опит съм се научил да се вслушвам в предупрежденията му.

— Насъсквал ли си го по следите на лешоядни животни?

— Хм, трябва да призная, понякога съм се блазил да го насъскам срещу хищници, защото през ловния сезон те налитат не по-малко от човека на еленско месо, ала знаей, че разумът ще подскаже на кучето как да постъпи! Не... не, Хектор е животинче, умно като човек, и никога няма да тръгне по лъжлива следа, когато трябва да проследи истинската.

— Ето че издаде тайната си! Ти си насъсквал кучето по вълча следа, ала носът му помни по-добре от господаря му! — засмя се пчеларят.

— Виждал съм го да спи с часове, без да помръдне, а вълчите глутници обикалят свободно наоколо. Вълк, може да яде от копанката му и то няма дори да изръмжи, ако не е гладно. Виж, когато е гладен, Хектор не дава своето.

— От планините са слезли пантери; видях при залез как една скочи върху болен елен. Върви, върви при кучето си, дядо, и му кажи истината. А аз ей сегичка...

Прекъсна го проточеният, силен и жален вой на кучето, който се понесе в нощта, сякаш вопъл на някакъв дух на прерията, и проехтя над степта, издигайки се и спадайки като нейната вълнообразна повърхност. Траперът мълчеше, заслушан напрегнато. Тези диви и жални звуци подеистваха дори на безгрижния пчелар. Като почака малко, старецът изсвири на кучето да дойде при него, обърна се към спътниците си и заговори с такава сериозност, каквато според него изискваше случаят:

— Който мисли, че на човека е писано да владее всички знания, с които са надарени тварите божи, ще разбере, че това не е така, когато стигне като мен осемдесетте. Не се наемам да твърдя, че знам каква опасност ни грози, нито пък, че кучето знае, ала от устата на същество, което никога не лъже, чух, че бедата е близка и че разумът повелява да я избегнем. Изпървом помислих, че Хектор е отвикнал да различава човешки стъпки и че го безпокои вашето присъствие. Но той цяла вечер души нещо; погрешно мислех, че причината е вашето идване, изглежда обаче, че е нещо по-сериозно. Тъй че ако заслужава да се послуша съветът на един старец, побързайте да се разотидете, деца, кой където има подслон и убежище.

— Ако оставя Елен в такъв момент — възкликна младежът, — нека...

— Стига! — прекъсна го девойката и отново запуши устата му с нежната си бяла ръка, на която би могла да завиди всяка знатна дама. — Времето ми свърши, и без това трябва да се разделим... така че лека нощ, Пол... лека нощ и на теб, дядо.

— Ш-шт! — каза младежът, като улови девойката за ръката тъкмо когато тя понечи да избяга. — Ш-шт, не чуваш ли нищо? Това са биволи, които тичат недалеч оттук. Земята кънти от тропота им, сякаш препуска цяла тайфа побеснели дяволи.

Старецът и девойката се вслушаха напрегнато да разберат значението на всеки подозрителен шум, както би сторил всеки в тяхното положение, особено след като бяха чули толкова много тревожни предупреждения. Да, нямаше съмнение — чуваха се, макар и още слабо, странни звуци. Младежът и приятелката му се надпреварваха да правят различни догадки за естеството на тия звуци, когато един порив на нощния вятър донесе до слуха им тропот на биещи копита така ясно, че не можеше да има вече никаква грешка.

— Прав съм! — каза пчеларят. — Пантера е подгонила стадо биволи. Или може би схватка между самци.

— Слухът ти те лъже — възрази старецът, който, откакто собствените му уши успяха да доловят далечния шум, стоеше като статуя, изобразяваща напрегнато внимание. — Скоковете са много дълги за бивол, а и много отмерени — не изразяват уплаха. Ш-шт... Сега са в дол, където тревата е висока и шумът се заглушава! Аха, пак са на твърда земя... А сега се изкачват по склона... право към нас. Ще бъдат тук, преди да сварите да се скриете!

— Бързо, Елен! — викна младежът, улавяйки другарката си за ръката. — Ще се опитаме да стигнем лагера!

— Много късно, много късно! — възрази траперът. — Тия проклетници се виждат вече: мръсна шайка сиукси, както личи от разбойническия им вид и безредната им езда!

— Сиукси ли са, дяволи ли са, ще видят, че сме мъже! — каза пчеларят с такъв страшен вид, като че ли предвождаше голям отряд смелчаци като него. — Ти имаш пушка, старче, и ще натиснеш спусъка й, за да защитиш едно безпомощно християнско момиче, нали?

— Залягайте, залягайте в тревата... и двамата! — прошепна траперът, сочейки им гъстия буренак, който беше избуял наблизко. — Късно е за бягство, а за сражение нямаш достатъчно бойци, глупаво

момче. Залягай в тревата, ако милееш за това момиче и ако ти е скъп животът!

Той беше тъй настоятелен и тъй бързо и чевръсто изпълни собствената си заповед, че двамата веднага му се подчиниха, което явно се налагаше от положението. Луната се бе скрила зад ивица леки, пухкави облаци, която опасваше небосклона; предметите едва се виждаха в бледата ѝ, колеблива светлина, очертанията и размерите им се открояваха смътно. Траперът бе успял да скрие приятелите си в тревата — те го послушаха, защото при опасност опитът и решителността обикновено надделяват — и сега слабите лъчи на нощното светило му позволиха да разгледа безредната група ездаци, която препускаше право към тях.

Действително цяла орда същества, които приличаха не на хора, а по-скоро на демони, отдали се на нощна вакханалия из пустата равнина, се приближаваха със страшна бързина, и то в такава посока, че поне един от тях неминуемо щеше да мине през мястото, където бяха залегнали траперът и приятелите му. От време на време нощният вятър донасяше тропота на копита, който се чуваше съвсем ясно право пред тях или почти заглъхваше, когато ездачите се носеха стремително през килима от есенни треви, и това придаваше на гледката още по-призрачен вид. Траперът, който бе повикал кучето си и му бе заповядал да залегне до него, сега се привдигна на колене и внимателно и зорко започна да следи от прикритието си движението на групата, като ту успокояваше изплашената девойка, ту се мъчеше да възпира нетърпеливия младеж.

— Ни повече, ни по-малко, тридесет негодника! — промърмори си той сякаш между другото. — Аха, тръгват към реката. Мирувай, песчо, мирувай... Не, пак завиха насам... Тия разбойници май сами не знаят накъде отиват! Ех, момче, да бяхме поне шестима, каква засада щяхме да им направим на това място!... Недей така, недей така, момко, наведи се повече, че ще ти видят главата... Пък и не съм много сигурен дали ще бъде редно да ги очистим, тъй като не са ни направили нищо лошо. Пак завиват към реката... Не, изкачват хълма; сега не трябва да шаваме, все едно, че душата ни е напуснала тялото.

С тези, думи старецът се мушна в тревата и замря, сякаш душата му наистина бе напуснала тялото; след миг групата диви ездаци прелетя край тях тъй безшумно и бързо, че човек можеше да ги

помисли за призраци. Тъмните летящи фигури бяха вече изчезнали, когато траперът се реши да вдигне глава — очите му дойдоха наравно с връхчетата на превитата трева — и същевременно даде знак на спътниците си да мълчат и да не мърдат.

— Спускат се по склона към лагера — продължи той със същия тих глас. — Не, спират в дола и се скупчват като елени — сигурно се съвещават. Господи, пак се връщат обратно, не можем да се отървем от тия влечуги!

Той се скри отново в гостоприемната трева, а след миг черният отряд вече препускаше в безпорядък по билото на малкото възвишение, където лежах траперът и неговите спътници. Скоро стана ясно, че ездачите се бяха върнали тук, за да разгледат отвисоко тъмния хоризонт.

Едни слязоха от конете, други запрепускаха насам-натам, като че изучаваха с голям интерес местността. За щастие на скритите, тревата, в която бяха намерили убежище, не само ги правеше незабележими за очите на индианците, но и беше препятствие за необучените и диви като самите ездачи коне, които в безразборния си бесен галоп можеха да ги стъпчат.

Най-после един снажен, мрачен индианец, който, ако се съди по важния му вид, изглежда, беше техният водач, събра около себе си главатарите и те, без да слизат от конете си, започнаха да се съвещават. Тази група бе спряла до самия край на тревния гъсталак, в който бяха скрити траперът и приятелите му. Индианците имаха много свиреп вид и отрядът ставаше все по-заплашителен, колкото повече се умножаваше с присъединяването на нови и нови ездачи, един от друг по-страшни и по-непривлекателни. Момъкът вдигна очи и следвайки естествения си инстинкт, измъкна пушката изпод тялото си и почна да я зарежда. Момичето до него зарови лицето си в тревата — подтиква на от чувство, може би също тъй естествено за пола и привичките й — предоставяйки му да действа така, както подсказваше горещата му кръв; но старият и благоразумен съветник прошепна строго в ухото му:

— Щракането на спусъка е тъй добре познато на тези негодници, както звукът на тръбата — на войника! Скрый си оръжието, скрий си оръжието! Докосне ли лунен лъч цевта, тия дяволи веднага ще я забележат, защото очите им са по-остри от очите на най-свирепата змия! Помръднеш ли малко, ще ни запратят някоя стрела.

Пчеларят се подчини за момента — не мърдаше и мълчеше. Но светлината, макар и слаба, позволи на трапера да се убеди — по смръщеното чело и заплашителния поглед на младия човек — че дори и да открият убежището им, победата на индианците няма да бъде безкръвна. Като видя, че младежът няма да го послуша, траперът взе съответните мерки и зачака по-нататъшния развой на събитията с присъщото си спокойствие и търпение.

В това време сиуксите — съобразителният старец се бе сетил що за хора са опасните им съседи — бяха свършили съвещанието си и отново се пръснаха по билото на хълма, сякаш търсеха нещо скрито.

— Тия демони са чули кучето ми! — прошепна траперът. — А слухът им е безпогрешен и разстоянието не им пречи. По-ниско, момко, по-ниско, прилепи главата си до земята като спящо куче.

— По-добре да се изправим и да се доверим на мъжеството си — възрази нетърпеливият му другар.

Той се канеше да добави нещо, но усети някаква ръка грубо да го хваща за рамото, вдигна очи и съзря мрачното и свирепо лице на индианец. Макар и изненадан и поставен в неизгодно положение, младежът не беше склонен да се предаде тъй лесно. По-бърз от куршума на пушката си, той скочи и улови противника си за гърлото тъй здраво, че схватката скоро щеше да свърши, ако траперът, обвивайки ръце около тялото му със сила, неотстъпваща на неговата, не го накара да отслаби хватката си. Преди да успее да укори другаря си за тази явна измяна, цяла дузина сиукси ги заобиколиха и тримата се видяха принудени да се предадат в плен.

---

[10] Метиси, хора, родени от майка-индианка и бял баща. Тази раса се е покварила много от цивилизацията и е загубила добродетелите на червенокожия. — Б. а. ↑

[11] Вигвам — индианска колиба. — Б. пр. ↑

ГЛАВА IV

*Херойо скъпи, този бой свиреп
вълнува мене повече от теб!*

Шекспир — „Венецианският търговец“

Злополучният пчелар и другарите му бяха пленени от хора, които без преувеличение могат да се нарекат париите на американските пустини. От незапомнени времена сиуксите враждуват със съседите си в прериите и дори днес, когато вече започват да чувствуват около себе си влиянието и властта на цивилизованото управление, се смятат за опасно и вероломно племе. А по онова време, когато се развиваха събитията на нашата повест, беше още по-лошо: малцина бели дръзваха да се зареят в тия далечни и незащитени земи, населени, както се разправяше, от такъв коварен народ.

Макар че се остави да бъде пленен без съпротива, траперът много добре знаеше в ръцете на какви хора бе попаднал. Но и най-проницателният човек трудно би решил поради какви тайни подбуди старецът позволи безропотно да бъде ограбен: от страх ли, от хитрост или от примирение със съдбата. Той не само не се възпротиви на грубия и насилствен начин, по който сиуксите извършиха обезоръжаването, но и даже поощри алчността им, като предложи на вождовете ония неща, които по негова преценка бяха най-желани от тях. Пол Ховър, напротив, макар и пленник, посрещаше с най-дълбоко възмущение безцеремонната грубост, с която победителите се отнасяха с него и с имуществото му. Неведнъж той даде категоричен израз на недоволството си от този произвол и понечваше да се възпротиви открито, но от такава отчаяна постъпка го възпираха увещанията и молбите на разтрепераната девойка, която се бе вкопчила доверчиво в младежа, сякаш да му покаже, че възлага всичките си надежди на него и че желанието да ѝ помогне не е достатъчно, а трябва да бъде и благоразумен.

Индианците, след като взеха оръжието на пленниците заедно с мунициите и смъкнаха от гърба им някоя и друга дреха, не особено нужна и ценна, изглежда, решиха да ги оставят за малко на мира. Нямаха време да се занимават с тях, чакаше ги по-важна работа. Вождовете пак се събраха на съвет и по възбудените, резки гласове на някои от тях стана ясно, че воините смятат победата си за все още непълна.

— Дано тия злодеи — прошепна траперът, който знаеше езика им достатъчно добре, за да схване за какво става дума — не се намъкнат на гости у пътниците, които спят във върбалака. Те са много хитри и ще разберат, че щом бледоликата жена се намира толкова далеч от населено място, значи, белият човек е направил наблизно някакви приспособления за нейното удобство.

— Бих простил на тия негодници — обади се със злорада усмивка младият пчелар, — ако отмъкнат в Скалистите планини Ишмаел Скитника с цялото му семейство.

— Пол! Пол! — възкликна с укор приятелката му. — Пак забравяш! Помисли какви страшни последици би имало това!

— Не, Елен, именно мисълта за тези, както казваш ти, „последници“ ме възпря да пребия на място оня червенокож дявол. Стари траперю, на теб ще ти се пише тоя грях, дето се държахме като страхливци! Ала виждам, такъв ти е занаятът: да ловиш в капан не само зверове, но и човеци.

— Моля те, Пол, успокой се... бъди търпелив.

— Е, щом желаш това, Елен — отвърна младежът, като се мъчеше да преглътне гнева си, — ще се постарая; макар че трябва да знаеш, кентъкиецът има един навик: да се поозъби, когато попадне в беда.

— Боя се, че приятелите ти в съседната долчинка няма да се изплъзнат от погледа на тези демони! — продължи траперът така хладнокръвно, като че ли не бе чул и дума от техния разговор. — Те са подушили плячката, а както е трудно да пропъдиш хрътка от дивеч, така и не можеш да отбиеш тия негодници от плячка.

— Нима нищо не може да се направи? — запита Елен с умолителен глас, който показваше искреността на тревогата ѝ.

— Работата е лесна: ще викнем с всичка сила и старият Ишмаел ще помисли, че в стадото му се е промъкнал вълк — отговори Пол. —

Ако се провикна аз, ще ме чуят на цяла миля из тия открити поля, а лагерът му е едва на четвърт миля.

— И за труда си ще ти пукнат главата — възрази траперът. — Не, не, с хитреци трябва да се постъпи хитро, иначе тия кучета ще избият цялото семейство.

— Ще избият ли? Не, това няма да го бъде! Вярно, Ишмаел обича толкова да пътува, че няма нищо лошо, ако се поразходи до другото море. Ала тоя дъртак е зле подготвен за такъв дълъг път. Аз сам бих опитал пушката си, преди да го убият.

— Той има много хора, и то добре въоръжени. Как мислиш, ще се бият ли?

— Слушай, стари траперю: едва ли има човек, който да обича по-малко от мен Ишмаел Буш и шестимата му хаймани; ала Пол Ховър не е от тия, дето хулят тенесийската пушка^[12]. Смелчаци има и между тях, както във всяко кентъкийско семейство. Бушовци са яко племе — едри и жилави. И нека ти кажа още нещо: за да повалиш някой от тях, трябва да имаш здрави юмруци.

— Ш-шт! Червенокожите свършиха съвещанието си и сега ще почнат своите дяволии. Да потърпим; нещо може да помогне на нашите приятели.

— Приятели ли? Не ги наричай мои приятели, траперю, ако искаш да запазиш благоразположението ми! Това, което казах в тяхна полза, не е от любов, от справедливост.

— А аз помислих, че тази девойка е от семейството им — отвърна старецът малко иронично. — Не се докачай, не исках да те обидя.

Елен пак запуши с длан устата на Пол и отговори с помирителен тон вместо него:

— Всички трябва да бъдем като едно семейство и да си помагаме, когато можем. Ние разчитаме напълно на твоята опитност, честни старче, за да намерим начин да предупредим нашите приятели за опасността.

— Добре ще бъде — промърмори пчеларят усмихнато, — ако момчетата се заловят сериозно е тия червенокожи.

Раздвижването на целия отряд му попречи да се доизкаже. Всички индианци наслязоха от конете си и ги повериха на трима-четирима свои другари, на които бе възложено също и пазенето на

пленниците. След това се строиха в кръг около един воин, който явно беше върховният им вожд, и по даден от него знак всички почнаха да се отдалечават бавно и предпазливо от центъра на кръга, който постепенно се разширяваше. Скоро повечето от мрачните им фигури се сляха с тъмния покров на прерията, макар че пленниците, които следяха зорко и най-малкото движение на враговете си, от време на време още различаваха на фона на небето тук и там човешки силует, когато някой от индианците, по-нетърпелив от останалите, се изправяше в цял ръст, за да види по-надалеч. Ала след малко изчезнаха и тези смътни видения, които показваха, че врагът още се движи и непрекъснато разширява кръга, и неувереността засилваше още повече мрачните предчувствия. Така минаха много тревожни и мъчителни минути, през които пленниците се заслушваха да чуят всеки миг в нощната тишина дружния боен вик на нападащите и писъците на жертвите. Но изглежда, че разузнаването — защото несъмнено това беше разузнаване — не даде задоволителен резултат: след половин час членовете на отряда започнаха да се връщат един по един, мрачни, сърдити и явно разочаровани.

— Иде нашият ред — каза траперът, който забелязваше и най-малката подробност, и най-малкия признак на враждебност в поведението на индианците. — Сега ще почнат да ни разпитват; и ако разбирам нещо от такива работи, най-добре ще бъде да определим един, който ще говори, тъй че да няма противоречия в показанията ни. Освен туй, ако заслужава да се послуша съветът на един грохнал и окаян осемдесетго-дишен ловец, бих казал: трябва да изберем оня от нас, който най-добре познава нрава на индианеца, а и да разбира щогоде езика им. Знаеш ли езика на сиуксите, приятелю?

— Оправяй се сам с кошера си — промърмори сърдито пчеларят — Не зная бива ли те за друго, старче, ала умееш да бръмчиш.

— Такива са младите: говорят прибързано и необмислено — отвърна невъзмутимо траперът. — Едно време, момко, и моята кръв беше като твоята — буйна и гореща. Но каква полза на моите години да говоря за глупава смелост и безразсъдни дела? На побеляла глава й прилича хладен ум, а не самохвален език.

— Прав си, прав си — прошепна Елен. — Сега си имаме други грижи! Ето иде индианецът, който вероятно ще ни разпитва.

Девојката не се излъга — страхът бе изострил сетивата ѝ. Още, не се бе доизказала и един висок полугол червенокож се приближи до мястото, където стояха, загледа се за минута безмълвно в тримата, доколкото му позволяваше слабата светлина, и издаде няколко хрипкави, гърлени звука — обичайни приветствени думи на неговия език. Траперът отговори доколкото можеше, очевидно сносно, защото другият го разбра. Като се пазим да не бъдем упрекнати в педантизъм, ще се постареем, да предадем съдържанието и по възможност формата на последвалия диалог.

— Нима бледоликите са изiali всичките си биволи и са одрали кожата на всичките си бобри? — поде индианецът, като помълча малко след размяната на приветствия, както изискваше приличието. — Затова ли са дошли да броят колко дивеч е останал в земите на пеоните?

— Едни от нас идват да купуват, други — да продават — отговори траперът. — Ала и едните, и другите няма да стъпят вече тука, ако чуят, че е опасно да се приближават до жилищата на сиуксите.

— Сиуксите са разбойници и живеят сред снеговете. Защо да говорим за народ, който е толкова далеч, когато сме в страната на пеоните?

— Ако пеоните владеят тази земя, тогава бели и червенокожи имат тук равни права.

— Нима бледоликите не са награбили достатъчно от червенокожите, та идвате толкова далеч с лъжата си? Аз вече казах, че тази земя е ловно поле на моето племе.

— Аз имам не по-малко право от теб да бъда тук — възрази траперът с невъзмутимо спокойствие. — Няма да кажа всичко, което мога да кажа — по-добре да мълча. Пеоните и белите са братя, а сиуксът не смее да си покаже лицето в селото на вълците.

— Дакотите са мъже! — извика яростно дивакът; забравил в гнева си, че се представя за пеони, той се нарече с най-гордото от имената на своето племе. — Дакотите не знаят страх! Говори, защо си оставил селищата на бледоликите и си дошъл толкова далеч?

— Много пъти по време на племенен съвет съм виждал изгрева и залеза на слънцето и съм чувал думи на мъдри хора. Нека дойдат вашите вождове и устата ми няма да млъкне.

— Аз съм великият вожд! — каза червенокожият, давайки си вид на оскърбено достойнство. — Да не ме помисли за асинибоин^[13]? Уюча е прочут воин, комуто всички вярват.

— Не съм толкова глупав да не мога да позная един тъмнолик тетон^[14]! — каза траперът с хладнокръвие, което правеше чест на нервите му. — Стига! От тъмнината не виждаш, че косата ми е побеляла!

Индианецът очевидно разбра, че си е послужил с твърде плитка лъжа, която не може да заблуди опитен човек като събеседника му, и си заблъска главата каква още хитрост да измисли, за да постигне истинската си цел, когато някакво леко раздвижване сред отряда изведнъж обърка плановете му. Той се огледа, сякаш се страхуваше да не му попречат внезапно, и каза с по-естествен от преди глас:

— Дай на Уюча от млякото на Дългите ножове^[15] и той ще възхвали името ти в ушите на великите хора от своето племе.

— Стига! — повтори траперът, пропъждайки го с жест на дълбоко отвращение. — Вашите млади войни споменават името Матори. Моите думи са за ушите на вожд.

Червенокожият му хвърли поглед, който въпреки мъждивата светлина издаваше непримиримата му ненавист. После тихомълком се мушна между своите другари, бързайки да скрие безуспешната си измама и безчестния си опит да си присвои незаконно част от пляката от тоя, чието име, назовано от трапера, се носеше из тълпата — а това показваше, че той се приближава. Едва изчезна Уюча и пред пленниците, отделяйки се от тъмния кръг, застана воин с могъщо телосложение; гордото му и величаво държане явно говореше, че е знатен индиански вожд. Подире му се приближи и целият отряд и го заобиколи в дълбоко и почтително мълчание.

— Земята е широка — подзе вождът, като помълча с онова непресторено достойнство, което напразно се бе мъчил да наподоби жалкия му подражател. — Защо децата на моя велик бял баща все не могат да си намерят място на нея?

— Някои от тях са чули, че приятелите им из прериите се нуждаят от много неща — отговори траперът, — затова са дошли да видят вярно ли е. Други пък се нуждаят от неща, които червенокожите желаят да им продадат, и идват да снабдят обилно приятелите си с барут и одеяла.

— Нима търговците прекосяват Голямата река с празни ръце?

— Ръцете ни са празни, понеже твоите млади воители помислиха, че сме изморени, и ни освободиха от товара ни. Те обаче грешат: аз съм стар, но още силен.

— Не може да бъде! Вие сте изтървали товара си сред прерията. Покажи на моите воители мястото и те ще го приберат, преди пеоните да са го намерили.

— Пътеката до това място много криволичи, а сега е нощ. Време е за сън — рече траперът с пълно спокойствие. — Заповядай на воителите си да отидат хей зад она хълм, там има вода и дърва, да си запалят огън и да спят на топло. Когато слънцето изгрее отново, пак ще говорим.

Тих, но несъмнено гневен шепот премина сред внимателно слушащите и старецът разбра, че бе постъпил непредпазливо, предлагайки нещо, с което искаше да предупреди пътниците в горичката за присъствието на опасни съседи. Обаче Матори, без да прояви ни най-малък признак на раздражение, така открито изразено от другарите му, продължи разговора със същия високомерен тон.

— Зная, че моят приятел е богат — каза той, — че недалеч оттук има много воители и че конете му са по-многобройни от кучетата на червенокожите.

— Ти виждаш моите воители и моите коне!

— Как?! Нима жената има краката на дакотите, та може да върви из равнината тридесет нощи, без да падне? Зная, червенокожите от горите изминават голям път пеша, ала ние, които живеем в край, където от една колиба око̀то не може да види друга, обичаме конете си.

Сега траперът на свой ред се поколеба. Той отлично съзнаваше, че всяка измама, ако се разкрие, може да се окаже пагубна, а поради присъщото си правдолюбие, не винаги удобно за човек с неговия занаят и начин на живот, не обичаше лъжата. Но като си спомни, че сега от него зависи не само собствената му съдба, но и съдбата на други, той реши да остави нещата да се развиват сами и да позволи на дакотския вожд сам себе си да измами, щом желае.

— Жените на сиуксите и жените на белите не са от един и същи вигвам — отвърна той уклончиво. — Би ли поставил един тетонски воин жена си по-високо от себе си? Зная, че няма, ала ушите ми са чували, че има страни, където в съветите скуоу^[16] решават всичко.

Ново леко раздвижване в тъмния кръг показа на трапера, че думите му са приети, ако не с недоверие, то с голямо учудване. Само вождът остана невъзмутим — или просто не искаше да урони величавото си достойнство.

— Моите бели бащи, които живеят край Големите езера, разправяха — каза той, — че техните братя в страната, където изгрява слънцето, не били мъже; и сега разбирам, че не са ме излъгали! Пфу, що за народ е тоя, чийто вожд е скуоу? Ти мъж ли си на тази жена, или си нейно куче?

— Нито мъж, нито куче. Никога до тоя ден не съм виждал лицето ѝ. Тя е дошла в прерията, понеже ѝ казали, че тук живее велик и благороден народ — дакотите, и пожелала да види мъжете им. Жените на бледоликите, както жените на сиуксите, обичат да отварят очите си за всичко ново. Но тя е бедна като мен и ще изпитва недостиг на зърно и месо, ако отнемете малкото, което тя и приятелят ѝ още имат.

— Ушите ми са чували много нагли лъжи! — провикна се тетонският воин с такъв гневен глас, че дори червенокожите му слушатели се сепнаха. — Да не би да съм жена? Или дакотите нямат очи? Каж ми, бели ловецо, кои са ония хора с твоя цвят на кожата, които спят сред повалените дървета?

С тези думи разгневеният вожд посочи към лагера на Ишмаел и не остави повече никакво съмнение у трапера: вождът, по-настойчив и проникателен от воините си, бе успял да открие сам това, което бе отбягнало от вниманието на разузнавачите му. Но колкото и да се плашеше, че това откритие може да се окаже гибелно за спящите, колкото и да беше огорчен, че са го надхитрили в току-що описания разговор, външно старецът запази непоколебимо спокойствие.

— Може и наистина в прерията да нощуват бели — отвърна той. — Щом моят брат казва това, значи, е вярно, но какви хора са се доверили на великодушието на тетоните, не ми е известно. Ако там спят чуждоземци, пратете младите си войни да ги събудят и нека пришълците кажат защо са тук, всеки бледолик има език.

Вождът поклати глава с дива, жестока усмивка и като извърна лице в знак, че разговорът е приключен, отговори рязко:

— Дакотите са мъдър народ и Матори е техен вожд! Той няма да вика на чужденците, та да станат и да му заговорят с карабините си.

Той ще им шепне тихо на ухото. А после нека хората със същия цвят на кожата дойдат да ги събудят!

След като произнесе тези думи и се обърна кръгом, тих одобрителен смях, пробяга по тъмния кръг, който тутакси се разчупи. Индианците последваха своя вожд, който се отдръпна от пленниците и се спря наблизко, където ония, които имаха право да разменят мнения с такъв велик воин, отново се събраха на съвет около него. Уюча се възползва от случая и пак дойде да дотяга на пленниците с увещанията си, но траперът, който се бе убедил, че има пред себе си измамник, отегчено му махна да си върви. Ала подлият червенокож прекрати досадните си задевки едва когато бе заповядано целият отряд да яхне конете и да премине на ново място. Придвижването ставаше в мъртво мълчание и в ред, който би направил чест дори на войници от редовна армия. Скоро обаче дойде заповед за спиране и когато пленниците успяха да се огледат, видяха недалеч тъмните очертания на горичката, до която спеше семейството на Ишмаел.

Тук вождовете се съвещаваха още веднъж — кратко, но сериозно и деловито.

Конете, явно обучени за такива прикрити и безшумни нападения, отново бяха предоставени на грижите на стражата, на която както преди бе възложено да пази също и пленниците. Тревогата на трапера нарасна още повече, когато видя, че Уюча стои до него и че той, както личеше от тържествуващия му и горд вид, възглавява и стражата. Но червенокожият, несъмнено изпълнявайки тайна заповед, засега се задоволи да замахне многозначително с томаховката си към Елен — явна смъртна заплаха. След като показа с този изразителен жест на пленниците мъже каква съдба ще сполети мигновено девойката, ако някой от тримата се опита да вдигне тревога, той потъна в студено мълчание. Тази неочаквана сдържаност на Уюча даде възможност на трапера и на младата двойка да насочат цялото си внимание, доколкото им позволяваше тъмнината, към необикновените неща, които ставаха пред очите им.

Матори се разпореждаше за всичко. Съобразно личните качества на хората си той посочи на всеки един точното му място в тази операция и всички му се подчиниха с почителност и готовност, с каквито воинът индианец винаги приема заповедите на вождата в моменти на изпитание. Едни изпрати надясно, други — наляво. Всеки

се отдалечаваше с присъщата на индианеца безшумна и бърза стъпка, докато всички заеха определените си места, с изключение на двама избрани воители, които останаха близо до предводителя си. Когато другите се скриха от очи, Матори се обърна към избраните си помощници и им даде знак, че е настъпил решителният момент да се изпълни това, което бе намислил.

Всеки от тях сложи настрана леката ловна пушка, наричана у тях карабина и смятана за знак на отличие, свали от облеклото си всичко излишно и тежко и застана като тъмна, страшна статуя, почти гол. Матори провери на място ли е томаховката му, в изправност ли е ножът му в кожената ножница, добре ли е пристегнат вампумът^[17] му, здраво ли са завързани шарените му гамаша с ресни и няма ли да пречат на движенията му. И така, готов напълно за смелото си начинание, тетонът даде знак за действие.

Тримата се придвижваха в развърнат строй към лагера на пътешествениците, докато тъмните им фигури в мъждивата светлина станаха едва различими за очите на пленниците. Там те спряха и се огледаха, сякаш за последен път да претеглят внимателно всички последици, преди да се втурнат стремглаво напред. После, като се снишиха, изчезнаха в прерийната трева.

Не е трудно да си представим с какво отчаяние и тревога всеки от пленниците следеше тези зловещи движения. Каквито и да бяха причините, които принуждаваха Елен Уейд да остава толкова силно привързана към семейството, в което читателят за пръв път я видя, чувствителността, свойствена на нейния пол, а може би и още живите семена на добротата взеха връх. Няколко пъти тя едва устоя на изкушението да пренебрегне страшната заплаха от моментална смърт, която очакваше такава простъпка, и да издигне предупредително слабия си и всъщност безпомощен глас. Толкова силен и толкова естествен беше този порив, че тя навярно щеше да му се поддаде, ако не бяха успокоителните думи, които Пол Ховър непрестанно ѝ нашепваше. Самият той се бореше със странна смесица от противоречиви чувства. Първата и главна грижа на младия пчелар беше, разбира се, за нежната му и беззащитна другарка, но тревогата за нея се преплиташе в сърцето на безстрашния горски скитник със силна, неудържима и всъщност приятна възбуда. Макар и да се чувстваше свързан с преселниците далеч по-малко от Елен, все пак той

жадуваше да чуе изстрелите на техните карабини и дори ако имаше възможност, с радост би се втурнал пръв да им помогне. Имаше моменти, когато изпитваше почти непреодолим подтик да се хвърли напред и да събуди неподозиращите пътници, но достатъчно беше да погледне Елен, за да се вразуми и да разбере какви последици би имало това. Само траперът оставаше хладнокръвен наблюдател, като че ли нищо не заплашваше личното му спокойствие или живота му. Вечно подвижните му, зорки очи забелязваха и най-малката промяна с невъзмутимостта на човек, отдавна привикнал на опасности, но изражението на хладна решителност на лицето му издаваше тайното му намерение да се възползва и от най-дребната непредпазливост на своите пазачи.

В това време тетонските воители не стояха със скръстени ръце. Криейки се във високата трева, която растеше в по-ниските места, те пълзяха през сплетения буренак като коварни змии, промъкващи се към жертвата си, докато стигнаха мястото, откъдето беше необходимо да се придвижват по-нататък с още по-голяма предпазливост. Само Матори от време на време вдигаше над тревата тъмното си мрачно лице и напрягаше очи да проникне в мрака, който обвиваше края на горичката. Няколко такива бързи огледа в допълнение към това, което бе узнал при предварителното си разузнаване, и разположението на набеязаните жертви му стана напълно ясно, макар че все още не знаеше нито числеността им, нито средствата им за защита.

Но усилията му да се сдобие с необходимите сведения по тези две важни точки оставаха напразни: в лагера цареше мъртва тишина, като в гробище. Твърде предпазлив и недоверчив, за да разчита при такива опасни обстоятелства на хора, по-малко решителни и сръчни от него, вождът заповяда на двамата си другари да останат там, където бяха залегнали, и продължи сам.

Сега Матори напредваше бавно. За човек, несвикнал като него на такъв начин на придвижване, това навярно би било мъчително и трудно. Но и коварната змия не би се приближила до жертвата си по-уверено и по-безшумно. Стъпка по стъпка той промъкваше тялото си през свеждащата се трева и след всяко движение се спираше, вслушвайки се и в най-слабия шум, който би издал на пътешествениците неговото приближаване. Най-после успя да се измъкне от ивицата бледа лунна светлина и да навлезе в сянката на

горичката, където не само по-мъчно можеха да забележат тъмната му фигура, а и собственото му зорко, будно око по-лесно различаваше околните предмети.

Сега тетонът се спря за дълго и отново направи внимателен оглед, преди да продължи по-нататък. Оттук се виждаше целият лагер — тъмен, но ясно очертан, с шатрата си, фургоните и двете колиби. По тия белези опитният воин можа доста точно да определи с какви сили му предстоеше да се срещне. Неестествена тишина владееше на това място, като че ли хората задържаха дори спокойното си сънно дишане, за да изглежда престореното им безгрижие по-правдоподобно. Вождът наклони глава към земята и се ослуша напрегнато. Тъкмо щеше вече да се изправи отново разочарован, когато ухото му долови дълбокото и прекъслечно дишане на човек, чийто сън е неспокоен. Индианецът сам беше достатъчно изтънчен в измамата, за да стане жертва на обикновена хитрост. Но по особеното трептене разбра, че звукът е естествен, и не се поколеба повече.

Човек с по-слаби нерви от суровия и войнствен Матори би изпитал страх пред опасността, на която сам се излагаше. Славата на тия смели и силни бели авантюристи, които тъй често проникваха в дивите дебри, населявани от неговия народ, му беше добре известна. И все пак, докато се приближаваше до целта си, страхопочитанието и боязливостта, които винаги вдъхва един храбър враг, се примесваха с отмъстителната ярост на червенокожия, озлобен от нахълтването на омразните чуждоземци.

Отклонявайки се от досегашния си път, тетонът запълзя право към края на горичката. Когато стигна благополучно набелязаната цел, той седна, за да огледа по-добре обстановката. Един миг му беше достатъчен, за да определи точно къде лежи неподозиращият часовей. Читателят, разбира се, вече се е сетил, че индианецът бе успял да се промъкне опасно близо до един от мързеливите синове на Ишмаел, натоварени да пазят уединения лагер на пътешествениците.

След като се убеди, че е останал незабелязан, дакотът пак се изправи, наклони се напред и надвеси тъмното си лице над лицето на спящия, извивайки главата си пъргаво и грациозно, като змия, която се поклаща над жертвата, преди да я клъвне. Разбрал най-последно какъв е тоя чуждоземец и в какво състояние се намира, Матори вече отдръпваше главата си, когато едно леко движение на спящия показа,

че той всеки момент може да се събуди. Червенокожият улови ножа, който висеше на пояса му, и мигновено го насочи към гърдите на младия преселник. После, променяйки намерението си, бърз като собствената си светкавична мисъл, индианецът се скри отново зад дънера на поваленото дърво, на което се бе подпрял спящият, и залегна в сянката му, тъмен, неподвижен и наглед безчувствен като самото дърво.

Ленивият часовей отвори натежалите си очи и като се взря за миг в тъмното небе, с мъчително усилие приповдигна мощното си туловище, подпряно о дънера. После се огледа, доколкото можеше бдително, обгърна с помътнения си поглед тъмния силует на лагера и накрая се втренчи в смътната далечина на прерията. Там нямаше нищо интересно — все същите неясни очертания на редуващи се хълмове и падини се възправяха отвсякъде пред сънените му очи, затова промени положението си, като съвсем обърна гръб на опасния си съсед и се отпусна мързеливо в предишното си положение. Настана продължителна тишина — мъчителна и напрегната за тетона, докато най-после дълбокото дишане на пътешественика извести, че той отново е заспал. Но червенокожият, сам твърде склонен към притворство, отначало не повярва, че другият наистина е заспал. Ала умората след необичайно трудния ден така бе омаломощила часовей, че Матори не остана дълго в съмнение. Все пак движенията на индианеца, който пак се изправи на колене, бяха тъй безшумни и предпазливи, че дори внимателен наблюдател не би разбрал движи ли се, или не. Най-после вождът на дакотите зае предишната си поза и отново се надвеси над своя враг, при което издаде не повече шум от листа, който вятърът раздвижи на близката топола.

Сега Матори се чувствуваше господар на съдбата на спящия. Той оглеждаше едрото тяло и дългите крайници на младежа с онова възхищение, което физическото превъзходство неизменно събужда у червенокожия, и в същото време хладнокръвно се готвеше да угаси жизненото начало, което правеше това тяло тъй страшно. За да установи точно мястото на сърцето, той внимателно разтвори дрехата, която му пречеше, след което вдигна остроото си оръжие, готов да вложи в удара цялата си сила и сръчност, но в тоя миг младежът отметна небрежно юнашката си ръка, при което показва мощните си мускули.

Съобразителният и предвидлив тетон се спря. Острият му ум подсказа, че тоя човек е по-малко опасен, когато спи, отколкото ако умре. Такова тяло нямаше да се раздели лесно с живота; и най-слабият шум щеше да издаде предсмъртната борба. Опитният воин бързо прецени и си представи всичко това. Той погледна към лагера, после към горичката и накрая обгърна с пламтящите си очи пустата безмълвна прерия. След това се наведе още веднъж над временно пощадената си жертва и като се увери, че спи дълбоко, се отказа от доскорошното си намерение единствено за да не навреди на по-хитрия си замисъл.

Матори се отдръпна тъй тихо и предпазливо, както се бе приближил, и тръгна към лагера, промъквайки се покрай горичката, за да може и при най-малката тревога лесно да се скрие в нея. Когато минаваше край самотната шатра, завесата ѝ привлече вниманието му. След като я огледа добре отвън и се послуша с мъчителна напрегнатост, за да чуе какво ще му подсказат ушите, червенокожият се осмели да повдигне платнището в дъното на палатката и да провери под него тъмното си лице. Тетонът постоя така около минута, после се отдръпна и седна пред платнената палатка. Няколко секунди седя там напълно неподвижен, очевидно обмисляйки откритието си. После пак легна по корем и още веднъж подхна главата си под платнището. Второто му посещение в шатрата беше по-продължително и може би още по-зловещо от първото. Но както всичко на тоя свят и то свърши и най-после индианецът отдръпна пламтящите си очи от тайните на това място.

Матори се бе отдалечил вече на няколко метра от палатката и се промъкваше бавно към купчината предмети, които се очертаваха в средата на лагера, когато отново замря. Поспря се, погледна към останеното от него уединено малко жилище и като че ли се поколеба дали да не се върне там. Но загражданията от клони бяха тъй близо, че можеше да ги стигне с ръка, а самият вид на такава преграда показваше, че зад нея е скрито нещо ценно; съблазънта беше много силна и подтикна Матори да продължи нататък.

Промъкването на червенокожия през крехките, чупливи тополови клонки можеше да се оприличи само на лъкатушното и безшумно пълзене на влечуго, което подражаваше.

Когато стигна целта си и огледа бързо това, което се намираше зад оградата, тетонът предвидливо остави малка пролука, през която да може незабавно да се оттегли. После се изправи и закрачи дебнешком из лагера, като зъл демон, който търси с кого или с какво да започне изпълнението на черните си замисли. Той вече бе надзърнал в колибата, където се бяха настанили жената и най-малките ѝ деца, бе минал покрай няколкото великана, проснали се тук-там върху купчините клони, за щастие на индианеца безсилни в съня си, и най-после стигна мястото, където се бе разположил Ишмаел. Със свойствената си прозорливост Матори тутакси разбра, че пред него се намира най-главният човек между пътешествениците. Той дълго стоя надвесен над изтегнатото исполинско тяло на преселника, обмисляйки може ли да изпълни своя замисъл и как да извлече най-голяма изгода от него.

Той пхна в ножницата ножа, който бе извадил от прибързана разпаленост, и се готвеше да отmine, но в тоя миг Ишмаел се обърна на постелята си и с полуотворени очи запита прегракнало: „Кой е?“ Само индианец със своя бърз и находчив ум може да се измъкне от такова безизходно положение. Подражавайки чутите преди малко звуци, Матори промърмори дрезгаво нещо неразбрано, тръшна се на земята и се престори, че се разполага да спи. Макар че Ишмаел видя всичко това в полусън, хитростта беше тъй дръзка и тъй майсторски изпълнена, че не можеше да не успее. Сънливият баща затвори очи и заспа дълбоко, без да подозира какъв коварен гост се е промъкнал в семейството му.

Тетонът бе принуден да остане в това положение много дълги и уморителни минути, докато се увери, че вече не го наблюдават. Макар че тялото му беше неподвижно, живият му ум не стоеше бездеен. Той се възползва от това забавяне, за да обмисли един план, който щеше да постави изцяло под властта му лагера с всичко, което беше в него, включително и собствениците му. Щом мина опасността, неуморният индианец отново се раздвижи. Пълзейки все тъй ловко и предпазливо, сега той се запромъква към малкото заграждение, в което беше прибран добитъкът.

При първото животно, на което се натъкна той, се забави опасно дълго. Умореното създание, чийто таен инстинкт може би му подсказваше, че най-сигурен негов защитник сред безкрайната пустош

на прериите е човекът, с прекомерна послушност се остави да бъде подложено на внимателен оглед. Ръката на теона премина жадно по меката козина, по нежната муцуна и по тънките крака на кроткото добиче, ала накрая индианецът не се отказа от такава плячка, безполезна за грабителските му набези и твърде несъблазнителна за апетита му. Но като се озова между товарните животни, задоволството му беше безгранично и няколко пъти едва сдържа възторжения възглас, готов да се изтръгне от устата му. Тук той забрави с какъв риск бе стигнал до това опасно място; и предпазливостта на хитрия, опитен воин за миг се загуби в буйната му радост.

---

[12] Щат Кентъки постоянно враждувал с щат Тенеси. Оттук и поговорката: „Да хулиш тенесийската пушка“. — Б. пр. ↑

[13] Сиксикау — чергар. — Б. пр. ↑

[14] Тетони — едно от племената на дакотите; Купър употребява названията „сиукси“, „дакоти“ и „тетони“ като синоними. — Б. пр. ↑

[15] Дълги ножове или Големи ножове — така индианците наричали американците заради сабите им. Мляко на Дългите ножове — ракия. — Б. пр. ↑

[16] Скуоу — жена на езика на индианците. — Б. пр. ↑

[17] Вампум — обикновено наниз от раковини; в случая — пояс, украсен с такива раковини. — Б. пр. ↑

ГЛАВА V

*О, добрий ни татко, какво ще да загубим?
Законът против нас е. Защо пък да търпим
къс скапано месо да ни заплашва!
Надменен съдия и наш палач да бъде!
Шекспир — „Цамбелин“*

Докато тетонът тъй ловко и умело изпълняваше задачата си, никакъв звук не нарушаваше тишината на околната прерия. Сиуксите бяха залегнали всеки на поста си и с всеизвестното търпение на туземците чакаха сигнала, който ще ги призове към действие. От върха на малкия хълм, на който, както казахме вече, стояха под охрана пленниците, пред очите на разтревожените наблюдатели се откриваше мрачната степна шир, осветена от мъжделивите лъчи на месечината, които се процеждаха през облаците. Мястото на лагера се очертаваше в още по-гъста тъмнина от тая, която засенчваше смътно долчинките, а тук-там по-светла ивица обагряше върховете на вълнистите хребети. Навред наоколо владееше дълбокият величествен покой на пустинята.

Но за ония, които знаеха какво се кроеше под покроба на тишината и нощта, зрелището беше изключително вълнуващо. С всяка измината минута тревогата им все повече растеше, а ни най-слаб признак на живот не идеше от безмълвието и мрака, които обвиваха горичката. Пол дишаше сега по-тежко и по-шумно, а Елен, облежната изнемошало на рамото му, усещаше как тръпне неспокойното му тяло и това я изпълваше с необясним страх.

Видяхме вече колко безчестен и алчен беше Уюча. Затова читателят няма да се учуди, че той пръв забрави разпоредбите, които сам бе дал. Точно когато се разделихме с Матори, който едва сдържаше възторга си от броя и качествата на товарните коне на Ишмаел, човекът, комуто бе възложил да бди над пленниците, реши да излее злобата си, като измъчва тия, които беше задължен да пази.

Навеждайки се към трапера, червенокожият по-скоро изръмжа, отколкото прошепна на ухото му:

— Ако тетоните загубят своя велик вожд от ръцете на Дългите ножове, ще умрат и стари, и млади!

— Животът е дар на Уаконда — бе невъзмутимият отговор. — Воинът-тетон, както и другите му чеда, трябва да се подчинява на неговите закони. Човек умира само когато Уаконда поиска; и нито един дакота не е властен да промени определения час.

— Гледай! — отвърна дивакът и прокара острието на ножа си пред лицето на своя пленник. — За кучето Уюча е Уаконда.

Старецът вдигна очи към свирепото лице на своя пазач и за миг в глъбините им припламна огънят на искрена и дълбока погнуса, но тутакси угасна, заменен с израз на съжаление, ако не и мъка.

— Прилича ли на този, който е създаден по истинско подобие божие, да се поддава на гняв заради жалки приумици на разума? — каза той на английски доста по-високо, отколкото му бе говорил Уюча.

Възползвайки се от тази неволна простъпка на трапера, пазачът го улови за редките сиви коси, които се спущаха изпод шапката му, и вече се готвеше в злорадо тържество да прокара острието на ножа под техните корени, когато рязък, продължителен вик раздра въздуха и мигновено отекна из околната пустош, сякаш хиляди демони разтвориха гърлата си в отговор на призива. Уюча пусна пленника с ликуващ възглас.

— Хайде! — завика Пол, неспособен да сдържа повече нетърпението си. — Хайде, стари Ишмаел, време е да покажеш, че в жилите ти тече кръв на кентъкиец! Стреляйте ниско, момчета — целете се в блатистата низина, червенокожите залягат на земята!

Гласът му обаче се загуби или по-скоро остана нечул сред крясъците и виковете, които вече се изтръгваха от петдесет гърла от всички страни. Пазачите все още оставаха на поста си до пленниците, но и те горяха от нетърпение да се втурнат напред, като състезателни коне, едвам удържани на стартовата линия, в очакване да чуят сигнала. Те размахваха диво ръце и подскачаха на място повече като палави деца, отколкото като зрели мъже, и непрекъснато надаваха неистови крясъци.

Сред това шумно безредие изведнъж се чу засилващ се тропот, какъвто може да се чуе, когато приближава стадо бизони, а после се

зададоха скупчените в объркано и изплашено стадо овце, крави и коне на Ишмаел.

— Задигнали са добитъка на скватера! — каза траперът, който внимателно наблюдаваше всичко. — Тия гадове са го оставили без копита като бобър!

Не бе се още доизказал, когато цялото стадо изплашени животни изкачи малкия склон и се понесе покрай мястото, където стояха пленниците, а след него препускаше цяла орда тъмни фигури, прилични на демони.

Този устрем се предаде на конете на тетоните, отдавна приучени да споделят необуздаността на своите стопани, и пазачите с големи усилия сдържаха нетърпението им. В този миг, когато очите на всички бяха обърнати към профучаващия вихър от хора и животни, траперът с неочаквана за възрастта си сила измъкна ножа от ръцете на залисания пазач и с един замах преряза ремъка, за който беше завързана цялата чарда. Обезумелите коне запръхтяха от радостна възбуда и страх и като разравяха земята с копитата си, полетяха във всички посоки из необятната прерия.

Уюча се обърна към нападателя си с яростта и пъргавината на тигър. Той затърси оръжието, което тъй внезапно му бе отнето, мъчеше се да напипа дръжката на томаховката си, но в бързината не можеше да я налучка, а в същото време очите му гледаха подир разбягващите се коне, както гледа жаден за коне индианец. Борбата между алчността и жаждата за мъст беше жестока, но кратка. Първата бързо надделя в душата му, в която, както е известно, бушуваха долни страсти. Не мина секунда и пазачите се впуснаха стремглаво подир бягащите животни. Траперът продължаваше да гледа спокойно врага си в лицето през напрегнатия момент, който последва дръжката му постъпка; и сега, когато Уюча побягна по петите на другарите си, старецът се разсмя тихо, почти беззвучно, сочейки след тъмната върволица:

— Червенокожият е верен на природата си — какъвто е в прерията, такъв е и в гората! Като награда за такова своеволие спрямо часовой-християнин всеки друг зло би си изпатил, а тетонът се завтече подир конете си, сякаш мисли, че в такова надбягване два крака са равностойни на четири! И все пак още преди разсъмване тези дяволи ще изловят всички коне, защото разумът ще надвие над инстинкта. Жалък разум, разбира се, но все пак и у индианеца има нещо човешко.

Ех, делауерите бяха индианци, с които Америка може да се гордее! Но сега от този силен народ са оцелели само малцина, пръснати тук-там. Няма що, пътешественикът ще трябва да се засели на това място; наистина природата го е лишила тук от удоволствието да оголва земята от собствените ѝ дървета, но пък вода има в изобилие. Той няма да види вече четириногите си помощници, ако познавам достатъчно коварството на сиуксите.

— А не е ли по-добре да се присъединим към хората на Ишмаел? — каза пчеларят. — Ще падне хубав бой, защото старият няма да остави работата току-тъй.

— Не, недейте, недейте! — завика изведнъж Елен. Но траперът я спря, като запуши кротко устата ѝ с длан и рече:

— Ш-шт, ш-шт! Ако говорим високо, може да си навлечем беда. А твоят приятел — додаде той, обръщайки се към Пол — достатъчно ли е храбър?

— Не наричай скватера мой приятел! — тросна се младежът. — Аз не дружа с човек, който не може да докаже, че е собственик на земята, която го храни.

— Добре, добре. Да речем тогава, че ти е познат. Достатъчно смел ли е, за да защити имота си с барут и олово?

— Имота си ли? Хо-хо! Не само своето, но и чуждото! Можеш ли да ми кажеш, стари траперю, чия пушка се справи с помощник-шерифа, който искаше да прогони заселниците, заграбили земята при Волски език в стария Кентъки? Него ден бях проследил един хубавичък рой до хралупата на сухия бук, под който се беше проснал помощник-шерифът с дупка в „божията милост“^[18], която държеше в джоба на дрехата си точно над сърцето, сякаш мислеше, че този документ може да послужи за щит срещу скватерски куршум! А ти, Елен, няма защо да се безпокоиш: никому нищо не направиха, защото още петдесетина други се бяха намърдали в тия земи без законно основание, та иди търси виновника!

Клетата девойка потрепера и колкото и да се мъчеше да се съдържи, тежка въздишка се изтръгна сякаш от глъбините на сърцето ѝ.

След като разбра от краткия, но изчерпателен разказ на Пол достатъчно добре що за хора са преселниците, у стареца не остана повече никакво съмнение, че Ишмаел е способен да отмъсти за

причинените му злини, ала това, което чу, даде нова насока на мислите му.

— Всеки сам знае какви връзки го свързват най-здраво с близките му — каза той. — Но много жалко, че цветът на кожата, собствеността, езикът и учеността така дълбоко разделят хората, които са в края на краищата чеда на един баща! Ала както и да е — продължи той, променяйки темата, което беше твърде присъщо и за характера, и за професията му, — сега не е време за проповеди, тъй като явно предстои бой и е по-добре да бъдем готови за него... Ш-шт! Долу има някакво раздвижване, сигурно са ни видели.

— Семейството на Ишмаел се размърда! — възкликна Елен и така затрепера, като че ли приближаването на приятелите ѝ я плашеше сега не по-малко от доскорошното присъствие на враговете. — Върви, Пол, остави ме. Поне теб не бива да те видят!

— Ако те оставя, Елен, в тази пустиня, преди да те видя в безопасност, макар и под закрилата на стария Ишмаел, никога вече в живота си да не чуя бръмчене на пчела или нещо по-лошо — да ослепея и да не мога да проследя пчела до гнездото ѝ!

— Ти забравяш тоя добър старец. Той няма да ме остави. Макар че, струва ми се, Пол, миналия път се разделихме с теб в пустиня, дори по-страшна от тази.

— О, не! Ами ако индианците се втурнат обратно с крясък, какво ще стане с теб тогава? Докато налучка човек следата ти, току-виж, че са те завлекли на половината път до Скалистите планини. Как мислиш, стари траперю? Колко време ще мине, докато тези тетони, както ги наричаш, се върнат да задигнат и останалите партушини на стария Ишмаел?

— Вече няма защо да се боим от тях — отвърна старецът с особения си беззвучен смях. — Обзалагам се, че тези дяволи ще гонят конете си не по-малко от шест часа! Чувате ли? Сега трополят през върбалака в долчинката. Бога ми, конят на сиукса не отстъпва по бяг на дългокрак елен. Ш-шт, залягайте пак в тревата бързо и двамата! Чух щракане на спусък — това е тъй вярно, както е вярно, че съм шепа пръст!

Траперът не остави другарите си да се двоумят; той ги повлече след себе си, като изчезна почти цял в гъстата трева на прерията. За щастие старият ловец бе запазил остротата на сетивата си и не бе

загубил някогашната си бързина и решителност. Едва тримата се прилепиха до земята, в ушите им прозвучаха така добре познатите къси, резки изстрели на пушка и мигновено в опасна близост до главите им избръмча куршум.

— Не е лошо, момчета! Не е лошо, старче! — прошепна Пол, чието бодро настроение не можеше да бъде напълно подтиснато нито от опасност, нито от някакво затруднение. — По-хубав залп не можеш и да пожелаеш да чуеш, когато си зад дулото! Какво ще кажеш, траперю? Май че започва тристранна война! Да им изпратя ли и аз някой и друг куршум?

— Не, само благи думи — отговори бързо старецът, — иначе и двамата сте загубени.

— Едва ли ще оправя работата, ако заговоря с езика си, а не с пушката — каза Пол едновременно и шеговито, и огорчено.

— За Бога, по-тихо, че ще ви чуят! — възкликна Елен. — Върви, Пол, върви! Сега можеш спокойно да ни оставиш!

Няколко бързи последователни изстрела, всеки от които изпращаше все по-наблизо смъртоносния си вестител, я накараха да млъкне — колкото от страх, толкова и от предпазливост.

— Трябва да сложим край на това — рече траперът и се изправи с достойнството на човек, който мисли само за важността на задачата си. — Не зная, деца, защо е нужно да се плашите от тези, които би трябвало да обичате и тачите, ала все пак се налага да се направи нещо за спасението на живота ви. Няколко часа повече или по-малко са нищо за човек, който вече е отброил толкова много дни от живота си. Затова ще изляза насреща им. Навред около вас пътят е свободен. Възползвайте се от това както намерите за добре и нека Бог ви благослови и ви дари със заслужено щастие.

Траперът не дочака отговор, а смело закрачи по надолнището към лагера, без да ускорява или да забавя стъпката си от страх. Лунните лъчи осветиха в този момент високата му мършава фигура, така че преселниците видяха приближаването му. Но без да се смущава от това неблагоприятно обстоятелство, той твърдо и мълчаливо продължи пътя си към горичката, докато го посрещна заплашителен глас, който подвижна:

— Кой иде — приятел или враг?

— Приятел! — бе отговорът. — Човек, който е живял твърде дълго, за да огорчи остатъка от живота си с кавги.

— Но не толкова дълго, че да забрави хитростите на младините си — каза Ишмаел и като надигна огромното си тяло иззад лекото прикритие — един нисък храст, застана срещу трапера. — Старче, ти насъска срещу нас тази банда червени дяволи и утре ще делиш плячката с тях.

— Какво са ти задигнали? — запита спокойно траперът.

— Осем от най-добрите впрегатни кобили и едно жребче, което струва тридесет лъскави мексикански монети с образа на испанския крал. А на жената не оставиха ни едно двукопитно — нито за мляко, нито за вълна. И свинете, колкото и да са капнали от път, сигурно ровят със зурли из прерията. Я ми кажи, странниче — добави той, като тупна приклада на пушката си о коравата земя с такава сила и така шумно, че би изплашил човек, по-малко твърд от тоя, към когото се обръщаше, — колко от тези животинчета ще ти се паднат?

— За коне никога не съм ламтял, нито съм си служил с тях, макар че малцина са смятали повече от мен из необятните земи на Америка, колкото стар и слаб да изглеждам. Но малка е ползата от кон сред планините и лесовете на Йорк — тоест на едновременния Йорк, какъвто той, боя се, не е вече. Колкото до вълна и краве мляко, нямам вкус към такива женски работи! Полските животни ми дават храна и облекло. Не, не познавам аз по-хубава дреха от тая, която е ушита от еленова кожа, нито по-вкусно месо от еленовото.

Преселникът, преодолявайки природната си мудност, все повече се разпалваше и лесно можеше да премине в опасно буйство, ала простодушните оправдания на трапера, искреният им тон му подействаха. Той слушаше разколебан, макар и не напълно убеден, и мърмореше под нос обвиненията си, а само минута преди това беше готов да пристъпи към безцеремонната разправа, която несъмнено бе замислил.

— Хубаво говориш — изръмжа той най-последно, — но според мен много по адвокатски за един честен и смел ловец.

— Аз съм само трапер — отвърна смирено старецът.

— Ловец или трапер, няма голяма разлика. Аз дойдох, старче, в тоя край, защото ме притесняваше законът и не обичам, съседи, които не могат да уредят спор, без да намесят съдия и дванайсет души^[19]

отгоре. Ала не дойдох да ми разграбват имуществото, а аз да зяпам и да казвам „благодаря“ на крадците!

— Който се е решил да навлезе в дебрите на прерията, трябва да зачита обичаите на нейните стопани.

— Стопани?! — повтори скватерът. — Аз съм си пълноправен стопанин на земята, която тъпча, колкото е всеки щатски губернатор! Можеш ли да ми кажеш, странниче, къде има закон или правилник, който да гласи, че един човек има право да разполага за собствено ползване с цял квартал, град или окръг, а друг да е длъжен да изпросва парче земица за гроба си? Това е противно на природата и аз отричам такъв закон — вашия закон!

— Не мога да кажа, че не си прав — отвърна траперът, чието мнение по този важен въпрос, макар, и да изхождаше от съвсем други предпоставки, странно съвпадаше с мнението на Ишмаел. — Аз често съм казвал същото, когато съм мислел, че гласът ми ще бъде чул. Но твоят добитък е отвлечен от тия, които се смятат за господари на прерията и на всичко, което има в нея.

— Другиму да ги разправят тия! — произнесе скватерът самоуверено, макар че дебелият му глас беше бавен като самия него. — Аз се смятам за честен търговец: каквото получавам, за това плащам. Видя ли тия индианци?

— Видях ги. Те ме държаха в плен, докато се промъквах в лагера ти.

— Редно е бял човек, при това християнин, да ме предупреди навреме — укори го Ишмаел и пак погледна трапера заплашително, сякаш все не можеше да се откаже от лошите си намерения. — Не съм много склонен да наричам всеки срещнат човек мой ближен, ала цветът на кожата все пак има значение, когато християни се срещнат на такова място. Но стореното — сторено, няма да се оправи с думи. Излезте от засадата, момчета, тук е само старецът. Той яде от моя хляб и трябва да е наш приятел, макар че имам основания да подозирам, че се е сдушил с нашите врагове.

Траперът не сметна за нужно да отговори на обидното подозрение, което скватерът не се подвоуми да изкаже тъй открито въпреки обясненията и опроверженията, които бе чул преди малко. Синовете на ядосания скватер тутакси се отзоваха на бащиния повик. Четириима-петима от тях излязоха от скривалищата си, където се бяха

приютили, мислейки, че фигурите, забелязани на хълма, са от отреда на сиуксите. Те се приближаваха един по един с пушка под мишница и измерваха странника с изпитателен поглед, макар че никой не любопитства да узнае отде се е взел и защо е тук. Тази сдържаност впрочем само отчасти се дължеше на присъщата им мудност; защото често им се бе случвало да присъстват на подобни сцени и дългият, опит ги бе научил на благоразумна предпазливост. Траперът издържа мрачните им изучаващи погледи с твърдостта на опитен ката тях човек и с онова самообладание, което вдъхва увереността в собствената невинност. Доволен от краткия оглед, най-възрастният, всъщност виновният часовой, от чиято небрежност тъй успешно се бе възползвал коварният Матори, се обърна към баща си и каза грубо:

— Ако този човек е единственият останал от групичката, която забелязах на оня хълм, значи, не сме си хвърлили куршумите на вятъра.

— Прав си, Ейза — рече бащата и се обърна внезапно към трапера: забележката на сина му му припомни нещо, което бе помислил и после забравил. — Как така, странниче, нали преди малко бяхте трима — или лунната светлина лъже?

— Ако беше видял, приятелю, как тетоните се носеха из прерията като някакви черни демони подир твоя добитък, можеше да ти се сторят хиляда.

— Да, на градски сополанко или на бързлива фуста може наистина да се стори така. Ала моята Естър например би се уплашила от индианец толкова, колкото от кученце или от вълче-сукалче. Повярвай ми: да бяха нападнали твоите крадливи дяволи при дневна светлина, моята славна женица щеше да даде на тия сиукси да разберат, че не е свикнала да си раздава даром сиренето и маслото. Ала ще дойде време, странниче, много скоро ще дойде време, когато правдата ще възтържествува, и то без помощта на тъй наречения закон. Ние, може да се каже, сме мудни хора — често ни упрекват в това, но бавната работа е сигурна и малцина могат да кажат, че са ударили Ишмаел Буш, без да им е върнато със същото.

— Значи, Ишмаел Буш се води повече по животинските инстинкти, отколкото по правилата, които хората като него трябва да спазват — възрази непреклонният трапер. — И аз много пъти съм удрял, но ми тежи на сърцето, ако поваля елен, когато нямам нужда от

месо или кожа, защото не подобава на човек с разум. Ала без никакво угризение на съвестта съм оставял в гората непогребан минго^[20], след като съм го убил на война открито и честно.

— Какво! Значи, ти си бил войник, траперю? На млади години и аз участвах в една-две схватки с чероките. А една година скитах с Лудия Ентъни^[21] из буквите гори; ала във войската му не ми харесваше — имаше много строга дисциплина и маршировка, затуй го зарязах, без дори да се явя при ковчежника да си получа каквото ми се полагаше. Впрочем Естър, както ми се похвали по-късно, теглила от заплатата ми толкова често, че държавата не е спечелила от този мой пропуск. Ако си бил дълго време войник, не може да не си чувал за Лудия Ентъни.

— В последното ми, както се надявам, сражение аз се бих под негово командване — отвърна траперът и в помътнелите му очи проблесна весело пламъче, сякаш споменът за това събитие му беше много приятен, но светлинката тутакси се замени със сянка на тъга, като че някакъв вътрешен глас му забраняваше да мисли за сцени на насилие, в които той често сам е бил действащо лице. — Бях тръгнал от крайморските щати към тия далечни краища, когато пътем се натъкнах на неговата армия и последвах ариергарда му просто като наблюдател. Ала когато се стигна до бой, пушката ми гърмеше наред с всички други, макар че се срамувах от това. Не зная кой беше прав и кой крив в тоя спор, ала човек на осемдесет години трябва да знае защо отнема живота на ближния си — дар, който никога не може да се върне!

— Хайде, хайде, странниче — каза преселникът, който доста поомекна, като чу, че се е сражавал на една и съща страна с трапера, — не е толкова важна причината за тия свади, когато християнин се бие с дивак. Утре ще разучим по-добре тая работа с кражбата на конете, а сега най-благоуразумно и най-полезно е да поспим.

Като каза това, Ишмаел пое бавно назад към ограбения си лагер и заведе трапера при семейството си. А само преди няколко минути едва не бе го убил в гнева си. Тук с няколко обяснителни думи, примесвани със закани и ругатни по адрес на крадците, той запозна жена си с положението на нещата в прерията и обяви решението си да навакса прекъснатата почивка, като посвети остатъка от нощта на сън.

Траперът одобри това решение и изтегна мършавото си тяло на предложената му купчина клони така спокойно, както би се отдал на сън някой монарх, който, заобиколен от въоръжена охрана, се чувства в безопасност в своята столица. Старецът обаче не склопи очи, докато не се увери, че Елен Уейд е вече между жените от семейството и че нейният роднина или любим — какъвто и да беше той — благоразумно се бе постарал да се скрие; накрая се унесе в полудрямка, като човек, отдавна свикнал да бъде нащрек дори в късна нощ.

---

[18] Изпълнителен лист — наричан така, понеже обикновено съдебните решения и други официални документи започвали с думите: „По божия милост...“ — Б. пр. ↑

[19] Такъв е броят на съдебните заседатели в американския съд. — Б. пр. ↑

[20] Мингоси — индианско племе. — Б. пр. ↑

[21] Ентъни Уейн — пенсилванец, отличил се като пълководец във войната за независимост, а после и срещу индианците и заради голямата си храброст наричан „Лудия Ентъни“. — Б. а. ↑

ГЛАВА VI

*Той е твърде превзет, твърде маниерен,
твърде странен, сиреч твърде чудат,
или иначе казано, твърде екзотичен...*

Шекспир — „Напразни усилия на любовта“

Англоамериканците са склонни да се хвалят — и не без основание — че могат да претендират за благороден произход с по-голямо право, отколкото всеки друг народ, чиято история е достоверно установена. Каквито и да са били слабостите на първите колонисти, техните добродетели рядко са оспорвани. Макар и суеверни, те са били искрено благочестиви и честни. Потомците на тези прости, добродушни провинциалисти^[22] се отказвали от общоприетите изкуствени способности, с които семейната „чест“ се утвърждавала за вечни времена, и ги заменили с нов принцип, според който човек може да си спечели уважението на обществото само с личните си заслуги, а не със заслугите на своите предци. И заради тази именно скромност, себеотрицание, здравомислие — или с каквато и друга дума да се назове тоя порядък — американците биват наричани нация с „неблагороден произход“. Ако си струва труда да се направи изследване, ще се установи, че много от знатните семейства на Метрополията^[23] могат да се срещнат сега в бившите ѝ колонии; и малцината, които не са пожалили време да проучат тоя наглед несъществен въпрос, много добре знаят, че преките потомци на много измиращи родове, които политиката на Англия е сметнала за нужно да запази чрез предаване на титлата по непряка линия, сега живеят като прости граждани в лоното на нашата република. Кошерът си стои на мястото и тези, които се въртят около скъпия на сърцето им сламен купол, се гордеят с неговата древност, а не забелязват нито крехкостта на жилището си, нито щастieto на безчислените трудолюбиви роеве, които събират свежия нектар на един девствен свят. Но тази тема

подхожда повече на политика и историка, отколкото на скромния разказвач, описващ събития от обикновения живот, които скоро ще научим, затова ще се ограничим с неща, свързани непосредствено с нашата повед.

Макар че гражданинът на Съединените щати има право да претендира за знатен произход, той съвсем не е избавен от разплата за греховете на своите предци. Както е известно, сходни причини водят до сходни следствия. Скъпата дан, която народите, изглежда, трябва винаги да плащат във вид на тежък труд пред светилището на Церера^[24], за да заслужат напълно нейната щедрост, в известна степен се изплаща в Америка от потомците вместо от предците. За нас напредъкът на цивилизацията прилича на ония неизбежни явления, които, както се казва, „хвърлят сянка напред“. Всички степени на развитие на обществото — от така нареченото стъпало на изтънченост до онова стъпало, което е толкова близко до варварството, доколкото това е възможно при тясна връзка с културна нация — могат да се наблюдават в Америка: от сърцето на старите Щати, където започват да се утвърждават богатството, разкошът и изкуството, до ония отдалечени и непрекъснато разширяващи се граници, които бележат безпросветните крайнини и известяват неумолимото настъпление на нацията, както пълзящите мъгли известяват настъпващия ден.

Тук и само тук е още запазена оная широко разпространена, макар и съвсем не многобройна класа, която може да се сравни с хората, прокарали пътя за духовния напредък на народите в Стария свят. Има голямо, макар и непълно сходство между обитателя на американските гранични области и европейския му прототип. Единият стои над закона, а другият е недосегаем от него, но и двамата могат безусловно да се нарекат храбри, защото са калени в опасностите; горди, защото са независими; и отмъстителни, защото сами разчистват сметките си за сторените им злини. Несправедливо би било спрямо американеца от дивите крайнини да се отива по-далеч в това сравнение. Той не е религиозен, защото още от невръстни години му е втълпено убеждението, че религията е празна работа, затова разумът му я отхвърля като нещо фалшиво. Не е рицар, защото няма власт да раздава отличия; и няма власт, защото е рожба на системата, а не неин съзидател. В хода на по-нататъшния разказ ще се види как

гореизброените качества се проявяват у някои най-ярки представители на тази класа.

Ишмаел Буш бе прекарал целия си живот — петдесет и повече години — в низините на обществото. Той се гордееше, че никога не се е застоявал там, където не може спокойно да повали всяко дърво, което съзре от прага си, че законът рядко е стъпвал в сечището му и че камбанният звън е противен за ушите му. Работеше според нуждите си и лесно ги задоволяваше, а тези нужди не превишаваха това, което е потребно на човек като него. Той не уважаваше учеността и изключение само на лекарското изкуство, защото не виждаше смисъл в умствен труд, който не дава нищо материално. От уважение към този дял от науката се вслуша в молбата на някакъв лекар, който, подтикван от страстна любов към естествената история, желаше да се възползва от скиталческите наклонности на скватера. Последният радушно прие този джентълмен в семейството си или по-право — под свое покровителство, и те изминаха заедно много път през прериите в пълно разбирателство: Ишмаел често разправяше на жена си колко се радва, че имат такъв спътник, чиито услуги ще бъдат толкова полезни на новото място, където ще ги отведе съдбата, докато семейството се „аклиматизира“ напълно. Естественикът, увлечен в заниманията си, често изчезваше по цели дни, отклонявайки се от прекия път на скватера, който, изглежда, нямаше друг пътеводител освен слънцето. Мнозина биха се чувствали щастливи, че са далеч от мястото на опасното нападение на сиуксите. Към тях трябва да се причисли и Овид^[25] Бат (или Бациус, както предпочиташе да му викат), доктор по медицина и член на няколко научни дружества отсам Атлантика — смелият джентълмен, за когото става дума.

Макар че Ишмаел, по природа бавен, още не бе дал израз на чувствата си, своеволието, извършено спрямо собствеността му, го бе много разгневilo. Все пак той заспа дълбоко, след като си бе определил това време за почивка и знаеше колко безнадеждни биха били усилията му да търси добитъка в среднощната тъмнина. Пък и съзнаваше, че сегашното му положение е много опасно, и не искаше да рискува онова, което му бе останало, като гони загубеното. Колкото и силна да бе любовта на обитателите на прерията към конете, не по-малко влечение имаха и към многото други неща, които бяха останали на пътешествениците.

Обичайна хитрост на сиуксите беше да разпръснат стадото и да се възползват от бъркотията. Но в случая Матори, изглежда, бе подценил проникателността на човека, когото бе ограбил. Видяхме вече как равнодушно се отнесе скватерът към загубата си; сега остава да покажем какво стана, когато обмисли по-трезво положението.

Макар че много очи дълго не искаха да се склопят и много уши напрегнато се ослушваха да доловят и най-малкия признак за нова тревога, лагерът до края на нощта остана необезпокояван. Най-последно тишината и умората както винаги изиграха ролята си и призори всички с изключение на часовете отново заспаха. Никой не може да каже добросъвестно ли са изпълнявали дълга си тези немарливи стражи след нападението, защото не се бе случило нищо, от което да се види достатъчно бдителни ли са били, или не.

Щом се пукна зората и сивкава светлина обля тъмните силуети в равнината. Елен Уейд вдигна загриженото си поуплашено и все пак румено лице над натъркаляните в безредие деца, между които се бе сгушила, след като се върна крадешком в лагера. Тя стана внимателно, прекрачи тихо налягалите по земята тела и със същата предпазливост стигна до края на укрепения лагер на Ишмаел. Тук се ослуша, сякаш размисляше дали е благоразумно да продължи по-нататък. Впрочем тя се спря само за миг и преди сънливият поглед на часовая, обгръщайки мястото, където бе застанала, да успее да различи подвижната ѝ фигура, тя вече се бе промъкнала през долчинката и бе изкачила върха на най-близкия хълм.

Сега Елен се ослушваше напрегнато да долови някакъв друг звук освен повея на утринния вятър, който шушнеше тихо из тревата в нозете ѝ. Тя се готвеше вече да се върне обратно, разочарована от обиколката си, когато до ухото ѝ стигна шум на човешки стъпки по сплъстената трева. Тя се завтече радостно напред и скоро различи очертанията на една фигура, която изкачваше хълма откъм противоположния на лагера склон. Девојката вече бе промълвила: „Пол!“ и се канеше да заговори бързо и оживено с оня развълнуван глас, с който говори само влюбена жена при среща с любимия, когато изведнъж отстъпи назад разочарована и добави хладно:

— Не очаквах да ви срещна в такъв необичаен час, докторе.

— Всички часове и всички годишни времена, мила ми Елен, са еднакво добри за истинския любител на природата — отвърна

дребният, хилав, надхвърлил средната възраст, но извънредно пъргав човек, облечен в някаква странна смесица от сукно и кожа, който се приближи до нея с непринудеността на стар познат. — Не умееш ли в такъв полумрак да намериш неща, достойни за възхищение, то, значи, не познаваш голяма част от достъпните за човека радости.

— Много вярно — съгласи се Елен, съобразявайки изведнъж, че трябва да обясни някак появяването си тук така ненавреме. — Познавам мнозина, които твърдят, че земята нощем изглежда по-красива, отколкото в най-светъл ден.

— Аха! Значи, зрителните им органи са много изпъкнали! Но ако човек иска да изучи поведението на животните от семейство котки или от вида албиноси, действително трябва да бъде на крак в този час. Впрочем има хора, които дори предпочитат да гледат предметите в полумрак по простата причина, че в това време на денонощието виждат по-добре.

— Аз скитам нощем, мила девойко, защото Земята, когато се върти около оста си, поставя всеки свой меридиан под слънчевата светлина само за половин денонощие, а моята работа няма свършване дори и да се трудя по дванайсет или петнайсет часа непрекъснато. Не съм се връщал от два дни при семейството ви, тъй като сега търся растение, което, както се предполага, вирее само по притоците на Ла Плата, а не видях нито една тревичка, която да не е вече отбелязана и класифицирана в ботаническите каталози.

— Значи, нямате късмет, докторе, ала...

— Нямам късмет ли? — повтори дребният човечец и като се приближи още повече до своята събеседница, извади записките си с тържественост, в която изчезна цялата му престорена скромност. — Не, не, Елен, всичко друго, но не и това. Може ли да се каже, че е без късмет човек, чието бъдеще е осигурено, чиято слава, тъй да се рече, е утвърдена завинаги, чието име ще остане във вековете редом с името на Бюфон?... Впрочем кой е Бюфон? Обикновен компилатор, който жъне плодовете на чужд труд. Не, *pari passu*^[26] с името на Соландер, който придоби известност с цената на труд и лишения.

— Да не сте открил златна жила, доктор Бат?

— Нещо повече от жила: съкровище от вече изсечени монети, девойко, имане, което можем веднага да оползотворим. Слушай! След безплодно търсене бях поел под такъв ъгъл, че да засека пътя на твоя

чичо, когато изведнъж чух звуци, каквито може да издаде само огнестрелно оръжие...

— Да — възкликна оживено Елен, — имахме тревога...

— ...и помислихте, че съм се загубил — продължи ученият, който, увлечен от мислите си, разбра погрешно думите ѝ. — Няма такава опасност! Бях взел за основа на триъгълника изминатия от мен път, бях изчислил височината, а за да прекарам хипотенузата, оставаше само да определя прилежащия ъгъл. Като предположих, че стрелбата е открита нарочно заради мен, свърнах от пътя си по посока на изстрелите — не че смятам слуха си за толкова точен или дори по-точен от математическо изчисление, ами се опасявах да не би някое от децата да има нужда от услугите ми.

— Всички благополучно...

— Слушай! — прекъсна я ученият, вече забравил привидното си безпокойства за пациентите, тъй като сега го занимаваше много по-важен въпрос. — Бях извървял доста път през прерията — защото там, където има малко прегради, звукът се разпространява много надалеч, когато чух такъв тропот, като че ли бизони тъпчеха земята. После видях в далечината стадо четириноги, които препускаха насам-натам — животни, които щяха да останат все още неизвестни и неописани, ако не беше една много щастлива случайност! Едно от тях, прекрасен екземпляр, тичаше малко настрана от останалите. Стадото зави към мен, същото направи и отделилото се животно, което по този начин се озова на петдесет метра от мястото, където стоях. Аз се възползвах от тази възможност и с помощта на огниво и свецица веднага, на място, му направих описание. Бях готов да дам хиляда долара, Елен, за един-единствен пушечен изстрел на някой от нашите момци!

— Вие носите у себе си пистолет, докторе, защо не си послужихте с него? — вметна девойката, когато слушаше с половин ухо, изучавайки с безпокоен поглед прерията, но без да се помръдне от мястото си, явно доволна, че няма защо да бърза.

— Да, но в него има само мънички топченца олово, с които може да се убие влечуго или някое по-едро насекомо. Не, не бих завързал бой, в който не мога да победя. Затова чисто и просто записах случилото се, отбелязвайки всяка подробност с необходимата за науката точност. Ей сега ще го чуеш, Елен; ти си добро и ученолюбиво момиче и като запомниш това, което ще научиш по тоя начин, ще

можеш да направиш голяма услуга на науката, ако ми де случи нещо. Действително, мила ми Елен, моята професия е свързана с не по-малко опасности от военната. В тази нощ — продължи той, като се озърна, — в тази страшна нощ едва не бе угасено жизненото ми начало!

— От какво?

— От чудовището, което открих. То все се приближаваше и колкото и да отстъпвах, продължаваше да се примъква към мен. Мисля, че само светилото, което носех със себе си, ме спаси. Докато записвах, го държах между нас двамата, използвайки го за двойка цел — за осветление и за щит. Но ей сега ще чуеш описанието на тоя звяр и тогава ще можеш да добиеш представа на какви опасности се излагаме ние, хората на науката, за да принесем полза на човечеството.

Естественикът вдигна бележника си тържествено към небето и се приготви да чете, доколкото позволяваше мъжделивата светлина, която вече падаше над равнината, започвайки със следните встъпителни думи:

— Слушай внимателно, девойко, за да разбереш е какво съкровище имах щастливия жребий да обогатя страниците на естествената история!

— Значи, вие сам сте си измислили тази твар? — каза Елен, прекъсвайки безрезултатното си наблюдение, и в живите ѝ сини очи изведнъж заигра закачливо пламъче, което показваше, че добре ѝ е познато слабото място на учения ѝ събеседник.

— Нима е във властта на човека да вдъхне живот на неодушевена материя? Де да беше така! Скоро ще видиш *Histvria Naturalis Americana*^[27], с която ще посрамя жалките подражатели на французина Бюфон! Би могло да се внесе значително подобрене в устройството на всички четириноги, особено тия, които се славят с бързина. В единия чифт крайници може да се вложи принципът на лоста — така биха придобили може би формата на колело, макар че не съм решил дали това усъвършенстване трябва да се приложи спрямо предния или задния чифт крайници, тъй като все още не съм определил кое изисква повече мускулна сила — тегленето или тикането. Естественото отделяне на пот от животното ще му помага да преодолява триенето и то ще получи могъща движеща сила. Но всичко това е безнадеждно — поне засега! — додаде той, като отново вдигна бележника си към светлината и зачете гласно: — „6 октомври 1805 г. — това е датата,

която, предполагам, знаеш не по-лошо от мен. Четириногото, видяно при звездна светлина и с помощта на изкуствено светило в прериите на Северна Америка — виж в дневника географската ширина и дължина. Genus^[28] — неизвестен, затова по волята на откривателя и по силата на щастливото обстоятелство, че откритието е направено вечер, получава названието *Vespertilio Horribilis Americanus*^[29]. *Размери* — по преценка на око — огромни; *максимална дължина* — единайсет стъпки, *височина* — шест стъпки; *положение на главата* — изправена; *ноздри* — разширени; *очи* — изразителни и свирепи; *зъби* — нарязани и големи; *опашка* — хоризонтална, клатеща се, подобна на котешката; *крака* — големи и космати; *нокти* — дълги, извити, опасни; *уши* — незабележими; *рога* — удължени, разклонени и страшни; *окраска* — оловнопепелява с червеникави петна; *глас* — звучен, войнствен и ужасяващ; *навици* — стадно, месоядно, свирепо и безстрашно...“ Това е! — възкликна Овид, като свърши надутото си, но подробно описание. — Това е то животното, което май ще оспори правото на лъва да се нарича „цар на зверовете“!

— Не можах да разбера всичко, което казахте, доктор Бациус — възрази съобразителното момиче, което познаваше слабостта на естествоизпитателя и често го награждаваше със звание, което толкова ласкаеше слуха му, — но сега ще зная, че е опасно да се отдалечавам от лагера, когато из прериите дебнат такива чудовища.

— Правилно каза: „дебнат“! — подхвана естественикът, като се приближи още повече до нея и сниши глас до толкова наподобяващо поверителен шепот, че думите му придобиха смисъл, какъвто не бе искал да вложи в тях. — Никога досега нервната ми система не е била подлагана на такова изпитание; признавам, имаше един момент, когато *fortitur in re*^[30] трепна пред този страшен враг, но любовта към естествознанието ми вдъхна кураж и аз излязох победител!

— Вие говорите на някакъв странен език — каза Елен, като едва сдържаше смеха си, — толкова различен от тоя, с който си служим в Тенеси, че наистина не зная схванах ли смисъла на думите ви. Ако се не лъжа, искате да кажете, че в тоя момент сте имал пилешко сърце.

— Глупаво сравнение, вкоренено в езика поради непознаване на анатомията на двуногите. Сърцето на пилето е пропорционално на размерите на другите му органи, а домашната птица по природа е смела. Елен, разбери — добави той с тържествен израз на лицето,

който направи впечатление на вежливото момиче, — аз бях преследван, гонен, заплашваше ме опасност, на която не смятам за достойно да се спирам... Но какво е това?!

Елен трепна; събеседникът ѝ говореше тъй убедително, с такава простодушна искреност, че въпреки безгрижната си душа тя в известна степен бе повярвала на думите му. Поглеждайки натам, накъдето сочеше докторът, тя действително видя препускащ през прерията звяр, който бързо и неотклонно приближаваше право към тях. Още не беше се разсъмнало съвсем и не можеха да се различат формите и отличителните му белези, ала това, което се забелязваше, беше достатъчно да го обрисова във въображението на девойката като свиреп див звяр.

— Иде! Иде! — завика докторът и инстинктивно затършува за бележника си, докато краката му се огъваха в отчаяно усилие да го задържат на място. — Сега, Елен, съдбата ми дава възможност да поправя грешките, допуснати при звездна светлина... Гледай... оловнопепеляво... без уши... рога — огромни!

Гласът му секна, а ръцете му се вдървиха от рева или по-скоро от крясъка на звяра, достатъчно страшен, за да изплаши и по-голям храбрец от естественика. Крясъците на животното се разнасяха из прерията на странни талази, после настъпи дълбока и тържествена тишина, нарушена внезапно от далеч по-мелодичния глас на Елен Уейд, която избухна в неудържим смях. В това време естественикът стоеше вцепенен от изненада и позволяваше на едно едро магаре да го души безпрепятствено, без да се впуска в научни коментари и без да го държи на разстояние с прехваленото си светило.

— Но това е вашето собствено магаре! — възкликна Елен, щом успя да си поеме дъх и да заговори. — Вашият търпелив и усърден носач!

Докторът въртеше очи от звяра към девойката, от девойката към звяра, съвсем онемял от изумление.

— Как можете да не познаете животното, което толкова години е работило за вас? — продължи със смях момичето. — А хиляди пъти съм ви чувала да казвате, че то ви служи вярно и че го обичате като брат!

— *Asinus domesticus*^[31]! — произнесе докторът, гълтайки жадно въздуха, сякаш ще се задуши. — Вид извън всякакво съмнение; но

винаги ще твърдя, че това животно не спада към рода *Egus*^[32]. Да, Елен Уейд, това е несъмнено моят Азинус; но не е *Vespertilio horribilis* на прериите! Две напълно различни животни, уверявам те, млада девойко, със съвсем различни отличителни черти във всички съществени подробности. Онова е месоядно — продължи той, пробягвайки с поглед по отворената страница на бележника си, — а това — тревопасно. Там: *навици* — свирепо, опасно; тук — *навици* — търпеливо, въздържано. Там: *уши* — незабележими; тук: *уши* — удължени; там: *рога* — разклонени и тъй нататък; тук: *рога* — никакви!

Той се спря, тъй като Елен отново прихна да се смее и това го накара до известна степен да се опомни.

— Образът на *Vespertilio* е запечатан на ретината ми — забеляза потресеният изследвач на тайните на природата, като че ли се оправдаваше, — а аз, глупакът, взех вярното си добиче за онова чудовище. Впрочем и сега недоумявам как така моя Азинус препуска на воля из полето!

Най-после Елен има възможност да разкаже за нападението и неговите последици. С точност, която би могла да предизвика у не толкова простодушен слушател подозрения за собствените й стъпки, тя описа как животните изскочили от лагера и се разбягали стремглаво из равнината. Макар и да не посмя да каже това направо, все пак даде на слушателя си да разбере, че вероятно се е припознал и е помислил изплашеното стадо за диви зверове, и завърши разказа си със съвсем естествено съжаление за загубата и за безпомощното положение, в което тази загуба поставяше семейството. Естественикът, който слушаше в няма почуда, нито веднъж не прекъсна разказа й и с нито едно възклицание не издаде изумлението си. Наблюдателната девойка обаче забеляза, че докато тя разказваше, най-важната страница от бележника бе откъсната с жест, който показваше, че притежателят му в същия миг се бе простил с примамливата си илюзия. От тоя момент нататък светът не чу нищо повече за *Vespertilio Horribilis Americanus* и естествознанието загуби безвъзвратно едно важно звено във веригата на развитието на животинския свят, която, както се казва, свързва земята с небето и в която човек се смята за толкова близък роднина на маймуната.

Когато доктор Бат узна всички подробности за нападението срещу лагера, тутакси се разтревожи за нещо съвсем друго. Той бе оставил на съхранение у Ишмаел няколко дебели тома и няколко сандъка, натъпкани догоре с образци на растения и останки от животни, и в проникателния му ум мигновено се мярна мисълта, че такива хитри крадци като сиуксите не биха пропуснали случая да сложат ръка на тези съкровища. Колкото и да го уверяваше Елен в обратното, нищо не можа да успокои тревогата му и двамата се разделиха, той — да уталожить страховете и подозренията си, тя — да се промъкне в тихата и усамотена шатра тъй бързо и безшумно, както по-рано бе минала край нея.

---

[22] Провинциалисти били наричани белите заселници на английските провинции (колонии) в Северна Америка. — Б. пр. ↑

[23] Англия. — Б. пр. ↑

[24] Церера — древногръцка богиня на земеделието и плодородието. — Б. пр. (Всъщност Церера е древноримска богиня на земеделието и плодородието. В древногръцката митология името ѝ е Деметра — Б. ВHorse) ↑

[25] Овид — според библейското предание дядо на юдейския цар Давид. — Б. пр. ↑

[26] Наравно (лат.). — Б. пр. ↑

[27] Американска естествена история (лат.). — Б. пр. ↑

[28] Род (лат.). — Б. пр. ↑

[29] Вечерно американско страшилище (лат.). — Б. пр. ↑

[30] Действително безстрашният (лат.). — Б. пр. ↑

[31] Домашно магаре (лат.). — Б. пр. ↑

[32] Кон (лат.). — Б. пр. ↑

ГЛАВА VII

Как, половината от мойта свита?...

Шекспир — „Крал Лир“

Над безкрайната шир на прерията вече бе съмнало съвсем, когато Овид влезе в лагера. Неговото неочаквано появяване и гръмогласните му вопли за предполагаемата загуба тутакси събудиха сънливото семейство на скватера. Ишмаел, синовете му и непривлекателният брат на жена му побързаха да станат и когато слънцето освети достатъчно мястото, постепенно установиха истинските размери на щетите.

Ишмаел огледа със силно стиснати зъби неподвижните претоварени фургони, хвърли поглед на обърканите деца, които се бяха притиснали безпомощно до майка си, навъсена и отчаяна, и излезе в открито поле, сякаш в лагера му бе станало задушно. Последваха го неколцина от синовете, които наблюдаваха внимателно мрачния му поглед, за да им подсказе какво да правят по-нататък. Всички в дълбоко и унило мълчание се изкачиха на върха на съседния хълм, откъдето се откриваше почти безгранична гледка към голата равнина. Оттам не видяха нищо друго освен един самотен бизон в далечината, който се мъчеше да залъже търбуха си с оскъдната суха трева, и магарето на доктора, което се възползваше от свободата си, за да се нагости по-богато от обикновено.

— Тия мерзавци са ни оставили онова добиче ей там за подигравка — каза Ишмаел, поглеждайки магарето, — и то най-калпавото. Корава е тук земята, момчета, не е за оране, а все пак трябва да си добиваме храна, за да пълним толкова гладни гърла!

— На такова място пушката е по-подходяща от мотиката — възрази най-големият син и с презрение подритна твърдата, жадна за влага пръст. — Сгодно е само за човек, който се задоволява с бедняшки фасул, а не за такива, които са свикнали на качамак. Да облети гарван тия места, ще проплаче, докато намери нещо за гърлото си.

— Какво ще кажеш, траперю? — обърна се бащата, показвайки каква слаба следа оставяше мощният му ток върху втвърдената почва, и се изкикоти със зъл, страшен смях. — Ще си избере ли такава земя човек, който никога не е занимавал окръжния нотариус с нотариални актове?

— В котловините почвата е по-плодородна — отвърна спокойно старецът, — а ти си минал милиони акри, докато стигнеш до това пусто място, където човек, който обича да обработва земята, може да събере бушели зърно срещу засетите пинти^[33], и то с не особено тежък труд. Ако си дошъл да търсиш земя, извървял си повече път, отколкото е нужно, или пък ти остава още много.

— Значи, там, при другия океан, може да се избере по-добра земя? — запита скватерът, сочейки по посока на Тихия океан.

— Може. И какво ли не съм видял! — отговори траперът, като подпря приклада на пушката си о земята и се облегна на цевта, сякаш си спомни с тъжно умиление картини от миналото. — Виждал съм водите и на двете морета! На едното съм роден и отрасъл, докато станах момък като ей тоя юначага. От дните на моята младост Америка порасна много — стана по-голяма от целия свят, какъвто си го представях някога. Близко седемдесет години съм живял в Йорк — и като английска колония, и като американски щат. Ти сигурно също си бил в Йорк?

— Не, не съм бил; аз не стъпвам в градовете, ала често съм чувал за мястото, което назова. Доколкото разбирам, то е голямо сечище.

— Голямо, много голямо! Там дори земята е изпосечена с брадви. Такива хълмове, такива ловни места съм видял, лишени от даровете божи без срам и без съвест! Аз стоях, докато ударът на брадвата не заглуши лая на кучетата ми, и тогава тръгнах на запад да търся тишина. Изминах тежък път; да, тежко ми беше да вървя през изсечени гори, седмица след седмица да дишам окадения въздух на димящите сечища! Далеч оттук е тоя край, щатът Порк!

— Доколкото разбирам, той е отгатак стария Кентъки, макар и да не зная точно разстоянието.

— Чайка трябва да пори въздуха хиляда мили, докато види източното море. Ала не е кой знае колко далеч за ловеца, щом има сенчести гори и дивеч в изобилие! Едно време аз за един ловен сезон гонех елени из планините на Делауер и Хъдсън и ловях бобри из

плитчините на горните езера. Но тогава имах вярно и бързо око, а в нозете бях лек като елен! Майката на Хектор — той погледна нежно престарялото куче, сгушено в краката му — тогава беше паленце и подушеше ли дивеч, тутакси хукваше подире му. Големи грижи ми създаваше тая гадина!

— Хрътката ти е стара, странниче, и ще ѝ направиш голяма милост, ако я пречукаш.

— Кучето е като господаря си — отвърна траперът, сякаш не чу жестокия съвет на събеседника си, — ще му дойде времето да умре, когато вече не може да помага в лова, не по-рано. Според мен всичко на този свят си има ред. Не винаги най-бързоногият елен се спасява от кучетата и не винаги най-голямата ръка държи най-точната пушка. Огледайте се, хора: какво ще кажат янките-дървари, когато си разчистят път от източното до западното море и видят, че ръка, която може да помете всичко с един замах, вече е оголила тук земята, подражавайки на тяхната страст към разрушение. Те ще се върнат по стъпките си като лисица, която иска да избяга от ловец, и тогава лошият мирис на собствените им следи ще покаже колко безумно е било тяхното опустошение. Впрочем такива мисли лесно хрумват на човек, който осемдесет, лета е наблюдавал хорското безумие, ала едва ли ще вразумят по-млади хора, още склонни към човешки страсти! Вие обаче трябва да побързате, ако не искате да изпитате лукавството и омразата на тъмноликите индианци. Те се смятат за законни владетели на този край и рядко оставят на белия нещичко повече от кожата му, с която той толкова се хвали, ако им се удаде някога да му причинят зло, за което Впрочем никога не им липсва желание.

— Старче — запита строго Ишмаел, — към кой народ принадлежиш? По цвят и по език си християнин, а по сърце като че ли си с червенокожите.

— За мен няма голяма разлика между едните и другите. Народът, който обичах най-много, е пръснат като пясък в пресъхнало речно корито под напора на есенните бури; а животът е твърде къс, за да свикне човек на хора с друг начин на живот и други обичаи, както е свикнал с хора, сред които е живял дълги години. Все пак у мен няма никакъв примес от индианска кръв и дълг на воин ме свързва с народа на Щатите, макар че сега, когато разполагат и с армия, и с въоръжени

кораби, те не биха имали голяма полза от самотната пушка на един осемдесетгодишен старец.

— Щом не се отказваш от сънародниците си, ще ти задам един въпрос: къде са сиуксите, които отвлякоха добитъка ми?

— Къде е стадото биволи, което вчера сутринта бе подгонено от пантера из тая равнина? Трудно е да се каже...

— Приятелю — прекъсна го доктор Бациус, който досега бе слушал внимателно, но изведнъж реши да се намеси в разговора, — много съм огорчен, че венатор или, другояче казано, ловец, опитен и наблюдателен като теб, повтаря една общоразпространена грешка, дължаща се на невежество. Посоченото от теб животно спада в действителност към вида *Bos ferus*^[34] или *Bos silvestris*^[35], както сполучливо са го нарекли поетите — вид, съвършено различен от обикновения *Bubulus*^[36], макар и сроден нему. Думата „бизон“ тук е по-подходяща и аз настоятелно те моля да я употребяваш в бъдеще, когато ти се случи да споменаваш тоя вид.

— Бизон или бивол, няма голяма разлика. Животното си остава същото, както и да го наричаш, пък и...

— Извинявай, уважаеми венаторе: класификацията е душата на естествознанието, защото всяко животно или растение непременно се характеризира с присъщите му видови особености, които винаги намират отражение в названието му...

— Приятелю — рече траперът малко предизвикателно, — нима опашката на бобъра става по-малко вкусна, ако го наречем норка? И нима можеш да ядеш вълчето месо с апетит, понеже някой буквоедец го е нарекъл еленско?

Тъй като въпросите се поставяха напълно сериозно и с известна разпаленост, между двамата познавачи на природата, единият от които беше чист практик, а другият — страстно привързан към теорията, можеше да избухне горещ спор, ако Ишмаел не бе съумял да го прекъсне, като подхвана тема, която в тоя момент беше по-важна за него.

— За бобровите опашки и за месото на норките можем да си приказваме, когато си почиваме край огнище, стъкнато с кленови клонки — намеси се скватерът без ни най-малко уважение към засегнатите чувства на спорещите. — Сега няма полза от учени думи и

изобщо от никакви думи. Я ми кажи, траперю, къде се крият твоите сиукси?

— По-лесно е да се каже какъв цвят имат перата на ястреба, който се рее под оня бял облак! Когато червенокожият нанесе удар, той няма да чака да му платят за стореното зло с олово.

— Ще сметнат ли твоите жалки червенокожи, че им е достатъчно, когато завлекат всичкия добитък?

— Природата на човека е една и съща, каквато и да е кожата му. Забелязвал ли си жаждата ти за богатство да е по-слаба, когато си прибрал добра реколта, отколкото преди това, когато си имал само едно зърно? Ако си забелязвал, значи, не си такъв, какъвто дългият житейски опит ме е научил да считам човека, движен от груби страсти.

— Говори ясно, непознати старче — викна скватерът и тупна силно с приклада на пушката си о земята, защото тежкоподвижният му ум не намираще удоволствие в разговор, воден с такива неясни намеци. — Аз ти зададох един най-обикновен въпрос, и то такъв, на който, зная добре, можеш да отговориш.

— Прав си, прав си. Мога да отговоря, защото много често съм виждал как хора като мен не вярват, че се замисля зло. Когато сиуксите съберат всичкия добитък и се уверят, че не вървиш по следите им, те ще се върнат като гладни вълци да догризат оставената мърша; или може да покажат нрава на големите мечки, които се срещат при водопадите на Дългата река, и няма да се спрат да душат плячката си, а веднага ще замахнат с лапа.

— Значи, си виждал споменатите от теб животни? — възкликна доктор Бациус, който се стараеше да не се намесва отново в разговора, докато имаше сили да сдържа нетърпението си, но сега се приготви да пристъпи към обсъждането на важна тема, като отвори бележника си и го държеше като справочник. — Можеш ли да ми кажеш: срещнатият от теб звяр принадлежеше, ли към вида *Ursus horribilis*^[37], с уши — закръглени, чело — сводесто, очи — без забележим допълнителен клепач, зъби — шест резци, един лъжлив и четири напълно развити кътници...

— Продължавай, траперю, ние с теб водим смислен разговор — прекъсна го Ишмаел. — Смяташ ли, че ще видим пак крадците?

— Не, не, не бих ги нарекъл крадци, защото те постъпват според обичая на своя народ или, ако щеш, по закона на прерията.

— Аз съм изминал петстотин мили, за да намеря място, където никой няма да ми опява за закона — каза Ишмаел рязко. — И не бих стоял спокойно пред съдийската скамейка, ако на нея седи червенокож. Слушай, траперю, ако видя още веднъж сиукс да се върти около лагера ми, където и да се намирам, ще почувства пълнежа на старата ми кентъкийка — скватерът потупа многозначително пушката си, — пък ако ще да носи медал със самия Вашингтон^[38]. Когато човек задигне чуждо, аз го наричам крадец.

— И тетоните, и пеоните, и конзите, и десетки други племена смятат тези голи поля за свои владения.

— И самата природа ги опровергава. Въздухът, водата и земята са дадени даром на човека и никой не е властен да ги дели на части. Човек трябва да пие и да диша, и да ходи, затова всеки има право на свой дял от земята. Скоро държавните земемери ще почнат да забиват жалените си и да прокарват межди не само под краката ни, но и над главите ни! Ще почнат да изписват лъскавите си документи с високопарни думи, по силата на които земевладелецът, или може би е по-правилно да го наричаме въздуховладелец, ще получи еди-колко си педи небе, с правото да използва за разграничителен стълб еди-коя си звезда или еди-кой си облак за въртене на вятърната му мелница!

Скватерът произнесе тия думи разпалено и надуто и накрая се изсмя презрително с цяло гърло. Подигравателният, зловещ смях се предаде първо на един от тромавите му синове, после — на друг, докато обиколи цялото семейство.

— Хайде, стига, траперю — продължи Ишмаел по-добродушно, сякаш се чувстваше победител, — трябва да ти кажа, че никой от нас не е имал работа с нотариални актове, със съдебни изпълнители и с белязани дървета, тъй че да не си губим времето с празни приказки. Ти отдавна бродиш из тая степ, затова и те питам откровено, а ти ми отговори безпристрастно: ако беше на мое място, как щеше да постъпиш?

Старецът се колебаеше, като че ли не му се искаше много да дава съвет за такава работа. Но тъй като всички очи бяха вперени в него и накъдето и да се обърнеше, отвсякъде срещаше поглед, впит в собственото му развълнувано лице, отговори тихо и печално:

— Много често съм виждал как се пролива човешка кръв в празни кавги, затова не искам да чувам пак гневния глас на пушка.

Десет уморителни години прекарах сам в тия голи равнини, чакайки да дойде часът ми, и нито веднъж не съм нанасял удар на враг, по-човекоподобен от гризли, сивата мечка...

— *Ursus horribilis* — промърмори докторът. Говорещият млъкна при звука на гласа му, но като разбра, че това е само един вид мислено възкликание, продължи със същия тон:

— По-човекоподобно от сивата мечка или от пантерата от Скалистите планини, ако не се смята бобърът, умно и хитро животно. Какво да те посъветвам? Даже самката на бизона е готова да се бие за рожбата си!

— Значи, никой не ще може да каже, че Ишмаел Буш обича децата си по-малко, отколкото мечката — мечетата си!

— Ала мястото е много открито, десетина души не могат да издържат срещу петстотин.

— Да, така е — съгласи се скватерът, като обгърна с поглед скромния си лагер. — Но все пак може да се направи нещо, когато има коли и тополи.

Траперът поклати глава недоверчиво и като сочеше вълнистата прерия на запад, отговори:

— Пушка може да изпрати куршум от ония хълмове чак до лагера ви, а стрелите откъм горичката в тила няма да ви оставят да подадете нос и ще се криете като лалугери в дупките си. Не, няма да го бъде, няма да го бъде. На три мили оттук има едно място, където може, както съм мислил често, когато съм прекосявал пустинята, да се издържи с цели дни и седмици, стига да се намерят сърца и ръце, готови да се за-ловят с такава кървава работа.

Тих подигравателен смях отново пробяга между младежите — достатъчно ясен знак за готовността им да се впуснат дори в още по-опасно начинание. Скватерът се улови жадно за съвета, тъй неохотно подметнат от трапера, който, следвайки свои особени съждения, очевидно си бе внушил, че е негов дълг да стои настрана. Няколко преки и настойчиви въпроса позволиха на скватера да получи допълнителни сведения, необходими, за да се извърши замислената операция; след това Ишмаел, обикновено мудар, но в трудни моменти способен да прояви изумителна енергия, пристъпи незабавно към изпълнението на плана си.

Макар че всеки работеше напрегнато и усърдно, задачата изискваше много усилия и труд. Трябваше да влачат сами натоварените коли на голямо разстояние през равнината, без път и ориентир, водейки се единствено от указанията на трапера, който знаеше само общата посока. Мъжете вложиха в тая работа цялата си исполинска сила, но немалко труд падна и върху мишците на жените и децата. Докато синовете, разпределили помежду си тежко натоварените фургони, ги дърпаха с всички сили нагоре по близкия склон, майка им и Елен, заобиколени от изплашените дечурлига, се влачеха отподир, превити под тежестта на разната покъщнина, която всеки носеше според силите си.

Сам Ишмаел надзираваше и се разпореждаше за всичко, като от време на време побутваше с могъщото си рамо някоя заседнала каруца, докато не видя, че главната трудност по пътя им — да се измъкнат на равно място — е преодоляна. Тук той посочи какво направление да следват, като предупреди синовете си да се движат така, че да не загубят преимуществото, постигнато с толкова труд, кимна на шурей си и се върна с него в опустелия лагер.

Цял час, докато траеше това, траперът стоя настрана, подпрян на пушката си, със задрямалото старо куче в нозете си, и мълчаливо, но внимателно наблюдаваше всичко, което ставаше около него. Сегизтогиз мършавото му, но силно и мускулесто лице се озаряваше от усмивка, сякаш слънчев лъч пробягваше по запустели руини, и разкриваше за миг задоволството, което изпитваше, когато някой от младите покажеше юнашката си сила. После, когато керванът заизкачва бавно стръмнината, облак на размисъл и печал отново засенчи лицето на стареца и отвори по-ясно обичайното му изражение на тиха тъга. Докато колите се отдалечаваха една след друга от мястото на лагера, той забелязваше с растящо вълнение настъпващата промяна в картината и често хвърляше изпитателен поглед към малката изоставена шатра, която оставаше на същото място заедно с фургона си, самотна и като че ли забравена. Но, види се, тъкмо заради тази пренебрегната досега част от обоза Ишмаел повика сега мрачния си помощник.

Скватерът и спътникът му първо се огледаха предпазливо и подозрително, след което пристъпиха към малкия фургон и го вмъкнаха под платнището на палатката по същия начин, както го бяха

измъкнали оттам предната вечер. После и двамата изчезнаха зад завесата и последва неколкоминутно напрегнато очакване; през това време старецът, подтикван от горещо желание да разбере какво значеше цялата тази тайнственост, неусетно започна да се приближава все повече, докато се озова само на няколко метра от забраненото място. Полюшването на платницето издаваше с какво се занимаваха тия, които се криеха вътре, макар че работеха в пълно мълчание. Изглежда, че вършеха привична работа, в която всеки изпълняваше точно определена задача: Ишмаел нямаше нужда да подсказва нито с дума, нито със знак на навъсения си помощник какво и как да го прави. За по-малко време, отколкото би било необходимо да се разкаже това, работата в шатрата бе свършена и мъжете излязоха навън. Твърде погълнат от заниманията си, за да забележи присъствието на трапера, Ишмаел се залови да отвързва краищата на платницето, закрепени за земята, и да ги увива около колата по такъв начин, че доскорошната шатра отново се превърна в широк фургон. Платненият свод потрепваше при всяко случайно поклащане на леката кола, в която, изглежда, отново бе скътан същият таен товар. Едва бяха свършили работата, и намръщеният поглед на Ишмаеловия помощник съзря неподвижната фигура на стареца, който бе наблюдавал внимателно действията му. Изпусвайки теглича, който вече бе вдигнал от земята, за да заеме мястото на животното, по-малко разумно и може би по-малко опасно от самия него, той се провикна сърдито:

— Може наистина да съм глупав, както често ми казваш, ала погледни сам: ако този човек не е враг, ще опозоря баща си и майка си, ще се нарека индианец и ще тръгна на лов със сиуксите!

Облакът, готов да запокити коварна мълния, не е толкова черен и застрашителен, колкото погледът, с който Ишмаел измери натрапника. Той въртеше глава на всички страни, сякаш търсеше достатъчно страшно оръжие, за да унищожи с един удар дръзкия трапер; после навярно си спомни, че и друг път може да му потрябва съветът на стареца, и произнесе с усилие, като едва се сдържаше да не избухне:

— Странниче, мислех, че само жените в градовете и по селищата си пъхат носа в чужди работи, а на мъжете, свикнали да живеят там, където има място за всички, не подобава да душат тайните на съседите си. На кой адвокат или шериф^[39] смяташ да продадеш новините си?

— Аз не се обръщам към съдии освен към един, и то главно по мои работи — отговори старецът без ни най-малка следа от страх, сочейки тържествено към небето. — Съдията на съдиите. Моите сведения не са му нужни, пък и едва ли има полза да се крие от него каквото и да било — дори в тази пустиня.

Простите, мъдри слова на трапера уталожиха напирания гняв на недодяланите му слушатели. Ишмаел стоеше мрачен и замислен, а помощникът му неволно погледна крадешком ведрото небе над главата си, тъй широко и синьо, като че ли очакваше да съзре на небесния свод лъчезарното око на Всевишния. Но висши възприятия рядко се задържат в разсъдък, отдавна престанал да мисли. Скватерът не се колеба дълго. Все пак спокойната реч на стареца, твърдите му, съдържани обноски го предпазиха от нови нападки, ако не и от насилие.

— Ако искаше да се проявиш като добър приятел и другар — отвърна Ишмаел с глас, достатъчно суров, за да придаде тежест на чувствата му, макар и не вече заплашителен, — щеше да помогнеш да избутаме някоя от ония коли, вместо да се мотаеш тук, където нямаме нужда от неканени помощници.

— Малкото сила, която ми е останала — възрази траперът, — мога да употребя и за тази кола не по-лошо, отколкото за всяка друга.

— Да не ни мислиш за хлапаци! — разсмя се Ишмаел злобно и едновременно подигравателно и задърпа с мощните си мишци малката кола, която се затъркаля по тревата едва ли не със същата лекота, с която по-рано я бяха теглили конете.

Траперът стоеше загледан в отдалечаващата се кола и все се чудеше какво ли е скрито в нея, докато и тя стигна билото и на свой ред изчезна зад хълма. Тогава извърна очи към опустялото място наоколо. Човек, свикнал толкова отдавна на самота, едва ли би се смутил от това, че около него няма жива душа, ако напуснатият лагер не напомняше толкова много за доскорошните си обитатели и за оставеното от тях опустошение, което старецът тутакси забеляза. Клатайки глава, той вдигна взор към светлата пролука, доскоро запълнена с клоните на тия дървета, които сега лежах в нозете му, оголени от зеленина — безполезни, захвърлени пънове.

— Да — прошепна той, — трябваше да се сетя... трябваше да се сетя, че ще стане така! Много пъти съм виждал същото. И все пак сам ги доведох тук, сега им показвах единственото убежище, което може да

се намери на много мили наоколо. Такъв е човекът — алчен, горд, рушител, грешник! Опитомява полския звяр, за да угоди на празните си прищевки, и като лишава животните от естествената им храна, учи ги да оголват дърветата, за да залъжат глада си.

Някакво шумолене в ниските храсти, оцелели малко по-нататък, по края на блатистата низина — останки от горичката, където бе стоял лагерът на Ишмаел, — стигна в тоя миг до ушите на трапера и прекъсна монолога му. По навик, усвоен от дългогодишен живот в тия пущинаци, старецът вдигна пушката си почти със същата живост и бързина, както на младини; но опомнил се изведнъж, свали оръжието с предишната примирена тъга в очите.

— Излез, излез! — подвикна той. — Птица ли си или звяр, тези старчески ръце няма да те погубят. Хапнал съм и съм пийнал, защо ще отнемам нечий живот, щом нуждите ми не изискват жертви? Не е далеч времето, когато птиците ще изкълват беззрачните ми очи и ще накачат може би по оголените ми кости; защото, ако всичко живо е създадено, за да загине, как мога да очаквам аз да живея вечно? Излез, излез де! Тези слаби ръце не могат да ти причинят никакво зло.

— Благодаря за благите ти думи, стари траперю! — викна Пол Ховър и изскокна от скривалището си. — Когато насочи дулото си към мен, видът ти никак не ми харесваше: сякаш говореше, че си бил някога майстор-стрелец.

— Което си е право, право си е! — възкликна траперът и се засмя, спомняйки си с тайно задоволство някогашната си сръчност. — Едно време малцина знаеха по-добре от мен достойнствата на дълга пушка като тази, макар и да изглеждам сега стар и безпомощен. Да, прав си, млади човече: някога беше опасно да помръднеш лист на такова разстояние от мен, че да не чуя, или — додаде той, като сниши глас и се навъси — червенокож минго да надзърне с крайчеца на окото си от засада. Чувал ли си за червенокожите мингоси?

— Чувал съм за миноги^[40] — каза Пол, като улови стареца под ръка и го побутваше леко към гъсталака; при това той се озърташе трескаво и неспокойно, сякаш да се увери, че никой не го следи. — За най-обикновени миноги, само не и червенокожи.

— Господи, Господи! — продължи траперът, като клатеше глава и се смееше все тъй лукаво, но беззвучно. — Това момче бърка човека с риба! Макар че мингото не пада по-долу от животните, а сложиш ли

пред очите му бутилка ром, и то тъй, че да може да я стигне, става по-лош от звяр. Ох, никога няма да забравя оня проклет хурон от Горните езера. Свалих го с един куршум, както се беше разположил на една скала в планините на хори...

Гласът му заглъхна в гъсталака, където се остави да бъде завлечен от Пол: унесен в спомени за места и случки от преди половин век, той следваше младежа, без ни най-малко да се противи.

---

[33] Бушел — мярка за вместимост, равна на 36 литра; пинта — около половин литър. — Б. пр. ↑

[34] Див бик (лат.) — прието в научната класификация название на бизона. — Б. пр. ↑

[35] Горски бик (лат.). — Б. пр. ↑

[36] Бивол (лат.). — Б. пр. ↑

[37] Страшна мечка (лат.) — видово обозначение на американската сива мечка или гризли. — Б. пр. ↑

[38] Американското правителство назначава вождовете сред западните племена и ги награждава със сребърни медали с образа на различни президенти. Най-много се цени медалът с изображението на Вашингтон. — Б. а. ↑

[39] Шериф — местен полицейски началник в САЩ. — Б. пр. ↑

[40] Тук има игра на думи, понеже Пол бърка понятието „мингоси“ (индианско племе) с „миноги“ (вид риба). — Б. пр. ↑

ГЛАВА VIII

*Я как са се вкопчили! Ще ида да погледам.
Този гаден лицемер и мошеник Диомед
е завързал за шлема си оня влюбен хлапак
и жалък глупчо!*
Шекспир — „Троил и Кресида“

За да не уморяваме читателя, няма да удължаваме разказа, а ще го помолим да си представи, че е минала една седмица между сцената, с която завърши предишната глава, и събитията, за които искаме да разкажем в тази.

Времето вървеше към промяна; лятната зеленина все по-бързо отстъпваше пред кафявата и пъстра промяна на листопада. Небето беше забулено от препускащи облаци, напластени на грамади един върху друг, които буйните вихри въртяха стремително или внезапно разкъсваха, отваряйки за миг пролуки в чистото, лъчезарно небе, тъй прекрасно и величествено във вечния си покой, че не можеха да го смутят мимолетните тревоги на долния свят. А там, ниско, вятърът метеше дивите, голи степи с такава бурна сила, каквато рядко може да се наблюдава в по-закритите части на нашия континент. В старо време, когато са се раждали митовете, човек лесно можел да си представи, че богът на ветровете е позволил на подвластните си помощници да се измъкнат от бърлогата си и сега те вилнееха из тия пусти простори, където нито дърво, нито планина, нито преграда, сътворена от човека — никакво препятствие не можеше да попречи на лудориите им.

Макар че преобладаваща черта на местността, където се налага да пренесем сега действието на нашата повест, беше все същата пустинност, все пак тук се забелязваха известни признаци на човешки живот. Сред еднообразната вълниста шир на прерията се извисяваше самотно гола назъбена скала до самия бряг на лъкатушна речица, която, след като изминаваше дълъг път през равнината, се вливаше в

един от безбройните притоци на Бащата на реките. В подножието на това възвишение лежеше малка блатиста низина и тъй като по краищата още беше опасана с гъсталак от смрадлика и елша, очевидно бе, че тук някога е имало малка горичка. Самите дървета обаче се бяха прехвърлили по върха и зъберите на съседните скали. Там, на това възвишение именно, се забелязваха, както казахме, признаци на човешки живот.

Ако се гледа отдолу, можеха да се видят бруствер от греди и камъни, наредени така, че по възможност да се спести излишен труд, няколко ниски покрива от дървесна кора и клони, заграждения, построени тук-там като укрепления на самия връх и по склона — на такива места, където изкачването по стръмнината беше по-лесно, отколкото по лицевата страна, и платнена палатка, която бе кацнала на една пирамидална издатина в единия ъгъл на скалата и блестеше отдалеч с белия си връх като снежно петно или, ако си послужим със сравнение, по-подходящо за случая, като чисто, грижливо пазено знаме, което защитниците на крепостта долу трябваше да бранят с цената на кръвта си. Едва ли е нужно да се добавя, че тази груба, своеобразна крепост беше мястото, където Ишмаел Буш бе намерил убежище, след като откраднаха добитъка му.

В деня, е който възобновяваме разказа си, скватерът стоеше подпрян на пушката си до подножието на скалите и гледаше безплодната почва под краката си. Не можеше да се каже кое преобладаваше в погледа му — презрението или разочарованието.

— Време е да променим природата си — каза той на своя шурей, който както винаги се въртеше около него — и от хора, свикнали на християнска храна, да станем преживни животни. Доколкото мога да съдя, Ейбирам, ти спокойно би се прехранвал със скакалци: пъргав си и ще надбягаш и най-бързия им скакач.

— Да, не е за нас този край — отвърна Ейбирам, комуто не се харесваше твърде пресиленият хумор на зетя му, — и не бива да забравяме, че мързеливият пътник пътува по-дълго.

— Да не искаш да се впрегна сам в колата и цели седмици или пък месеци да я влача по тая пустиня? — сопна се Ишмаел, който като хората от този род в случай на нужда можеше да се труди с всички сили, но не беше свикнал да се напряга много, затова не би вършил нещо, което изисква непрекъснати усилия. — Вие, жителите на селищата,

винаги бързате да се приберете в къщи, ала моята ферма, слава Богу, е твърде просторна, тъй че всякога може да се намери място за почивка на стопанина.

— Щом ти харесва тукашната земя, какво чакаш: ори и засявай!

— Лесно е да се говори, но я се напъни, да те видим как ще я ореш! Слушай какво ще ти кажа, Ейбирам, трябва да се махаме оттук, и то не само по тази причина. Както знаеш, аз рядко сключвам сделки, но направя ли го, изпълнявам условията по-честно, отколкото вашите търговци с многословните им договори, написани на хартия! Според нашата уговорка ни остават да изминем още сто мили, нито миля по-малко, и аз ще удържа на думата си.

Като каза това, скватерът вдигна очи към палатката, която увенчаваше върха на назъбената му крепост. Шурейт улови този поглед и му откликна: някаква скрита подбуда — общност на интересите или може би на чувствата — възстанови единодушието помежду им, за миг заплашено да рухне.

— Зная това и съм уверен, че ще удържиш на думата си. Но помня твърде добре защо се впуснах в това проклето пътешествие, за да забравя колко далеч съм още от целта. И за теб, и за мен ще бъде лошо, ако не доведем докрай едно хубаво начало. Да, доколкото зная, цял свят се придържа към това правило! Преди време чух един пътуващ проповедник, който обикаляше Охайо, да казва: ако човек живее праведно сто години, а после един-единствен ден изпадне в прегрешение, всичките му усилия ще отидат по дяволите; никой няма да му зачете доброто, а само злото.

— И ти повярва на този гладен лицемер?

— Кой ти каза, че съм повярвал? — тросна се Ейбирам, но сърдитият му поглед показваше по-скоро страх, отколкото презрение. — Мислиш ли, че като повтарям думите на един мошеник... И все пак, Ишмаел, в края на краищата тоя човек може да е говорил истината! Разправяше ни, че светът бил всъщност като пустиня и имало само една ръка, която можела да води човека, даже и най-учения, по кривите ѝ пътеки. Ако всичко това е вярно като цяло, може да е вярно и за отделния случай...

— Стига си хленчил, Ейбирам, ами си го кажи направо! — прекъсна го скватерът с хрипкав смях. — Още малко и ще коленичиш да се молиш! Ала каква полза ще има, както смяташ ти, да служиш на

Бога пет минути, а на дявола — цял час? Слушай, приятелю, не съм кой знае какъв земеделец, но от горчив опит зная едно: за да получиш добър добив дори от най-плодородната земя, трябва голям труд. Твоите дърдорковци обичат да сравняват света с житна нива, а хората — с това, което е родила. Затуй ето какво ще ти кажа, Ейбирам: ти си магарешки бодил или лопен... не, прогнило дърво, негодно дори за горене.

В смръщените очи на Ейбирам припламна злобно пламъче, което издаде притаения му гняв, но в миг угасна пред невъзмутимото хладно лице на скватера и това показа, че смелият дух на единия бе надделял над страхливата природа на другия.

Доволен от явната си победа, каквато неведнъж бе постигал при подобни случаи, Ишмаел продължи разговора спокойно, преминавайки вече по-открито към бъдещите си планове.

— Не можеш да отречеш, че справедливостта изисква всеки да си получи заслуженото — поде той. — Откраднаха ми всичкия добитък, ала имам план как да си възвърна загубеното, без да бъда оцетен. Нещо повече: когато при сделка човек полага труд и за двете страни, глупак ще бъде, ако не вземе нещо за себе си като комисиона.

Тъй като скватерът, поразпаден от важността на въпроса, заяви това високо, трима-четирима от синовете му, които се изтягаха без работа под скалата, се приближиха с ленивата походка, присъща на цялото семейство.

— Подвикнах на Елен Уейд, която наблюдава от върха на скалата, да я запitam не се ли вижда нещо — забеляза най-големият син, — но тя не отговаря, само клати глава. Елен е твърде неразговорлива за жена. Не е зле да се научи поне на добри обноски, това няма да й развали красотата.

Ишмаел вдигна очи към мястото, откъдето девойката зорко наблюдаваше наоколо, без да ги чува. Тя бе седнала на края на най-горния зъбер, до палатката, на не по-малко от двеста стъпки над равнината. От такова разстояние се различаваха само общите очертания на фигурата ѝ, русите коси, развявани от вятъра зад раменете, и очите, втренчени неподвижно в някаква далечна точка сред прерията.

— Какво има, Нел? — подвикна Ишмаел с гръмовития си глас, който заглуши свистенето на вятъра. — Видя ли нещо по-голямо от

лалугер, изскочил от дупката си?

Устните на Елен се разтвориха; тя се изправи, доколкото позволяваше малкият ѝ ръст, без да откъсва очи от неизвестния предмет, но гласът ѝ, ако изобщо бе проговорила, не беше достатъчно силен, за да се чуе през вятъра.

— Това момиче май наистина вижда нещо по-интересно от бивол или лалугер! — продължи Ишмаел. — Хей, Нел, момиче, оглуша ли? Отговаряй де, Нел!... Дай, Боже, да вижда цяла армия червенокожи, защото ще ми бъде много приятно да им платя за любезността под защитата на тези дънери и камънаци!

Тъй като скватерът съпроводи самохвалната си реч със съответни жестове и погледна поред всеки от синовете си, които го бяха наобиколили, самоуверени като него, той отклони погледите им от Елен към собствената си особа; но сега, когато и той, и те се обърнаха едновременно да видят какво ще направи по-нататък девойката-часовой, на мястото, където бе стояла преди малко, вече нямаше никой.

— Бог да ме убие — възкликна Ейза, най-флегматичният от братята, — ама вятърът май е издухал момичето!

Известно вълнение премина сред младежите, което може би показваше, че коравите им сърца не бяха равнодушни към засмените сини очи, светлорусите коси и румените бузи на Елен. Те зяпаха в тъпо недоумение опустялата скална издатина и се споглеждаха объркано, дори малко разтревожено.

— Напълно е възможно! — вметна друг. — Седеше на пропукан камък и повече от час все мислех да ѝ кажа, че е опасно.

— Не се ли развява нейната панделка там долу на склона? — извика Ишмаел. — Хей! Кой се върти около палатката? Не ви ли казах на всички...

— Елен! Това е Елен! — прекъснаха го в един глас синовете му и в този миг девойката се появи отново, за да сложи край на всички догадки и да избави не една ленива душа от непривично вълнение. Изскачайки изпод платнището на палатката, с лека, безстрашна стъпка Елен се върна на шеметния връх и като сочеше към прерията, заговори бързо и разпалено на някакъв невидим слушател.

— Нел се е побъркала! — рече Ейза малко пренебрежително и все пак поразтревожен. — Това момиче спи с отворени очи и сънува

свирепите зверове с трудни имена, за които докторът ѝ разправя непрекъснато.

— Може би девойчето е открило разузнавач на сиуксите? — каза Ишмаел, вглеждайки се в равнината.

Но Ейбирам многозначително му зашепна нещо и Ишмаел отново стрелна очи нагоре — и тъкмо навреме, за да забележи как платницето на палатката се заклати, но явно не от подухването на вятъра.

— Нека се опита, ако смее! — процеди през зъби скватерът. — Но те познават добре нрава ми, Ейбирам, за да се шегуват с мене!

— Погледни сам! Ако завесата не е вдигната, значи, съм сляп като бухал посред бял ден.

Ишмаел тупна яростно с приклада на пушката си о земята и закрепя толкова силно, че Елен веднага би го чула, ако вниманието ѝ не беше заето с далечния предмет, който все така необяснимо привличаше погледа ѝ.

— Нел! — продължаваше да вика скватерът. — Махай се оттам, глупачке, иначе лошо ти се пише!... Но какво става с нея? Нел е забравила родния си език! Я да видим ще разбере ли от друг език.

Ишмаел опря приклада на пушката о рамото си и след миг тя беше вече насочена към върха на скалата. Преди някой да успее да се намеси, прогърмя изстрел, съпроводен както винаги с ярък блясък. Елен трепна като подплашена сърна, изпищя пронизително и се мушна в палатката тъй бързо, че не можеше да се разбере как бе наказана простъпката ѝ — само е уплаха или с действително раняване.

Скватерът стреля толкова внезапно и неочаквано, че никой не успя да го спре, но когато всичко свърши, всеки от синовете му показва недвусмислено отношението си към тази безразсъдна постъпка. Младежите си размениха погледи и неодобрителен шепот се понесе от уста на уста.

— Какво е направила Елен, татко? — запита Ейза с неприсъща за него разпаленост. — Защо стреляш по нея, сякаш е заблудена сърна или гладна вълчица?

— Не слуша! — отвърна скватерът натъртено, но хладният му, предизвикателен поглед показваше колко малко го смущаваше зле прикритото недоволство на синовете му. — Не слуша, момче, не слуша! Ако някой вземе пример от нея, лошо го чака!

— Мъж би се държал другояче, а това е писклива жена.

— Ейза, ти често се хвалиш, че си мъж. Ала не забравяй, че аз съм ти баща и стоя с една глава над теб.

— Зная. И то какъв баща!

— Слушай, момче: много подозирам, че дрямката ти е пропуснала сиуксите. Затова сдържай езика си, бдителни синко, или ще трябва да отговаряш за бедата, която ни навлече с нехайството си.

— Няма да остана повече тук, да ме командваш като някое сополанче! Говориш за закон, който не признаваш, а сам така ме тормозиш, като че ли не съм жив човек и нямам свои желания. Не ще остана повече тук да се отнасяш с мен като с последно добиче!

— Светът е широк, храброто ми момченце, и колкото щеш по него хубава земя без стопанин. Тръгвай! Крепостният ти акт е подписан и подпечатан. Не всеки баща дарява така щедро синовете си, както Ишмаел Буш; някой ден, когато станеш богат земевладелец, ще си спомниш думите ми.

— Гледай, татко! Гледай! — извикаха едновременно няколко гласа, бързайки да се възползват от възможността да прекъснат този диалог, който заплашваше да прерасне в нещо по-лошо.

— Гледай! — повтори Ейбирам с глух и тревожен глас. — Ако не ти е само до кавги, Ишмаел, гледай!

Скватерът се отвърна бавно от непослушния си син и неохотно вдигна очи, в които все още се таеше силен гняв. Но едва видя предмета, който в момента привличаше вниманието на всички около него, и лицето му мигновено се измени: сега то изразяваше смайване и уплаха.

На мястото, откъдето Елен бе прогонена по такъв страшен начин, стоеше друга жена. Тя беше с дребен ръст, такъв, какъвто е все още съвместим с представите за красота и който според поетите и художниците е идеал за женска хубост. Роклята ѝ беше от тънка лъскава тъмна коприна и се развяваше около тялото ѝ. Дългите ѝ разпуснати къдриви коси, които по чернота и блясък не отстъпваха на роклята ѝ, ту падаха и обвиваха нежните ѝ рамене, ту се развяваха назад от вятъра. Възвишението, на което стоеше, пречеше да се разгледат по-добре чертите ѝ, но все пак се виждаше, че е млада и в момента на неочакваното ѝ появяване лицето ѝ излъчваше гняв. В действителност тази жена беше толкова младолика, крехка и хубава, че

човек можеше да се усъмни дали не е още дете. Едната си малка и необикновено изящна ръка тя притискаше към сърцето, а с другата изразително махаше на Ишмаел, сякаш го подканяше, ако възнамерява да стреля още веднъж, да се цели право в гърдите ѝ.

Скватерът и синовете му гледаха с нямо изумление необикновената картина горе, докато Елен, която се показва плахо от палатката, не ги изтръгна от вцепенението. Тя беше раздвоена между страха за самата себе си, който я караше да се крие, и не по-малкия страх за другарката си, който я подтикваше да излезе навън. Елен заговори, но под скалата не можеха да чуят думите ѝ, а тази, за която се отнасяха, не я слушаше. Но ето че последната, сякаш доволна, че се бе предложила за жертва на Ишмаеловия гняв, сега спокойно се отдалечи, и мястото, на което се бе появила преди малко, отново опустя, а зрителите долу останаха втрещени сякаш току що бяха съзерцавали някакво свръхестествено видение.

Повече от минута трая дълбокото мълчание, докато синовете на Ишмаел продължаваха да гледат в тъпо изумление голата скала. После започнаха да се споглеждат и в очите им блесна нова мисъл: ясно беше, че поне за тях появяването на необикновената обитателка на шатрата беше колкото неочаквано, толкова и необяснимо. Най-после Ейза, с правото си на най-голям и подтикваан от неуталожената възбуда на неотдавнашната свада, реши сам да си изясни всичко това. Но той се пазеше да не разгневи баща си, защото много често бе виждал как се разлютява, когато го разсърдеха, затова се обърна към притаилия се Ейбирам и забеляза иронично:

— Това, значи, е звярът, който сте докарали за примамка в прерията! Знаех, че си човек, който няма да каже истината, ако може да излъже, но сега ти надмина себе си. Кентъкийските вестници стотици пъти те нарекоха търговец на черна плът, ала не са предполагали, че в търговията ти влизат и бели.

— Наричаш ме похитител, така ли? — кипна внезапно Ейбирам. — Да не съм длъжен да давам сметка за всяка измислица, която се печата по вестниците в щатите? По-добре погледни себе си, момче, и цялата си фамилия! Чак пъновете на Кентъки и Тенеси са пропищели от вас. Да, устата ми господинчо, виждал съм по стълбовете и дърветата в селищата разлепени афиши за татко, мама и три дечица,

едното от които си ти — и като награда за тях се предлагаха толкова долари, че всеки честен човек би могъл да забогатее, ако...

Прекъсна го силен удар през устата, нанесен с опакото на ръка, за чиято тежест говореше бликналата кръв и подутите устни.

— Ейза — каза бащата, пристъпяйки напред с онова достойнство, с което ръката на природата очевидно го бе надарила като родител, — ти удари брата на собствената си майка!

— Ударих негодник, който клевети цялото ни семейство! — отвърна гневно младежът. — И ако не научи езика си да говори покрито и въздържано, ще се раздели с него. Аз не въртя много добре ножа, но при нужда бих могъл да кльцна един злослов...

— Днес, момче, ти два пъти се самозабрави. Внимавай да не се случи трети път. Когато законът на страната е слаб, законът на природата трябва да бъде силен. Ти ме разбираш, Ейза, и ме познаваш. А ти, Ейбирам, знай, че щом моят син ти е нанесъл обида, моя грижа е да го накажа. И запомни: ще го накажа справедливо, и това е достатъчно. Но ти наговори лоши неща за мен и семейството ми. Ако копоите на закона са разлепили афишите си по дърветата и дънерите около сечищата, това, както знаеш, не е заради някаква нечестна работа, а защото се придържаме към правилото, че земята принадлежи на всички. Ех, Ейбирам, ако мога да измия ръцете си от стореното по твой съвет така лесно, както бих ги измил от извършеното по внушение на Дявола, щях да спя по-спокойно нощем и всеки, който носи името ми, ще може да го произнася без срам. Усмири се, Ейза, и ти, Ейбирам. И без това се казаха много излишни неща. Нека всеки от нас помисли добре, преди да добави още една дума, която да подлюти раните.

След всичко това Ишмаел махна властно с ръка и се обърна, уверен, че тези, на които бе говорил, няма да посмеят да престъпят волята му. Личеше, че Ейза едва се сдържа да не възрази, но природната му отпуснатост постепенно надделя и той си остана такъв, какъвто си беше: опасен само от време на време, защото дори страстите му бяха мудни и кипваха за кратко. Ейбирам обаче не беше такъв. Когато избухна кавгата между него и племенника-великан, целият му вид изразяваше несъмнено растящ страх; но сега, когато между него и нападащия застана властта и огромната сила на бащата, бледността на лицето му се смени със силна червенина, която

показваше колко дълбоко се бе загнездила в сърцето му нанесената обида. Но и той като Ейза се примири с решението на скватера; и ако не истинско, то поне привидно разбирателство се възцари отново между тези хора, възпирани не от някакво силно чувство за дълг, а от преклонение пред властта, която Ишмаел бе съумял да наложи на децата си и която беше всъщност нездрава като паяжина.

Впрочем кавгата отвлече мислите на младия човек от новодошлата. Спорът, който пламна, когато прекрасната непозната се скри, като че ли ги накара съвсем да забравят за нея. Наистина на няколко пъти младежите се събираха на групички и си шепнеха тайнствено и възбудено, а посоката на погледите им показваше предмета на разговора; но скоро изчезнаха и тези тревожни признаци и всички се пръснаха както винаги — мълчаливи и равнодушни.

— Аз ще се кача на скалата, момчета, да погледна виждат ли се диваците — рече Ишмаел, който след малко се приближи до тях с изражение, което според него трябваше да показва и примирение, и твърдост. — Ако няма от какво да се страхуваме, ще поизлезем из полето; не бива да губим такъв хубав ден в празни приказки като гражданки, които се занимават с одумки на чаша чай и сладки.

Без да дочака съгласие или възражение, скватерът се приближи до подножието на скалата, чиито склонове образуваха почти отвесна стена, висока близо двайсет стъпки. Ишмаел обаче се насочи към мястото, откъдето можеше да се изкачи по една тясна вдлъбнатина, която предвидливо бе укрепил в бруствер от топови дънери, на свой ред защитен със заграждения от клоните на същото дърво. Това беше ключовата позиция на лагера и тук обикновено стоеше въоръжен часовой. Сега там бе застанал един от младежите, облегнал се лениво на скалата, готов при нужда да прикрива прохода, докато останалите заемат местата си в различни отбранителни точки на укреплението.

Оттук скватерът пое нагоре, като преодоляваше с усилие различните препятствия — кои природни, кои изкуствени — докато стигна нещо като тераса или по-право, каменна площадка; тук бяха построени колибите, където се бе настанило цялото семейство. Такива жилища, както вече споменахме, се срещат, много често в пограничните райони: сглобени надве-натри от дънери, кора и пръти, те спадат към детството на архитектурата. Площадката, на която бяха разположени, имаше неколкостотин квадратни метра повърхност, а

извисеността ѝ над долината я правеше почти недосегаема от индиански стрели. Ишмаел бе преценил, че може да остави малките си дъщери тук в относителна безопасност под наблюдението на безстрашната им майка; и сега завари Естър заета с обичайната си домашна работа в обкръжението на момиченцата, които хокаше сърдито, когато малките палавници я ядосваха за нещо. Увлечена във вихъра на собственото си красноречие, тя не знаеше нищо за бурната сцена, разиграла се долу.

— Ама че хубаво място си избрал за лагер, Ишмаел; тук си дават среща всички бури и хали! — подхвана тя или по-право, продължи, като просто остави на мира едно разплакано десетгодишно момиченце и се нахвърли върху мъжа си. — Честна дума, всеки десет минути трябва да броя малките, за да се уверя, че не са отлетели при мишеловите и патиците. Я ми кажи, човече, защо сте се лепнали за тия канари като пълзящи гадини през пролет, когато небето гъмжи от птици! Мислиш ли, че със сън и мързел могат да се напълнят гладни гърла?

— Добре де, Истър, това, което искаш, ще стане! — рече съпругът, изговаряйки името ѝ с провинциално американско произношение, като гледаше кресливата си съпруга по-скоро с привична търпимост, отколкото с нежност. — Ще имаш птиче месо за обед, стига да не подплашиш птиците с езика си. Да, жено — продължи той, застанал вече на мястото, откъдето тъй грубо бе прогонил Елен, — и биволско месо ще имаш, ако окото ми правилно е познало ей онова животно на една испанска левга^[41] оттук.

— Слизай, слизай, ти казвам, и се залавяй за работа, вместо да дрънкаш! Бъбривият мъж е като лаещо куче. Щом се покажат червенокожите, Нел ще окачи парцал, за да ви предупреди. А ти, Ишмаел, по какво се беше разгърмял? Защото само преди няколко минути — ако не съм се отучила да разпознавам звуците — чух твоята пушка.

— Хм! Подплаших оня ястреб, дето се вие ей там над скалата.

— Ястреб! Цял ден гърмиш само по ястреби и мишелови, а имаш да храниш осемнайсет гладни гърла! Погледни пчелата или бобъра, старче, и се научи как да си търсиш прехраната. Но къде си, Ишмаел?... Бог да ме убие — продължи тя, като изпусна нишката,

която усукваше на вретеното, — ако не се е заврял пак в палатката! Кажи-речи, цялото си време губи с тая безделница...

Неочакваното завръщане на мъжа ѝ я накара да млъкне; и когато той седна отново до нея, Естър се залови пак за прекъснатата си работа, като от време на време само промърморваше нещо, ала не смееше да изрази недоволството си с по-гръмки фрази.

Диалогът, който се разви сега между нежните съпрузи, беше достатъчно откровен и изразителен. В началото Естър отговаряше мрачно и отсечено, но мисълта за семейството скоро я накара да премине към по-примирителен тон. Тъй като по-нататък разговорът се сведе до обещание да се използва остатъкът от деня за лов, за да се попълнят хранителните запаси, няма да се бавим да го преразказваме.

След като взе такова решение, скватерът слезе долу и раздели силите си на два отряда, като единия остави да пази крепостта, а другият щеше да го придружава в равнината. Той предвидливо включи Ейза и Ейбирам в своя отряд, тъй като много добре знаеше, че нищо друго освен бащината власт не беше в състояние да обуздае дивата ярост на буйния му син, ако тя се пробудеше. Когато завършиха тези приготовления, ловците потеглиха вкупом, но на известно разстояние от скалата се разпръснаха, за да сключат обръч около далечното стадо бизони.

---

[41] Левга — около 5 км. — Б. пр. ↑

ГЛАВА ІХ

*Присциан, граматикът, би подскочил,
но от нас да мине!*

Шекспир — „Напразни усилия на любовта“

След като показахме на читателя как Ишмаел Буш бе настанил семейството си, и то при обстоятелства, които биха отчаяли мнозина други, отново ще пренесем сцената на действието само на няколко мили от току-що описаното място, при което обаче ще запазим съответната последователност във времето. Точно когато скватерът и синовете му тръгнаха на лов, както разказахме в предишната глава, на една поляна, в блатистата низина край брега на малка речица, на един изстрел от лагера, двама мъже обсъждаха достойнствата на апетитния бизонски гръб, приготвен по техен вкус, с пълно разбиране на особените качества на това лакомство. Този превъзходен къс беше внимателно отделен от съседните по-малко ценни части на животното и увит в парче кожа заедно с космите, бе изпечен, както е обичаят, на жарава, в изкопана в земята дупка, и сега лежеше пред собствениците си като шедьовър на готварското изкуство на прерията. Както по сочност, крехкост и своеобразен вкус, така и по хранителност това ядене би могло да претендира за решително превъзходство пред натруфените яденета и сложни творения на най-прочутите майстори-готвачи, макар че сервирането на този деликатес беше съвсем непретенциозно. Дватама простосмъртни, на които се бе паднало щастието да се насладят на това изискано лакомство на американската пустиня, на което здравият апетит служеше за отлична подправка, явно отдаваха дължимото на тази ценна придобивка.

Единият, на чиито познания в кулинарното изкуство другият дължеше богатата си гощавка, като че ли не бързаше да се възползва от резултата на своето майсторство. Наистина и той ядеше, дори с наслада, но и с оная неизменна умереност, с която старостта умее да

обуздава апетита. Затуй пък сътрапезникът му никак не беше склонен към такова въздържане. Този човек в разцвета на младостта и мъжествената сила с най-дълбоко увлечение отдаваше почит на творението на по-стария си другар. Лапайки една подир друга вкусните мръвки, той току извъръщаше очи към приятеля си, сякаш да изрази с благ поглед признателността, която не можеше да изкаже с думи.

— Режи тук, момче, по-близо до сърцето — напътстваше го траперът, защото не друг, а престарелият обитател на тези необятни равнини гощаваше така пчеларя. — Отрежи си от сърцевината; там ще намериш истинска храна, каквато само природата може да ти даде, без да има нужда да ѝ придаваш несвойствен вкус с разни подправки или с вашата лютива горчица.

— Ех, да имах само чашка медовина — рече Пол, като волюневолю се спря да си поеме дъх, — кълна се, това ще бъде най-силната храна, която може да се предложи на човека!

— Да, да, право казваш! — отвърна старецът с присъщия си смях, зарадван от душа, като виждаше, че е направил безмерно удоволствие на госта си. — Точно така, силна е и дава сила на тоя, който я яде!... На, Хекторе! — Той хвърли къс месо на търпеливото куче, което го гледаше умислено и тъжно. — И ти, приятелю мой, като господаря си, на стари години трябва да подкрепяш силите си. Гледай, момко, пред теб стои куче, което цял живот е яло и спало умерено и подобаващо и се е чувствало, бих добавил — по-добре от който и да било крал! И защо? Защото е ползвало както се полага даровете на своя Творец, а не е злоупотребявало с тях. То е създадено като куче и се храни по кучешки. Човек също е създаден от Бога, но лапа като гладен вълк. Хектор излезе добро и умно куче, а и целият му род беше такъв: верен нюх и вярно другарство. Знаеш ли по какво се различава яденето жителят на селищата от обитателя на пустинята? Не, виждам ясно по апетита ти, че не знаеш, затова ще ти кажа. Единият се учи от човека, другият — от природата. Единият мисли, че може да добави нещо към даровете на Твореца, докато другият смирено им се наслаждава. Ето в това е цялата тайна.

— Виж какво, траперю — проговори Пол, твърде малко усвоил нравоученията, с които събеседникът му бе сметнал за нужно да подправи гозбата, — всеки ден, докато сме на това място — а тези дни

май ще бъдат безчет, — ще убивам по един бивол, а ти ще изпичаш месото му!

— Не бих ги обещал това, не бих ти обещал! Животното си е хубаво, която и негова част да вземеш, и е създадено за храна на човека, ала не искам да бъда свидетел и съучастник в такова разсипничество — да убиваш по един бивол всеки ден!

— Какво ти разсипничество, дявол да го вземе! Щом е толкова вкусен, наемам се, старче, да изям един цял, дори с копитата... Охо, кой иде? Някакъв дългонос, доколкото виждам, и носът го е насочил по вярна следа, ако тоя човек е тръгнал на лов за хубава трапеза.

Човекът, който прекъсна разговора и предизвика последната забележка на Пол, вървеше с отмерена крачка по брега на речицата към двамата сътрапезници. Тъй като във външността му нямаше нищо застрашително или враждебно, пчеларят не само не прекъсна чревоугодните си занимания, но, напротив, като че ли се нахвърли още по-настървено върху печеното, сякаш се боеше, че месото няма да стигне да нагости както трябва всички, които щяха да си поделят сега вкусните мръвки. Траперът обаче се държеше съвсем другояче. По-умерен в яденето, той беше вече сит и посрещна новодошлия с добродушен поглед, който ясно говореше, че гостът е желан и пристига тъкмо навреме.

— Приближи се, приятелю — каза той и махна с ръка, като видя, че странникът се спря за миг и очевидно се колебаеше. — Приближи се, казвам. Ако гладът ти е пътеводител, довел те е тъкмо където трябва. Ето ти месо, а този младеж ще ти даде царевични пуканки, побели от планински сняг. Приближи се, не се бой. Не сме хищни зверове, които се самоизяждат, ами християни, приемащи с благодарност това, което благоволи да им даде Господ.

— Уважаеми ловецо — отвърна докторът, защото това беше действително нашият естествоизпитател, излязъл на ежедневната си изследователска обиколка, — много се радвам на тази щастлива среща: ние и двамата обичаме един и същ занаят и трябва да бъдем приятели.

— Боже Господи! — възкликна старецът и без да спазва никакво приличие, се разсмя в лицето на учения. — Ами че това е същият човек, който искаше да ме убеди, че името на животното може да измени природата му! Ела, приятелю, и бъди добре дошъл, макар че от четене на много книги мозъкът ти е поразмътен. Седни и след като

изядеш това парче, ще ми кажеш знаеш ли как се нарича създанието, което ти предлага месото си за храна.

Очите на доктор Бациус (от почит към добрия човек ще го наречем с името, което най-много му се нравеше) — очите на доктор Бациус изразиха искрено задоволство, като чу това предложение. Дългата разходка и свежият вятър бяха възбудили апетита му и едва ли сам Пол Ховър беше по-склонен да оцени готварското изкуство на трапера, отколкото любителят на природата, когато до ушите му стигна приятната покана. Избухвайки в кикот, който премина в глупава усмивка, когато се опита да го подтисне, докторът се разположи на посоченото място до стареца и без по-нататъшни церемонии се приготви да пристъпи към яденето.

— Бих се срамувал от професията си — каза той, като дъвчеше с явно удоволствие къс месо и същевременно се мъчеше скришом да разгледа опърлената и обезобразена кожа, — да, бих се срамувал от професията си, ако на американския континент се намери животно или птица, които да не бих могъл да разпозная по някой от многобройните белези, с които са охарактеризирани в науката. Това е... хм... Месото е сочно и вкусно... Ще ми позволиш ли, приятелю, да взема шепичка от твоите пуканки?

Пол, който продължаваше да яде с неотслабващо усърдие и поглеждаше изпод око другите, досущ като куче, заето с такава приятна работа, му подхвърли торбичката си, без да сметне за нужно да прекъсне своето занимание.

— Ти каза, приятелю, че имало много начини да разпознаеш едно животно? — забеляза траперът, който слушаше внимателно.

— Много... много, и безпогрешни. Да речем, месоядните животни се познават по резците.

— По какво? — попита траперът.

— По зъбите, с които природата ги е снабдила като средство за отбрана и за разкъсване на храната. Освен това...

— Тогава потърси зъбите на това създание — прекъсна го траперът, който искаше на всяка цена да уличи в пълно невежество човека, намислил да се мери с него по познаване на дивеча. — Обърни парчето и ще видиш.

Докторът изпълни този съвет, разбира се, безуспешно, макар и да се възползва от възможността да хвърли още един поглед на

сбръчканата кожа.

— Е, приятелю, намери ли каквото ти трябва, за да познаеш каква е тази твар — патица или съомга?

— Доколкото разбирам, животното не е цяло.

— Има си хас да е цяло! — провикна се Пол, който така се бе натъпкал, че най-после трябваше да спре, за да си поеме дъх. — Аз самият ометох някой и друг килограм от тоя нещастник според най-точния кантар западно от Алеганите. Все пак можеш да си подкрепиш душата с останалото. — Той изгледа със съжаление един къс, достатъчен да нахрани двайсет души, но от който бе принуден да се откаже, тъй като не можеше да преглътне нито хапка повече. — И режи по-близо до сърцето, както казва тоя старец, там е най-хубавото.

— Сърцето ли?! — възкликна докторът, вътрешно зарадван, че му предоставят да разгледа определен орган. — Добре, дайте ми да видя сърцето — то веднага ще ми помогне да определя вида на животното... Хм, това, разбира се, не е сог^[42]... Да, ясно: като се има пред вид склонността на животното към тлъстеене, то трябва да се причисли към групата *Belluae*^[43].

Прекъсна го продължителният и сърдечен, но все тъй беззвучен смях на трапера, който обиденият естественик сметна за твърде неуместен — такова държане не само пресича мигновено хода на речта, но и предизвиква застой в течението на мисълта.

— Чуваш ли го: това животно било от групата на дебелиите! — каза старецът, доволен от явното смущение на съперника си. — И разправя, че нямали кора! Слушай, човече, при все че си назубрил много книги и си служиш със засукани думи, ти си по-далеч от истината, отколкото от населено място; и ще ти кажа направо — няма да те разбере нито едно племе и нито един народ източно от Скалистите планини. Каквито и склонности да имат, тия животни пасат из прериите с десетки хиляди, а това в ръката ти е сочен къс от биволски гръб, за какъвто би мечтал всеки стомах!

— Престарели приятелю — рече Овид, мъчейки се да подтисне растящото раздражение, което според него не подобаваше на докторското му достойнство, — твоята система е погрешна както в предпоставките, така и в заключенията, а класификацията ти е тъй объркана, че в нея са смесени всички научни особености. Биволът съвсем не е надарен с гърбица, а месото му не е тъй вкусно и

здравословно, както несъмнено трябва да се охарактеризира предметът на нашето внимание...

— Тук аз съм против теб и решително за трапера — прекъсна го Пол Ховър. — Човек, който казва, че биволското месо не е хубаво, не е достоен да го яде!^[44]

Докторът, който досега едва бе удостоявал пчеларя с поглед, при това вмещателство изгледа вторачено младежа, сякаш внезапно го бе познал.

— Главните отличителни черти на твоето лице, приятелю — произнесе той, — са ми познати. Виждал съм или теб, или някой друг образец от твоя клас.

— С теб се срещнахме в горите на изток от Голямата река и ти ме увещаваше да проследя един жълт стършел до гнездото му: като че ли не виждам добре и мога посред бял ден да взема друга твар за медоносна пчела! Сигурно помниш, че скитахме с теб цяла седмица. Ти гонеше жабите и гущерите си, аз търсех хралупи и дънери и хубава работа свършихме и двамата! Аз напълних гърненцата си с най-сладкия мед, който ми се е случвало да изпращам досега в селищата, а отгоре на това и си отнесох в къщи цяла дузина кошери.^[45] А чантата ти пращеше от твоя пълзящ музей. Не съм имал досега смелост да те запitam направо, странниче, ала ти, както ми се струва, събираш всякакви чудновати неща?

— Да, това е още една тяхна пакостна прищявка! — възкликна траперът. — Убиват и елени, и лосове, и диви котки, и всякакви там зверове, дето бродят из горите, натъпкват ги с непотребни парцали, слагат на главата им стъклени очи, а после ги излагат на показ и ги наричат „твари божи“. Като че ли изделие на простосмъртен може да се сравнява с това, що е създал Бог!

— Познавам те, как да не те познавам! — отвърна докторът, на когото жалбата на стареца очевидно не направи никакво впечатление. — Познавам те — и протегна сърдечно ръка на Пол. — Беше много плодотворна седмица, както ще докажат някой ден моите хербарии и каталози. Да, млади човече, много добре те помня. Ти си от класа бозайници, разред — примати, род — Ното^[46], вид — кентъкийски. — Естественикът млъкна, за да се усмихне на собствената си шега, и продължи: — След като се разделихме, аз предприех далечно

пътешествие, за което сключих компактум, или споразумение, с някой си Ишмаел...

— Буш! — прекъсна го нетърпеливият и прибързан Пол. — Ей Богу, траперю, това е същият кръвопускач, за когото ми разказваше Елен!

— Значи, Нели не се е отнесла към мен с нужното уважение — отвърна простодушният доктор, — защото аз съвсем не спадам към флеботомичната^[47] школа и предпочитам да си служа със средства, които пречистват кръвта, а не да пускам кръв.

— Неправилно се изразих, добри ми странниче. Момичето те нарече „изкусен лекар“.

— В такъв случай е преувеличила заслугите ми — продължи доктор Базиус, като направи скромен поклон. — Все пак Елен е добро, мило и при това смело момиче. Да, винаги съм намирал Нели Уейд мило и приятно момиче!

— Я гледай! Намирал си, а?! — извика Пол, като захвърли мръвката, която смучеше, защото никак не му се оставяше вкусното ядене, и впи свиреп поглед право в устата на неподозиращия лекар. — Ти, странниче, май искаш да сложиш и Елен в колекцията си?

— Не бих докоснал косъм от главата ѝ за всички съкровища на растителния и животинския свят! Аз обичам това дете; изпитвам към него чувство, което може да се нарече amor naturalis^[48] или по-право paternuf, сиреч бащинска любов.

— Така ли?... Е, това вече по подхожда при такава разлика в годините — вметна хладно Пол и пак протегна ръка да вземе захвърления къс месо. — Иначе щеше да бъдеш като стар търтей, който плюска и се рои ведно с младите пчелици.

— Да, разумно говори, защото се води от природата — забеляза траперът. — Но, приятелю, ти каза, че си живеел в лагера на някой си Ишмаел Буш?

— Точно така. По силата на компактум...

— Не зная за какъв звяр става дума, макар че на стари години се занимавам с капани, за да се препитавам. Ала отдавна съм престанал да убивам повече животни, отколкото са ми нужни за храна и за облекло... Във всеки случай видях с очите си как сиуксите нахълтаха в лагера ви и отмъкнаха добитъка; не оставиха на тоя клетник, когото наричаш Ишмаел, нито еднокопитни, нито двукопитни.

— С изключение на Азинус — промърмори докторът, който в това време се справяше с порцията си от биволско месо, забравил дори да мисли за научната характеристика на своето блюдо. — С изключение на Азинус доместикус американус.

— С радост чувам, че са се запазили толкова много, макар и да не зная колко чинят животните, които споменаваш, ала, в това няма нищо чудно, тъй като отдавна не съм стъпвал в селище. Но няма ли да ми кажеш, приятелю, какво носи преселникът под бялото платнище, та го пази като вълк, който се бори с остри зъби за оставения от ловеца труп?

— Значи и ти си чул за това! — възкликна докторът и от изненада изпусна парчето, което се готвеше да налапа.

— Не, нищо не съм чул, само видях платнището, а като поисках да разбера какво е скрито под него, едва не ме изядоха за това страшно злодеяние.

— Едва не те изядоха ли?! Значи, животното трябва да е месоядно! Много е кротко, за да бъде *Ursus horribilis*; да беше *Canis latrans*^[49], щеше да го издаде гласът му. Ако пък принадлежеше към рода *Ferae*^[50], Нели Уейд нямаше да влиза тъй спокойно при него. Уважаеми ловецо, самотният звяр, затварян денем в оная кола, а нощем — в палатката, обърква моя ум повече, отколкото целият останал списък на *quadrupedis*^[51] и то по съвсем проста причина: не зная как да го класифицирам.

— Мислиш ли, че е хищник?

— Зная, че е *quadrupes*. Опасността, на която си бил изложен, показва, че е месоядно.

По време на това заплетено обяснение Пол Ховър седеше мълчалив и замислен и с дълбоко внимание поглеждаше ту единия, ту другия от събеседниците. Но изведнъж нещо в тона на доктора го накара да се оживи. Последният едва бе успял да доизкаже мнението си и младият човек запита внезапно:

— Моля те, приятелю, кажи ми какво значи „квадрупес“?

— Каприз на природата, при който тя по-малко, отколкото във всичко друго, е проявила безграничната си мъдрост. Ако чифт крайници можеха да се заменят с чифт въртящи се лостове, в съгласие с усъвършенстването в моя нов разред *phalangaicura*, на простонароден език — лостоноги, цялата конструкция ще придобие съвършенство и

хармоничност. Но тъй като квадрупесът е конструиран такъв, какъвто си е, аз го наричам просто каприз на природата. Да, нищо друго освен каприз на природата.

— Виж какво, странниче, ние в Кентъки не отбираме много от книжни думи. „Каприз“ е толкова разбрано за нас, колкото и квадрупес.

— Квадрупес значи животно с четири крака, тоест звяр.

— Звяр ли? Да не би да мислиш, че Ишмаел Буш кара в оная кола звяр в клетка?

— Не мисля, а зная. Аз вече те осведомих, че по силата на компактен пътувам с горепосочения Ишмаел Буш, но макар и да се задължих да изпълнявам известни функции, докато трае пътуването, няма условие, което да гласи, че въпросното пътуване трябва да бъде *sempiternum*, тоест вечно. Освен това, макар че едва ли може да се каже, че този край е всестранно изучен, защото всъщност за естественика е девствена територия, все пак той е крайно беден откъм съкровища на растителното царство. Затова отдавна щях да се отдалеча на неколкостотин мили по на изток, ако известна вътрешна подбуда не ме подтикваше да проуча въпросното животно и съответно да го опиша и класифицирам. Ето защо — продължи той, като сниши глас, сякаш да довери някаква важна тайна — все още храня известна надежда, че ще убедя Ишмаел да ми позволи да направя дисекция.

— Виждал ли си това същество?

— Не чрез органите на зрението, а чрез по-непогрешимия път на умозрението: посредством заключенията на разума и чрез дедуктивни изводи от научни предпоставки. Аз наблюдавах навиците на животното, млади човече, и мога смело да твърдя въз основа на доказателства, които обикновен наблюдател би пренебрегнал, че то има огромни размери, тежкоподвижно е, може би в състояние на летаргия, много лакомо и, както проличава сега от преките показания на този почтен ловец, свиреп и месоядно!

— Много бих желал, странниче — рече Пол, на когото описанията на доктора правеха силно впечатление, — да се уверя действително ли това същество е звяр.

— В това отношение, освен многобройните доказателства, произтичащи от навиците на животното, аз имам твърденията на самия Ишмаел. И най-малкото звено на моята дедукция е обосновано. Млади

човече, аз не се водя от празно, просташко любопитство, защото моите научни изследвания, както скромно се надявам, първо, служат на напредъка на науката и, второ, принасят полза на ближните ми. Аз се измъчвах тайно от желание да узная какво се крие в палатката, която Ишмаел пази тъй грижливо и която според нашия договор за определен срок не бива да приближавам повече от определен брой лакти, за което той ме накара да се закълна — *jurare per deos*^[52]. Клетвата, или *jurandum*, е сериозна работа, не бива да се гледа леко на нея. Но тъй като участието ми в експедицията зависеше от това условие, съгласих се, като си запазих правото винаги да наблюдавам отдалеч. Преди десетина дни Ишмаел, като видя състоянието ми, се смили над скромния любител на науката и ми съобщи факта, че в колата имало звяр, донесен в прерията като примамка — възнамерявал чрез него да подмами други животни от същия вид или дори род. Оттогава задачата ми се опрости: остава ми само да наблюдавам навиците на животното и да записвам резултатите. Когато стигнем определеното място, където тези животни, както казват, изобилствали, ще имам възможност свободно да разгледам тоя екземпляр.

Пол продължаваше да слуша в дълбоко мълчание, докато докторът завърши странното си, но тъй характерно за него обяснение; едва тогава пчеларят поклати недоверчиво глава и счете за уместно да възрази:

— Ех, странниче, старият Ишмаел те е напъхал чак до дъното на хралупа, където ти би имал от очите си не повече полза, отколкото търтеят от жилото си. Аз също зная нещо за тая кола и мога да кажа, че улових скватера в нагла лъжа. Слушай, приятелю: мислиш ли, че момиче като Елен Уейд ще дружи с див звяр?

— Че защо не, защо не? — повтори естественикът. — Нели е любознателна и често поглъща с удоволствие съкровищата на знанието, които понякога по неволя пръскам из тая пустиня. Защо да не може да изучава навиците на някое животно, пък ако ще да е и носорог?

— По-полека, по-полека! — пресече го пчеларят, не по-малко уверен в себе си и макар и не образован като учения, но не по-зле осведомен по въпроса. — Ако не се лъжа, Елен е храбро момиче и има собствено мнение. Ала въпреки храбростта и смелите си съждения в

края на краищата тя си е само жена. Колко пъти съм я виждал да плаче...

— Значи, се познаваш с Нели?

— Ни най-малко. Но зная, че жената си е жена. И да прочете всички книги в Кентъки, Елен Уейд няма да влезе сама в палатка с хищен звяр!

— Струва ми се — забеляза траперът спокойно, — че тук има нещо тъмно и нечисто. Аз лично съм свидетел, че преселникът не обича да надничат в палатката, и имам сигурно доказателство — много по-сигурно от твоите, — че в колата няма клетка със звяр. Ето на Хектор. Куче от добра порода и с такъв тънък и верен нюх, че и ръката на Всевишния не би могла да създаде нещо по-добро. Ако там има звяр, това куче отдавна щеше да каже на господаря си.

— Нима искаш да противопоставиш кучето на човека, свирепостта — на знанието, инстинкта — на разума! — кипна докторът. — По какъв начин, смея да попитам, една хрътка може да определи навиците, вида или даже рода на животното, както би ги определил мислещият образован човек, въоръжен с научни знания, покорител на природата?

— По какъв начин ли? — повтори хладнокръвно старият горски скитник. — Ослушай се; и ако мислиш, че един даскал може да те научи на разум по-добре от Господа, ще видиш сам колко много се заблуждаваш. Чуваш ли как шумоли нещо в гъсталака? От пет минути вече пращят клонки. Я ми кажи сега, каква е тази твар?

— Надявам се, че не е кръвожаден звяр! — възкликна докторът, който още пазеше жив спомен от неотдавнашната си среща с *Vespertilio horribilis*. — Вие имате пушки, приятели, няма ли от предпазливост да ги заредите? Не разчитайте много на моята сачмалийка.

— Май че е прав — отзова се траперът и в отговор взе пушката от мястото, където бе лежала по време на обеду, и насочи дулото и във въздуха. — Е, как се казва тази твар?

— Това е извън възможностите на човешките знания! Сам Бюфон не би познал четириногото ли е това животно, или е от разряда *Serpentes*^[53]! Овца ли е или тигър!

— Тогава твоят Бюфон е глупак пред моя Хектор! Хей, песчо! Какво има там, кученцето ми? Да го подгоним ли, или да го оставим да

мине?

Кучето, което вече бе предупредило опитния трапер с потрепване на ушите, че е подушило приближаването на непознато животно, вдигна глава от предните си лапи и леко разтвори уста, сякаш да покаже остатъците от зъбите си. Но изведнъж, отказвайки се от враждебното си намерение, зина широко, отърси се и отново легна мирно.

— Е, докторе — извика траперът победоносно, — уверен съм, че в храсталака няма нито дивеч, нито хищен звяр; а е много важно да знае това човек, който е вече твърде стар, за да си пилее напразно силите, и все пак не би желал да стане гозба на пантера!

Кучето прекъсна господаря си, като изръмжа, но и сега не вдигна глава от земята.

— Там има човек! — възкликна траперът и стана. — Има човек, ако разбирам правилно държането на кучето си. Ние с хрътката не си казваме много, но рядко се случва да не се разберем!

Пол Ховър скочи светкавично и като насочи пушката си напред, викна заплашително:

— Ако си приятел, приближи се; ако си враг, не чакай добро!

— Приятел, бял и, смея да твърдя, християнин! — отвърна глас от шумака. В същия миг храстите се разтвориха и само след секунда се показва говорещият.

---

[42] Сърце (лат.). — Б. пр. ↑

[43] Едър звяр, чудовище (лат.). — Б. пр. ↑

[44] Едва ли е нужно да се обяснява на читателя, че животното, тъй често споменавано в тази книга и на простолюден език наричано бивол, е в действителност бизон. Оттук произтичат постоянните недоразумения между обитателите на прериите и хората на науката, — Б. а ↑

[45] Пчеларството е доста разпространено из затъntenите краища на Америка, макар и да не се представя тук в привлекателна светлина. Когато пчеларят види пчели, накацали по цветята, той се опитва да улови поне две. После избира подходящо място и пуска едната от пчелите, която неизменно литва към гнездото си. След това пчеларят минава на друго място, по-наблизо или по-надалеч, в зависимост от обстоятелствата, и пуска втората пчела. Като проследи

посоката, в която отлитат двете пчели, той по ъгъла определя точката, където се пресичат двете линии, т. е. мястото на гнездото. — Б. а. ↑

[46] Човек (лат.). — Б. пр. ↑

[47] Флеботомия (мед.) — кръвопускане. — Б. пр. ↑

[48] Естествена любов (лат.). — Б. пр. ↑

[49] Латинско название на койота — американския прериен вълк.
— Б. пр. ↑

[50] Хищници (лат.). — Б. пр. ↑

[51] Четириноги (лат.). — Б. пр. ↑

[52] Да се закълна в боговете (лат.). — Б. пр. ↑

[53] Змии (лат.). — Б. пр. ↑

ГЛАВА X

*Стой настрана, Адаме, и гледай само
как ще ме ругае!*

Шекспир — „Както ви харесва“

Всеизвестно е, че дълго преди обширните земи на Луизиана да сменят господарите си за втори и, надяваме се, за последен път, в неохраняваната ѝ територия често проникваха бели авантюристи. Полуцивилизовани ловци от Канада, същата категория хора, но малко по-просветени, от Щатите и метиси, тоест полубели-полуиндианци, които се причисляват към белите, се пръснаха да живеят сред различните индиански племена или да изкарват оскъдното си препитание, усамотени из пущинаците, обитавани от бобрите и бизоните или на местното наречие — биволи^[54].

Ето защо никак не беше обичайно да се срещат непознати из пустинните равнини на Запада. По белези, неуловими за неопитно око, жителят на граничните райони познаваше, че има наблизко свой сънародник, и според нрава или интересите си избягваше неканения гост или търсеше сближение с него. Обикновено тези среци минаваха мирно; защото имаха да се страхуват от един общ враг — коренните и може би най-законни жители на страната. Но не бяха редки случаите, когато завистта и алчността водеха до печална развръзка — до открито насилие и безжалостно предателство. Затова, когато двама ловци се срещнеха в американската пустиня — както понякога намираме за удобно да наричаме тази област — обикновено те се приближаваха един към друг подозрително и предпазливо, като два кораба в гъмжащо от пирати море: нито една от двете страни не иска да издаде слабостта си, като покаже недоверие, нито една не е склонна да направи първата приятелска стъпка, която може да я обвърже и да затрудни отстъплението.

В известна степен такава беше и описваната среща. Непознатият пристъпяше решително, но без да из-пуска от очи нито едно движение на тримата сътрапезници, като от време на време нарочно позабавяше крачка, сякаш се опасяваше да не би приближаването му да бъде много прибързано. От друга страна, Пол изчакваше, играейки си със спусъка на пушката: гордостта не му позволяваше да внуши на непознатия мисълта, че трима могат да се страхуват от един-единствен човек, но в същото време благоразумието му подсказваше да не пренебрегва съвсем обичайните предпазни мерки. Забележимата разлика в начина, по който двамата организатори на пиршеството посрещаха гостите си, се дължеше главно на разликата във външността на първия и втория пришълец.

Докато естественикът изглеждаше несъмнено мирен човек и разсеян чудак, то новодошлият беше силен на вид, а по стойка и походка не беше трудно да се познае веднага, че е военен. Той носеше на главата си войнишко кепе от тънко синьо сукно, от което висеше замърсен златист пискюл и което беше почти потънало в гъсти, къдрави, смолисточерни коси. Около шията му беше завързана небрежно широка черна копринена вратовръзка. Беше облечен в тъмнозелена ловджийска дреха, украсена с ресни и ширити, каквито можеха да се видят понякога по униформата на пограничните войски на Конфедерацията. Под тази дреха обаче се забелязваха яка и ревери на куртка от същото синьо сукно, от каквото беше и шапката. На краката си носеше гамаши от еленова кожа и прости индиански мокасина. Една богато украсена кама беше затъкната в плетен пояс от червена коприна; на втори пояс, или по-право колан от необработена кожа, висяха чифт малки пистолети и изящни кобури, а през рамото му беше праметната къса, тежка военна пушка; торбичката за патрони и рогът за барут заемаха обичайните си места — под лявата и дясната ръка. На гърба си носеше раница с всеизвестните инициали, заради които по-късно правителството на Съединените щати получи чудатото шеговито прозвище Чичо Сам^[55].

— Аз не идвам като враг — каза непознатият, твърде привикнал да вижда оръжие, за да се уплаши от смешната войнствена поза, която доктор Бациус бе счел за нужно да заеме. — Идвам като приятел, като човек, чиито цели и намерения няма да пречат на вашите.

— Слушай, странниче — рече Пол Ховър рязко, — можеш ли да проследиш пчела от ей това открито място до горското ѝ убежище, да речем, на дванайсетина мили оттук?

— Никога не е ставало нужда да гоня птица като пчелата — засмя се непознатият, — при все че навремето бях и нещо като птицелов.

— Така и предполагам! — възкликна Пол и протегна ръка непринудено, с оная истинска свобода на държането, с която се отличава американецът от граничните райони. — Дай да си стиснем лапите. С теб няма какво да делим, щом мед не те интересува. А сега, ако в стомаха ти има някое празно кътче и умееш да гълташ истинска роса, когато ти капе право в устата, ето ти тъкмо мръвка за теб. Опитай я, странниче, и ако след това не кажеш, че никога не си ял толкова вкусно, откакто... Впрочем отдавна ли си напуснал селищата?

— От много седмици вече и се боя, че още много седмици няма да се върна. Във всеки случай с радост ще се възползвам от поканата ти, защото постя от вчера сутринта, пък и зная колко хубав е бизонският гръб, затова няма да се откажа от такова ядене.

— Аха, това ястие ти е познато! Значи, имаш предимството, че си го опитал преди мен, макар че сега, смея да кажа, съм те догонил. Щях да бъда най-големият щастливец от Кентъки до Скалистите планини, ако имах уютна колиба край някоя стара гора, пълна с кухи дървета, ей такова ядене на трапезата всеки ден, наръч прясна слама за кошери и малката Ел...

— Коя малка? — запита пришелецът; откровеността и общителността на пчеларя явно го забавляваха.

— Нещо, което ще имам някой ден и което засяга само мен — отвърна Пол и се залови да чопли кремъка на пушката си и да си подсвирква безгрижно една мелодия, известна по Мисисипи.

Докато се водеше този встъпителен разговор, непознатият вече бе приседнал до печеното и успял сериозно да се задълбае в това, което бе останало от него. В това време доктор Бациус следеше движенията му с ревнивост, далеч по-поразителна от радушието, току-що проявено от чистосърдечния Пол.

Но съмненията или по-право опасенията на естественика се пораждаха от причина, съвсем различна от тази, породила доверчивостта на пчеларя. Бе му направило силно впечатление, че

пришълецът бе назвал животното, с което се гощаваше, не с изопаченото, а с правилното му име; и тъй като самият той едва ли не пръв се бе възползвал от премахването на пречките, които политиката на Испания поставяше по пътя на всички изследователи на отвъдатлантическите ѝ владения, независимо дали те се ръководеха от търговски цели или като него — от благородните интереси на науката, практицизмът, от какъвто съвсем не беше лишен, му подсказваше, че подбудите, които го бяха подтикнали тъй неудържимо към това начинание, можеха да въздействат по същия, начин и на някой друг естествоизпитател. Така че той беше изправен пред възможността от опасно съперничество, което заплашваше да му отнеме най-малко половината от справедливата награда за всичките му усилия, лишения и претърпени опасности. Ето защо, като се има пред вид това душевно състояние на естественика, никак не беше чудно, че природното му добродушие бе поставено на изпитание и той започна да следи най-зорко действията на непознатия, за да вникне в злите му замисли.

— Печеното е действително великолепно! — сподели неподозиращият млад пришълец, защото с пълно право можем да го наречем и млад, и красив. — Или гладът придава особен вкус на месото, или пък бизонът има право да претендира за първо място в цялото волско семейство!

— Естествениците, сър, когато си служат с простонародния език, обикновено приписват родовете достойнства на кравата — заяви доктор Бациус, убеден в правотата на тайните си подозрения; той се прокашля, преди да заговори, както дуелист оглежда острието на шпагата си, преди да я забие в тялото на противника. — Такова определение е по-съвършено, защото Vos, което значи вол, е неспособен да служи за продължение на рода; но в по-широко значение на думата Vos, тоест Vacca^[56], е далеч по-благородно животно.

Тонът, с който докторът изказа съжденията си, показваше готовността му да пристъпи незабавно към полемика, защото не се съмняваше, че между него и пришълеца имаше различия в гледищата, и сега чакаше контраудара на противника си, за да атакува още по-енергично. Но младият пътник явно предпочиташе да се възползва от хубавото ядене, предложено му тъй навреме, вместо да се впуска в

спор по това или оня заплетен проблем, който би дал на ревнителите на науката повод за умствен двубой.

— Твърде възможно е да сте прав, сър — отговори той с най-оскърбително безразличие към важността на позициите, от които се отдръпваше. — Да, изглежда, че сте напълно прав, и думата *Vassa* тук е по-уместна.

— Извинете, сър, но вие съвсем погрешно тълкувате забележката ми, ако смятате, че включвам безусловно *Eubulus americanus* в семейството *Vassa*. Защото, както ви е добре известно, сър... или може би трябва да ви назова доктор? Вие сигурно имате медицинска диплома?

— Правите ми незаслужена чест — прекъсна го непознатият.

— Значи, сте студент?... Или може би сте завършили някоя друга специалност от хуманитарните науки?

— И този път грешите, уверявам ви.

— Но вие, млади човече, не можете да постъпите на такава важна... бих казал, ужасна служба, без някакво свидетелство, че сте годен за нея! Без някакъв документ, който да потвърждава правото ви да се занимавате с такава работа и да се държите на равна нога с колегите си, посветили се на същите благородни цели!

— Не мога да разбера на какви основания или с какви цели се месите в моите работи! — кипна младият човек, като почервеня и скочи с живост, която показваше колко малко значение имат за него чревоугодните нужди, когато е засегната близка до сърцето му тема. — И вашият език ми е непонятен, сър. Професията, която за други може наистина да е „благородна цел“, за мен е висш дълг. А и трябва да призная, не мога да разбера защо ми е нужно и защо трябва да представям свидетелство.

— Редът изисква да разполагате с такъв документ — отвърна докторът сериозно — и да го представяте в съответните случаи, за да могат сродни и дружески умове веднага да отхвърлят недостойните подозрения и отминавайки, така да се каже, риторичните въпроси, незабавно да пристъпят към ония проблеми, които са *desiderata*^[57] и за двете страни.

— Странно искане! — промърмори младият човек, като местеше навъсен поглед от един към друг, сякаш изучаваше що за хора са събеседниците му, за да прецени физическите им сили. После бръкна

под дрехата си, извади оттам малка кутийка и като я подаде с достойнство на доктора, продължи: — От това ще разберете, сър, че имам достатъчно право да пътувам в страна, която сега е владение на Съединените щати.

— Я да видим! — проникна се естественикът, разтваряйки един голям сгънат документ. — Аха, подписът на учения Джефърсън^[58]! Държавният печат! Втори подпис — на министъра на войната! Но това е свидетелство за произвеждане на Дънкън Ункас Мидълтън в чин капитан от артилерията!

— На кого? На кого? — подзе траперът, който в течение на целия разговор бе седял и бе разглеждал жадно непознатия, с очи, които сякаш попиваха всяка черта на лицето му. — Как е името? Ункас ли каза? Ункас?? Ункас ли беше?

— Така се казвам — отвърна малко високомерно младежът. — Име на племенен вожд, което вуйчо ми и аз носим с гордост. Дадено ни е в памет на една голяма услуга, направена на семейството ни от един воин във войните срещу английското владичество.

— Ункас! Ункас ли го нарече? — повтори траперът и като се приближи до младежа, отмахна от челото му гъстите черни къдрици, без ни най-малка съпротива от страна на смаяния им притежател. — Ех, очите ми са стари и не тъй остри, както едно време, когато сам бях воин, ала разпознавам в сина образа на бащата! Още щом се приближи, забелязах това; но толкова много неща са минали оттогава пред слабеещите ми очи, че не можех да си спомня къде съм срещал човека, който прилича на него! Кажете ми, момко, под какво име е известен баща ти?

— Той беше офицер на Щатите във войната за независимост и, разбира се, носеше същото име — Мидълтън. А братът на майка ми се казваше Дънкън Ункас Хейуърд.

— Пак Ункас! Пак Ункас! — повтаряше старецът, разтреперан от възмущение. — А неговият баща?

— И той се казваше така, само че без името на индианския вожд. На него именно и на баба ми била направена услугата, за която споменах преди малко.

— Знаех си! Така си и знаех! — завика старецът с треперещ глас и обикновено неподвижното му лице се сгърчи, като че назоваваните от младежа, имена събудиха отдавна задрямали чувства, свързани с

отколешни събития. — Така си и знаех! Син или внук, все едно — същата кръв, същото лице! Каж ми: тоя, който се казва Дънкън, без „Ункас“... жив ли е още?

Младият човек поклати тъжно глава и отговори:

— Умря на преклонна възраст, почитан от всички. Беше обичан, щастлив и даряваше щастие на другите!

— На преклонна възраст? — повтори траперът и погледна измършавелите си, но още мускулести ръце. — Да, той живееше в селищата и беше мъдър дотолкова, доколкото можеш да бъдеш мъдър там. Но ти често си се виждал с него; не си ли го чувал да разказва за Ункас и за дивите лесове?

— О, много често! Той бил навремето кралски офицер; но когато пламнала войната между Англия и нейните колонии, дядо ми не забравил къде се е родил и като се отказал от празната преданост към титли, останал верен на родината си и се бил за свободата.

— Правилно е постъпил, и най-важното — вслушал се е в гласа на кръвта! Ела седни до мен, момко; седни и ми разкажи всичко, което говореше дядо ти, когато се пренасяше мислено в ония чудни земи.

Младежът се усмихна не само на настойчивостта, но и на интереса, проявен от стареца, но като видя, че всякаква сянка на враждебност е изчезнала, изпълни молбата му без колебание.

— Разказвай на трапера всичко поред, в подробности — обади се Пол, като се настани спокойно от другата страна на младия воин. — Старостта обича да се рови в такива древни предания, пък и аз, откровено казано, нямам нищо против да послушам.

Мидълтън пак се усмихна, този път може би малко иронично, но се обърна добродушно към трапера и започна:

— Това е дълга и тягостна история. Изпъстрена е с кръвопролития и с ужасните жестокости, на които са способни индианците по време на война.

— Добре, добре, разказвай всичко както си е, странниче — настояваше Пол. — Ние в Кентъки сме свикнали на такива работи и, трябва да ти кажа, според мен не е лошо, когато в разказа има някой и друг скалп.

— Значи, ти е разправял за Ункас, а? — подзе пак траперът, без да обръща внимание на забележките на пчеларя, сякаш изобщо не го чуваше. — И какво мислеше, какво разказваше за младия индианец

там, в богатите си салони, заобиколен от всички удобства на спокойния живот в селищата?

— Струва ми се, че говореше на същия език, с който би си служил в горските пущинаци и ако е бил лице срещу лице с приятеля си...

— Нима наричаше червенокожия свой приятел? Бедния, гол, нашарен с бои воин? Значи, гордостта не му е пречела да нарича индианеца приятел?

— Даже се гордееше с това приятелство; и както вече си чувал, кръстил на него първородния си син и сега вероятно това име ще се предава от поколение на поколение до последния потомък на рода му.

— Добре е постъпил! Като истински човек. Да, като човек и християнин! А разправяше ли, че делауерът е бил бързоног... споменаваше ли това?

— Като антилопа! Всъщност често го наричаше Бързоногия елен — такова прозвище му дали заради пъргавината му.

— И смел, и безстрашен! Нали така, момко? — додаде траперът, вирайки се жадно в очите на събеседника си, което показваше колко приятно му е да слуша похвали за човек, когото очевидно някога бе обичал дълбоко.

— Смел като настървена хрътка! Безстрашен! Дядо често сочеше Ункас и баща му, наричан заради мъдростта си Голямата змия, като пример на героизъм и твърдост.

— И заслужено! Заслужено ги е сочил! По-верни хора няма да намериш в нито едно племе, в нито един народ, какъвто и да е цветът на кожата им. Виждам, дядо ти е бил справедлив човек и е възпитал внука си както трябва! Много изстрада той тогава из планините и се държеше достойно! Кажми ми, момко — или капитан да те наричам, защото нали си капитан, — това ли е всичко?

— Не, разбира се. Както казах, това е страшна история, изпълнена с трагични случки, със спомените на дядо и баба...

— Да! Тя се казваше Елис! — провикна се траперът и замахна с ръка, а лицето му светна при спомените, пробудени от това име. — Елис или Елои, това е едно и също. В щастливи минути беше весело и игриво девойче, а при нещастие плачеше — беше тъй чувствителна! Косата ѝ беше лъскава и жълта като косъма на, млада сърна, а кожата ѝ

— по-чиста и от най-бистрата вода, капеща от скала. Да, добре си я спомням! Много добре!

Устните на младежа се поприсвиха и той погледна стареца с изражение, в което лесно можеше да се прочете, че почтената стара дама съвсем не беше такава в спомените на внука, но, изглежда, не сметна за уместно да каже гласно това, а се ограничи да отговори:

— Преживените опасности така здраво се бяха запечатали в паметта им, че и двамата помнеха много живо всички действащи лица.

Траперът гледаше настрана, сякаш се бореше с някакво дълбоко чувство; после се обърна отново към събеседника си и като го гледаше в лицето с честните си очи, в които обаче не се четеше вече предишното явно вълнение, продължи:

— Разказвал ли ти е за всички? Че всички са били червенокожи, с изключение на него и дъщерите на Мънро?

— Не. Имало и един бял, приятел на делауерите. Бил разузнавач в английската армия, но родом от колониите.

— Сигурно някой пияница, негоден скитник, като почти всички бели, които живеят сред индианците!

— Старче, белите ти коси би трябвало да те възпират от злословие! Аз говоря за човек с голяма душевна простота, но с истински достойнства. За разлика от повечето обитатели на граничните райони той събирал в себе си не най-лошите, а всички най-добри качества на двата народа. Този човек бил награден с най-прекрасния и може би най-редкия дар на природата — с уменията да различава доброто от злото. Добродетелите му били добродетелите на простотата, защото били плод на начина му на живот, както и самите му недостатъци. По храброст не отстъпвал на червенокожите си събратя; по военно изкуство дори ги превъзхождал, понеже бил по-добре обучен. С една дума, бил „благородна издънка на човешкия род, но не се издигнал както трябва, защото бил расъл в гората“ — точно такива бяха думите на дядо ми, когато говореше за човека, когото ти, стари ловецо, си представяш толкова нищожен!

Траперът бе свел очи към земята, докато непознатият произнасяше тези слова с целия плам на великодушната младост. Той ту си играеше с ушите на кучето, ту опипваше грубата си дреха, отваряше и затваряше подсипа на кремъклийката си, при което ръцете

му трепереха така, като че ли не бяха вече способни да си служат с оръжието. Когато разказвачът свърши, старецът додаде пресипнало:

— Значи, дядо ти не беше забравил съвсем този бял?

— О, не, дори дотам, че трима от нашето семейство вече носят името на този разузнавач.

— Името ли, казваш? — възкликна старецът сепнато. — Как!? Името на самотния, неук ловец? Нима такива големи хора, богати, почитани и най-вече човечни, носят неговото име?

— Носят го брат ми и двама от братовчедите ми, макар че не зная подхождат ли им ласкавите думи, с които ги описваш.

— Неговото име ли, казваш? Написано по същия начин: започва с буквата „Н“ и свършва с „л“?

— Точно така — отговори с усмивка младежът. — Не, не, ние не сме забравили нищо, свързано с него. Кучето ми, което в момента гони елен недалеч оттук, произлиза от хрътката, която този разузнавач пратил като подарък на приятелите си. Той винаги имал кучета от тая порода; никъде в целите Щати няма да намериш куче с такъв остър нюх и такива бързи крака.

— Хекторе! — промълви старецът, мъчейки се да сподави вълнението, което го душеше, и заговори на кучето си с тон, с какъвто би говорил на дете. — Чуваш ли, песчо? Имаш в прериите кръвни роднини! Името... О, това е чудесно... Наистина чудесно!

Но не можа да издържи повече. Обезсилен от бликналите необикновени и неизпитвани досега чувства, трогнат от скъпи спомени, пробудени тъй странно и неочаквано, старецът успя само да добави с глух, неестествен глас, като с мъка се владееше:

— Момко, аз съм тоя разузнавач; някога — воин, сега — жалък трапер! — По хлътналите му бузи потекоха сълзи като отдавна пресъхнали извори. Заровил лице между коленете си, той за приличие покри глава с еленовата си дреха и зарида гласно.

Тази сцена не можеше да не развълнува присъстващите. Пол Ховър бе ловил жадно всяка дума на разговора, слушайки поред двамата събеседници, и колкото по-напрегнат ставаше диалогът, толкова повече се възбуждаше. Несвикнал на такива необичайни вълнения, той извърщаше лице ту насам, ту нататък, за да избегне — сам не знаеше какво, докато не видя сълзите и не чу риданията на стареца. Тогавя скочи изведнъж и като сграбчи яростно госта за

гърлото, запита с какво право разплаква престарелия му другар. Но в същия миг се опомни, пусна капитана и като протегна ръка в буйна радост, улови доктора за косата, която моментално разкри изкуствената си природа, залепвайки за пръстите му и оголвайки бялото лъскаво теме на естественика.

— Какво ще кажеш за това, господин Събирачо на буболечки? — не викна, а направо изрева пчеларят. — Хубава пчелица намерихме в хралупата, а?

— Забележително! Чудесно! Поучително! — откликна с просълзени очи и развълнуван глас любителят на природата, като намести добродушно перуката си. — Рядко и похвално събитие! Макар че според мен тук не се вижда обичайната връзка между причина и следствие.

Но след този внезапен изблик вълнението бързо се уталожи и тримата очевидци на тази сцена наобиколиха трапера, чиито старчески сълзи предизвикваха благоговение.

— Трябва да е истина, иначе отде ще знае толкова добре тази история, известна на малцина извън семейството ни — забеляза най-после младият, капитан и открито избърса очите си, с което не се срамуваше да покаже колко много е развълнуван самият той.

— Истина ли? — повтори Пол. — Ако са нужни още доказателства, аз съм готов да потвърдя всичко под клетва! Зная, че всяка думица тук е свята истина!

— А ние мислехме, че отдавна е умрял! — продължи капитанът. — Дядо ми склопи очи на преклонна възраст, а мислеше, че е много по-млад от приятеля си.

— Рядко се случва на младостта да види слабостта на старческите години! — забеляза траперът, като вдигна глава и огледа всички със спокойно достойнство. — Ако аз съм тук, млади момко, значи, така е угодно на Всевишния, който ме е щадил заради скритите си цели и ме е поживил осемдесет дълги и трудни години. Няма защо да се съмняваш, аз съм човекът, за когото става дума: защо да отида в гроба с такава плиткоумна лъжа на устата?

— Не се съмнявам ни най-малко в думите ти, само се чудя, че е така! Но защо те намирам, уважаеми и прекрасни приятелю на моите родители, сред тая пустош, толкова далеч от източните райони, където животът е по-удобен и по-безопасен?

— Дойдох в тези степи, за да не чувам удара на брадвата; защото тук, то се знае, никога няма да стъпи секач! Ала и аз мога да ти задам същия въпрос. Да не би да си от отряда, който Щатите изпратиха тук, в новите си земи, да видят изгодна ли е покупката?

— Не, не съм от тях. Луис се движи нагоре по реката, неколкостотин мили оттук. Аз идвам тук по лична работа.

— Когато човек загуби сили и зрение и не може вече да стреля дивеч, няма нищо необикновено, ако замени пушката с капан и почне да се навърта около леговищата на бобъра. Но учудва ме, че такъв млад и преуспяващ човек, при това с писмена заповед от Великия баща^[59], скита из прериите, даже без слуга, който да се грижи за него!

— Присъствието ми тук няма да ти се види чудно, ако знаеш причината му; а ще я узнаеш, ако си склонен да чуеш моята история. Както виждам, всички сте честни хора, готови да помогнат на човек, преследващ благородна цел, а не да го предадат.

— Хайде, разказвай тогава, разказвай спокойно — рече траперът, като седна по-удобно и кимна на младежа да последва примера му.

Последният охотно прие поканата. И когато Пол и докторът се разположиха всеки както му хареса, новодошлият почна да разказва за необикновените обстоятелства, които го бяха довели в тоя пуцинак.

---

[54] Освен белезите, по които се отличават тези два вида в науката, трябва да се посочи (като се позовем, разбира се, на доктор Бациус) като много по-важна особеност обстоятелството, че докато месото на бизона е вкусно и хранително, биволското месо е почти негодно за ядене. — Б. а. ↑

[55] Смята се, че това прозвище произлиза от някой си Самюъл Уилсън, който служил като инспектор в интендантството на американската армия във войната от 1812 г. и бил наричан „Чичо Сам“ (Uncle Sam). Тъй като военните пратки носели инициалите „US“ (United States), т. е. Съединени щати, започнали на шега да разчитат този надпис като „Чичо Сам“. — Б. пр. ↑

[56] Крава (лат.). — Б. пр. ↑

[57] Желателни, интересни (лат.). — Б. пр. ↑

[58] Томъс Джефърсън (1743–1821) — американски държавен деец и учен. От 1801 до 1803 г. бил президент на САЩ. — Б. пр. ↑

[59] Президентът на САЩ. — Б. пр. ↑

ГЛАВА XI

*Такова мрачно небе няма да се
проясни, без буря.*

Шекспир — „Крал Джон“

В това време неуморните и невъзвратими минути продължаваха да текат. Слънцето, което цял ден се бе мъчило да пробие гъстите мъгли, изпълзя бавно на ивица ясно небе, откъдето с цялото си великолепие започна да потъва в мрачната далечина на степта, както обикновено се скрива във водите на океана. Огромните стада, които хрупаха из дивите пасбища на прериите, лека-полека изчезнаха, а безбройните ята водни птици, които извършваха обичайното си ежегодно прелитане от девствените езера на Севера към Мексиканския залив, вече не пърхаха с криле из въздуха, сега натежал от роса и изпарения. С една дума, нощните сенки легнаха над скалата, прибавяйки към цялата мрачност и пустота на това място покривалото на тъмнината.

Когато почна да се смрачава, Естър събра около себе си по-малките си деца и като се настани на една издатина на усамотената крепост, спокойно зачака връщането на ловците. Елен Уейд стоеше на известно разстояние от тая нетърпелива групичка, сякаш нарочно странеше, за да подчертае различието, което съществуваше между тях.

— Чичо ти винаги си е бил слаб в смятането, Нел, и такъв ще си остане — забеляза майката след продължителна пауза в разговора, който се бе въртял около домашните въпроси. — Голям мързеливец е нашият Ишмаел Буш, когато трябва да се изчислява и предвижда нещо! Мотае се тук на скалата от зори до пладне, нищо не прави, а само планове, планове и планове — когато има до себе си седем най-прекрасни сина, с каквито жена може да дари мъж. И какъв е резултатът? Мръква се, а още не е свършил най-важната работа.

— Разбира се, неразумно е, лельо — отвържда Елен с блуждаещ поглед, който показваше, че не съзнава какво говори. — И дава много лош пример на синовете си.

— Я го гледай момиченцето! Кой те е научил да бъдеш съдия на по-старите и при това по-умни от теб? Ще се намери ли по цялата граница човек, който да дава по-достоеен пример на децата си от същия тоя Ишмаел Буш? Покажи ми, ако можеш, мис Търси-чужди-кусури, други такива като моите синове, които да могат при нужда тъй бързо да разчистят гора и да я приготвят за посев, макар че не ми прилича да говоря за това. Или стопанин, който да умее по-добре от моя мил мъж да мине с жътвари през пшенична нива, без да остави нито зрънце. А като баща е щедър като лорд; достатъчно е синовете, му да посочат място, където искат да се настанят, и той тутакси им предоставя целия имот, без никакви там документи и такси.

Завършвайки речта си, жената на скватера избухна в дрезгав подигравателен смях и след него като ехо се разнесе смехът на малките подражателки, възпитавани от майка си да прекарват живота си в леност и разпуснатост като нея; но колкото и да беше изпълнен с несигурност, този живот все пак си имаше скрити прелести.

— Хей, Истър! — чу се от равнината добре познатият глас на мъжа й. — Ние ти търсим еленско и биволско месо, а ти май се излежаваш там? Слизай, слизай, бабке, с цялата си челяд, да ни помогнеш да пренесем месото горе. Какво, полудя ли от радост, жено? Слизайте, слизайте долу, момчетата идат, а тук има работа за двойно повече от всички вас.

Ишмаел можеше да спести наполовина усилията, с които напрягаше дробовете си, и пак щеше да бъде чут. Едва произнесе името на жена си, момиченцата, налякали в кръг около нея, наскочаха вкупом и като се блъскаха, затърчаха в неудържимо нетърпение надолу по опасните пътеки в скалите. Естър последва детския рояк с умерена стъпка и дори Елен не намери за благоразумно да остане горе. Тъй че скоро всички се събраха на откритата равнина в подножието на цитаделата.

Тук завариха скватера да се олюлява под тежестта на великолепен тлъст елен, а един-двама от по-младите синове го подкрепяха. Почти веднага се показа и Ейбирам, а само след няколко

минути пристигнаха и останалите ловци, кои поединично, кои по двама, като всеки носеше трофеите на ловното си майсторство.

— Равнината е чиста — няма да ни споходят червенокожи, поне тази вечер — каза Ишмаел, когато оживлението от посрещането стихна. — Пребродих прерията пешком нашир и надлъж и не намерих следа от тях, а мога да се похваля, че познавам отпечатъка на индиански мокасин. Тъй че, бабке моя, пригответи ни по къс от еленското месо, а после ще поспим, да си отпочинем от трудния ден.

— Не бих се заклел, че наблизо няма индианци, — обади се Ейбирам. — Ах също умея да разпознавам следите им; и макар очите ми да са поотслабнали, готов съм да се закълна, че наблизо има червенокожи. Но да почакаме да дойде Ейза. Той мина през мястото, където намерих следи, а това момче също разбира от такива работи.

— Да, момчето разбира от много неща, дори прекалено — отвърна Ишмаел мрачно. — По-добре би било за него да мисли, че не знае толкова. Но какво значение има, Хети, ако и всички племена на сиуксите западно от Голямата река са на една миля от нас, няма да им бъде тъй лесно да се покатерят на тази скала, когато срещу тях има десет смели мъже.

— Кажи направо, че са дванайсет, Ишмаел; кажи, че са дванайсет! — викна свадливата му съпруга. — Щом причисляваш към мъжете и твоя приятел — ловеца на пеперудки и буболечки, мене трябва да ме броиш за двама. Да имах кремъклийка или сачмалийка, не бих паднала по-долу от него. А колкото до храброст... Телицата-годиначка, дето я откраднаха тия подли дяволи, тетоните, беше най-голямата страхливка между всички ни, а втори след нея е сополивият ти доктор. Ех, Ишмаел! Рядко си опитваш ти късмета в честна търговия и винаги губиш, ала този човек, право да ти кажа, е най-неизгодната ти сделка! Представи си, когато му се оплаках от болка в крака, тоя чешит ме посъветва да си сложа лапа на устата!

— Много жалко, Истър — отговори спокойно съпругът, — че не си го послушала: сигурно щеше да имаш голяма полза от това. Но, момчета, ако се окаже, че наблизо има индианци, както смята Ейбирам, тогава май ще трябва да се качим на скалата и да оставим тук вечерята си. Тъй че по-добре да отнесем дивеча горе, а за качества на доктора да говорим, когато нямаме друга работа.

Никой не възрази на това и след няколко минути цялото семейство се прехвърли от откритото място, където се намираще, горе на скалата, където беше по-безопасно, Тук Естър се запретна да приготви вечерята, като с еднакво усърдие работеше и хокаше; а когато яденето беше готово, покани мъжа си с такъв гръмовен глас, с какъвто имамът призовава правоверните на молитва.

Когато всеки зае определеното си и обичайно място около димящото блюдо, скватерът даде пример на останалите, като се залови с един превъзходен къс еленско месо, приготвено не по-лошо от бизонския гръб, с майсторство, което не прикриваше, а по-скоро засилваше естествените му качества. Художникът с удоволствие би се възползвал от този момент, за да пренесе на платно тази дива и своеобразна сцена.

Читателят, разбира се, помни, че Ишмаел си бе избрал за цитадела усамотена скала, висока, назъбена и почти непристъпна. Яркият огън, който пламтеше буйно в средата на площадката на върха ѝ и около които се бе скупчило усърдно заетото с ядене семейство, я правеше да прилича на някакъв висок фар, издигнат сред пустинните степи, за да свети на бродещите из техните ширни простори търсачи на приключения. Отблясъците на пламъка озаряваха ту едно, ту друго от загорелите лица и разкриваха своеобразния им израз — от детинската простота на най-малките, примесена със странна дързост, придобита от примитивния им живот, до мрачното безразличие, което лежеше на лицето на скватера, когато не беше възбуден. От време на време появяваше вятър и раздухваше жаравата; и когато лумнеше ярък пламък, виждаше се самотната палатка, сякаш увиснала във въздуха някъде горе в полумрака. А всичко наоколо беше обвито, както обикновено в тоя час, с непроницаемото було на тъмнината.

— Не мота да разбере защо му е скимнало на Ейза да се пилее в такова време — забеляза кисело Естър. — Когато свършим вечерята и приберем всичко, тоя хлапак ще се изтърси тук, гладен като мечка след зимен сън, и ще заръмжи да го нахраним. Стомахът му е като най-точният часовник в Кентъки, ден ли е, нощ ли е, винаги показва безпогрешно времето, без почти да става нужда да се навива. Никакво ядене не може да се опре на Ейза, особено когато поработи малко и огладнее!

Ишмаел огледа строго мълчаливите си синове, наредени в кръг около огъня, сякаш да види ще се осмели ли някой от тях да каже нещо в защита на отсъстващия непослушник. Но сега, когато нямаше причини, които да раздвижат заспалите им души, никой като че ли не искаше да се напруга, за да се застъпва за размирния си брат. Ейбирам обаче, който след помирението проявяваше — искрено или престорено — по-великодушна загриженост за своя доскорошен враг, сметна за нужно да изрази безпокойство, несподеляно от останалите.

— Дано момчето не се е натъкнало на тетоните! — промърмори той. — Ейза е един от най-смелите и най-яките в нашия отряд — има и сърце, и мускули — и ще ми бъде много жал, ако е попаднал в лапите на червенокожите дяволи.

— Ти гледай себе си, Ейбирам, и си дръж езика, ако ти служи само да плашиш жената и тая купчина момиченца. Ето на, лицето на Елен Уейд вече съвсем побеля, като че ли днес наистина е видяла твоите индианци, когато трябваше да ѝ поговоря с пушката, защото думите ми не можеха да стигнат до ушите ѝ. Какво стана, Нел? Ти не ни обясни досега защо бе тъй оглушала.

Страните на Елен промениха цвета си тъй внезапно, както бе гръмнала пушката на скватера в споменатия от него случай, пламтяща руменина се разля по цялото ѝ лице, обagri дори шията ѝ с нежната си, здрава окраска. Тя наведе смутено глава, но, изглежда, не намери за нужно да отговори.

Ишмаел, който може би от мързел нямаше желание да продължава разговора на тази тема или пък сметна за достатъчни подхвърлените хапливи думи, стана от мястото си на скалата и протягайки се с цялото си тежко туловище, като сит угоен бик, обяви, че възнамерява да легне. В семейството, което живееше, кажи-речи, само за задоволяване на естествените си потребности, такова изявление не можеше да не се посрещне с одобрение и от останалите. Един по един всички се пръснаха по първобитните си спални и само след няколко минути, през което време вече бе успяла да нахока дечурлигата, слагайки ги да спят, Естър остана съвсем сама на голата скала, ако не се смята неизменният часовей долу.

Каквито и лоши черти да бе развил скитническият живот у тази необразована жена, основното начало на женската природа — майчинското чувство — беше твърде дълбоко вкоренено в душата ѝ, за

да може да бъде изтръгнато напълно. Буйна, да не кажем свирепа по природа, тя лесно се палеше и трудно мирясваше. Но колкото и да беше склонна да злоупотребява понякога с правата, които ѝ даваше положението ѝ в семейството, все пак любовта към децата, често задрямала, никога не угасваше напълно у нея. Продължителното отсъствие на Ейза я безпокоеше. Сега тя седеше до края на тъмната бездна и гледеше загрижено надолу; не че се страхуваше за себе си — нито за миг не би се поколебала да слезе там, — но неспокойното и въображение, подчинявайки се на това неугасимо чувство, започна да си представя какви ли не беди, сполетели нейния син. Може и наистина, както бе намекнал Ейбирам, да го е пленило някое от племената, които ходеха на лов за биволи из околността, или да го е сполетяло някакво още по-страшно нещастие! Така си мислеше майката, а тишината и мракът изостряха тайните мъки на сърцето.

Бълнувана от тия мисли, които прогонваха съня, Естър оставаше на поста си и с оная острота на възприятията, която наричаме инстинкт у животните, стоящи умствено на няколко стъпала по-ниско от нея, се вслушваше в шумовете, които можеха да покажат приближаването на стъпки. Най-последеланията ѝ като че ли се сбъднаха: чува се ясно дългоочакваните звуци и след малко тя различи в подножието на скалата силует на човек.

— Ех, Ейза, ти напълно заслужаваш да останеш тая нощ да спиш на гола земя! — замърмори жената с рязка промяна в чувствата, която никак не би учудила човек, поставил си за цел да изучава противоречивостта и многообразието на човешките характери. — И по възможност на най-коравата! Хей, Абнър, Абнър! Какво, Абнър, спиш ли? Да не си посмял да отваряш пролуката, докато не слеза! Искам да видя сама кой е тоя, дето му е хрумнало да безпокои посред нощ мирно — да, мирно и почтено семейство!

— Жено! — провикна се гръмко някакъв глас, но говорещият явно се боеше от последиците. — Жено, в името на закона ти забранявам да запокитваш по мен адските си снаряди! Аз съм свободен гражданин и земевладелец, с дипломи от два университета, и искам да уважават правата ми! Пази се от зъл умисъл, от предумишлено или непредумишлено убийство. Това съм аз — вашият *amicus*^[60], другар и спътник. Аз съм доктор Овид Бациус!

— Кой? — попита Естър с глас, който едва донасяше думите ѝ до ушите на човека, заслушан неспокойно отдолу. — Значи, казваш, не си Ейза?

— Не, не съм Ейза, нито Езекия, нито Авесалом, нито друг някой юдейски цар, а Овид, потомък на всички тях. Не съм ли ти казвал, жено, че твоят гост има право на радушен и дори почетен прием? Или си мислиш, че съм животно от класа амфибии и мога да си надувам дробовете като ковач меховете си?

Естественикът още дълго можеше да си напруга гърдите, без да постигне желания резултат, ако Естър беше единствената му слушателка. Разочарована и разтревожена, жената вече се бе добрала до сламеника си и с явна невъзмутимост се приготви да спи. Но Абнър, който караулеше долу, се събуди от виковете, които го избавиха от едно крайно неудобно положение; и тъй като вече се бе съвзел достатъчно, за да познае гласа на лекаря, незабавно го пусна да мине. Доктор Бациус, загубил търпение, се мушна през тесния вход и тъкмо се канеше да започне трудното изкачване, когато внезапно погледна вратаря и се спря да му направи забележка с тон, който според него трябваше да прозвучи внушително наставнически:

— Абнър, ти имаш опасни симптоми на сънливост! Те проличават в склонността към прозяване и може да се окажат губелни не само за теб, но и за цялото семейство на баща ти.

— Много се лъжеш, докторе — възрази младежът и зина като сънлив лъв. — Нямам никъде твоя така наречен симптом; а колкото до баща ми и децата, чини ми се, че нашето семейство от месеци се е отървало от едрата шарка и от брусницата.

Естественикът се задоволи с краткото си предупреждение и вече бе изкачил половината от стръмнината, а сънливият Абнър още продължаваше да се оправдава. На върха Овид очакваше да се сблъска с Естър, за чиито словесни възможности неведнъж бе получавал най-страшни доказателства и сега с благоговеен трепет чакаше нова атака. Но както може би се е досетил читателят, той бе приятно разочарован. Стъпвайки тихичко и поглеждайки плахо през рамо, сякаш се опасяваше да не го облее нещо по-лошо от ругатни, докторът се промъкна до колибата, която му бе отредена при разпределянето на спалните места.

Но вместо да легне да спи, достопочтеният естественик седеше и размишляваше над видяното и чутото през деня, докато неспокойното въртене и мърморене, което се чуваше от колибата на Естър, разположена най-близко до неговата, му показва, че обитателката ѝ е будна. Съобразявайки, че няма да постигне целта си, докато не направи нещо, за да обезоръжи този Цербер във фуста, докторът, макар и да не му се искаше да се сблъска отново с езика ѝ, се видя принуден да завърже разговор.

— Май не ви се спи, моя любезна, уважаема мисис Буш? — поде той, решил като начало да си послужи с изпитано средство — с пластира на ласкателството. — Изглеждате неспокойна, моя прекрасна хазайке; мога ли да помогна с нещо на страданията ви?

— Този път какво ще ми дадеш, човече? — промърмори Естър. — Лапа за приспиване ли?

— По-правилно е да се каже „катаплазма“. Но ако имате някакво страдание, ще ви дам успокоителни капки — ще ви ги капна в чашка от моя специален коняк и ще се облекчите, ако разбирам нещо от „материя медика“.

Докторът знаеше много добре, че бе докоснал слабата струнка на Естър, и без ни най-малко да се съмнява в съблазнителността на рецептата си, се залови незабавно да я приготви. Когато поднесе чашката, тя бе приета със сърдито и дори заплашително мърморене, но пресушена с лекота, която ясно показваше, че съдържанието ѝ е по вкуса на пациентката. Естър измърмори нещо в знак на благодарност, а лечителят ѝ седна мълчаливо да чака въздействието на лекарството. След по-малко от половин час дишането на Естър стана тъй дълбоко и тъй ненормално бавно, че докторът би се усъмнил в ефикасността на средството си и би помислил, че жената се преструва, ако не знаеше, че този сън се дължеше именно на силната доза опиум, добавена към коняка. Когато най-после заспа и неспокойната майка, навсякъде се възцари пълна тишина.

Тогава докторът прецени, че може да стане и тихо и предпазливо като среднощен крадец да се измъкне от колибата, или от кучкарника си — защото тя не заслужаваше по-добро название — и да се приближи до съседните спални помещения. Тук той се побави, за да се убеди, че всичките им обитатели спят дълбоко. След като установи този важен факт, без да се колебае повече, започна трудното изкачване към самия

връх на скалата. Колкото и предпазливо да стъпваше, движението му не беше съвсем безшумно; и когато вече се поздравяваше за благополучното достигане на целта и стъпваше на най-горния ръб, нечия ръка го улови за полите на палтото, с което така решително пресече по-нататъшното му изкачване, като че исполинската сила на самия Ишмаел го бе приковала о земята.

— Да няма болни в шатрата — прошепна на ухото му тих глас, — та доктор Бациус е повикан тук в такъв час?

Когато сърцето на естественика се върна отново на мястото си след стремителната си експедиция до петите, както би описал недостатъчно запознат с анатомията човек необикновеното усещане, което доктор Бациус изпита при това неочаквано вмешателство, той намери сили да отговори, като сниши глас колкото от благоразумие, толкова и от страх:

— Моя добра Нели! Много се радвам, като виждам, че си ти, а не някой друг. Ш-шт, чедо, тихо! Узнае ли Ишмаел нашите планове, няма да се поколебае да хвърли и двама ни от тази скала чак долу в равнината. Тихо, Нели, тихо!

Докторът произнесе наставлението си на части — при всяка почивка по стръмнината — и го довърши точно когато двамата — и той, и слушателката му — бяха стигнали най-горната площадка.

— А сега, доктор Бациус — запита сериозно момичето, — може ли да зная защо, като нямате криле, се излагате на такъв голям риск да политнете от тия скали и да си счупите врата?

— Всичко ще ти разкрия, достойна и честна Нели... но сигурна ли си, че Ишмаел няма да се събуди?

— Няма защо да се страхувате от него; той ще спи, докато слънцето опърли клепачите му. Леля ми е много по-опасна.

— Естър спи дълбоко! — отвърна тържествено докторът. — Елен, ти дежури ли днес на тая скала?

— Така ми беше заповядано.

— И видя, както обикновено, и бизона, и антилопата, и вълка, и елена — животни от разредите *Pescora*, *Belluae* и *Ferae*?

— Видях животните, които назовахте на наш език, ала индианските езици не разбирам.

— Сигурно си видяла и още един разред, който не споменах — разреда примати, нали?

— Не мога да кажа. Такова животно ми е непознато.

— Недей така, Елен, нали говориш с приятел! От рода Ното, чедо?

— Във всеки случай, каквото и да видях, то не беше веспертилио хориби.

— По-тихо, Нели, разпалеността ти ще ни издаде! Каж ми, момиче, не си ли виждала да бродят из прерията някакви двуноги, наричани човеци?

— Как не, видях! Следобед чичо ми и синовете му отидоха на лов за биволи.

— Ще трябва да говоря на престолюден език, за да ме разберат. Елен, става дума за вида Кентъки.

Елен почервеня като роза, но мракът прикри руменината и. Тя се поколеба за миг, после събра кураж и каза решително:

— Щом обичате да говорите с гатанки, доктор Бациус, търсете си друг слушател. Задавайте си въпросите на разбран език, и ще ви отговарям откровено и ясно.

— Аз, Нели, както знаеш, тръгнах да пътувам из тая пустиня, за да търся животни, скрити досега от очите на науката. Между другото открих примат от рода Ното, вид Кентъки, който наричам Пол...

— Ш-шт, за Бога — прошепна Елен, — говорете по-тихо, докторе, че ще ни погубите!

— ...Ховър. По професия — събирач на Аес, тоест пчели — продължи естественикът. — Достатъчно просто ли говоря сега? Разбираш ли ме?

— Напълно, напълно — отвърна девойката, която едва си поемаше дъх от вълнение. — Но какво става с него? Да не би той да ви е казал да се качите на тая скала?... Той сам нищо не знае: клетвата, която дадох пред чичо си, не ми позволява да говоря.

— Да, но има един, който не е дал клетва, и той ни разкри всичко. Ех, да можеше булото, което обвива тайните на природата, да бъде дръпнато по същия начин, та да разкрие скритите й съкровища! Елен, Елен! Човекът, с когото несъзнателно встъпих в компактум, тоест договор, се оказа за жалост крайно нечестен! Говоря за твоя чичо, чедо.

— За Ишмаел Буш, втория мъж на вдовицата на чичо ми! — поправи го малко високомерно оскърбената девойка. — О, наистина,

не е ли жестоко да бъда упреквана за такава случайна връзка, която с радост бих скъсала завинаги!

Унизената Елен не може да каже нито дума повече, а коленичи до самия ръб на скалата и се разрида така, че положението им стана двойно по-опасно. Докторът промърмори нещо, мъчейки се да се оправдае, по преди да успее да довърши тържествените си обяснения, момичето се изправи и каза решително:

— Не съм дошла тук да си губя времето в глупави сълзи и да ме утешавате. Какво всъщност ви е довело тук?

— Аз трябва да видя обитателя на оная палатка.

— Знаете ли какво има в нея?

— Мисля, че зная, защото ми разкриха това; и нося писмо, което трябва да предам собственооръчно. Ако животното се окаже четириногло, Ишмаел е честен човек, ако е двуногло — пернато или непернато, все едно — значи, е лъжец и нашият компактум се разваля!

Елен даде знак на доктора да не мърда от мястото си и да мълчи. След това се вмъкна в палатката, където се застоя няколко минути, които се сториха на чакащия навън крайно мъчителни и тревожни; но когато най-после излезе, тя веднага го улови за ръката и двамата се мушнаха зад гънките на тайнствената завеса.

---

[60] Приятел (лат.). — Б. пр. ↑

ГЛАВА XII

Дай, Боже, Йоркският дук да се оправдае!
Шекспир — „Крал Хенри VI“

На другата сутрин преселниците се събраха мълчаливи, начумерени и мрачни. На закуската не се чуваше неблагозвучният акомпанимент, с който Естър неизменно оживяваше трапезата: действието на силното сънотворно средство, което ѝ бе дал докторът, още замъгляваше мозъка ѝ. Отсъствието на по-големия брат изпълваше с мрачни мисли младите хора, а Ишмаел току поглеждаше изпод вежди ту към един, ту към друг, готов да пресрещне и пресече всеки опит за бунт срещу бащината му власт. В тази обстановка на семейна неприязън Елен и среднощният ѝ съучастник, естественикът, заеха обичайните си места между децата, без да предизвикат нито подозрения, нито хапливи забележки. Единствената явна последица от преживяното от двамата приключение бяха погледите, които докторът хвърляше от време на време нагоре, но тези, които ги забелязаха, погрешно ги изтълкуваха като съзерцаване на небето с научни цели, докато в действителност ученият следеше крадешком потрепващото платнище на неприкосновената палатка.

Най-после скватерът, след като напразно бе следил за някаква по-смела проява на очаквания бунт сред синовете му, реши да им разкрие намеренията си.

— Ейза ще трябва да ми даде обяснение за това свое непокорство — забеляза той. — Цяла нощ се шляе някъде из прерията, когато и ръката му, и пушката му можеха да потрябват в някоя схватка със сиуксите! Сигурно е знаел, че няма да има нападение.

— Пази си гласа, добри човече — обади се жена му, — пази си гласа: може да стане нужда още много да викаш сина си, докато ти отговори!

— Вярно, някои мъже са такива баби, че позволяват на младите да командват старите! Но ти, Истър, трябва да разбереш, че в семейството на Ишмаел Буш това няма да го бъде.

— Я гледай! Когато стане напечено, почваш да тормозиш момчетата! Това ми е добре известно, Ишмаел! С грубото си държане ти прогони вече един от синовете си — и то във време, когато най-много се нуждаем от него.

— Татко — намеси се Абнър, чиято вродена леност лека-полека премина в оживление, което му даде подтик да се реши на такава смела стъпка, — ние с братлетата се уговорихме да тръгнем заедно да търсим Ейза. Според нас не е на добре, че е останал да ношува в прерията, вместо да дойде да си легне по човешки — всички знаем колко обича да спи на удобна постеля.

— Глупости! — измърмори Ейбирам. — Момчето сигурно е убило елен или даже бивол и сега е легнало да спи до трупа, за да го пази от вълците, докато се съмне. Скоро ще го видим или ще го чуем, като викне да му помогнем да пренесе товара си.

— Моите синове не викат за помощ, когато трябва да се пренесе на гръб елен или да се разреже диво говедо — възрази майката. — И как можеш, Ейбирам, да говориш ту тъй, ту инак! Нали още вчера сам казваше, че тук се въртят червенокожи...

— Аз ли?! — провикна се брат й, бързайки да поправи грешката. — И тогава го казах, и сега го повтарям, и скоро ще видите, че е така: тетоните обикалят наоколо и голям късмет ще бъде, ако момчето успее да се скрие от тях.

— А аз мисля — заговори доктор Бациус изтежко, с онова чувство за собствено достойнство, което изпитва всеки, когато след трезво размишление е стигнал до определени изводи, — аз мисля, като човек, който не е добре запознат с обичаите и традициите на индианската война, особено из тия далечни равнини, но който, смея да кажа без самохвалство, умее да вниква в тайните на природата — аз, с моите скромни знания, мисля, че когато съществуват съмнения по някой важен въпрос, благоразумието изисква безусловно те да се отстранят.

— Стигат ми твоите докторски съвети! — сопна се Естър. — Достатъчно фокуси си правил със здравето на семейството ни! Бях си здрава и права, само се попресиших да вливам разум в главите на

малките, а ти ме упои с лекарство, дето сега тежи на езика ми като гира на крилцето на колибри!

— Още ли й действа лекарството? — запита Ишмаел язвително.
— Силен илач трябва да е, щом е могъл да скове езика на баба Истър!

— Приятелю — продължи докторът, като се опита с движение на ръката да укроти разгневената съпруга, — самото оплакване на добрата мисис Буш е достатъчно доказателство, че това средство не се е оказало чак толкова силно, колкото се мисли. Но да се върнем на отсъстващия Ейза. Има съмнения за съдбата му и предложение как да се реши въпросът. В естествените науки винаги е desideratum^[61] да се установи истината; и съм склонен да мисля, че същото важи и в сегашния случай на несигурност в домашното огнище, която може да се сравни с вакуум, появил се там, където според законите на физиката трябва да има налице осезаеми веществени доказателства...

— Не го слушайте, той съвсем откачи! — викна Естър, като забеляза, че останалите му бяха дали ухо с голямо внимание дали защото бяха съгласни с предложението му, или защото не можеха да схванат смисъла му. — Във всяка дума, която изрече, има от тая упойка.

— Доктор Бациус иска да каже — вметна скромно Елен, — че щом като според някои от нас Ейза е в опасност, а други мислят обратното, цялото семейство трябва да отдели някой и друг час, за да го потърси.

— Така ли смята? — прекъсна я майката. — Тогава доктор Бациус е по-умен, отколкото предполагах! Момичето е право, Ишмаел, и трябва да постъпим така, както казва. Аз сама ще нарамя пушка и горко на оня червенокож, който ми се изпречи на пътя! Не за пръв път ще дърпам спусък. Да! И не за пръв път ще чуя да изпищи индианец, колкото и да ми е жал за него!

Настроението на Естър се предаде и на синовете й, като боен вик, който въодушевява. Те наскочаха вкупом и заявиха, че са готови да подкрепят смелото решение на майка си. Ишмаел благоразумно се поддаде на порива, на който не можеше да устои, и след няколко минути жената се яви с пушка на рамо, готова да поведе лично ония от потомците си, които решат да я последват.

— Който иска, нека остане с децата — каза тя, — а който няма пилешко сърце, да тръгне с мен!

— Не е хубаво, Ейбирам, да се оставят колибите без надзор — прошепна Ишмаел, поглеждайки нагоре.

Този, към когото се обърна, трепна и отговори с необикновена разпаленост:

— Аз ще остана да пазя лагера.

Десетина гласа моментално възразиха на това предложение. Ейбирам е нужен да показва местата, където е видял вражеските следи. А заядливата му сестра подхвърли язвително, че това не е достойно за мъж като него. Ейбирам неохотно отстъпи и тогава Ишмаел даде нови разпореждания за защитата на лагера; всички се съгласиха, че това е много важно за тяхната сигурност и спокойствие.

Скватерът предложи поста комендант на крепостта на доктор Бациус, който обаче безпрекословно и малко високомерно отхвърли тази съмнителна чест, при което размени с Елен многозначителен поглед. Ишмаел излезе от затруднението, като назначи самата девойка за пазач, но оказвайки ѝ толкова високо доверие, не пропусна да я обсипе с всевъзможни предупреждения и наставления. След тези подготвителни мерки младежите се заловиха да приготвят средствата за защита и сигналите за тревога, съобразени със силите и състава на гарнизона. Няколко големи камъка бяха довлечени на горната площадка и разположени на купчини до самия ръб, така че при нужда Елен и помощничките ѝ да ги запокитят със слабите си ръце по главите на неканените гости, които при опит за нахлуване неминуемо ще бъдат принудени да се изкачат на възвишението по тесния и труден проход, за който вече няколко пъти споменахме. В добавка към това страшно препятствие загражденията бяха подсилени и направени почти непроходими. Натрупаха се и обилни запаси от по-дребни камъни, които можеха да бъдат хвърлени дори от по-малките деца, но които от такава височина биха могли да се окажат крайно опасни. На най-горната площадка събраха сухи листа и трески за сигнален огън; сега вече дори възискателният скватер счете, че крепостта може да издържи сериозна обсада.

Щом се реши, че скалата е достатъчно защитена, отрядът, съставен, тъй да се каже, за вилазка, потегли на опасната си експедиция. Най-отпред вървеше Естър, която, пременена в полумъжки дрехи и с оръжие в ръце като останалите, изглеждаше

напълно подходящ предводител на групата гранични жители в груби одежди, които я следваха.

— Хайде, Ейбирам! — подвижна амазонката с треперлив и дрезгав глас, понеже много често го бе пресилвала. — Хайде, Ейбирам, забий нос в земята и тичай! Покажи, че си породиста хрътка и че добре са те дресирали. Нали ти видя отпечатъците от индиански мокасини, дай възможност и на други да ги видят! Върви! Върви напред, човече, води ни смело!

Братът, който, изглежда, винаги се прекланяше пред властната си сестра, и този път се подчини, но с такава явна неохота, че предизвика подигравателна усмивка дори у ненаблюдателните и мързеливи синове на скватера. Самият Ишмаел крачеше сред снажните си синове с вид на човек, който не очаква нищо от това търсене и с еднакво безразличие ще приеме неговия успех или провал. В такъв ред се движеше отрядът, докато крепостта така се смали в далечината, че едва се различаваше като мъглява точкица на хоризонта. Досега бяха вървели мълчаливо и доста бързо, защото, минавайки хълм след хълм, без да срещнат нито едно същество, което да оживи еднообразието на пейзажа, безпокойството на Естър все повече растеше и сковаваше дори нейния език. Но тук Ишмаел реши да се спре и като спусна приклада на пушката от рамото си и го опря на земята, рече:

— Достатъчно. Следи от биволи и от елени колкото щещ, но къде са ти следите от индианци, Ейбирам?

— По на запад — отвърна шурейт, като показваше с ръка посоката. — Точно тук попаднах на еленска следа, а едва след като повалих елена, се натъкнах на следата на тетон.

— И хубаво си се оплескал от тая работа, драги! — викна скватерът, като сочеше подигравателно изцапаните с кръв дрехи на шурей си, а после тържествено показа на присъстващите собственото си облекло, за да подчертае разликата. — Ето на, прерязах гърлата на две бързи сърни и един скоклив елен и тук не остана ни петно, ни следа, а ти с несръчността си само създаваш работа на Естър и на дъщеричките ѝ, като че ли по занаят си касапин. Да тръгваме, момчета, стига толкова. Аз съм вече стар и добре познавам следите в граничните райони; от последния дъжд тук не е минавал индианец. Вървете подире ми; ще тръгнем натам, където ще бъдем възнаградени за труда си поне с някой бивол.

— Вървете подир мен! — отекна гласът на Естър, която се устреми непоколебимо напред. — Аз ви водя днес и искам да ме следвате. Кажете ми, кой друг освен майката може да бъде водач, когато се търси загубеното й дете?

Ишмаел изгледа упоритата си съпруга с усмивка на жалостливо снизхождение. Той виждаше, че вече е избрала свой път — не тоя, по който водеше Ейбирам, и не тоя, по който сам скватерът бе решил да тръгне, и тъй като не искаше тъкмо сега да затяга много юздите на своята власт, подчини се на волята й. Но доктор Бациус, който досега бе мълчал и следвал замислено жената, в тоя момент сметна за уместно да надигне слабия си глас.

— Съгласен съм с вашия другар в живота, достойна и любезна мисис Буш — каза той, — и мисля, че някакъв *ignis fatuus*^[62] на въображението е подвел Ейбирам и са му се привидели белезите или симптомите, за които ни разправяше.

— Симптом си ти! — сръза го опърничавата съпруга. — Сега не е време за купешки думи и не му е тук мястото да спираме и да гълтаме лекарства. Ако са ти омалели краката, кажи си го просто и човешки, седни напред прерията като окуцяло куче и почивай колкото си щеш.

— Споделям вашето мнение — отвърна невъзмутимо естественикът и като прие шеговитото предложение на Естър в буквалния му смисъл, седна преспокойно до някакъв храст от местна порода и тутакси се залови да го изучава да не би науката да загуби един заслужен и важен принос. — Както виждате, аз приемам превъзходния ви съвет, мисис Естър. Вървете да търсите чедото си, а аз ще остана тук да се занимаю с нещо по-възвишено, сиреч да надзърна в тайнствената книга на природата.

Естър отговори с презрителен смях, глух и неестествен; и всеки от синовете й, минавайки с бавна и тромава походка край мястото, където естественикът вече бе потънал в размисъл, не пропусна да го награди с надменна усмивка. След няколко минути групата се изкачи на съседния хълм и прехвърли заобления му връх, а докторът остана да се занимава в пълно усамотение с полезното си изследване.

Мина още половин час, през който Естър вървеше все напред и напред, продължавайки наглед безплодното си търсене. Но сега тя все по-често се спираше и блуждаещият й поглед ставаше все по-неуверен,

когато изведнъж в долчинката се чу лек тропот и след миг видяха как нагоре по склона профуча елен и със стремителни скокове изчезна от очите им по посоката, където се намираще естественикът. Животното се появи тъй внезапно и неочаквано, а неравната местност беше тъй благоприятна за него, че преди някой от горските скитници да успее да вдигне пушката си, беше вече недосегаемо от куршум.

— Внимавайте, ей сега ще се покаже вълкът! — извика Абнър и заклати глава, ядосан, че е закъснял само с една секунда. — Една вълча кожа ще бъде хубав дар за зимна нощ. А, ето го гладния дявол!

— Стойте! — викна Ишмаел и удари отдолу насоченото оръжие на сина си, разпалил се не навреме. — Това не е вълк, а хрътка, и то от добра порода. Охо! Наблизо има ловци: кучетата са две!

Той още говореше, когато въпросните животни префучаха със скокове по следата на елена, стремейки се с благороден плам да се надтичат. Едното куче беше съвсем старо и като че ли само доблестната надпревара поддържаше силите му, а другото — още паленце, склонно към игривост дори в най-бесен бяг. И двете обаче тичаха с равномерни и дълги скокове и високо вдигнат нос — характерно за животно с много остър и тънък нюх. Те преминаха бързо и само след минута щяха да видят елена и да го подгонят със зинала уста, ако по-младото куче не бе отскочило внезапно настрана и излаяло учудено. Престарелият му другар също се спря и запъхтян и изнемощял се върна обратно натам, където малкото се въртеше бързо и наглед безсмислено на едно място, като продължаваше да джафка яростно и отривисто. Но когато се приближи старото, по-младото седна на задните си лапи и като навири високо нос, нададе продължителен, силен и жален вой.

— Миризмата трябва да е много силна — забеляза Абнър, който заедно с останалите членове на семейството наблюдаваше изумено поведението на хрътките, — щом може да отклони две такива кучета от вярната следа!

— Да ги застреляме! — викна Ейбирам. — Заклевам се, че старото ми е познато: то е кучето на трапера, а той, както знаем, сега ни е смъртен враг!

Макар че даде такъв зловещ съвет, братът на Естър никак не изглеждаше склонен да го приведе в действие. Изумлението, което бе обзело всички, се отрази и в неговия безсмислен, блуждаещ поглед тъй

отчетливо, както в смаяните лица, които го заобикаляха. Затова никой не обърна внимание на злобните му думи. А кучетата, без някой да ги насъсква, нито да им пречи, бяха оставени да следват подтиците на тайнствения си инстинкт.

Дълго време нито един от зрителите не наруши мълчанието; най-после скватерът, спомнил си за своята бащинска власт, реши отново да поеме командването на своите синове.

— Хайде, момчета, да се махаме оттук и да оставим кучетата да си пеят, колкото си щат — каза Ишмаел с най-равнодушен вид. — Не ми е по вкуса да убивам животно само защото на господаря му е хрумнало да се настани толкова близо до моя имот. Хайде, момчета, да вървим; и без туй си имаме достатъчно работа, няма защо да се отклоняваме от пътя си и да ходим да вършим работата на всеки, когото срещнем.

— Никъде няма да вървите! — изкряска Естър и думите ѝ прозвучаха като пророчество на Сибила^[63]. — Казвам ви: никъде няма да ходите, деца! В това има някакъв скрит смисъл, някакво предупреждение, и аз като жена и майка искам, да узная цялата истина!

Като изрече това, юначната жена размаха оръжието си с див и властен вид, който неусетно подежда и на другите, и тръгна напред към мястото, където все още се въртяха кучетата и изпълваха въздуха с проточения си жален вой. Всички я последваха: едни не се възпротивиха от мързел, други просто се подчиниха на волята ѝ; и изобщо бяха повече или по-малко възбудени от необикновените неща, които ставаха около тях.

— Я ми кажете, Абнър, Ейбирам, Ишмаел — извика жената, наведена над едно място, където земята беше огазена и утъпкана и явно опръскана с кръв, — кажете ми, като сте ловци: какво животно е намерило смъртта си тук?... Говорете де! Нали сте мъже и познавате прерията. На вълк ли е тази кръв или на пантера?

— На бивол... и е бил благородно и могъщо животно! — отговори скватерът, който гледаше спокойно злокобните следи под краката си, които така странно вълнуваха жена му. — Ето тук личи мястото, където в предсмъртната си агония е удрял с копита земята, а ей там е политнал и е изкопал бразда с рогата си. Да, бивол-самец с необикновена сила и смелост!

— А кой го е убил? — не отстъпваше Естър. — Къде са останките, мъжо?... Вълците?... Но те не биха изяли кожата му! Кажете ми вие, мъже и ловци, това наистина ли е кръв на животно?

— Тази твар се е скрила хей зад онова хълмче — рече Абнър, който се бе поотдалечил, докато останалите се бяха спрели. — Ето! Ще го намерите там, в елшака на оная блатиста низина. Гледайте! Хиляди лешоядни птици се въртят над трупа.

— Животното още не е умряло — възрази скватерът, — иначе мишеловите отдавна вече да са наобиколили плячката си! Ако се съди от поведението на кучетата, трябва да е някакъв хищник. Предполагам, че е сива мечка от горните водопади. Чувал съм, че сивите мечки мъчно умират.

— Я да се върнем обратно — продължи Ейбирам. — Опасно и безполезно е да се напада хищен звяр. Помисли си, Ишмаел: работата е рискована, а ползата — малка!

Младежите се усмихнаха на това ново доказателство за всеизвестното малодушие на вуйчо им. А най-големият дори не се съдържа да изрази открито презрението си, като каза направо:

— Не е лошо да го сложим в кафез с другото животно, което водим със себе си, тогава ще можем да се върнем в населените места с двойна плячка, да обикаляме Кентъки и да показваме менажерията си край съдилищата и затворите.

Бащата смръщи застрашително вежди, с което искаше да го предупреди да не говори много. Младежът се спогледа с братята си, сякаш ги подканяше да се разбунтуват, ала предпочете да замълчи. Пренебрегвайки съвета на Ейбирам да бъдат предпазливи, всички тръгнаха вкупом, но само на няколко метра от гъстия елшак пак се спряха.

Пред очите им се разкри дива и наистина поразителна гледка, която би смаяла не само прости хора като семейството на скватера, но и образован човек, свикнал на такива вълнуващи зрелища. Небето, както става обикновено по това време на годината, беше покрито с тъмни, бясно препускащи облаци, а под тях се носеха безкрайни ята водни птици, които се бяха впуснали отново в труден и уморителен полет към далечните реки на юга. Вятърът се бе засилил и отново метеше прерията с такива силни пориви, че често човек не можеше да се задържи на крака, а после литваше нагоре да гони облаците,

извивайки се и трупайки една върху друга черните им, разпокъсани върволици в мрачен и все пак величествен безпорядък. А над елшовата горица продължаваха да кръжат ята птици, които пляскаха тежко с криле над едно и също място; от време на време силният вятър ги подемаше, но положението и височината им помагаша да го надделеят и пак се спускаха упорито над гъстака, без нито за момент да се отклонят настрана, и кряскаха уплашено, сякаш зрението или инстинктът им подсказваха, че часът на хищното им тържество е близък, макар и да не е още настанал.

Ишмаел, жена му и синовете, събрани накуп, стояха няколко минути в захлас, примесен с тайнствен трепет, и гледаха тази сцена в мъртво мълчание. Най-последно гласът на Естър изтръгна зрителите от този унес и им напомни, че трябва да преборят съмненията си по начин, по-достоеен за мъже, а не да гледат в тъпо бездействие.

— Повикайте кучетата! — каза тя. — Повикайте тия хрътки и ги пуснете в горичката; ако не се е изпарила смелостта, с която, зная, съм ви родила на тоя свят, у вас има достатъчно мъжество да укротите всички мечки, западно от Голямата река. Повикайте кучетата, казвам ви! Хей, Инок, Абнър, Габриел! Да не сте оглушели от сливане?

Един от младежите се подчини и след като едвам успя да откъсне хрътките от мястото, около което те не преставаха да се въртят, ги поведе към края на горичката.

— Насъскай ги да влязат в храсталака, момче! Насъскай ги! — не мирясваше майката. — А вие, Ишмаел и Ейбирам, ако там се окаже нещо лошо или опасно, покажете, че пограничният жител умее да върти пушката. Ако ви липсва достатъчно смелост, аз ще ви засрамя пред децата си!

Младежите, които държаха кучетата, пузнаха кожените каишки, с които бяха вързани, и почнаха с викове да ги насъскват. Но изглежда, че някаква причина задържаеше по-старото куче — или бе усетило нещо необикновено, или опитът го възпираше от необмислена постъпка. След като се приближи на няколко метра от горичката, то изведнъж се спря, разтреперано с цялото си престаряло тяло, явно неспособно да върви нито напред, нито назад. То не чуваше насърчителните викове на младите мъже или отговаряше само с тихо, жално скимтене. За минута паленцето също се държа по такъв начин; но по-буйно по нрав, то най-последно не устоя и направи няколко скока

напред, след което се мушна в гъсталака. Чу се тревожен, уплашен вой и само след минута кученцето изскочи от шумака и започна отново да се върти на място, диво и объркано като преди.

— Няма ли между децата ми нито един мъж? — запита Естър. — Я ми подайте нещо по-свастно от тая детинска сачмалийка, да ви покажа на какво е способна една храбра жена от пограничните краища!

— Стой, майко! — провикнаха се Абнър и Инок. — Ако искаш да видиш звяра, остави ни да го изкараме оттам!

И в по-важни случаи младежите не бяха произнасяли толкова много думи наведнъж, но след като бяха обявили така тържествено намеренията си, нямаше вече връщане назад. Проверявайки най-внимателно оръжието си, те запристъпяха твърдо към горичката. Хора, с по-слаби нерви от тия калени млади жители на границата биха се стъписали пред опасностите, които криеше такова рисковано начинание. Колкото по напредваха, толкова по-пронизително и жално виеха кучетата. Лешоядите и мишеловите се спуснаха така ниско, че закачаха храстите с тежките си криле, а вятърът метеше с дрезгав вой голата прерия, сякаш духовете на въздуха също се бяха спуснали да бъдат свидетели на приближаващата развръзка.

За миг дъхът на безстрашната Естър спря и всичката кръв се отдръпна от лицето ѝ, като видя как синовете ѝ разтвориха сплетените клони на храстите и изчезнаха в гъсталака. Настъпи дълбока, тържествена тишина. После бързо един след друг отекнаха два силни, пронизителни вика, последвани пак от тишина, още по-страшна и зловеща.

— Върнете се, върнете се, деца мои! — завика жената; майчинските чувства взеха връх над всичко друго.

Ала гласът ѝ секна и тя цяла се смрази от ужас, когато в същия миг храстите отново се разтвориха и двамата смелчаци излязоха бледи и почти безчувствени и положиха в нозете ѝ вкочаненото и неподвижно тяло на изчезналия Ейза; във всяка черта на преbledнялото му лице явно личеше отпечатък от насилствена смърт.

Кучетата нададоха за последен път провлачен вой, след което дружно скочиха от мястото си и се загубиха по изоставената еленова следа. Птиците се устремиха кръгообразно нагоре, изпълвайки небето с жалбите си, че им е отнета жертва, която, колкото и да беше страшна

и отвратителна, още пазеше твърде много от човешкия си облик, за да стане плячка на лакомията им.

---

[61] Желателно (лат.). — Б. пр. ↑

[62] Блуждаещ или измамен огън. — Б. пр. ↑

[63] У древните (гърци, римляни и др.) народи — пророчица, която предвиждала волята на боговете и предсказвала бъдещето. — Б. пр. ↑

ГЛАВА XIII

*Гробарю стар, копай, копай
за чужд и за съсед,
и бързай, че комай, комай
е близо твоят ред!
Шекспир — „Хамлет“*

— Дръпнете се! Дръпнете се всички! — обърна се Естър с пресипнал глас към групата, наобиколила съвсем близо трупа. — Аз съм му майка и имам по-голямо право от всички вас! Кой е направил това? Кажете ми, Ишмаел, Ейбирам, Абнър! Разтворете си устата и сърцата и нека излезе оттам божията истина, и нищо друго освен истината. Кой е извършил това кърваво злодеяние?

Мъжът ѝ не отговори, а стоеше облегнат на пушката си и с тъжни, но все тъй неподвижни очи гледаше обезобразените останки на своя син. Майката обаче се държеше другояче: хвърли се на земята и като сложи студената и страшна глава на скута си, седна и загледа това загрубяло лице, на което още лежеше страшният печат на предсмъртната агония, и мълчанието ѝ беше по-красноречиво от всякакви жалби, изплакани на глас.

Мъката сякаш бе смразила гласа на тази жена. Напрасно се опитваше Ишмаел да я утеши с някоя и друга недодялана дума — тя нито слушаше, нито отговаряше. Синовете ѝ я наобиколиха и почнаха с присъщата си непохватност да изразяват съчувствие към нейната скръб и болката си от тази своя лична загуба, но тя ги отстрани с нетърпеливо движение на ръката. Пръстите ѝ ту опипваха сплъстената коса на мъртвеца, ту се опитваха с леко докосване да загладят мъчително напрегнатите мускули на страшното лице, както майчината длан се плъзга в бавна ласка по личицето на спящото ѝ дете. А понякога ръцете ѝ се отдръпваха като изплашени от това ужасно занимание, почваха да блуждаят наоколо, като че търсеха напрасно

средства против смъртоносния удар, тъй неочаквано поразил детето й — най-голямата й надежда, майчинската й гордост. В един такъв момент, изтълкувал по своему тези странни движения, вечно сънливият Абнър се извърна и като преглътна непривичното вълнение, което се надигаше в гърлото му, забеляза:

— Мама показва, че трябва да търсим следи, за да разберем как Ейза е намерил смъртта си.

— Пак проклетите сиукси са виновни! — отвърна Ишмаел. — За втори път вече имам да уреждам сметки с тях! Третия път ще се разплатя за всичко наведнъж.

Недоволни от това благовидно обяснение и може би тайно зарадвани, че могат да отвърнат очи от гледката, която будеше в закоравелите им сърца такива необикновени, непривични чувства, синовете на скватера се отдръпнаха едновременно от майка си и от трупа и тръгнаха да търсят това, за което, мислеха те, майка им тъй настойчиво ги бе молила. Ишмаел не възрази; дори се залови да помага на децата си в търсенето, но без видим интерес, а по-скоро да покаже, че се подчинява на желанието им, защото би било неприлично да се противи в такъв момент. Колкото и да бяха простовати, преселниците познаваха добре много неща, свързани с живота в граничните райони, а тъй като търсенето на белези и улики наподобяваше много проследяването на дивеч в гора, можеше да се очаква, че то ще се извърши умело и успешно. Така че те пристъпиха с голямо усърдие и вещина към печалната си задача.

Абнър и Инок бяха единодушни, когато описваха в какво положение бяха намерили тялото: седял почти изправен, подпрян с гръб о гъст храст, стиснал в едната си ръка отчупена елшова клонка. Вероятно поради първото обстоятелство — седящата поза — тялото се бе предпазило от лакомията на лешоядните птици, които се виждаха да се реят над горичката; а второто — клонката в ръката — показваше, че злополучната жертва бе попаднала в тоя гъсталак, когато животът още не я е бил напуснал напълно. Сега всички се съгласиха с предположението, че младежът е получил смъртоносната рана в откритата равнина и се е довял с последни сили до горичката, за да се скрие там. Изпокършените храсти потвърждаваха това. От огледа се установи, че до самия край на гъсталака бе станала отчаяна борба.

Това се доказваше убедително от отъпканите клони, от дълбоките отпечатъци по влажната почва и от обилно пролятата кръв.

— Застреляли са го на открито поле, а той е дошъл тук да се скрие — каза Ейбирам. — Тези следи ясно показват това. Нападнала го е цяла орда червенокожи и момчето се е било като истински герой, докато са го надвили и тогава са го завлекли в храстите.

С това правдоподобно обяснение сега не се съгласи само един човек — мудният и упорит Ишмаел, който настоя да се огледа и тялото, за да се добие по-точна представа за нанесените рани. Огледът показва, че през тялото на покойника бе преминал куршум от пушка, който бе влязъл под мускулестата му плешка и бе излязъл през гърдите. Човек трябва да отбира от рани, причинени от огнестрелно оръжие, за да реши този деликатен въпрос, но животът в граничните райони бе дал на тия хора опит, който се оказа ценен в случая; усмивка на диво и странно задоволство премина по лицата на Ишмаеловите синове, когато Абнър уверено обяви, че враговете са нападнали Ейза изотзад.

— Така и трябва да е било — рече скватерът, който слушаше с мрачно внимание. — Той беше от добър сой и твърде опитен, за да обърне съзнателно слабата си страна към човек или към звяр! Запомнете, момчета: когато вървите смело с лице към врага, какъвто и да е той, няма опасност да ви нападне подло, изневиделица... Хей, Истър, жено! Какво си задърпала детето за косата и за дрехите? С нищо не можеш да му помогнеш сега.

— Гледайте! — прекъсна го Инок, като извади от изпокъсаната дреха късчето олово, което бе сломило силата на такъв юначага. — Ето го и куршума!

Ишмаел сложи оловото на дланта си и дълго, внимателно го разглежда.

— Не може да има грешка — промърмори той най-после през стиснати зъби. — Куршумът е от торбичката на оня проклет трапер. И той като много други ловци си има един определен знак на калъпа за отливане, за да няма съмнение, че пушката си върши работата. Ето тук виждате ясно: шест дупчици на кръст.

— Бог да ме убие, ако не е така! — провикна се Ейбирам тържествуващо. — Той сам ми показва знака и се хвалеше колко елени

бил убил в прерията с тия куршуми. Е, Ишмаел, вярваш ли ми сега, когато ти казвам, че тоя дърт негодник е шпионин на червенокожите?

Оловото минаваше от ръка на ръка и за нещастие на доброто име на стареца някои от братята също си спомниха, че са видели този особен белег по куршумите на трапера, когато с любопитство бяха оглеждали снаряжението му. Впрочем освен тази пробойна рана имаше и още много други, не толкова опасни, но по общо мнение всичко това потвърждаваше вината на трапера.

Между мястото, където бе пролята първата кръв, и шубраците, където Ейза се бе оттеглил — в това всички вече бяха убедени, — за да потърси прикритие, се виждаха следи от непрекъснато подновявана борба. Това бе изтълкувано като още едно доказателство за слабостта на убиеца: той по-бързо е щял да се справи с жертвата си, ако умирацията юнак, дори когато вече е губел сили, не е изглеждал толкова страшен на немощния старец. Злодеят очевидно не бе искал да си послужи отново с пушката, след като тя бе изпълнила важната задача да обезвреди жертвата, от страх да не би повторните изстрели да привлекат и други ловци на това място. Оръжието на убития не бе намерено — сигурно убиецът го бе взел като трофей заедно с много други по-дребни и не толкова ценни предмети, които Ейза обикновено носеше със себе си.

Но не по-малко красноречиво от куршума говореха и самите следи, които бяха още едно убедително доказателство, че траперът е виновник за това злодеяние: те показваха ясно, че младежът, макар и смъртно ранен, още е имал сили да оказва продължителна, отчаяна съпротива на неколкократните усилия на убиеца. Ишмаел наблягаше на тази улика със странна смесица от печал и гордост: печал — защото бе загубил син, когото бе ценил високо в моментите, когато не се караха; и гордост — защото до последния си предсмъртен дъх синът му бе проявявал храброст и сила.

— Той е умрял, както подобава да умре мой син — рече скватерът, черпейки празно утешение от такава неестествена радост, — но последния си миг е бил страшилище за врага, без да вика на помощ закона! Е, деца, хайде да го погребем, а после ще търсим убиеца!

Синовеите на скватера се заловиха за печалната си работа в тъжно мълчание. Изкопаха яма в твърдата земя, което им отне много труд и

време, и загърнаха тялото в излишните дрехи, които гробарите можаха да смъкнат от гърба си. Когато завършиха тези приготовления, Ишмаел се приближи до наглед вцепенената Естър и обяви, че възнамерява да пристъпи към погребението на покойника. Тя го изслуша, покорно пушна мъртвеца, в когото се бе вкопчила, и се изправи мълчаливо, за да го изпроводи до тясното място на вечния му покой. Тук, до главата на гроба, тя седна отново на земята и започна да следи всяко движение на младежите, без да откъсва от тях трескавите си очи. Когато безчувствената плът на Ейза бе затрупана с достатъчно пръст, за да бъде защитена от осквернители, Инок и Абнър слязоха в ямата и я утъпкаха здраво с огромната тежест на собствените си тела, вършейки това със странна, да не кажем дивашка смесица от старателност и равнодушие. Тази обичайна предпазна мярка бе взета с оглед да не би тялото да бъде тутакси изровено от хищните зверове на прерията, чийто инстинкт щеше да ги доведе на това място. Дори лешоядните птици като че ли разбираха смисъла на тази церемония, защото, предизвестени от някакви тайнствени сили, че нещастната жертва скоро ще бъде изоставена от хората, отново започнаха да се въртят над мястото на погребението и закрепяха, сякаш искаха да пропъдят гробарите, които тъй грижовно и с любов бяха заровили своя близък.

Ишмаел, застанал със скръстени ръце, следеше внимателно как се изпълнява този неотменен дълг, а когато всичко свърши, свали шапка и се поклони на синовете си в знак на благодарност за труда им, с достойнство, каквото би подхождало на много по-възпитан човек. А и през цялото време на погребалната церемония — винаги тържествена и поучителна — скватерът се държа важно и сериозно. Едрото му лице ясно изразяваше дълбока мъка; но то не трепна нито за миг, докато той не обърна гръб — навеки, както си мислеше — към гроба на своя първороден син. Тогава природата се развихри у него с пълната си сила и мускулите на суровото му лице почнаха забележимо да потрепват. Синовете бяха впили очи в баща си, сякаш искаха да разберат дали да дадат воля на странните чувства, които бяха раздвижили и техните корави сърца, но борбата в гърдите на скватера внезапно секна и като улови жена си под мишница, повдигна я като дете да се изправи на крака и каза с твърд глас, макар че внимателният наблюдател би забелязал, че сега този глас звучеше по-меко от обикновено:

— Истър, сторихме всичко, което е по силите на баща и майка. Отгледахме син, направихме го такъв, какъвто рядко би се срещнал по границите на Америка, и го спуснахме в гроба. Сега да си вървим по пътя.

Жената вдигна бавно очи от прясната пръст, сложи ръце на раменете на съпруга си и се взря с тревога в очите му.

— Ишмаел! Ишмаел! — каза тя. — Ти се раздели с момчето в гнева си!

— Нека Господ прости греховете му тъй великодушно, както аз прощавах простъпките му! — отвърна спокойно скватерът. — Жено, върни се на скалата и прочети нещо от Библията си: някоя и друга глава от тая книга винаги ти принася полза. Ти, Истър, поне знаеш да четеш — щастие, на което аз не мога да се радвам.

— Да, да — промърмори жената, отстъпвайки пред силата му и позволявайки му да я отведе от това място, макар че сърцето ѝ не даваше. — Да, *зная* да чета. И как ли пък използвам това умение? Ала той, Ишмаел, няма да отговаря за такъв грях — за пропилените знания. Поне *това* му спестихме! От милосърдие ли или от жестокост — не зная.

Мъжът ѝ не отговори, а продължи неотклонно да я води към временното им убежище. Когато стигнаха хребета на последното възвишение, откъдето още можеше да се види лобното място на Ейза, всички се обърнаха като по общо съгласие да хвърлят прощален поглед на гроба. Самата могилка вече не се виждаше, ала се отличаваше със зловещ знак — ятото кресливи птици, което кръжеше над нея. От противоположната страна на хоризонта се очертаваше нисък синкав хълм, който напомняше на Естър за оставените там малки деца и я зовеше към себе си, след като с мъка се бе откъснала от последното убежище на най-големия си син.

Природата заговори в сърцето на майката при тази гледка; и най-после тя се отказа от правата на мъртвия, за да се погрижи за поналежащите нужди на живите.

Гореописаните събития раздухаха искра в коравите сърца на тия хора, загубели от несгодите на скитническия живот, и от тази искра се разпали гаснещата жар на семейната любов. Синовете бяха съединени с родителите само от нездравите връзки на навика и Ишмаел съзираше в бъдеще опасност, че роякът синове ще напусне родния кошер и ще

остави бащата да се блъска сам с тая невръстна и безпомощна челяд, без поддръжката на тия, които вече бе отхранил като зрели мъже. Духът на неподчинение, зародил се първоначално у злополучния Ейза, бе обзел и по-младите му братя и скватерът с натежало сърце си спомни за времето, когато в разцвета на силите и волната младост, отхвърляйки хомота на покорно добиче, бе напуснал престарелите си и немощни родители, за да навлезе в живота свободен и без окови. Ала поне засега опасността бе поотминала и бащината му власт, ако и да не се възстанови с всичката си предишна сила, получи отново признание и можеше да запази влиянието си още известно време.

Но макар че последното събитие бе подействало на синовете му, във флегматичните им умове се зароди и страшно съмнение в това, как големият им брат бе намерил смъртта си. Смътни, неопределени картини възникваха в мозъка на двама-трима от най-големите братя, които си представяха бащата готов да последва примера на Аврам — само че не можеше да оправдае гнусното си дело с повеля на Всевишния, която бе направлявала светия човек. Но тези картини бяха тъй мимолетни и мъгляви, че не оставяха забележима следа; и въобще случилото се, както вече казахме, не отслаби, а, напротив — заздравя бащината власт на Ишмаел.

В такова душевно състояние групата продължи пътя си към мястото, откъдето тази сутрин бе потеглила, за да започне дирене, увенчано с такъв печален резултат.

Дългият и безплоден поход, който бяха предприели под водачеството на Ейбирам, намирането на трупа и неговото погребване бяха отнели толкова много време, че когато пое обратно по широката пуста равнина, която лежеше между гроба на Ейза и скалата, слънцето вече клонеше към залез. С приближаването им възвишението се издигаше все повече, като кула, която излиза от дъното на океана, а когато стигнаха на една миля от него, започнаха да се очертават смътно и най-малките предмети на върха.

— Тъжна ще бъде срещата за момичетата! — рече Ишмаел, който из целия път от време на време казваше по нещо, което според него щеше да утеши наранената душа на другарката му. — Малките много обичаха Ейза, а той рядко пропускаше на връщане от лов да не донесе нещо, което им се нрави.

— Да, вярно, вярно — промърмори Естър. — Момчето беше гордост на семейството. Другите ми деца са нищо в сравнение с него!

— Не говори така, мила ми жено — възрази бащата, като погледна не без известна гордост върволицата юначаги, които крачеха малко по-назад. — Не говори така, моя стара Истър: малко бащи и майки могат с такова право да се хвалят с децата си.

— Да бъдат благодарни за тях, благодарни! — прошепна смирено жената. — Не да се хвалят, Ишмаел, а да бъдат благодарни за тях!

— Тогава нека бъде „благодарни“, щом тази дума ти харесва повече, мила моя... Но какво става с Нели и с малките? Това момиче е забравило какво му заръчах и не само е позволило на децата да заспят, но и, обзалагам се, сигурно в тоя момент сънува полята на Тенеси. Твоята племенница май мисли най-вече за селищата.

— Да, мястото ѝ не е при нас; така мислех и аз и го казвах, когато я приютих, след като смъртта ѝ отне всички други близки. Смъртта, Ишмаел, носи нещастие на семействата! Ейза имаше слабост към това момиче и ако нещата се бяха развили другояче, можеха някой ден да заемат местата ни.

— Не, не я бива за жена на пограничен жител, ако така гледа къщата, докато мъжът е на лов. Абнър, гръмни с пушката, да разберат, че се връщаме. Боя се, че Нели и малките са заспали.

Младият човек се подчини с усърдие, което показваше колко би се радвал да види изящната, пъргава фигура на Елен, която оживяваше назъбения връх на скалата. Но изстрелът не бе последван нито от сигнал, нито от какъвто и да било друг отговор. За миг всички замряха в очакване да видят какво ще стане, после една и съща мисъл ги подтикна едновременно да стрелят с пушките си, които изтрецяха толкова силно, че не можеха да не бъдат чути от такова малко разстояние.

— Аха, най-после излизат! — извика Ейбирам, който обикновено бързаше пръв да отбележи всяко обстоятелство, което можеше да ги избави от неприятни опасения.

— Това е фуста, която се развява на въжето — каза Естър. — Аз сама я окачих там.

— Права си. Но ето че сега излиза и Нели. Тая госпожица се е излежавала в палатката!

— Не, не е така — рече Ишмаел, чиито черти, обикновено неподвижни, започваха да изразяват тревога. — Това е платницето на палатката, което се развява от вятъра. Тия глупави деца са измъкнали колчетата и ако не ги забием отново, палатката ще се събори!

Но едва произнесе тези думи и силен вятър профуча край тях, вдигайки по пътя си вихрушки от прах; после, сякаш направляван от умела ръка, се откъсна от земята и се вдигна право към точката, в която бяха приковани очите на всички. Разхлабеното платнище се залюшка под натиска му, но пак се усмири и за момент остана неподвижно. После облак листа се завъртя игриво над същото място, след това се устреми надолу с бързината на връхлитащ ястреб и се понесе далеч из прерията на дълги прави редици, като ято лястовички които се реят на неподвижните си криле. А след малко ги последва и снежнобялата палатка, която обаче скоро падна зад скалата, оставяйки върха ѝ така гол, както беше се извисявал по-рано сред пълното усамотение на пустинята.

— Убийците са били и тук! — простена Естър. — Дечицата ми! Моите дечица!

За миг дори Ишмаел трепна под тежестта на такъв неочакван удар. Но отърсвайки се като събуден лъв, той се втурна напред, разблъска като перца преградите и загражденията по пътя си и полетя нагоре по стръмнината с устременост, която показваше колко страшен може да стане муден по природа човек, когато съвсем се пробуди.

ГЛАВА XIV

На чия страна сте, граждани?
Шекспир — „Крал Джон“

За да запазим последователността на събитията в нашата повест, трябва да се върнем на онова, което се случи, докато Елен Уейд пазеше скалата.

Първите няколко часа честната и добросърдечна девойка посвети на грижи за малките момиченца, задоволявайки многобройните им желаниа: даваше им да ядат, да пият и изпълняваше всичките им други безкрайни прищевки, с които децата в своята разглезеност и егоизъм обикновено хабят времето и нервите на възрастните. Тя успя да се отърве за малко от натрапчивостта им и да се вмъкне в палатката, където трябваше да се погрижи за човек, който се нуждаеше повече от нежното ѝ внимание, но един внезапен крясък на децата ѝ напомни задълженията, които за миг бе забравила:

— Гледай, Нели, гледай! — викаха в надпревара пет-шест гласчета. — Там долу има хора, а Фиби казва, че са индианци сиукси!

Елен извърна очи в посоката, накъдето бяха вече протегнати толкова много ръце, и за свой ужас съгледа някакви хора, които явно се приближаваха с бързи крачки право към скалата. Тя преброи четирима, но не можа да определи какви са — виждаше само, че не са от тия, които имаха право да влизат в крепостта. Това беше страшен момент за Елен. Като обгърна с поглед изплашените дечица, които се бяха вкопчили в полата ѝ, тя се мъчеше да възстанови в помътеното си съзнание нещо от многото разкази за женски героизъм, с които изобилстваше историята на западната граница. Според един от тях някакъв си мъж, подкрепян от три-четири жени, няколко дни успешно отблъсквал атаките на вражески отряд от сто човека, който обсаждал укреплението му, защитено с висока дървена ограда. В друг случай сами жени съумели в отсъствието на мъжете да защитят децата си и

по-дребното си имущество; спомни си и трети случай, когато самотна жена, попаднала в плен, избила заспалите си похитители и по този начин освободила не само себе си, но и невръстните си дечица. Този случай най-много наподобяваше положението, в което се намираще сега Елен. И с пламнали бузи и искрящи очи девойката почна да оглежда и подготвя оскъдните си средства за отбрана.

По-големите момиченца постави на лостовете, с които щяха да хвърлят камъни върху нападателите; по-малките, които не можеха да вършат по-полезна работа, щяха да заблуждават неприятеля, че има насреща си многобройна сила, а самата тя, като всеки пълководец, възнамеряваше да ръководи бойните действия и да поддържа духа на войската си. След като разположи така силите си, тя зачака по-нататъшните събития, мъчейки се да запази външно спокойствие, за да вдъхне увереност на помощничките си — необходимо условие за успех.

Макар че Елен значително превъзхождаше дъщерите на Естър по сила на духа, произтичаща от нравствени качества, все пак тя безспорно отстъпваше на двете най-големи сестри в едно важно качество — пренебрежение към опасностите. Израснали сред несгодите на преселническия живот, в низините на обществото, свикнали с изненадите и опасностите на тази пустиня, момичетата обещаваха някой ден да настигнат своята майка както в безстрашието си, така и в онова странно съчетание от добри и лоши качества, което, ако имаше възможност да се прояви на по-широка арена, вероятно щеше да позволи на жената на скватера да влезе в списъка на забележителните жени на своето време. Естър вече бе имала случай да брани дървеното жилище на Ишмаел от нападение на индианци, а в друг случай враговете я бяха оставили, мислейки я за умряла, след защита, която би ѝ дала право на почетна капитулация, ако имаше работа с по-цивилизован противник. Тези две истории и разни други от тоя род тя бе разказвала неведнъж с подобаваща тържественост в присъствие на дъщерите си и сега сърцата на младите амазонки странно се колебаеха между естествен страх и честолюбиво желание да направят нещо, достойно за чедата на такава майка. И изглеждаше, че много скоро щеше да им се случи да проявят този свой неукротим дух.

Непознатите бяха вече на петстотин метра от скалата. Дали защото се придържаха към вродената си предпазливост в движението,

или се побояха от застрашителния вид на двете фигури, които показваха от каменното укрепление дулата на два стари мускета, пришълците се спряха в една падинка, където извънредно гъстата трева им даваше възможност да се крият. От това място те оглеждаха крепостта в продължение на няколко тревожни минути, които се сториха на Елен цяла вечност. После един от тях тръгна сам напред, очевидно по-скоро като парламентьор, отколкото като нападател.

„Фиби, стреляй!“ — „Не, Хети, ти стреляй!“ — почна да се чува между изплашените, но бойки дъщери на скватера и в тоя момент Елен може би избави приближаващия непознат от внезапна суматоха, ако не и от нещо по-лошо, като извика:

— Долу мускетите! Това е доктор Бациус!

Подчинените ѝ изпълниха тази команда само наполовина: свалиха пръстите си от спусъците, но дулата останаха все тъй застрашително насочени към целта. Естественикът, който се бе приближил достатъчно предпазливо, за да забележи и най-малкото враждебно движение на гарнизона, сега издигна на върха на пушката си бяла кърпа и дойде толкова близо до крепостта, че да могат да го чуят. Тогава, заемайки, както си въобразяваше, внушителна и тържествено-властна поза, се провикна тъй гръмко, че биха го чули през девет баира:

— Слушайте! От името на Конфедерацията на Съединените суверенни щати на Северна Америка ви призовавам да се подчините на нейните закони!

— Доктор или не, той е наш враг, Нели. Чуваш ли го, чуваш ли го? Говори за закони.

— Чакайте! Искам да чуя какво ще каже още! — викна почти задъхана Елен и отстрани страшните оръжия, които пак се бяха прицелили в отдръпналия се от ужас вестносец.

— Напомням ви и ви предупреждавам — продължи изплашеният доктор, — че съм мирен гражданин на горепосочената Конфедерация или, казано по-точно, Съюз, поддръжник на обществения договор^[64], привърженик на мира и реда. — После, като видя, че опасността поне засега е минала, отново повиши предизвикателно глас: — Ето защо ви приканвам всички да се подчините на законите!

— Аз пък мислех, че сте ни приятел — отвърна Елен — и че пътувате с чичо ми по силата на споразумение...

— То е невалидно! Аз се оказах измамен в предварителните условия, затова обявявам известния компактум, сключен между Ишмаел Буш, скватер, от една страна, и Овид Бациус, доктор по медицина, от друга, за анулиран и недействителен... Не, деца, анулиран е негативно качество и не влече никакви щети за вашия достоен родител, затова хвърлете огнестрелното оръжие и се вслушайте в гласа на разума... И тъй, обявявам договора за незаконен... анулиран... отменен... Що се отнася до тебе, Нели, чувствата ми съвсем не са враждебни, така че слушай какво ще ти кажа, не се прави на глуха, за да се застраховаш. Ти познаваш нрава на човека, у когото живееш, млада девойко, и знаеш колко е опасно да си в лошо общество. Затова откажи се от съмнителните преимущества на положението си и отстъпи по мирному скалата на волята на тия, които ме придружават — цял легион, млада девойко, уверявам те — непобедим и могъщ легион! Така че предай владението, на тоя престъпен и порочен скватер... Ах, деца, такова пренебрежение към човешкия живот е ужасно у същества, които тъй отскоро сами са получили тоя дар! Махнете тия опасни оръжия — умолявам ви не толкова за себе си, колкото заради самите вас. Хети, забрави ли кой ти успокои болката, която те измъчваше, когато след лежане на гола земя получи от влагата и студа възпаление на аурикуларните нерви? А ти, Фиби, неблагодарна Фиби! Ако не беше тази ръка, която искаш да поразииш навеки с парализа, резците ти и досега щяха да ти причиняват болка и мъка! Затова сложи оръжието и послушай съвета на човек, който винаги е бил твой приятел. А към теб, млада девойко — продължи той, без да сваля зорко око от мускетите, които тя се бе смилила да поотклони малко от целта, — към теб, млада девойко, се обръщам с една последна и най-тържествена молба: искам да предадеш тази скала незабавно и без съпротива, защото така повелява властта, справедливостта и... — „законът“, искаше да добави той, но като си спомни, че тази зловеща дума пак може да разсърди дъщеричките на скватера, се спря овреме и завърши с по-малко опасна и по-приемлива дума: — ...и разумът.

Този необикновен призив обаче не можа да произведе желаното въздействие. По-младите слушателки не схванаха нищо от него, като се изключат няколкото обидни изрази, отбелязани по-горе и макар че Елен разбра по-добре думите на парламентъора, неговата риторика й

направи не по-голямо впечатление, отколкото на другарките ѝ. Дори там, където той смяташе, че речта му звучи трогателно и вълнуващо, умната девойка, макар и измъчвана от скрита тревога, едва се сдържаше да не се засмее, а на заплахите му оставаше глуха.

— Не разбрах всичко, което искате да кажете, доктор Бациус — отговори тя спокойно, когато той свърши, — ала в едно съм сигурна: ако ме учите как да измамя оказаното ми доверие, по-добре да не ви слушам. Предупреждавам ви: не се опитвайте да си служите със сила, защото, колкото и да съм разположена към вас, виждате, че съм заобиколена от хора, които лесно могат да се справят с мен. Освен това вие знаете — или би трябвало да знаете — нрава на това семейство, тъй че не може да има шега в такава работа с когото и да било от неговите членове, дори и да са жени и деца.

— Аз не съм съвсем невеж по отношение на човешката природа — възрази естествоизпитателят, като благоразумно се отдръпна малко от позицията, която бе заемал досега тъй неотстъпно в самото подножие на скалата. — Но ето че иде човек, който може да знае по-добре от мен тайните ѝ прищевки.

— Елен! Елен Уейд! — завика Пол Ховър, който бе изскочил и застанал до лекаря, без да покаже и сянка на боязън, която тъй явно смущаваше другаря му. — Не предполагам, че ще намеря враг в твое лице!

— И няма да намериш, ако не ме караш да извърша предателство, за да направя това, което искаш. Знаеш, че чичо ми е поверил семейството си на моите грижи. Как мога да измамя доверието му дотам, та да пусна най-върлите му врагове да избият може би децата му и да задигнат малкото неща, които са му оставили индианците?

— Нима съм убиец?... Нима този старец... този офицер от армията на Щатите — той посочи трапера и новия приятел, които вече стояха до него, — нима приличат на хора, способни на такива злодеяния?

— Тогава какво искате от мен? — каза Елен, като чупеше ръце в дълбоко съмнение.

— Звяра! Ни повече, ни по-малко — укривания от скватера опасен хищен звяр!

— Благородна девойко — поде младият непознат, който отскоро си бе намерил другари в прерията, но тутакси млъкна под властния знак на трапера, който му зашепна на ухото:

— Остави тоя момък да се изкаже от наше име. Природата ще заговори в сърцето на девойката и така по-бързо ще постигнем целта си.

— Истината излезе наяве, Елен — продължи Пол, — и ние проследихме скватера в тайните му злодеяния, както се проследява пчела до хралупата ѝ. Дойдохме да поправим причиненото зло и да освободим затворничката му. Тъй че ако имаш честно сърце, както винаги съм вярвал, не само няма да ни пречиш, но и сама ще се присъединиш към нашия рой и ще оставиш Ишмаел и кошера му да се сдружават с пчели от своя сой.

— Аз дадох тържествена клетва...

— Компактум, сключен поради незнание или по принуда, е недействителен в очите на всеки човек със здрави нравствени принципи! — провикна се докторът.

— Тихо, тихо! — зашепна пак траперът. — Остави всичко на природата и на момъка!

— Аз се заклекх в името на тоя, който е сътворил и управлява всичко, що е добро на тоя свят, включително и нравственост, и религия — продължи Елен, — да не разкривам какво има в тая палатка и да не помагам на затворничката да избяга. Ние с нея дадохме тържествена и страшна клетва; с тази клетва може би откупихме живота си. Вярно, вие знаете тайната, ала не сте проникнали в нея с наша помощ, а и не зная имам ли право дори да стоя настрана, докато се опитвате да нахълтате като врагове в жилището на моя чичо.

— Аз мога да докажа неопровержимо — провикна се разпалено естественикът, — като се позова на Пейли, Бъркли и дори на безсмъртния Бинкерсхук, че ако при сключването на договор една от страните, била тя държава или частно лице, се намира под принуда, то...

— Само ще раздразниш момичето с непристойния си език — прекъсна го предпазливият трапер, — а ако предоставим всичко на човешките чувства, тоя момък ще я укроти като сърничка. Ех, и ти като мен малко познаваш природата на възвишените подбуди!

— Само тази клетва ли си дала, Елен? — продължаваше Пол и във веселия, безгрижен глас на пчеларя прозвуча укор и болка. — В нищо друго ли не си се клела? Нима думите, подсказани ти от скватера, са като мед в устата ти, а всички други твои обещания — празни пчелни пити?

Бледността, покрила вечно веселото лице на Елен, изчезна под ярка руменина, която се виждаше ясно дори от такова разстояние. Тя се поколеба за миг, сякаш се мъчеше да сдържи негодуванието си, след което отговори с присъщата си пламенност:

— Не зная има ли някой право да ме разпитва за клетви и обещания, които могат да засягат само тая, която ги е дала, ако наистина, както намекваш ти, изобщо ги е дала. Не желая да продължавам разговора с човек, който си придава такава важност и се води само от собствените си чувства.

— Ето на, чуваш ли, стари траперю? — каза протодушният пчелар, като се обърна рязко към престарелия си приятел. — И най-нищожното насекомо, което се носи из небесата, щом се натовари, литва право към гнездото или кошера си, както му се полага; а пътищата на женския ум са оплетени като чворест дъб и по-криви от завоите на Мисисипи!

— Не, чедо мое, не — намеси се траперът, застъпвайки се добродушно за наскърбения Пол, — ти трябва да имаш пред вид, че младият човек е прибързан и не се замисля много. А обещанието си е обещание, то не може да се захвърля и забравя като копита или рога на бивол.

— Благодаря ти, че ми напомняш за клетвата ми — каза все още раздразнената Елен, като прехапа от яд прекрасната си долна устна. — Защото излиза, че съм я забравила.

— Ох, ето че се пробуди женската ѝ природа — рече старецът и поклати глава, явно разочарован от безуспешните си усилия. — Само че се проявява в обратен смисъл!

— Елен! — провикна се младият непознат, който дотогава бе само внимателен слушател на преговорите. — Тъй като всички ви викат Елен...

— Не само „Елен“. Понякога ме наричат и по презимето на баща ми.

— Казвайте ѝ Нели Уейд — промърмори Пол, — това е законното ѝ име и ако ще, нека си го запази завинаги!

— Трябваше да добавя „Уейд“ — поде отново младият капитан. — Ще се убедите, че макар и да не съм обвързан с никаква клетва, поне умея да уважавам чуждите клетви. Вие сама сте свидетелка, че не съм повишил глас, а съм уверен, че само да извикам, зовът ми ще бъде чул и ще принесе някому безгранична радост. Затова позволете ми да се изкача сам на скалата; обещавам ви, че ще обезщетя вашия роднина за всички вреди, които бих причинил на имуществото му.

Елен сякаш се поколеба, но като погледна Пол, който стоеше гордо облегнат на пушката си и с вид на пълно безразличие си подсвиркваше някаква лодкарска песничка, се опомни навреме и отговори:

— Чичо ми ме назначи за пазач на тая скала, докато той е на лов със синовете си, и ще си остана пазач, докато се върне и ме освободи от това задължение.

— Ние губим безвъзвратно ценно време и изпускаме една възможност, която може да не ни се удаде никога вече — предупреди сериозно младият офицер. — Слънцето клони към залез и всяка минута скватерът и буйните му синове може да се върнат при колибите си.

Доктор Бациус погледна боязливо през рамо и отново взе думата:

— Съвършенство, както в животинския свят, така и в света на разума, се постига единствено в зрелост. Размишлението е майка на мъдростта, а мъдростта — майка на успеха. Предлагам да се отдръпнем на прилично разстояние от тази непристъпна позиция и там да проведем консултация или съвещание, за да обсъдим как да извършим правилна обсада на тая крепост; или може би ще предпочетем да отложим обсадата за по-благоприятно време, като си осигурим помощта на спомагателни войски от населените области и по този начин избавим достойнството на закона от опасността да бъде потъпкано.

— Щурмът е за предпочитане — отвърна с усмивка офицерът, като измери внимателно с поглед височината и прецени всички трудности на нейното изкачване. — В най-лошия случай ще се отървем със счупена ръка или цицина на главата.

— Тогава напред! — викна неудържимият пчелар и с един скок се озова извън обсега на куршумите под надвисналия ръб на издатината, на която се бе разположил гарнизонът. — Сега да ви видим на какво сте способни, подли дяволчета такива! Давам ви една секунда да проявите злобата си!

— Пол, Пол, ти си луд! — изпищя Елен. — Още една стъпка и камъните ще те смажат! Те висят на косъм и тези девойчета са вече готови да ги търкулнат!

— Тогава разкарай си проклетия рой от кошера! Защото без друго ще се кача на скалата, ако ще и да гъмжи от стършели.

— Само да посмее да ни пипне! — подвикна с предизвикателна усмивка най-голямото от момичетата и размаха мускета си така решително, че би посрамило и юначната си майка. — Зная те аз тебе, Нели Уейд, в душата си ти си с пазителите на законите, ала приближиш ли се една стъпка повече, ще те накажем, както се наказва на границата. Я пъхнете тук още един прът, момичета, по-бързо! Да видим кой ще посмее да се качи в лагера на Ишмаел Буш, без да иска позволение от децата му!

— Не мърдай, Пол! Стой под скалата, ако ти е мил животът!

Елен млькна, защото в тоя миг се появи същото онова видение, което предния ден бе предизвикало такава суматоха, като се показва на тая шеметна височина.

— В името на Всевишния, умолявам ви, спрете! Спрете всички! И вие, които се излагате на безразсъден риск, и вие, момичета, готови тъй необмислено да отнемете на хората това, което не можете да им върнете! — произнесе глас с лек чужд акцент, който накара всички да вдигнат моментално очи нагоре.

— Инес! — извика офицерът. — Нима те виждам отново? Сега ти ще бъдеш моя, ако ще и милион дяволи да пазят тая скала. Дръпни се, храбри горски скитнико, дай път на друг!

Когато пленницата се появи неочаквано от палатката, защитничките на скалата за миг се вцепениха. Ако бяха запазили самообладание, нещастieto можеше да се избегне. Но Фиби, сепната от гласа на Мидълтън, в уплахата си изпразни мускета в непознатата, при което едва ли съзнаваше в кого стреля — дали в човек от плът, и кръв, или в същество от друг свят. С вик на ужас Елен се втурна в

палатката подир приятелката си, незнаейки дали Инес е ранена или само изплашена.

Докато се разиграваше тази опасна интермедия, отдолу се чу ясно шум на решителна атака. Пол се бе възползвал от суматохата горе, за да се придвижи напред, и освободи място на Мидълтън. Подир капитана се втурна и естественикът, който беше така зашеметен от изстрела, че инстинктивно се завтече към скалите да потърси прикритие. Само траперът остана невъзмутимо на мястото си, но внимателно наблюдаваше това, което ставаше. Макар и да нямаше желание да се намеси пряко във военните действия, все пак старецът не стоеше със скръстени ръце. Удобната позиция му даваше възможност да предупреждава приятелите си за всяко движение на тия, които ги заплашваха отгоре с гибел, и да им показва как да се придвижват по-нататък.

Междувременно дъщерите на Естър показаха, че и по дух са се метнали на сърцатата си майка. Още щом Елен и непознатата ѝ приятелка изчезнаха в палатката, те насочиха цялото си внимание към по-мъжествените и несъмнено по-опасни нападатели, които в това време бяха успели да се скрият между издатините на каменната цитадела. С глас, който трябваше да всее ужас в младите им сърца, Пол ги прикани няколко пъти да се предадат, но те не го и слушаха, както не слушаха и призивите на трапера да прекратят съпротивата, която можеше да се окаже фатална за някои от тях и при това нямаше ни най-малка надежда, да успее. Насърчавайки се една друга да не отстъпват, те домъкнаха по-тежките камъни по-близо до края на пропастта, приготвиха по-леките за незабавно използване и насочиха напред дулата на мускетите с деловитост и хладнокръвие на изпитани бойци.

— Дръж се под издатината! — говореше траперът, показвайки на Пол как да продължава изкачването. — Приблужи повече краката, момче... Аха! Виждаш ли, не току тъй те предупредих! Ако беше те улучил камъкът, пчелите щяха да си летят спокойно из прерията. А ти, едноименнико на моя приятел, Ункас, по име и по дух! Ако си ловък като Бързоногия елен, скочи смело надясно и спокойно ще напреднеш с двайсет стъпки. Не се улавяй за хроста... недей — ще те подлъже, няма да издържи! Аха, успя!... Направи го точно и смело!... Сега е твой ред, приятелю, дето търсиш плодовете на природата. Отмести се

наляво и отвлечи вниманието на децата... Хайде, момичета, стреляйте — старите ми уши са свикнали на съсъка на оловото; пък и какво има да се плаша, когато нося на гърба си осемдесет години. — Той заклати глава с тъжна усмивка, но нито един мускул не трепна на лицето му, когато куршумът, изстрелян от вбесената Хети, мина безопасно само на няколко крачки от мястото, където стоеше старецът. — Когато такива слаби пръсти натискат спусъка, по-безопасно е да си стоиш на мястото и да не се дърпаш — продължи той. — Ала тъжно е, като гледам, че и у такива млади души човешката природа е склонна към зло!... Отлично, мой любителю на зверовете и тревите! Още един такъв скок и можеш да се смееш на всички огради и прегради на скватера. Докторът май се разпали! Виждам по очите му. Сега може да се очаква нещо полезно от него!... Притисни се по-плътно до скалата, драги... по-плътно!

Траперът не се лъжеше — докторът наистина се бе разпалил; но много се заблуждаваше за истинската причина на това състояние на духа му. Като подражаваше движенията на другарите си и се изкачваше по стръмнината с крайна предпазливост и не без известна вътрешна боязън, естественикът с крайчеца на окоето си забеляза някакво неизвестно растение на няколко ярда от главата си, и то на място, изложено на каменните снаряди, които момичетата хвърляха непрестанно върху нападателите. Забравил мигновено всичко друго на света освен славата на човек, който пръв ще впише тази скъпоценност в научните каталози, той се втурна жадно към този трофей, както лястовица се стрелва към пеперуда. Камъните, които моментално се посипаха с трясък надолу, известиха, че е забелязан. За миг, когато фигурата му изчезна в облака от прах и отломки, вдигнат от страшния каменопад, траперът го помисли загинал, но само след минута го видя здрав и читав: седнал в една вдлъбнатина, образувана на мястото на един от каменните зъбери, изкъртен от лавината, той стискаше тържествено в ръка овладения стрък и го поглъщаше с възхитения поглед на познавач. Пол побърза да се възползва от случая. Отклонявайки се от пътя си, с бързината на мисълта той се прехвърли на удобната позиция, заемана от Овид. И когато ученият се надвеси над съкровището си, пчеларят стъпи безцеремонно на рамото му като на стъпало, скочи в кухнята, оставена от падналия камък, и се озова на площадката. Мидълтън последва примера му и двамата уловиха и

обезоръжиха момичетата. Така бе удържана безкръвна и пълна победа над крепостта, която Ишмаел смяташе за непристъпна.

---

[64] Обществен договор — буржоазна теория, според която държавата е възникнала в резултат от взаимно договаряне между хората. — Б. пр. ↑

ГЛАВА XV

*Дано небето освети с усмивка
обрета ни, та бъдещият ден
с печал за него да не ни плати!*
Шекспир — „Ромео и Жулиета“

Налага се да спрем хода на нашия разказ и да се върнем на събитията, които в развитието си доведоха до странната схватка, описана в предишната глава. Това прекъсване ще бъде кратко и ще има за цел да задоволи ония читатели, според които човек, който се е заловил да разказва някаква история, не бива да оставя празнина, която те трябва да запълват с безплодното си въображение.

Между войските, изпратени от правителството на Съединените щати да поемат владението на новопридобитите територии на Запад, имаше един отряд, възглавяван от младия офицер, който бе играл такава дейна роля в последните сцени на нашата повест. Кротките, флегматични потомци на едновременните колонисти приеха новите си сънародници без недоверие, тъй като знаеха добре, че предаването на властта ще ги превърне от поданици на монарх в равноправни граждани на република, управлявана от закона. Новите владетели изпълняваха службата си много скромно, без да злоупотребяват с предоставената им власт. Обаче при такова неочаквано смесване на хора, родени и възпитани в свобода, с угодливи креатури на абсолютната монархия, на протестанти с католици, на предприемчиви хора с белезници трябваше да мине известно време, докато несходните елементи на обществото се слоят. Както винаги за постигането на тази желана цел трябваше да спомогне благотворното влияние на жената. Непреодолимата сила на всемогъщата любов събаряше преградите, издигнати от предразсъдъка и религията, и скоро брачни съюзи почнаха да заякчават наложената от обстоятелствата политическа

връзка между две националности, тъй различни по нрави, възпитание и възгледи.

Сред новите господари на този край Мидълтън беше един от първите, които бяха завладени от чара на луизианка. В непосредствено съседство с мястото, където беше назначен, живееше главата на едно от ония стари колониални семейства, които от незапомнени времена вегетираха сред покая, безделието и богатството на испанските провинции. Той бе служил някога като офицер на испанската корона, но се бе принудил да напусне Флорида и да се прехвърли при французите в съседната провинция, тъй като бе получил в наследство богато имение. Името на дон Аугустин де Сертавальос беше известно на малцина извън пределите на малкото градче, където се бе настанил, но той намираще тайна утеха да показва на единствената си дъщеря това име в големите плесенявали свитъци със стари документи, където то беше вписано редом с имената на благородници и герои на Стара и Нова Испания. Този факт, толкова важен за него и незначителен за всеки друг, беше главната причина за самотата му: докато съседите му, живи и общителни гали, с готовност отваряха вратите си за гости, той предпочиташе да стои настрана, видимо доволен от компанията на дъщеря си — момиче, едва навлязло от детството в женската зрелост.

Младата Инес обаче не беше толкова равнодушна. И когато слушаше военната музика на гарнизона, която се разливаше из вечерния въздух, и когато гледаше странното знаме, развято над хълмовете, които се издигаха недалеч от обширното имение на баща ѝ, у нея се пробуждаше един от ония тайни пориви, които се смятат за отличителни качества на нейния пол — любопитството. Все пак вродената свенливост и онази затвореност и особена инертност, която придава своеобразно очарование на жените в тропическите провинции на Испания, я държеше в наглед нерушими окови и ако не се бе случило Мидълтън да направи някаква лична услуга на баща ѝ, по всяка вероятност младите дълго още нямаше да се познават и девойката, която вече навлизаше в оная възраст, когато младостта и красотата си искат своето, щеше да отдаде сърцето си на друг.

Но Провидението или, ако щете, съдбата (да употребим тази не толкова тържествена, но по-класическа дума) беше отредила другояче. Надменният и недостъпен дон Аугустин твърде строго се придържаше към етикецията на обществото, с принадлежността си към което се

гордееше, тъй че не можеше да забрави задълженията си на джентълмен. От признателност към отзивчивостта на Мидълтън той отвори вратите си за офицерите от гарнизона и си позволи да установи с тях сдържани, но учтиви отношения. Тази сдържаност постепенно отстъпи пред любезността и чистосърдечието на младия, умен капитан и скоро богатият плантатор започна да се радва не по-малко от дъщеря си всеки път, когато познатото чукане по вратата известяваше за желания гост — коменданта на форта.

Излишно е да говорим надълго и нашироко за впечатлението, което прелестите на Инес направиха на офицера, или да удължаваме разказа с подробно описание как неговите изискани обноски, мъжествена красота, начетеност и неотстъпно внимание действаха все по-силно на чувствителната душа на романтичната и пламенна шестнайсетгодишна самотница. За нашите цели е достатъчно да кажем, че те се обикнаха, че младежът не закъсна да разкрие чувствата си, че без особени усилия успя да превъзмогне колебанията на момичето, а доста трудно — възраженията на бащата, и че не бе изтекла и половин година, откакто Луизиана мина във владение на Съединените щати, и офицерът от американската армия стана годеник на най-богатата наследница по бреговете на Мисисипи.

Макар че читателят, предполагаме, знае как стават обикновено тия неща, не бива да се мисли, че Мидълтън удържа лесно победа над предубежденията както на бащата, така и на дъщерята. В очите и на двамата разликата в изповеданията представляваше сериозна, почти непреодолима пречка. Влюбеният младеж търпеливо устоя на отчаяния натиск на отец Игнасио, комуто бе възложена задачата да го обърне в католичеството. Усилията на достойния свещеник бяха методични, упорити и безуспешни. Десетина пъти (и точно в тия минути през стаята, в която ставаше разговорът им, като вълшебно видение прелиташе ефирната фигура на Инес) добрият отец си въобрази, че ей сега ще възтържествува над лъжливата вяра, ала всичките му надежди се разбиваха в неочакваната съпротива на обекта на благочестивите му старания. Докато настъплението срещу вярата му се водеше отдалеч и не особено енергично, Мидълтън, неопитен в полемичното изкуство, приемаше това безропотно и търпеливо като мъченик, но щом благочестивият отец в грижата си за бъдещото му блаженство се опита да закрепи изходната си позиция, викайки на помощ доводи,

взети от арсенала на собствената си религия, младият човек като добър войник тутакси се хвърляше в стремителна контраатака. Вярно, той влизаше в бой, въоръжен само със здрав разум и известно познаване на обичаите на своята страна, толкова различни от тия на неговия противник, но дори с това просто оръжие неизменно отблъскваше атаката на свещеника, както юнак с тояга в ръка надвива изкусен фехтовчик, чиито изтънчени трикове се оказват безсилни пред грубите и необорими аргументи на дървото, което пуква главата му и изкривява шпагата му.

Спорът още не бе завършил, когато на помощ на офицера дойде цяло нашествие от протестанти. Почтеният свещеник се оглеждаше с тревога и виждаше безпътни нечестивци, които мислеха само за земни блага, и хора, твърди и смирени във вярата си. Заразата на примера, от една страна, и по-свободното общуване, от друга, бяха започнали да въздействат и на паството му, особено на ония, които смяташе за достатъчно привързани към духовното начало, за да не се отклонят никога от неговия път. Дошло бе време да премине от настъпление към отбрана и да подготви привържениците си за съпротива срещу безпътното влияние, което заплашваше да събори като неудържим поток устоите на вярата им. Като разумен пълководец, разбрал, че е заел твърде обширна за силите си територия, той почна да се отдръпва от предните си позиции. Свещените реликви бяха скрити от нечестиви погледи; внушаваше на енориашите си да не говорят за чудеса пред иноверни, които не само отричаха самата възможност от такива чудеса, но и дръзваха нагло да поставят под съмнение тяхната достоверност; и дори налагаше забрана на Библията под необоримия предлог, че може да ѝ дадат лъжливо тълкуване.

Междувременно дойде моментът да даде отчет на дон Аугустин за въздействието на увещанията и молитвите си върху еретичната душа на младия офицер. Никой не обича да признава слабостта си, особено когато обстоятелствата изискват крайно напрегане на силите. И ето че, като се оправдаваше пред себе си с чистотата на подбудите си, достойният свещеник прибягна към благочестива измама и обяви, че макар Мидълтън още да не е променил начина си на мислене, все пак има всички основания да се вярва, че необоримите доводи са оставили в ума му дълбоки бразди, в които лесно може да покълне

благословеното семе на вярата, особено ако му се даде щастливата възможност да общува с католици.

Сега и самият дон Аугустин бе обзет от плама на покръстител. И дори нежната и кротка Инес замечта за божествената чест да стане смирено оръдие за приобщаването на възлюбения ѝ към лоното на истинската вяра. Предложението на Мидълтън бе най-последно прието и докато бащата чакаше с нетърпение деня на сватбата, виждайки в нея залог за собствения си успех, дъщерята мислеше за нея с вълнение, в което благочестивата ѝ ревност на истинска католичка се преплиташе с по-нежните помисли на млада годеница.

Сутринта на сватбата слънцето се издигна на такова ясно и безоблачно небе, че Инес взе това като предзнаменование за бъдещо щастие. Отец Игнасио извърши брачния обред в параклисчето към имението на дон Аугустин и дълго преди слънцето да бе започнало да клони към залез, Мидълтън притисна към гърдите си поруменялата от свенливост млада креолка като своя законна жена, която никой нямаше право да му отнеме. По взаимно съгласие между двете страни сватбеният ден бе прекаран в уединение, посветен единствено на най-хубави и чисти чувства, далеч от шумното и бездушно веселие на едно показно пиршество.

След като се бе отбил по служебно задължение в лагера, Мидълтън се прибираше през имението на дон Аугустин по оня час, когато слънчевата светлина започва да прелива във вечерния здрач. Изведнъж през листата на една уединена беседка в градината му се мярна рокля, подобна на тая, в която Инес се бе явила с него пред олтара. Той се приближи внимателно до това място, защото, макар и да смяташе, че е получил от жена си право да вниква в личния ѝ живот, все пак това изискваше от него особена деликатност, но като чу нежния ѝ глас, мълвящ молитви, в които тя го споменаваше с най-мили думи, той отхвърли всякакви колебания и застана така, че да може да слуша, без да го е страх, че ще го забележат. Мъжът естествено не може да не се радва, когато жена му разкрива по този начин неопетнената си душа и когато вижда, че собственият му образ стои там на висок пиедестал, озарен от най-чисти помисли и светли надежди. Това беше тъй ласкателно за самолюбието му, че той не я упрекна за непосредствената цел на молитвата ѝ. А тя се молеше да я направи Господ смирено оръдие на своята воля, за да приобщи съпруга

си към стадото на правоверните и молеше за прошка, ако от самонадеяност или равнодушие към наставленията на църквата бе надценила силата на влиянието си и в опасното си заблуждение сама бе обрекла душата си на гибел, омъжвайки се за еретик. Набожният плам беше примесен с такъв страстен изблик на земно чувство, жената така се преливаше с ангела, че дори да го бе нарекла езичник, Мидълтън щеше да ѝ прости само заради искреността и нежността, с които се молеше за него.

Младият човек почака невястата му да се изправи и се приближи до нея, като че ли не знаеше какво бе правила тук.

— Късно става, моя Инес — рече той, — и дон Аугустин може да те гълчи, че не пазиш здравето си, като стоиш на открито в такъв час. А какво да правя аз, който съм поел от него цялата отговорност за теб и те обичам двойно по-силно?

— Бъди като него във всяко отношение — отвърна тя и вдигайки към мъжа си пълни със сълзи очи, повтори натъртено: — Във всяко отношение! Взemi пример от моя баща, и нищо повече не бих желала от теб.

— Не се съмнявам, че ако мога да стана като достойния и почтен дон Аугустин, нищо повече не би могла да желаш от мен. Но ти трябва да бъдеш снизходителна към слабостите и навиците на войника. А сега да отидем при добрия ти баща.

— Не още — каза младата му жена, като отстрани нежно ръката му, с която бе обвинил кръшния ѝ стан, за да я поведе към къщи. — Трябва да изпълня още един дълг, преди да почна да се подчинявам безпрекословно на заповедите ти, войнико мой. Дадох едно обещание на добрата Инесела, моята вярна дойка, която, както си чувал, дълго време ми служеше за майка... Обещах ѝ да я навестя по тоя час. Тя смята, че повече и не би могла да желае от възпитаницата, си, а аз не искам да я разочаровам. Затова ти върви при дон Аугустин, а аз ще дойда само след един час.

— Но не забравяй: само един час и нито минута повече!

— Само един час — повтори Инес, като му изпрати въздушна целувка и се изчерви, засрамена от смелостта си, после изскочи от беседката и капитанът я видя да тича към къщичката на дойката, където в следния миг изчезна.

Мидълтън тръгна бавно и замислено към къщата, като често поглеждаше в посоката, където бе видял за последен път жена си, сякаш се надяваше да съзре отново във вечерния полумрак изящната ѝ фигура, понесена на криле из простора. Дон Аугустин го посрещна радушно и дълги минути младият човек си отвлечаше ума да излага пред своя тъст плановете си за бъдещето. Старият сдържан испанец слушаше възторжения му, но верен разказ за благоденствието и напредъка на Щатите, които му бяха съвсем непознати, макар че половината си живот бе прекарал в съседство с тях, отчасти с учудване, отчасти с оная недоверчивост, с която човек слуша преувеличеното описание на един пристрастен разказвач.

По този начин часът, определен от Инес, изтече много по-бързо, отколкото бе очаквал мъжът ѝ. Накрай той започна да поглежда към часовника, а после — да брои минутите, които течаха, а Инес още я нямаше. Когато голямата стрелка измина още половин кръг по циферблата, Мидълтън стана и обяви намерението си да отиде да доведе закъснялата. Беше вече съвсем тъмно, а небето — покрито с облаци, които по тия места безпогрешно предвещаваха буря. Подтикван от зло-кобния вид на небесата не по-малко, отколкото от тайната си тревога, той забърза с широка крачка към къщичката на Инесела. Двайсет пъти се спира, тъй като все му се струваше, че вижда крехката фигура на Инес да пристъпва леко и чевръсто към къщата на баща ѝ, и двайсет пъти трябваше да продължи разочарован пътя си. Той стигна до къщичката, почука, отвори вратата, влезе и вече стоеше пред престарялата дойка, а още не виждаше тая, която търсеше. Инес вече си била тръгнала към къщи! Мислейки, че са се разминали в тъмното, Мидълтън пое обратно по същия път, но срещна ново разочарование: Инес не се бе вестявала в бащината си къща. Без да каже никому за намерението си, младоженецът се запъти с разтуптяно сърце към малката усамотена беседка, където бе чул как неговата невеста се молеше за щастието му и за обръщането му в истинската вяра. Тук пак го чакаше разочарование. След това всичко заплува в мъчителната неяснота на съмненията и догадките.

Дълги часове Мидълтън, вътрешно неуверен в подбудите на жена си, я търси сам, като се пазеше да не събуди подозрения. Но когато се пукна зората, а тя все не се връщаше при баща си и съпруга си, той забрави всякаква сдържаност и съобщи за нейното необяснимо

изчезване. Сега вече разпитваха за изчезналата Инес направо и открито, но и този път без успех. Никой не я бе виждал и не бе чувал за нея от момента, когато бе излязла от къщичката на дойката.

Минаваше ден след ден, а незабавно започнатото търсене не носеше нищо ново и накрая повечето роднини и приятели загубиха всякаква надежда да я намерят.

Такова необикновено събитие естествено не се забравя бързо. То породя всевъзможни слухове, безброй клюки и немалко невероятни измислици. Нахълталите в страната нови заселници — тоест ония, на които все още им оставаше време сред многото грижи да мислят и за чужди тревоги — в болшинството си стигнаха до простото и ясно заключение, че изчезналата младоженка направо се е самоубила. Отец Игнасио се измъчваше от съмнения и тайни угризения на съвестта, но като разумен пастир той се постара да използва печалното събитие в своя изгода в предстоящата битка за вярата. Като обърна батареята си, той взе да нашепва ту на един, ту на друг от най-верните си енориаши, че се бил излъгал в Мидълтън, чиято душа била, както се убедил сега, окончателно затънала в подвижните пясъци на ереста. Свещеникът пак започна да показва светите си реликви и дори го чува да зачеква отново щекотливата и почти забравена тема, че и в наше време са възможни чудеса. Вследствие на тези прояви на преподобния отец между вярващите се пръсна слух, който накрая се превърна в местно поверие, че Инес се била възнесла жива на небето.

Дон Аугустин преживяваше всичко като истински баща, но скръбта му скоро угасна, както става е чувствата на всеки креол. Подобно на своя духовен наставник, той почна да мисли, че са сбъркали, като са поверили на еретик такава чиста, млада, прекрасна и най-вече благочестива душа; и беше готов да повярва, че нещастieto, което го бе сполетяло на стари години, е наказание за неговото самолюбие и недостатъчна вяроност към вековните обичаи. Наистина, когато до ушите му стигна разпространяваната сред миряните мълва, той намери временно утешение в това вярване ала природата надделя и в ума на стария човек се промъкна кощунствената мисъл, че все пак дъщеря му твърде раничко се е пренесла в небесните селения.

Но Мидълтън, възлюбеният, съпругът, младоженецът — Мидълтън бе почти смазан от тежестта на неочаквания и страшен удар. Сам възпитан в по-проста и рационална вяра, която не се опитва да

крие нищо от вярващите, той се опасяваше за съдбата на Инес само дотолкова, доколкото, познаваше суеверното отношение на девойката към неговата църква. Но е излишно да се спираме на душевните терзания, на всевъзможните предположения, надежди и разочарования, които му бе писано да преживее през първите няколко седмици от нещастieto си. Ревността, подозренията за подбудите на Инес и тайната неугасваща надежда, че въпреки всичко ще я намери, не му позволяваха нито да търси по-усърдно, нито да се откаже окончателно от усилията си. Но с течение на времето все по-невероятна ставаше гнетящата догадка, че Инес го е напуснала умишлено, макар и може би само временно, и той постепенно клонеше към още по-мъчителното убеждение, че е умряла, когато изведнъж една нова странна случка съживи надеждата му.

Младият командир бавно и тъжно се прибираше от вечерна проверка в жилището си, което се намирало недалеч от лагера, на същия висок хълм, когато разсеяният му поглед се спря на една човешка фигура, която според военния правилник нямаше право да бъде тук в такъв късен час. Непознатият беше окъсан и цялата му външност и лицето му говореха за крайна немотия и най-порочни навици. Мъката бе смекчила офицерското високомерие на Мидълтън и когато пътем заговори на нарушителя, който се бе свил плахо, в гласа му звучеше снизходителност, дори доброта:

— Ако те завари тук патрулът, приятелю, ще пренощуваш в ареста... Ето ти един долар, върви да си намериш по-хубаво място за преспиване и нещо за вечеря!

— Аз гълтам храната си, капитане, без да я дъвча — отвърна скитникът и улови жадно сребърната монета с алчността на изпечен негодник. — Ако ми подхвърлиш двацет такива „мексиканци“, ще ти продам една тайна.

— Хайде, махай се — каза офицерът, придавайки си отново строг вид. — Махай се, докато не съм заповядал на стражата да те хване.

— Добре де, ще се махна... само че ако си отида, капитане, ще отнеса със себе си това, което зная, и ще си останеш вдовец до последния си дъх.

— Какво искаш да кажеш, човече! — възкликна Мидълтън и се обърна рязко към окаяника, който вече си бе тръгнал, като едва

влачеше болните си крака.

— Искам да кажа, че възнамерявам да купя с тоя долар испанска ракия, а после да се върна и да ти продам тайната си за цената на цяла бъчва.

— Ако имаш да казваш нещо, кажи го още сега — продължи Мидълтън, който от нетърпение едва не издаваше чувствата си.

— Зажаднял съм, капитане, а не мога да говоря изискано, когато гърлото ми е пресъхнало. Колко ще ми дадеш, за да узнаеш това, което мога да ти разкажа? Трябва да ми предложиш нещо тлъстичко, както се полага между джентълмени.

— Струва ми се, че най-добре ще бъде да заповядам на барабанчика да те надумка както трябва, любезни. За какво се отнася прехвалената ти тайна!

— За брака... има жена — няма жена; хубаво лице, богата невеста. Сега ясно ли ти е, капитане?

— Ако знаеш нещо за жена ми, говори веднага; няма защо да се боиш за наградата.

— Ах, капитане, колко сделки съм сключвал навремето! Случвало се е да ми плащат в брой, а понякога само с обещания, а с голи обещания, право да ти кажа, стомах не се пълни.

— Кажи колко искаш.

— Двайсет... не, дявол да го вземе, то струва трийсет долара и нито цент по-малко!

— Тогава ето ти парите. Ала запомни: ако не ми кажеш нещо, което да заслужава да се знае, имам достатъчно власт да си ги взема обратно и отгоре на това да те накажа за наглостта ти.

Човекът огледа внимателно получените банкноти, после ги пхна в джоба си, очевидно убеден, че са истински.

— Обичам северняшките банкноти — каза той невъзмутимо. — И те като мен държат на репутацията си. Не бой се, капитане, аз съм честен човек и няма да те излъжа: ще кажа само това, което зная, и всичко до последната думица ще бъде вярно.

— Тогава говори по-скоро, че може да се разкая и да наредя да ти вземат всичко, което получи от мен: и банкнотите, и сребърната монета.

— Толкова ли си заритал за тях! — възкликна безделникът и вдигна ръка в престолен ужас пред такава страшна заплаха. —

Слушай, капитане, ти трябва да знаеш, че джентълмените не се прехранват по един и същ начин: едни пазят каквото си имат, други вземат каквото могат.

— Значи, си крадец?

— Презирам тази дума. Аз съм се занимавал с лов на хора. Знаеш ли какво значи това? Тълкуват го различно. Някои мислят, че къдравокосите са много нещастни, понеже работят в знойни плантации под палещо слънце... и всякакви там неудобства. Виж какво, капитане, навремето аз като добросъвестен човек се занимавах с благотворителна дейност, като внасях разнообразие в живота на чернокожите — поне чрез смяна на местожителството. Разбираш ли ме?

— Значи, казано на ясен език, си отвличал негри?

— Да, достойни капитане. Ала сега понамалих работата си, като търговец, който прекратява продажбата на тютюн на едро и си отваря будка за цигари. Едно време съм бил и войник. Можеш ли да ми кажеш кое се смята за главното в нашия занаят?

— Не зная — отговори Мидълтън, комуто бе започнало да омръзва дърдоренето на тоя тип. — Смелостта ли?

— Не, краката! Краката, за да влезеш в бой, и краката, за да офейкаш. Тук именно, както виждаш, двата ми занаята си приличат. Сега краката ми не ги бива много, а без крака ще губиш, ако се занимаваш с отвличания. Ала има още много хора с по-здрави крака от моите.

— Значи, е отвличена! — простена потресеният съпруг.

— И сега пътува с тях. Така съм сигурен в това, както че ти стоиш тук пред мен.

— Какво основание имаш да твърдиш това ужасно нещо, негоднико?

— Долу ръцете..., долу ръцете! Да не мислиш, че езикът ми ще върши работата си по-добре, ако гърлото ми е стиснато? Имай търпение и ще узнаеш всичко. Но ако още веднъж се опиташ да постъпиш с мен тъй неучтиво, ще бъда принуден да повикам на помощ адвокати.

— Говори! Но ако не ми кажеш цялата истина или ме излъжеш в нещо, незабавно ще се разправя с теб!

— Да не си толкова глупав да вярваш на нехранимайко като мен, ако нямам с какво да докажа думите си? Не, капитане, ти си умен човек, затова ще ти кажа какво зная и какво мисля, а ще оставя на теб да прецениш, докато прескоча да се почерпя за твоята щедрост. Познавам един човек на име Ейбирам Уайт... Мисля, че този мерзавец си е лепнал такова презиме, за да покаже антипатията си към черната раса!^[65] Та този човек, доколкото ми е добре известно, от години се занимава редовно с превозване на отвлечени роби от щат на щат. Едно време имах вземане-даване с него — голям мошеник беше! У него имаше толкова чест, колкото мръвки в стомаха ми. Видях го тук, в тоя град, точно в деня на сватбата ви. Беше с мъжа на сестра си и се представяше за преселник, който се готви за път към нови земи. Хубава компания за всякаква работа — седем сина, всеки от тях на ръст колкото твоят сержант с шапката отгоре. Та щом чух, че жена ти е изчезнала, веднага се сетих: Ейбирам я е пипнал.

— Нима знаеш... възможно ли е това? Какво основание имаш да мислиш такова невероятно нещо?

— Достатъчно солидно основание: аз познавам Ейбирам Уайт. А сега няма ли да прибавиш още нещичко, за да не ми пресъхне гърлото?

— Хайде, тръгвай, тръгвай! И без това си пиан, нещастнико, та не съзнаваш какво говориш. Измитай се, докато не съм повикал барабанчика.

— Опитът е добър водач! — викна скитникът подир отдалечаващия се Мидълтън, после се подсмихна самодоволно и свърна към военната лавка.

Сто пъти през тая нощ Мидълтън си рече, че сведенията на този лентяй все пак заслужават внимание, и също толкова пъти отхвърли тази мисъл като нещо нелепо и фантастично, което е по-добре да си избие от главата. Така прекара една неспокойна и почти безсънна нощ, а рано сутринта го събуди ординарецът, който бе дошъл с донесение, че на плаца, недалеч от квартирата на Мидълтън, бил намерен мъртвец. Капитанът се облече набързо, отиде на мястото и видя същия човек, с когото бе разговарял вечерта. Той лежеше проснат на земята, така както го бяха намерили.

Нещастникът бе станал жертва на невъздържанието си. За този печален факт убедително говореха изпъкналите му очи, подпухналото лице и непоносимият мирис на вино, който лъхаше от трупа.

Младежът се разпореди да отнесат тялото и погнусен от тази ужасна гледка, се канеше да си тръгне, когато изведнъж му направи впечатление положението на дясната ръка на мъртвеца. Като се вгледа по-добре, той откри, че показалецът е протегнат, сякаш бе записвал нещо на пясъка, на който едва забележимо, но все пак достатъчно четливо бе надраскана следната недовършена фраза: „Капитане, точно така е, уверявам те като джентъл...“ Очевидно бе умрял или бе потънал в сън, предвестник на смъртта, преди да довърши последната дума.

Мидълтън не каза никому за това откритие, а повтори разпорежданията си и си тръгна. Като си спомни настойчивостта на покойника и прецени всички други обстоятелства, той реши да направи тайно някои справки. Установи, че в деня на сватбата му през града действително бе минало някакво семейство, което отговаряше на даденото му описание. Успя да научи, че са продължили на известно разстояние по брега на Мисисипи, след което се придвижили по самата река до мястото, където в нея се влива Мисури. Тук бяха изчезнали, както изчезват и стотици други, които се устремяват към вътрешността да търсят скритите там богатства.

Въоръжен с тези сведения, Мидълтън събра малък отред от най-верните си хора, сбогува се с дон Аугустин, без да сподели с него нито надеждите, нито страховете си, и когато стигна посоченото място, навлезе в дивите пуцинаци и започна търсенето. Всъщност не беше трудно да се проследи такъв керван, ала по-нататък разбра, че Ишмаел се е насочил далеч извън заселените области. Това обстоятелство само по себе си потвърди подозренията на Мидълтън и засили надеждата му, че накрая ще успее.

Когато нямаше вече кого да срещне и да разпитва, разтревоженият съпруг продължи преследването на бегълците, водейки се по обичайните следи. Това също не беше трудна задача, докато стигна „вълнистите прерии“, където твърдата почва не запазваше никакви отпечатъци. И тук съвсем се обърка. Накрая се видя принуден да раздели отряда си, за да могат повече очи да търсят загубената диря, и определи място, където да се срещнат след това в един уречен ден. Цяла седмица бе скитал сам, когато случайността го събра с трапера и пчеларя. Читателят вече знае отчасти как стана тяхната среща и лесно може да си представи обясненията, които

последваха разказа на Мидълтън и както видяхме, доведоха до намирането на невястата му.

---

[65] Уайт (White) на английски значи „бял“. — Б. пр. ↑

ГЛАВА XVI

*...Бягството е, значи,
установено. Да не губим време!
Конете си седлайте бързо!...*
Шекспир — „Двамата веронци“

Неусетно мина цял час в припрени и твърде несвързани въпроси и отговори, когато най-после Мидълтън, който наблюдаваше намереното си съкровище с възторг и тревога, както скъперник гледа имането си, завърши заплетения разказ за собствените си прекеждия, като запитва:

— А ти, моя Инес... как се отнасяха тук с тебе?

— Ако не се смята голямата неправда, която ми сториха, като ме разделиха насилствено от моите приятели, похитителите ми се грижеха за мен според силите си. Струва ми се, че човекът, който несъмнено е глава на това семейство, съвсем отскоро е тръгнал по пътя на злодейството. В мое присъствие той се скара страшно с негодника, който ме отвлече, а после сключили нечестна сделка помежду си, принудиха ме да се присъединя към нея под клетва и сами се заклеха... Ах, Мидълтън, боя се, че еретиците не държат на обетите си като нас, откърмените в лоното на истинската църква!

— В случая религията не е от значение: за тези негодници няма нищо свято! А те нарушиха ли клетвата си?

— Не, не я нарушиха... Но нима не е кощунство да призоваваш добрия Бог за свидетел, когато сключваш такъв престъпен договор?

— В това отношение, Инес, ние, протестантите, сме единомдушни и с най-целомъдрения римски кардинал. Но как съблюдаваха клетвата си и какво представляваше тя всъщност?

— Задължиха се да не ме закачат и да не ми натрапват гнусното си присъствие, ако обещава, че няма да се опитвам да бягам и че няма дори да се показвам до известно време, определено от самите тях.

— Докога? — запита нетърпеливо Мидълтън, който много добре познаваше религиозните предразсъдъци на жена си. — Докога?

— Това време вече мина. Заклех се в светицата, чието име нося, и останах вярна на клетвата си до момента, когато човекът, когото наричат Ишмаел, наруши условията, като си послужи с насилие. Тогава се показах на скалата, защото и без това срокът бе изтекъл. Впрочем мисля, че и отец Игнасио щеше да ме освободи от обета, след като и моите похитители бяха престъпили думата си.

— Ако не беше те освободил — процеди през зъби младият човек, — аз щях да го освободя завинаги от духовната му опека над твоята съвест!

— Ти ли, Мидълтън? — възкликна жена му и се взря в почервенялото му лице, но и по нейните нежни бузи се разля лека руменина. — Ти можеш да *приемаш* обетите ми, ала нямаш никаква власт да ме *освобождаваш* от тях!

— Нямам, нямам, разбира се. Ти си права, Инес. Не разбирам много от тия тънкости на съвестта, пък и не съм свещеник. Все пак кажи ми, какво караше тия злодеи да водят такава опасна игра... да се погаврят така с щастието ми?

— Известно ти е колко малко познавам живота и че не съм способна да разбирам подбудите на хора, толкова различни от всички други, които съм срещала по-рано. Но няма жаждата за пари не подтиква хората и към още по-големи злодеяния? Навярно те са мислили, че един престарял и заможен баща с радост ще им плати богат откуп за детето си, а може би — добави тя, като погледна крадешком през сълзи Мидълтън, който я слушаше внимателно — до известна степен са разчитали и на горещите чувства на младия съпруг.

— Можеха да изцедят капка по капка всичката кръв от сърцето ми!

— Да — продължи свенливата му млада жена, като мигновено отдръпна погледа, който се бе осмелила да му отправи скришом, и побърза да подхване отново нишката на разговора, сякаш да го накара да забрави волността, която си бе позволила, — казвали са ми, че някои мъже били толкова подли, че давали лъжлива клетва пред олтара, само и само да си присвоят златото на неопитните и доверчиви момичета, а щом жаждата за пари тласка някои към такава низост,

нищо чудно, ако истински престъпник извърши за пари не дотам подло злодейство.

— Може и така да е. А сега, Инес, макар че съм вече при теб и ще те пазя е цената на живота си и при все че завладяхме тази скала, предстоят ни още много трудности и може би опасности. Способна ли си да събереш цялата си смелост, за да посрещнеш изпитанията и да докажеш, моя Инес, че си жена на воин?

— Готова съм да тръгна още тая минута. Писмото, което ми изпрати чрез доктора, ми вдъхна надежда, че всичко ще завърши благополучно, и съм приготвила всичко за бягство веднага щом кажеш.

— Тогава да се махаме отгук и да отидем при нашите приятели.

— Приятели! — прекъсна го Инес, като търсеше с очи в палатката стройната фигура на Елен. — Аз също имам приятелка, която не бива да забравяме, защото се съгласи да остане до края на живота си с нас. Но не я виждам!

Мидълтън я поведе нежно навън и отговори с усмивка:

— И тя като мен може би говори насаме с човека, когото обича.

Но младият офицер беше несправедлив към Елен Уейд, която бе напуснала палатката по съвсем друга причина. Чувствителната и умна девойка веднага съобрази, че присъствието ѝ на гореописаната среща ще бъде излишно, и се отдръпна с оная интуитивна тактичност, която, изглежда, е по-присъща на нежния пол. Сега тя седеше на една скална издатина, така плътно загърната, че лицето ѝ не се виждаше. Престоя тук близо час, без никой да се приближи да я заговори, а и доколкото можа да установи с бързия си и зорък поглед, никой като че ли не я забелязваше. В това отношение обаче наблюдателната Елен се лъжеше.

Когато Пол Ховър се почувства господар на Ишмаеловата крепост, най-напред нададе победен вик по особен и забавен начин, твърде характерен за жителите на западната граница: потупа се с длани по хълбоците, като петел, който е победил в бой и размахва крилата си, и изкукурига силно, имитирайки тържествуващия възглас на тая птица — опасно предизвикателство за яките синове на скватера, ако можеха да го чуят.

— Славна битка беше — провикна се той, — и костите на всички са здрави! Е, стари траперю, ти си карал навремето военна служба — сигурно си виждал как се завземат фортове и щурмуват батареи?

— То се знае, виждал съм! — отвърна старецът, който все още стоеше на поста си в подножието на скалата и тъй малко се вълнуваше от това, на което току-що беше станал свидетел, че отвърна на усмивката на Пол с добродушна снизходителност и странния си беззвучен смях. — Всички се държахте, както подобава на мъже!

— А сега ми кажи, нали според правилото след всяка кървава битка се полага да се прави проверка на живите и да се погребват убитите?

— Някои го правят, други — не. Когато сър Уилям гонеше немца Дискау из теснините оттатък хори...

— Твоят сър Уилям е бил търтей в сравнение със сър Пол и си е нямал понятие от военен устав. Тъй че да почнем проверката... Знаеш ли, старче, така се заплеснах по гонитба на пчели, биволски гърбове и разни други работи, че забравих да те попитам как се казваш, защото искам да начена от моя ариергард, тъй като зная, че човекът в авангарда ми е много зает и едва ли ще може да отговори.

— Ех, момче, на времето имах толкова имена, колкото са народите, сред които съм живял. Делауерите ме наричаха заради острия ми поглед Ястребово око. Преселниците в планините Отсега пък ме бяха кръстили другояче — по гамашите ми и много други имена съм носил през дългия си живот, ала когато дойде време да се явим всички пред Господа, няма да е толкова важно какви прозвища са имали смъртните на тоя свят! Аз смирено се надявам, че ще мога да отвърна гръмко и смело на всяко име, с което ме повикат.

Пол почти не го слушаше, а и половината от отговора не стигна до него поради голямото разстояние помежду им, но продължавайки шеговитата си игра, той извика строго естественика. Доктор Бациус не бе сметнал за необходимо да се изкачи по-високо от удобната ниша, която благодарение на случайността се бе образувала тъй своевременно, за да го подслони, и сега почиваше там след дълъг труд, изпълнен с приятното чувство, че е в безопасност, и с безмерна радост, че се е сдобил с такова ботаническо съкровище.

— Качи се, качи се тук, уважаеми ловецо на мушици, да видим какво ще правим с Ишмаел Скитника! Ела да погледнеш смело в лицето на природата, стига си се завирал в треволяка и буренака на прерията, сякаш пуяк гони скакалци.

Но като съзря Елен Уейд, веселият и безгрижен пчелар, шумен и бърлив дотогава, моментално си затвори устата и онемя. Когато девойката, както разказахме вече, седна тъжно на скалната издатина, Пол се престори, че е зает да оглежда внимателно покъщнината на скватера. Той ровеше безцеремонно в сандъците на Естър, разхвърляше по земята скромните премени на дъщерите ѝ без всякакво уважение към доброто качество и елегантността, подмяташе тенджерите и котлетата ѝ тъй небрежно, сякаш бяха от дърво, а не от чугун. Но вършеше всичко това явно без определена цел. Не отделяше нищо за себе си и очевидно дори не забелязваше какви бяха вещите, които похабяваше тъй безогледно. Като прерови всяка колиба, огледа още веднъж мястото, където бе събрал децата, завързвайки ги здраво с въжета, и подритна като топка на петдесет стъпки във въздуха едно от ведрата на Естър, просто ей така, напук, той се върна към края на скалата, пъкна ръце в украшения си с маниста пояс и почна да си подсвирква „Кентъкийските ловци“ с такова усърдие, като че ли му плащаха на час да развлича слушателите си с музика. Така продължи до момента, когато Мидълтън, както разказахме, изведе Инес от шатрата и накара всички да се опомнят. Той повика Пол при себе си, като прекъсна музикалните му занимания, откъсна доктора от изучаването на растението и като признат ръководител се разпореди да се приготвят незабавно за път.

В бързането и суматохата които настъпват неизбежно след такава заповед, почти не остана време за оплаквания и размишления. Тъй като тия смелчаци бяха предварително подготвени за победа, всеки се залови сега с такава работа, която най-подхождаше на силите и положението му. Траперът вече бе успял да сложи ръка на търпеливия Азинус, който пасеше кротко недалеч от скалата, и сега наместваше на гърба му сложното съоръжение, което доктор Базиус гордо наричаше „седло — собствено изобретение“. Сам естественикът се залови с папките, хербариите и колекциите си от насекоми, които мъкнеше бързо от лагера на скватера и пъкнаше в джобовете на гореспоменатото остроумно съоръжение, ала щом обърнеше гръб, траперът тутакси ги изхвърляше оттам. Пол пренасяше сръчно до подножието на скалата разните леки вещи, които Инес и Елен бяха приготвили за бягството, а Мидълтън, след като със заплахи и обещания накара завързаните деца да не мърдат от мястото си, помогна на жените да слязат. Оставаше им

малко време, а имаше опасност Ишмаел да се върне всеки момент, затова всички тези приготовления ставаха много старателно и бързо.

Траперът подбра такива неща, които според него бяха нужни на по-слабите и по-деликатни членове на отряда, и ги напъха в същите ония джобове на седлото, от които тъй безцеремонно бе изхвърлил съкровищата на неподозиращия естественик, а после се отдръпна, за да може Мидълтън да настани Инес на една от седалките, които бе прикрепил на гърба на добичето за нея и за спътницата ѝ.

— Побързай, чедо — рече старецът, като даде знак на Елен да последва примера на Инес и с известно безпокойство поглеждаше назад към пустата степ. — Още малко и стопанинът ще се върне да прегледа имота си, а той не е човек, който би отстъпил безропотно собствеността си, по какъвто и начин да се е сдобил с нея!

— Вярно — викна Мидълтън, — загубихме много ценно време и трябва да бързаме.

— Да, да, аз също мисля така и сам щях да го кажа, капитане. Ала си спомних как дядо ти в дните на младостта и щастието си обичаше да гледа в лицето тая, която после взе за съпруга. Такава е природата, да, такава е природата и най-умно е човек да отстъпи пред естествените чувства, отколкото да се опитва да спира неумолимия им ход.

Елен се приближи до магарето, улови Инес за ръката и като се мъчеше да сподави вълнението, което я душеше, каза разпалено:

— Бог да ви благослови, добра госпожо! Надявам се, че ще ми простите и ще забравите злините, които ви причини моят чичо...

Засрамената и натъжена девойка, задавена от неудържими горестни сълзи, не можа да добави нито думичка.

— Как така! — извика Мидълтън. — Ти, Инес, струва ми се, каза, че тази прекрасна девойка ще ни последва и ще живее у нас до края на живота си или поне докато си намери по-подходящо жилище?

— Да, казах и се надявам, че ще стане така. Тя прояви към мен такова състрадание, такова приятелство, когато бях в беда, и винаги съм вярвала, че няма да ме напусне в по-щастливи дни.

— Не мога... не бива... — продължи Елен, превъзмогвайки минутната си слабост. — Така ми е било писано — да живея между тия хора, затова нямам право да ги напускам сега. Чичо ми, който и без това има лошо мнение за мен, ще си помисли, че съм на всичко отгоре

и предателка. Въпреки грубите си обноски той беше добър към мен, сирачето, макар и по своему — недодялано, и не мога в такъв момент да избягам тайно от него.

— Тя е толкова роднина на Ишмаел Скитника, колкото аз съм епископ! — обади се Пол и се покашля силно, сякаш да прочисти гърлото си. — Ако той дъртак се е отнасял добре с нея, като ѝ е давал един ден късче месо, а на другия ден — лъжичка качамак, нима Нел не му се е разплатила, като е учила дяволчетата му да четат Библията или е помагала на баба Естър да придаде приличен фасон на дрипите си? Кажете ми, че търтеят има жило, и ще ви повярвам повече, отколкото ако вземете да ме убеждавате, че това младо момиче е задължено на някой от Бушовата пасмина!

— Не е толкова важно задължена ли съм някому, или някой ми е задължен. Аз съм момиче без баща и без майка, кой ще се грижи за мен? Останали са ми само такива роднини, които са отхвърлени от всички честни хора. Не, не, вървете, госпожо, и Бог да ви благослови навеки! По-добре да остана тук, в пустинята, където никой няма да узнае позора ми.

— Ето на, стари траперю — взмути се Пол, — не можеш да разбереш накъде духа вятърът! Ти си видял много през живота си и знаеш кое как е. Затова помисли и ми кажи откровено: нима не е естествено роят да напусне кошера, когато младите пораснат? А щом и децата напускат родителите си, нима едно самотно сираче, което си няма никого на тоя свят...

— Ш-шт! — прекъсна го старецът. — Хектор е недоволен от нещо. Кажете си го направо, песчо: какво има, драги... какво си подушил?

Старата хрътка се бе изправила и душеше силния вятър, който отново метеше буйно прерията. При последните думи на господаря си тя заръмжа и се озъби, като че заплашваше някого с останките от зъбите си. Младото кученце, което си почиваше след сутрешната гонитба, също даде да се разбере, че е подушило нещо; след това двете кучета пак задрямаха, сякаш бяха направили всичко, което се изискваше от тях.

Траперът хвана магарето за юздите и като го подкара напред, завика:

— Стига приказки, нямаме време! Скватерът и синовете му са на една-две мили от това проклето място!

Мидълтън съвсем забрави Елен, мислейки само за опасността, която застрашаваше сега намерената му жена. И излишно е да се добавя, че доктор Бациус не чака повторна покана, за да почне отстъплението си.

Следвайки напътствията на стареца, те заобиколиха скалата и под прикритието ѝ продължиха пътя си през прерията колкото можеха по-бързо.

Пол Ховър обаче не мръдна от място, облегнат мрачно на пушката си. Елен, която бе закрила лицето си с длани, за да потули мъката си, го забеляза едва след около минута.

— Защо не бягаш? — възкликна девойката през сълзи, като видя, че не е самичка.

— Не ми е в навика да бягам.

— Чичо ми скоро ще бъде тук! А ти не можеш да разчиташ на пощада от него.

— И от племенницата му, нали? Е, нека дойде. Какво ще ми направи? Ще ме чукне по главата и толкова!

— Пол, Пол, ако ме обичаш, бягай!

— Сам?! Ако направя това, да ме...

— Ако ти е скъп животът, бягай!

— Не ми е по-скъп от теб.

— Пол!

— Елен!

Тя протегна ръце към него и избухна в нов, още по-бурен поток от сълзи. Пчеларят я прихвана здраво през кръста; и само след миг я повлече през равнината, бързайки да догони приятелите си.

ГЛАВА XVII

*Сами елате и като пред нова
горгона вкаменете се! Недейте
ме кара да говоря! Вий сами
идете там и го кажете сетне!...*
Шекспир — „Макбет“

Ручеят, който снабдяваше семейството на скватера с вода и напояваше дърветата и храстите, израсли в подножието на скалистия рид, извираше недалеч от него, от малка горичка канадски тополи, увити от пълзящи растения. Натам поведе траперът бегълците, защото само това място можеше да им осигури убежище в такъв труден час. Трябва да напомним, че съобразителността на стареца, превърната от дълъг опит с подобни случаи на внезапна опасност едва ли не в инстинкт, му бе подсказала, да избере именно тази посока, тъй като сега между тях и приближаващите ловци се издигаше хълмът. Възползвайки се от това обстоятелство, той успя да стигне навреме храстите. Пол Ховър също свари да се мушне със задъханата Елен в гъсталака точно когато Ишмаел изкачи върха на скалата, както вече разказахме на читателя, и замръзна там, загубил ума и дума, поглеждайки ту разхвърляната си покъщнина, ту децата, натръшкани с вързани ръце и запушени уста под навеса от брезови кори, където ги бе струпал на безреден куп предвидливият пчелар. От височината, на която стоеше сега скватерът, куршум на дългоцевна пушка лесно би стигнал убежището, където се бяха скрили бегълците, виновни за всички тия пакости.

Траперът преброи с поглед насъбралите се около него, за да провери не липсва ли някой, и заговори пръв, като човек, на чийто разум и опитност се осланяха всички.

— Ех, природата си е природа и си свърши работата! — каза той, като кимна към сияещия Пол с одобрителна усмивка. — Така си и

мислех: хора, които се срещат тъй често в слънце и в буря, в звездна нощ и под забулена луна, трудно могат да се разделят, без да са се сдобрили. Ала не е време за приказки, ами да се запретваме за работа! Скоро ония синковци ще тръгнат да душат и ако намерят следите ни — а непременно ще ги намерят и ще ни принудят да си премерим силите с тях — спорът ще се разреши само с пушка, а Бог да ни пази от такова нещо!... Капитане, можеш ли да ни заведеш там, където са твоите воини? Защото юнаците на скватера ще се бият храбро, ако разбирам що е войнствен плам!

— Мястото на нашата среща е на много мили оттук, на бреговете на Ла Плата.

— Лошо... много лошо. Ако се стигне до бой, винаги е за предпочитане силите да са равни. Ала прилича ли на човек е единия крак в гроба да носи в сърцето си омраза и горещи страсти! Все пак чуйте какво ще ви каже един беловлас и патил старец, пък ако някой от вас може да предложи по-разумен изход, ще послушаеме съвета му и ще забравим какво съм казал. Тази гора се простира от подножието на скалата надолу по ската близо една миля и води не към селищата, а към запад.

— Стига, стига! — прекъсна го Мидълтън, който нямаше търпение да изслуша докрай подробните обяснения на разсъдливия и твърде словоохотлив старец. — Времето ни е много скъпо, не бива да го губим в приказки. Да бягаме оттук.

Траперът даде знак, че е съгласен, и като свърна от пътя си, поведе Азинус по пружиниращата почва и скоро излезе от другия край на твърда земя, така че лагерът на Ишмаел остана оттатък блатистата низина.

— Ако старият Ишмаел забележи този път през храсталака — подвижна Пол, когато се измъкна от горичката и хвърли бегъл поглед към широката ивица от следи, оставена след тях, — няма да му трябва пътепоказател, за да разбере накъде да върви. Ала нека само тръгне! Зная, че този скитник с радост би кръстосал породата си с малко почестна кръв, но не дай Боже някой от синовете му да стане мъж на...

— Мълчи, Пол, мълчи! — прошепна уплашено девойката, която се бе облегла на ръката му. — Може да те чуят!

Пчеларят млъкна, не докато минаваха бързо покрай ручея, продължаваше да хвърля назад мрачни погледи, които говореха

красноречиво за войнственото му настроение. Всеки беше зает с мислите си. Само след няколко минути отрядът изкачи един хълм сред прерията и без да се бави нито миг, започна да се спуска по другия склон. Сега вече нямаше опасност да ги видят Ишмаеловите синове, освен ако не бяха налучкали следата им. Под прикритието на хълма старецът кривна встрани, за да избегне преследвачите, както кораб променя курса си в мъгла и мрак, за да се изплъзне от бдителния противник.

След двучасови големи усилия успяха да заобиколят скалата в полукръг и да стигнат в точка, диаметрално противоположна на първоначалната посока на бягството им. Повечето от бегълците не знаеха къде се намират, както несведущ пътник не знае положението на кораба сред океана, но старецът вървеше все напред и напред, като правеше завой и навлизаше в падини с решителност, която вдъхваше увереност у спътниците му, тъй като показваше, че добре познава тия места. Кучето, което се спираше от време на време да го погледне в очите, тичаше все напред, уверено като господаря си, сякаш двамата се разбираха отлично и предварително се бяха уговорили за пътя. Но когато изминаха тия два часа, кучето изведнъж се спря напред прерията, седна на задните си крака, подуши въздуха и започна да скимти тихо и жално.

— Да, песчо, да. Това място ми е познато... познато ми е и има причина да го запомня добре! — рече старецът, като се спря до разтревожения си другар и изчака да го настигнат останалите. — Хей там пред нас има горичка — продължи той, сочейки напред, — където можем да се разположим и дори да престоим, докато тия голи поля се покриват с високи дървета, без никой от родствениците на скватера да посмее да ни безпокои.

— Но това е мястото, където лежеше мъртвецът! — възкликна Мидълтън, като се огледа, и погледът му показваше колко неприятен му е този спомен.

— Да, същото. Ала трябва да видим приютили ли са го близките му в майката-земя. Кучето позна следата, но като че ли е нещо объркано. Тъй че ще трябва да отидеш да провериш, приятелю пчеларю, а аз ще гледам кучетата да не скимтят много.

— Аз ли?! — учуди се Пол и зарови пръсти в буйните си къдри, сякаш сметна за по-благоразумно да размисли, преди да се реши на

такова страшно похождение. — Слушай, стари траперю, аз съм стоял по тъничка памучна риза посред цял рой, загубил царицата си, и окото ми не е мигвало, та мислиш ли, че човек способен на такова нещо, ще се уплаши от някой измежду живите синове на Ишмаел Скитника? Ала да ровя кокалите на умрели, е, това не ми е нито по занаята, нито по вкуса. Благодаря за доверието, както казва в Кентъки човек, когото са произвели ефрейтор, ама се отказвам от тая чест.

Старецът обърна разочарования си поглед към Мидълтън, но той беше толкова зает да успокоява Инес, че не забелязваше затруднението му, което обаче неочаквано бе преодоляно благодарение на един човек, от когото, ако се съди от досегашния опит, най-малко можеше да се очаква да прояви такава сила на духа.

През целия път, колкото и да е странно, доктор Базиус показва необикновено усърдие в преследването на набеязаната цел. Дори залягаше с такава ревност, че май забрави всичките си предишни наклонности. Почтеният естественик спадаше към оня род изследователи, които човек, комуто се налага да бърза, в никой случай не би избрал за спътници. Нито едно камъче, нито едно храстче, нито едно стръкче не би се изплъзнало от зорките им очи и дори гръм да трещи, дъжд да се лее, нищо не може да ги откъсне от заниманията и от залутаните им мисли. Съвсем иначе се държеше обаче ученикът на Линей в ония трудни часове, когато пред съда на разума му бе поставен нерешеният въпрос ще бъдат ли склонни яките потомци на скватера да оспорят правото му да броди свободно из прерията. И най-чистокръвната, превъзходно обучена хрътка, като види дивеч пред себе си, не би могла да тича тъй неотклонно, вперила очи в една точка, както тичаше докторът по дъговидната пътека. Може би щеше да прояви по-малко твърдост, ако знаеше, че траперът от хитрост ги бе повел да заобиколят Ишмаеловата цитадела. Но за щастие у естественика се бе създало успокоителното впечатление, че с всяка педя земя, която изминаваше през прерията, със също толкова се увеличаваше разстоянието между собствената му особа и омразната скала. Наистина той бе потресен за миг, когато откри грешката си, но все пак доброволно направи усилие да се мушне в гъсталака, където, можеше да се предполага, все още лежеше тялото на убития Ейза. Може би в случая естественикът побърза да прояви храброст, понеже тайно се опасяваше да не би прекомерното му усърдие при

отстъплението да бъде изтълкувано погрешно и няма съмнение, че каквото и да беше отношението му към опасностите от страна на живите, нравът и познанията му го поставяха над предразсъдъка, че мъртвите могат да навредят на живите.

— Ако трябва да се свърши работа, която изисква пълно владение на нервната система — каза ученият с малко надменен вид, — пред вас стои съвсем подходящ за това човек: дайте само напътствия на ума му, а на физическите му сили можете да разчитате.

— Тоя човек обича да говори иносказателно — промърмори простодушният трапер, — ала ми се струва, че в думите му винаги има някакъв скрит смисъл, макар че да намериш здрав разум в речите му, е толкова трудно, колкото да видиш три орела на едно дърво. Най-благоразумно ще бъде, приятелю, да се скрием тук, в случай че синовете на скватера тръгнат по следата ни; впрочем, както знаеш, има причина да се опасяваме, че там в храстите може да се натъкнем на зрелище, което ще изплаши жените. Затова, те питам: имаш ли достатъчно мъжество да гледаш мъртвец в лицето, или ще трябва сам да се мушна там, а кучетата така ще се разлаят, че ще стане опасно за всички ни? Както виждаш, паленцето вече напират със зинала уста.

— Дали имам достатъчно мъжество?! Уважаеми траперю, бъди благодарен, че се познаваме отскоро, иначе въпросите ти можеха да ни заплетат в горещ спор. Имам ли достатъчно мъжество! Аз претендирам да съм от класа *Mammalia*^[66], разред — примати, род — *Ното*! Такива са физическите ми атрибути; а за моралните ми качества нека съди потомството, аз съм длъжен да мълча!

— Не зная що за лекарство е това „трибута“, щом има нещо общо с физиката, трябва да се ползва с добро име, ала по моя преценка и вкус не носи нито доволство, нито здраве. А, виж, от морал досега не е имал вреда нито един жив човек, ако ще да живее в гората или сред застъклени прозорци и димящи комини. Нас с тебе, приятелю, ни разделят само няколко трудни думички. Но мисля, че навикът и свободата ще ни научат да се разбираме по-добре и въобще да съдим, еднакво за човешкия род и за живота... Тихо, Хекторе, мирувай. От какво се дразниш, песчо? Не си ли свикнал на миризмата на човешка кръв?

Като удостои човека на природата с благосклонно-състрадателна усмивка, докторът отново излезе на една-две крачки от храсталака,

където го бе вкарала прекомерното му мъжество, така че при отговора да напряга по-малко гласа си и да бъде по-свободен а жестовете и позата си.

— Разбира се, Ното си е Ното — каза той, протягайки ръка за по-голяма убедителност. — Що се отнася до животинските функции на организма, в тях винаги има хармония, ред, съгласуваност и планомерност, които свързват в едно целия genus, но тук сходството свършва. Поради невежество човек може да деградира дотолкова, че да стигне до самата черта, която го дели от животното, а познанието може да го извиси до сближение с великия Дух-творец; нещо повече: ако му се даде време и възможност, кой знае дали няма да овладее цялата съвкупност от знания и следователно да стане равен на Великото движещо начало.

Старецът, който стоеше облегнат на пушката си в дълбок размисъл, поклати глава и отговори с оная вродена твърдост, пред която фалшивата величавост на противника му изглеждаше жалка:

— Всичко това е греховно самохвалство! Аз съм живял на тая земя осемдесет лета и през всичкото това време съм виждал как дърветата растат и умират. И все пак не зная защо пъпката се разтваря под лятното слънце и защо окапват листата, когато ги попара сланата. Твоята ученост, колкото и да се хвалиш с нея, е нищожна в очите на оная, който гледа скръбно от облаците гордостта и суетата на своите създания. Колко часове съм лежал под горските сенки и съм се изтягал по баирите, сред тия ширни равнини, гледал съм лазурните небеса и съм си представял Всевишния, седнал там на престола си и замислен над нищожността на човека и звяра долу на земята, както сам често съм гледал как мравките се суетят бързо насам-нататък, макар че това по подхожда на Неговото величие и всемогъщество. Познание ли? То е играчка в ръцете божи. Ти, който мислиш, че е толкова лесно да се качиш на мястото на всевишния Съдия, можеш ли да ми разкажеш нещо за началото и за края? Ти, който познаваш всички болки и лекове, можеш ли да ми кажеш какво е живот и какво е смърт? Защо орелът живее толкова дълго и защо животът на пеперудата е толкова кратък? Кажи ми нещо съвсем просто: защо това куче е тъй неспокойно, когато ти, който цели дни се ровиш в книги, не виждаш причина за безпокойство?

Докторът, посмутен от достойния вид на стареца и изразителността на думите му, пое дълбоко дъх, като изнемощял борец, който току-що се е освободил от мъртвата хватка на противника си, и побърза да се възползува от паузата, за да отговори:

— Кучето се води от инстинкта си.

— А що за дарба е това — инстинктът?

— Низша степен на разум. Един вид тайнствено съчетание на мисъл и материя.

— А какво е според теб мисъл?

— Многоуважаеми венаторе, това е начин на разсъждаване, който пренебрегва използването на дефиниции, а това, смея да кажа, не се допуска в нито едно училище.

— В такъв случай твоите училища са по-вещи, отколкото си мислех, защото този начин лесно ще разкрие тяхното безсмислие — възрази траперът, прекъсвайки спора внезапно тъкмо когато естественикът бе почнал да се разпалва, наведе се към кучето си и взе да си играе с ушите му, за да го успокои. — Не се излагай, Хекторе, държиш се като недресирано пале, а си умно куче! Учил си се от собствен горчив опит, а не с бягане по следа, намерена вече от други кучета, както ученик в селищата върви по петите на учителя, без да гледа по прав път ли го води, или не... Е, приятелю, ти, който умееш толкова много, способен ли си да надзърнеш в храстите, или аз сам да вляза в тях?

Докторът пак си придаде решителен вид и без повече приказки се устреми наново към гъсталака, както искаше траперът. Кучетата досега слушаха стареца, който ги възпираше, и само от време на време проскимтяваха тихо. Но като видяха, че естественикът тръгна напред, паленцето не можа да се сдържи повече и направи бързо кръг около него, душейки земята, после се върна при другаря си и почна да вие силно.

— Скватерът и синовете му са оставили силна миризма по земята — рече старецът, докато чакаше учения разузнавач да му даде знак да го последва. — Дано тоя книжовник да не е забравил по каква работа го пратих.

Доктор Базиус вече бе изчезнал в храстите, а нетърпението на трапера се засили още повече, когато видя изведнъж естественика да излиза заднишком от гъсталака, без да откъсва очи от мястото, което

току-що бе напуснал, като че ли някаква магия приковаваше погледа му.

— Докторът е открил нещо страховито, ако се съди по безумния израз на лицето му! — възкликна старецът, като пусна Хектор и се приближи смело до естественика, който сякаш не беше на себе си. — Какво има, приятелю? Да не си намерил нова страница от книгата на мъдростта?

— Базилиск^[67]! — промърмори докторът и всяка черта на изкривеното му лице изразяваше дълбокото смущение, което го бе обзело. — Животно от разряда Serpentes. Досега смятах по атрибутите му, че принадлежи към легендата, но изглежда, че творческата сила на природата не е по-слаба от човешката фантазия!

— Че какво от това! В прерията всички змии са безвредни; само гърмящата, ако я раздразниш, понякога напада, ала и тя първо предупреждава с трясъка на опашката си, преди да захапне с отровните си зъби. Господа, Господи, колко смирява страхът! Като този доктор например, който обикновено плеци такива големи думи, че не могат да се поберат в устата на прост човек, а сега е загубил и ума и дума и гласът му е станал пронизителен като крясък на козодой! Дръж се!... Какво има, приятелю?... Какво има?

— Чудо! *Lusus naturae*.^[68] Чудовище, което природата си е направила удоволствието да създаде, за да покаже всемогъществото си! Никога не ми се е случвало да наблюдавам такова смешение на законите ѝ или да видя създаване, което така решително да опровергава установеното разделение на разреци и семейства. Трябва да запиша как изглежда... — докторът забърка по джобовете си за бележника, но ръцете му трепереха и не го слушаха — докато имам време и възможност... *Очи* — хипнотизиращи; *окраска* — променлива, многоцветна, интензивна...

— Ще речеш, че тоя човек се е побъркал от разните там хипнотизиращи погледи и шарени окраски! — промърмори недоволно траперът, който вече бе започнал да се безпокои, че през всичкото това време отрядът му стои на открито, вместо да се скрие. — Ако в храстите наистина има влечуго, покажи ми тази твар, а не се ли махне мирно и кротко, няма как, ще се скараме за това място.

— Ето там! — Докторът посочи към гъсталака на петдесетина стъпки от тях.

Траперът насочи хладнокръвно погледа си нататък, но едва опитното му око се спря на предмета, който бе обърнал наопаки цялата философия на естественика, и сам трепна, насочи пушката си бързо напред, но тутакси я свали отново, сякаш разсъди, че не бива да стреля. И инстинктивното движение, и внезапното окопитване си имаха причина. До самия край на горичката, направо на земята лежеше жива топка, действително толкова странна и страшна на вид, че оправдаваше смущението на естественика. Трудно беше да се опишат формата и цветът на този необикновен предмет; ще кажем само обобщително, че той беше почти объл и с всички цветове на дъгата, примесени без оглед на хармония и без ясно изразена рисунка. Преобладаващите цветове бяха черно и яркочервено. Но тези два основни тона бяха странно и диво изпъстрени с бели, жълти и виолетови ивици. Ако беше само това, трудно можеше да се твърди, че у предмета има живот, защото той лежеше неподвижно като камък. Ала чифт тъмни, пламтящи и движещи се очи, които следяха зорко и най-малкото движение на трапера и другаря му, доказваха неоспоримо, че топката е надарена с живот.

— Твоето влечуго е разузнавач, ако разбирам нещо от индиански шарки и индиански хитрости! — промърмори старецът, като се облегна на пушката си и с невъзмутимо спокойствие впери очи в страшния предмет. — Той иска да ни заблуди, затова си е придал такъв вид — да помислим главата на червенокожия за камък, покрит с есенни листа. А може да има на ум и някоя друга дяволия!

— Значи, това животно е човек? — запита докторът. — От рода Ното? Аз пък помислих, че съм открил нов, неописан досега вид.

— Да, човек и простосмъртен като всеки воин из тия прерии. Безразсъдство би проявил червенокожият, който посмееше едно време да се покаже от засадата си по този начин пред ловец, когото бих могъл да назова по име, но който сега е много стар и дните му са преброени, затова не е ловец, а жалък трапер... Ала трябва да заговорим този дявол, да му дадем да разбере, че има работа не с голобради хлапаци, а с мъже. Я излизай оттам, приятелю — продължи той на езика на дакотите, възприет у много индиански племена, — ще се намери място в прерията за още един воин.

Очите като че ли запламтяха още по-свирепо, но топката, която според трапера беше чисто и просто човешка глава, обръсната до голо

по обичая на воините от Запада, продължаваше да лежи неподвижно и не показваше никакви други признаци на живот.

— Ти грещиш! — възкликна докторът. — Това животно дори не е от класа бозайници, а още по-малко — човек.

— Така излиза според твоята наука! — засмя се траперът, който явно ликуваше. — Да, тъй разсъждава човек, който си е пъхал носа в толкова много книги, че очите му вече не могат да различат лос от дива котка! А ето на, моят Хектор е куче, по своему образовано, и макар че грамотността му не стига да разбере дори една молитва в часослова, който четат там в селищата, не можеш да го измамиш с такова нещо. Ако пък мислиш, че тази твар не е човек, ей сега ще го видиш в цял ръст и тогава неграмотният стар трапер, който не е прекарал нито ден от живота си доброволно пред буквар, ще ти каже как се нарича. Не бой се няма да има никакво насилие — само ще подплаша тоя дявол да изскочи от засадата си.

Траперът най-спокойно вдигна пушката си, огледа затвора и изобщо направи всички необходими движения с оръжието си, като се стараеше да покаже колкото може повече враждебност. Когато реши, че непознатият е достатъчно изплашен, той също тъй бавно и хладнокръвно се прицели и викна високо:

— Слушай, приятелю, аз, както се казва, нося или мир, или война. Не, всъщност това не е човек, както смята по-мъдрият от нас, тъй че нищо лошо няма да стане, ако гръмнем в тая купчинка листа.

Той още, не се бе доизказал, а дулото на пушката започна да се наклонява бавно и постепенно взе точен прицел, който можеше да се окаже фатален, когато един строен, висок индианец изскочи изпод покривалото от листа и клонки, с които се бе затрупал при приближаването на отряда, и като се изправи с цял ръст, извика силно:

— Уег!

---

[66] Бозайници (лат.). — Б. пр. ↑

[67] В гръцката митология — баснословно змиевидно животно, което можело да умъртви човека с поглед; в зоологията — вид гуцери от семейството игуани, разпространени в тропическа Америка. — Б. пр. ↑

[68] Игра на природата (лат.) — Б. пр. ↑

ГЛАВА XVIII

*Маската ми е като колибата на стареца
Филемон — сам Зевс е приютен зад нея.
Шекспир — „Много шум за нищо“*

Траперът, който и не мислеше да стреля, свали отново пушката си и се разсмя, доволен, че хитростта му бе успяла. Естественикът откъсна очи от червенокожия и се вторачи в стареца.

— Тия хитреци — отвърна траперът на учудения му поглед — с часове лежат ей така, като спящи алигатори, и докато дремят, измислят всякакви лукавщини и дяволии; ала усетят ли, че приближава истинска опасност, и те като всички други смъртни гледат само да спасят кожата си. Но този е разузнавач в бойна краска! Значи, наблизко има и други воители от неговото племе. Трябва да измъкнем истината от него, защото отряд враждебни индианци може да се окаже по-опасен за нас, отколкото ако се сблъскаме с цялото семейство на скватера.

— Действително дързък и опасен вид! — каза докторът, когато вцепенението му мина и можа най-после да въздъхне с пълни гърди. — Буйна порода, трудно може да ѝ се даде определение или да се класифицира по общоприетите отличителни белези. Затуй поговори му, но нека думите ти бъдат миролюбиви.

Старецът хвърли остър поглед във всички посоки, за да се увери наистина ли непознатият не е придружен от свои другари, което в случая беше особено важно; после, като вдигна разтворена длан — обичаен знак за мирни намерения, — смело пристъпи напред. Междувременно индианецът не проявяваше никакви иризации на безпокойство. Той остави трапера съвсем да се приближи; и лицето, и осанката, и държането му показваха изумително достойнство и безстрашие. А може би хитрият воин съзнаваше, че благодарение на разликата в оръжието по-малкото разстояние между него и пришълците изравнява силите им.

Тъй като описанието на този човек би дало известна представа за външния облик на една цяла раса, заслужава да поспрем хода на разказа и да го обрисуваме пред читателя, макар и набързо и непълно. Ако Олстън и Грийноу^[69] биха откъснали поне за малко поглед от образците на античното изкуство и биха се вгледали в този онеправдан и унижен народ, неопитните художници като нас биха добавили съвсем малко, за да го изобразят.

Този индианец по ръст и телосложение беше истински юнак. Като свали маската си, направена от събрани набързо разноцветни листа, той придоби внушителен, достоен и, бихме добавили, страшен вид, какъвто подобава на воин. Лицето му беше удивително благородно и близко до римския тип, макар че някои от второстепенните черти носеха едва забележимо известните белези на азиатския му произход. Своеобразният цвят на кожата като че ли беше предназначен от самата природа да създава впечатление за войнственост, за което допринасяха и особените бойни краски, придаващи на лицето изражение на дива свирепост. Той бе пренебрегнал обичайните хитрини на народа си и не бе обезобразил лицето си с причудливи белези — както правят обикновено чедата на лесовете, за да поддържат славата си на храбреци, подобно на нашите герои, които си пускат мустаци, а се бе ограничил с това, че бе прокарал по бузите си широки черни ивици, които рязко и красиво контрастираха с природната му мургавина. Главата му беше според обичая обръсната до самото теме, от което се спускаше плътен красив „скалпов кичур“ и сякаш предизвикваше враговете да дръзнат да го смъкнат. Украшенията, които обикновено висят от ушните хрущяли, бяха махнати, за да не пречат на настоящото му занимание. Въпреки късната есен тялото му беше почти голо; единствената му дреха беше едно леко наметало от тънко обработена еленова кожа, с красива, макар и несръчна рисунка на някакъв юнашки подвиг. То беше наметнато небрежно, като че ли по-скоро за достойнство, отколкото да топли тялото. Гамашите му бяха от яркочервено сукно — едничкото указание, че поддържа връзки с бледолики търговци. Но сякаш да изкупят до известна степен тази единствена отстъпка пред една почти женска суетност, от коленете до ходилата на мокасините те бяха украсени с ресни от човешки коси. С едната си ръка индианецът се опираше леко на къс лък от хикори^[70], а в другата държеше дълго

копие от ясен. На гърба си бе праметнал колчан от кожа на кугуар, от който висеше като своеобразна украса опашката на същия звяр, а на врата му беше закачен с ремък от сухожилия кожен щит с причудливи рисунки, прославящи пак някой от военните му подвизи.

Докато траперът се приближаваше, воинът запази спокойната си, гордо изправена поза, без да проявява нито нетърпение да узнае какво представляват приближаващите се, нито желание да избегне един внимателен оглед. Единствено очите му, по-тъмни и по-бляскави от очите на елен, непрестанно хвърляха поглед ту към един, ту към друг от пришълците.

— Далеч ли е от селото си моят брат? — запита старецът на езика на пеоните, след като разгледа окраската и другите дребни на вид белези, по които опитно око разпознава племето на воина, срещнат из американските пустини, със същата лекота и необикновена наблюдателност, с която морякът разпознава далечен платноход.

— До градовете на Големите ножове е още по-далеч — бе лаконичният отговор.

— Защо вълкът-пеони се е отдалечил толкова от разклонението на родната си река и странства без кон из такива пусти места?

— Нима жените и децата на бледоликите могат да живеят без бизонско месо? В моя вигвам има глад.

— Моят брат е много млад, за да притежава вигвам — възрази траперът, без да откъсва очи от неподвижното лице на воина. — Но, трябва да призная, той е храбрец и сигурно не един вожд му е предлагал дъщеря си за жена. Само че — старецът посочи стрелата, която червенокожият държеше заедно с лъка — погрешно е взел стрели с грубо, назъбено острие — неподходящи за лов на биволи. Нима пеоните искат да измъчват дивеча с такова оръжие?

— Добре е да си готов за сиуксите. Макар и да не се виждат, всеки храст може да ги крие.

— Думите на този човек са самата истина — промърмори траперът на английски. — И изглежда як и храбър момък. Само че е много млад — едва ли е главен вожд. Все пак най-разумно ще бъде да му поговорим с добро: ако се стигне до схватка със скватера и синковците му, някоя ръка повече на едната или другата страна може да бъде от значение. Както виждаш, децата ми са уморени — продължи той на езика на прериите, сочейки другарите си, които вече

се бяха приближили. — Искаме да се разположим на бивак и да похапнем. Смята ли моят брат това място за свое?

— Бързоходците от народа на Голямата река ни казаха, че вашето племе се е сговорило с мургаволиките, които живеят зад Соленото езеро, и че прериите сега са станали ловно поле на Големите ножове!

— Това е истина; чувал съм го от ловците и от траперите по Ла Плата. Само че моят народ се е спогодил с французите, а не с хората, които владеят Мексико.

— И воините отиват нагоре по Голямата река да видят дали не са ги измамили при покупката?

— Да, боя се, че отчасти и това е вярно. Няма да мине много време и проклетите шайки на секачите и резачите ще тръгнат по петите им, за да овладяват богатствата на дивите гори и степи, проснати надлъж и нашир по западните брегове на Мисисипи и тогава земята от бреговете на Голямото море до полите на Скалистите планини ще се превърне в населена пустиня, пълна с всичко, създадено от мерзостта и ловкостта на човека, и лишена от богатата и красотата, с които са я дарили ръцете на Твореца!

— А къде са били вождовете на вълците-пеони, когато се е сключвала тази сделка? — запита внезапно младият воин и в миг мургавото му, лице пламна от силна ярост. — Нима може да се продаде цял народ като боброва кожа?

— Вярно, много вярно! И къде са били правдата и честността? Но така е на тая земя: правото е винаги на страната на силния и което е угодно на силния, слабият трябва да нарича справедливо. Ако законите на Уаконда се тачеха от пеоните така, както се тачат законите на Дългите ножове, вашите права върху прерията щяха да бъдат толкова неоспорими, колкото правото на най-великия вожд в селищата върху къщата, която му дава подслон.

— Пътникът има бяла кожа — рече младият туземец и подчерта думите си, като докосна с пръст коравата, набръчкана ръка на трапера. — Може би сърцето му говори едно, а езикът му — друго?

— Уаконда на белия човек има уши и те са затворени за лъжата. Погледни главата ми: тя е като заскрежен бор и скоро ще легне в земята. Нима бих поискал, когато застава пред Великия дух, да видя лицето му обърнато мрачно към мен?

Младият пеони грациозно преметна щита на рамо и като сложи ръка на гърдите си, наведе глава в знак на уважение към белите коси на трапера, след което очите му станаха по-спокойни, а лицето му се смекчи. Но оставаше все тъй предпазлив, като че ли недоверчивостта бе понамаляла, ала не съвсем изчезнала. Когато се установи това временно разбирателство между воина на прерията и опитния стар трапер, последният се залови да обяснява на Пол как да разположат бивака.

Докато Инес и Елен слизаха от магарето, а Мидълтън и пчеларят им помагаша да се настанят по-удобно, старецът поднови разговора си с индианеца на езика на пеоните, но от време на време обръщаше на английски, когато Пол и докторът го прекъсваха със свои забележки. Между младия пеони и трапера се водеше своеобразно хитроумно съревнование, при което всеки се мъчеше да разкрие целите на другия, без да си дава вид, че го интересуват. Както и може да се очаква, когато става борба между равни противници, нито единият, нито другият не постигна това, което желаше. За да разбере в какво положение е племето на вълците, старецът задаваше всички възможни въпроси, подсказвани му от съобразителността и опита: какъв е добивът, какви запаси са натрупани за предстоящата зима и какви са отношенията на Вълците с различните им войнствени съседи — но не можа да изтръгне нито един отговор, който поне малко да му изясни защо бе намерил самотния воин толкова далеч от народа му. От друга страна, не по-малко остроумни бяха и въпросите на индианеца, макар че ги задаваше с по-голямо достойнство и деликатност. Той изказа мнението си за търговията с кожи, поговори за успехите и несполуките на белите ловци, с които се бе срещал или за които бе чувал, и не пропусна да спомене за неспирното настъпление на народа на неговия „велик баща“ (както предпазливо наричаше правителството на Съединените щати) към земите, където ловуваше неговото племе. Обаче странната смесица от любопитство, презрение и негодувание, която прозираше от време на време въпреки сдържаността на индианския воин, показваше, че чуждоземците, потъпкващи по тоя начин правата на племето му, са му познати повече по разкази, отколкото от непосредствен досег. Това лично непознаване на белите проличаваше и от начина, по който гледаше жените, и от кратките, енергични възклицания, които издаваше от време на време.

Докато говореше с трапера, младият воин току отместваше поглед и го насочваше към Инес, за да се полюбува на одухотворената ѝ, полудетска красота, сякаш съзерцаваше неземно прелестно създание. Личеше, че сега за пръв път виждаше една от ония жени, за които често бяха разказвали старейшините на племето, приписвайки им най-възвишените качества, които може да си представи въображението на червенокожия, когато става дума за красота. Възторгът му от Елен не беше толкова подчертан, но все пак в суровия и сдържан поглед, с който младият воин я стрелваше от време на време, се четеше уважение, каквото мъж може да изпита към красотата на жена — по-зряла и може би по-жизнена. Ала привичната му сдържаност така възпираше това възхищение а воинската гордост така го подтискаше, че то не убегна само от опитното око на трапера, който твърде добре знаеше нрава на индианците и отлично съзнаваше колко е важно да се разбере правилно характерът на непознатия, затова следеше внимателно всяка черта на лицето му и не пропускаше и най-малкото му движение. В това време самата Елен, която не подозираше нищо, с обичайното си усърдие и нежност се суетеше около слабичката и нерешителна Инес и когато живият ѝ ум се замисляше над извършената преди малко стъпка, на искреното ѝ лице се отразяваше ту радост, ту скръб, в зависимост от това кое надвиваше — съмнението или надеждата, защото в нея се водеше душевна борба, естествена за момиче в такова положение.

Пол, напротив, след като се бяха изпълнили двете му най-съкровени желаниа — да спечели Елен и да се справи със синовете на Ишмаел, сега вършеше възложената му работа с такова леко сърце, като че ли след тържествен брачен обред при местния съдия вече водеше смирената си невеста към своя дом, където никой не можеше да посегне на нея. През дългите месеци на уморителен път той бе вървял по петите на преселническото семейство, като се криеше денем, а нощем, както вече видя читателят, използваше всяка възможност да се срещне с годеницата си, докато най-после съдбата и собственото му безстрашие помогнаха да успее точно когато бе започнал да се отчайва. Затова сега не се страхуваше нито от трудности, нито от заплахи, нито от разстояния. За безгрижното му въображение и твърдата му решителност всичко останало изглеждаше лесно постижимо. Такива бяха мислите му и те се отразяваха ясно на лицето му. Кривнал шапка

настрана, подсвирквайки си тихичко, той тъпчеше храстите, за да разчисти удобно място за почивка на жените, като сегиз-тогиз хвърляше одобрителен поглед към пъргавата фигура на Елен, която прибгваше край него, заета със своите задължения.

— Значи, племето вълци от народа на пеоните и техните съседи конзите са заровили томахавете? — каза траперът, подновявайки разговора, който не оставяше да замре, макар че от време на време го прекъсваше, за да дава необходимите указания. (Читателят навярно помни, че макар и да разговаряше с индианския воин на родния му език, към белокожите си спътници по необходимост трябваше да се обръща на английски.) — Вълците и светлокожите индианци са отново приятели... Докторе, сигурно често си чел за това племе, за което невежите хора в селищата са чували толкова празни лъжи. Разправят например, че в прерията живеели някакви си преселници от Уелс, които дошли тук, когато тоя неспокоен човек, който пръв довел християните в тази страна, за да отнемат наследството на езиците, и насън дори не си представял, че земята, където залязва слънцето, е толкова обширна, колкото и тая, откъдето изгрява. И че тези хора знаели обичаите на белите и говорели на езиците на белите — и хиляди подобни глупости и бабини деветини.

— Дали съм чувал за това племе! — възкликна естественикът и изпусна парче сушено бизонско месо, с което доста грубо се справяше в момента. — Щях да бъда пълен невежа, ако не се бях замислял често и с най-голямо удоволствие върху тази прекрасна теория, която при това тъй блестящо потвърждава две положения, които неведнъж съм обявявал за безспорни, дори независимо от това живо свидетелство в тяхна полза: първо, че на този континент е съществувала цивилизация дълго преди времето на Колумб и, второ, че цветът на кожата е резултат от климатичните условия, а не природен закон. Бъди тъй любезен, уважаеми ловецо, да запиташ тоя индиански джентълмен какво мисли по въпроса; самият той има червеникава кожа и мнението му ще ни позволи, тъй да се каже, да разгледаме тоя въпрос и от противоположната гледна точка.

— Сигурно смяташ, че този пеон е чел книги и като градските безделници вярва на печатната лъжа? — усмихна се старецът. — Впрочем защо пък да не изпълним желанието на доктора? В края на краищата в него може би се отразяват природните му наклонности, с

които трябва да се съобразяваме, колкото и жалки да ни се виждат. Какво мисли моят брат? Всички, които вижда тук, имат бяла кожа, а воините-пеони — червена; не допуска ли, че човек се мени с годишните времена и че синът никога не прилича на бащата?

Младият воин вторачи в събеседника си замислен поглед; после вдигна пръст и отговори с достойнство.

— Уаконда лее дъжд от облаците си; когато говори, разтърсва планините, а огънят, който изпепелява дърветата, е гневът на окото му; ала е ваял чедата си грижливо и обмислено. Каквото е сътворил, никога не се изменя!

— Да, докторе, щом така е наредил разумът на природата, така и трябва да бъде — добави траперът, когато преведе този отговор на разочарования естественик. — Пеоните са велик и мъдър народ и, струва ми се, имат много ценни и правдиви предания. Ловците и траперите, които срещам понякога, разправят за един велик воин от твоето племе.

— Племето ми не е от жени. Храбрецът не е рядкост в моето село.

— Да. Но тоя, за когото са ми разправяли, стои по слава над обикновените воители; вожд, с когото може да се гордее един могъщ някога, ала днес победен народ — делауерите от планините.

— Такъв воин не може да бъде без име.

— Казват му Твърдото сърце — заради неговата непоколебимост и решителност; и е заслужил това име, ако е вярно всичко, което съм чувал за делата му.

Непознатият впи очи в лицето на стареца, сякаш четеше в безхитростната му душа, и запита:

— Виждал ли е бледоликият великия вожд на моя народ?

— Нито веднъж. Аз не съм същият, какъвто бях преди четиридесетина години, когато войната и кръвопролитие то бяха мое призвание.

Прекъсна го силно подвикване на веселия Пол и само след миг пчеларят се показа от другия край на горичката, водейки за юздите индиански боен кон.

— Бива си го добичето! Тъкмо за червенокож! — провикна се той, като караше буйното животно да показва различни ходове. — В цял Кентъки няма кавалерист, който да може да се похвали с такъв

строен и як жребец! Пък и седлото му испанско, като у някой мексикански благородник! А я погледнете гривата и опашката му — заплетени с панделки и накичени със сребърни мъниста, като че Елен е натъкмила лъскавата си коса за танц или за беленка! Я кажи, стари траперю, прилича ли на такъв прекрасен бегач да яде от яслите на червенокож?

— Недей така, момче, недей. Вълците се славят с конете си и в прериите често ще срещнеш воин на такъв жребец, с какъвто няма да видиш дори конгресмен в селищата. А впрочем добичето си го бива и сигурно го язди голям вожд! Прав си, на това седло е седял на времето някой важен испански офицер, който го е загубил заедно с живота си в някое сражение с пеоните — тоя народ постоянно воюва с южните провинции. Разбира се, няма съмнение, този млад човек е син на някой велик вожд; може би на непобедимия воин, наричан Твърдото сърце!

Младият пеони не показва ни следа от нетърпение или от раздражение, че разговорът бе тъй грубо прекъснат; но когато реши, че достатъчно са се изказали за коня му, преспokoйно, като човек, свикнал да зачитат желанията му, пое юздата от ръцете на Пол и като я прехвърли през врата на животното, метна се на гърба му с ловкостта на опитен учител по езда. Стойката на индианеца беше изумително стабилна и красива. Пищно украсеното тежко седло, изглежда, служеше не толкова за удобство, колкото за показ. Всъщност то повече пречеше, отколкото помагаше на нозете, които не търсеха опора в стремената — приспособление за жени, което само ограничава свободата на движенията. Конят, буен и необучен като ездача, мигновено се изправи на задните си крака. Но при все че в движенията и на двамата липсваше умението, в тях имаше волност и вродена грация. Животното навярно дължеше превъзходните си качества на примес от арабска кръв, преминала през дългото му родословие, което включваше и бързоногия мексикански жребец, и берберския бегач, и сарацинския кавалерийски кон. След като се бе сдобил с него от провинциите на Централна Америка, индианецът бе усвоил изящество в стойката и смелост в управляването — качества, които, в съчетание създават най-безстрашния и може би най-изкусния ездач в света.

Макар че се бе озовал тъй неочаквано на седлото, воинът-пеони никак не бързаше да препусне. Почувствал се по-спокоен и може би по-свободен сега, когато имаше възможност да се измъкне, той яздеше

назад-напред с коня си, гледайки новите си познайници много по-непринудено от преди. Но всеки път, когато се приближеше до края на горичката и прозорливият трапер очакваше индианецът да се възползва от случая и да избяга, ездачът тутакси обръщаше коня и препусваше обратно ту с бързината на бягащ елен, ту бавно, с достойнство в изражението и в държането. Най-последно, в желанието си да провери някои догадки, за да съобрази с тях по-нататъшните си действия, старецът реши да го покани да подновят разговора. Затова направи жест, който изразяваше едновременно и миролюбие, и желание да продължат прекъснатата беседа. Зоркото око на непознатия мигновено забеляза този знак, но едва след като мина достатъчно време, за да прецени мислено разумно ли ще бъде да постъпи така, ездачът се осмели да се приближи отново до групата, която значително го превъзхождаше по сила и следователно всеки момент можеше да посегне на живота или на свободата му. Когато все пак се приближи дотолкова, че да може да разговаря без затруднение, в изражението му се долавяше странна смесица от гордост и недоверие.

— До селото на вълците е далеч — каза той, като протегна ръка в посока, където, както беше добре известно на трапера, не живееше племето му, — а пътят до него много криволичи. Какво иска да каже Големият нож?

— Да, ще криволичи — промърмори старецът на английски, — ако вървиш по пътя, който показваш, ала не криволичи колкото лукавият ум на индианеца... Кажи, брате мой, обичат ли вождовете на пеоните да виждат чужди лица във вигвамите си?

Младият воин се наведе леко и грациозно над предния лък на седлото и отговори:

— Кога моят народ е забравял да нахрани странник?

— Ако доведе дъщерите си в селището на вълците, ще ги уловят ли жените ви за ръцете? И ще запушат ли вашите воители с моите млади приятели?

— Страната на бледоликите е зад гърба им. Какво търсят те толкова далеч по посока на залязващото слънце? Пътеката ли са загубили? Или тия жени са на белите воители, които, както чух, се движат нагоре по Реката с буйните води?

— Нито едното, нито другото. Тези, които вървят нагоре по Мисури, са воители на моя велик баща, който ги е пратил по свое

поръчение, а ние сме мирни пътници. Белите хора и червените хора са съседи и желаят да бъдат приятели. Нима омахите не навестяват вълците, когато томаховката е заровена на пътеката между двата народа?

— Омахите са винаги добре дошли при нас.

— А янктоните и тъмноликите тетони, които живеят при завоя на Реката с мътната вода? Нима не идват и те в вигвамите на вълците да пушат лулата?

— Тетоните са лъжци! — възкликна индианецът. — Те не смеят да си затворят очите нощем. Не смеят; спят при слънце. Виж — добави той, сочейки със злобно тържество страшните украшения на гамашите си, — толкова много техни скалпове са смъкнати, че пеоните тъпчат по тях! Нека сиуксите отидат да живеят в планинските преспи, равнините и бизоните са за мъже!

— Аха, ето че тайната излезе на бял свят — обърна се траперът към Мидълтън, който наблюдаваше внимателно всичко, което ставаше. — Този красив млад индианец следи сиуксите — това личи по върховете на стрелите му и по окраската му, а и по очите, защото червенокожият влага цялото си същество в това, което върши, без оглед дали е в мир или война... Тихо, Хекторе, мирувай! За пръв път ли подушваш пеони, песчо? Мирно, кучето ми, мирно! Брат ми е прав: сиуксите са крадци. Така разправят за тях хора с различен цвят и от различни племена, и право казват. Ала хората от страната, където изгрява слънцето, не са сиукси и желаят да гостуват на вълците.

— Главата на моя брат е побеляла — отвърна младият пеони, като измери трапера с поглед, изпълнен и с недоверие, и с гордост, и с разбиране; после, сочейки далеч на изток, добави: — И очите му са видели много. Може ли да ми каже той какво забелязва ей там в далечината? Бизон или що?

— Прилича повече на облак, който наднича над хоризонта и слънцето го осветява по краищата. Това е димът на небето.

— То е планина на земята, а на върха ѝ има жилища на бледолики! Нека жените на моя брат измият нозете си сред хора с техния цвят.

— Пеони има зорко око, щом вижда бледолики толкова надалеч.

Индианецът се обърна полека към говорещия и като помълча, запита строго:

— Умее ли брат ми да ловува?

— Уви, аз съм само жалък трапер, който хваща зверовете с капан!

— Когато равнината се покрие с бизони, може ли да ги различи?

— Разбира се, разбира се!... Много по-лесно е да видиш бик, отколкото да го уловиш, когато бяга.

— А когато птиците отлитат от студовете и облаците почернеят от перата им, може ли да види и тях?

— Не ще и дума! Не е толкова трудно да съзреш патица или гъска, когато са милиони и небето е потъмняло от тях.

— Когато вали сняг и покрива колибите на Дългите ножове, вижда ли чуждоземецът снежинките във въздуха?

— Сега зрението ми не е много добро — отговори старецът малко тъжно, — ала беше време, когато ми бяха дали прозвище заради зоркото ми око!

— Червенокожите различават Големите ножове тъй лесно, както чуждоземците виждат бизона или прелетната птица, или падащия сняг. Вашите воители мислят, че Повелителят на живота е създал цялата земя бяла. Но се лъжат. Като са бледи, те съзират във всичко собственото си лице. Пеони не е сляп и веднага вижда хората от твоето племе!

Воинът изведнъж млъкна и отметна глава настрана, сякаш се вслушваше напрегнато в нещо. После, като обърна рязко коня си, препусна до най-близкия край на горичката и започна да оглежда внимателно пустата прерия, но не натам, откъдето бяха дошли пришълците, а в противоположната посока. Поведението му се стори странно и необяснимо на наблюдаващите го. След това младият пеони се върна бавно, изгледа втренчено Инес, пак препусна, пак се върна, и тъй няколко пъти, като че ли дълбоко в душата си водеше ожесточено някакъв труден спор със себе си. Той дръпна поводите на нетърпеливия си кон и сякаш искаше да заговори, но пак склони глава на гърдите си и се заглуша напрегнато. С бързината на елен се понесе към мястото, откъдето бе наблюдавал далечината, после описа стремително няколко малки кръга, като че ли още не се бе решил, и най-после се стрелна като птица, която кръжи над гнездото си, преди да отлети. За минута се виждаше как препуска из равнината, след това един хълм го скри от погледа.

Кучетата, които от известно време проявяваха силно безпокойство, побягаха подир ездача, но скоро прекратиха гонитбата, седнаха на задните си крака и нададоха обичайния си жален вой, като че предупреждаваха за близка опасност.

---

[69] Уошингтън Олстън (1779–1843) — американски художник; Хорейшо Грийноу (1805–1852) — американски скулптор. — Б. пр. ↑

[70] Хикори — внд твърдо американско дърво. — Б. пр. ↑

ГЛАВА XIX

Ами ако не устои?

Шекспир

Събитията, описани в края на предишната глава, се развиха тъй бързо, че старецът, макар и да забеляза всяка подробност, не успя да сподели с никого догадките си за поведението на непознатия. Но щом младият пеони изчезна, траперът се приближи полека до гъсталака, откъдето индианецът току-що бе побягнал.

— Във въздуха се носят миризми и звуци — промърмори той, като клатеше глава, — ала само моите стари уши и старият ми нос не са способни да ги доловят и разпознаят.

— Нищо не се вижда — извика Мидълтън, който вървеше до него. — Зрението и слухът ми са отлични, но смея да те уверя, че нищо не виждам и не чувам.

— Значи, очите ти са добри! И не си глух! — отвърна старецът с малко презрителен тон. — Не, момко, не! Може да са добри да виждат от единия край на църквата какво става на другия или да чуват камбанния звън, ала докато не прекараш в прерията поне една година, ще вземаш пуйката за бивол и кой знае колко пъти ще помислиш мученето на бик за гръм божи! В тези голи равнини природата мами окото: въздухът рисува изображения на вода и тогава е трудно да кажеш прерия ли е или море. Но ето ти там знак, който всеки ловец разбира!

Траперът посочи ято лешояди, което се носеше недалеч над равнината, и то явно в посоката, накъдето тъй внимателно бе гледал младият пеони. Отначало Мидълтън не виждаше нищо освен петънца по-тъмните облаци, но петънцата се приближаваха бързо и скоро започнаха да се различават първо общите очертания на птиците, а после и размахът на тежките им криле.

— Слушай — каза траперът, след като най-после Мидълтън забеляза движещата се върволица лешояди — и ще чуеш биволиите или бизоните — твоят учен доктор смята, че трябва да се наричат така, макар че тукашните ловци им казват „биволи“. Според мен — добави той, като смигна на младия офицер ловецът по-добре може да съди за животното и за правилното му име, отколкото човек, който само се рови в книгите, вместо да броди по земята и да се запознава с нравите на нейните обитатели.

— Ако става дума за навиците на животните, готов съм да се съглася с теб! — възкликна естественикът, който рядко пропускаше възможност да поведе дискусия по някой спорен въпрос на любимата си наука. — Но, разбира се, само ако правилно си служим с определенията и наблюдаваме животните с очите на учен.

— По-право с очите на къртица! Като че ли простото човешко око не е достатъчно и трябва някакво особено око, за да се дават имена! А кой е назвал божите твари? Можеш ли да ми кажеш това е твоите книжлета и с школската си премъдрост? Не беше ли човекът пръв в райската градина и не е ли естествено децата му да са наследили неговите дарби?

— Така, разбира се, описва Библията това събитие — каза докторът, — макар че ти тълкуваш твърде буквално прочетеното от нея!

— Прочетеното ли? Ех, ако мислиш, че съм си губил времето на училище, за да добия знания, ти ми нанасяш несправедлива обида, каквато никой смъртен не би нанесъл на друг. Ако някога съм обичал да чета, то е било, за да зная по-добре писаното в поменатата книга, защото тя е книга, в която всеки ред говори според човешките чувства и разума.

— Значи, наистина вярваш — каза докторът, малко раздразнен от догматизма на упорития си противник, а тайно може би прекалено уверен в превъзходството на своите знания, по-дълбоки, но едва ли толкова полезни, — значи, наистина вярваш, че всички тези животни са били буквално събрани в една градина, така че първият човек да ги впише в своя класификатор?

— А защо да не вярвам? Разбирам мисълта ти; не е нужно да живееш в градовете, за да разбереш всички дяволски хитрости, които е способен да измисли човек в своята самонадеяност, за да руши

собственото си щастие. Но какво следва от твоите разсъждения? Само едно: че Всевишният е създал тази градина не по образец на жалките градини на нашето време. И не показва ли това, че цивилизацията, е която се перчи светът, е празна лъжа? Не, не, градината господня винаги е била гората, в която растат плодове и пеят птици по мъдрата му воля. А сега, лейди, ще разберете защо се въртят тия лешояди! Ето че идват и самите биволи — превъзходно стадо! Заклевам се, че някъде наблизо в долчинката се крият другарите на нашия пеони; а тъй като той препусна подире им, скоро ще видите славен лов. Затова скватерът и синовете му не ще посмеят да се покажат и ние няма от какво да се страхуваме. Пеони не е злонамерен.

Сега всички бяха вперили очи в поразителната картина, която се разкри пред тях. Дори плахата Инес притича до Мидълтън да погледа, а Пол повика Елен да прекъсне кулинарните си занимания, за да се полюбува на живописната сцена.

Докато ставаха тези интересни събития, които се считаме задължени да опишем, прерията лежеше във величествен и пълен покой. Наистина небето беше почерняло от прелетни птици, но освен двете кучета и магарето на доктора нито едно четириногло не оживяваше безкрайния простор на равнината под тях. Но изведнъж далечният ѝ край започна да се изпълва с животни и мигновено, сякаш магически, всичко наоколо се промени.

Първо се показаха няколко огромни бизона-самци, които се носеха по най-далечното възвишение; след тях се точеха дълги върволици от единични животни, а подире им се влачеше тъмна маса от тела, под чиито тъмнокафяви космати кожи изчезна жълтеникавата трева на прерията. Колкото повече се приближаваше стадото, толкова по-широко и по-гъсто ставаше и най-последно заприлича на безчислените птичи ята, които изскачат като от бездна едно след друго иззад хоризонта, дскато залаят цялото небе, и сякаш нямат брой, като листата в горите, над които размахват криле в неспирния си полет. Някъде от средата на тази тъмна маса от време на време се издигаше стълбовидно облак прах: някой бизон, по-яростен от другите, браздеше равнината с рогата си; понякога вятърът донасяше глух проточен рев, като че хиляди гърла изказваха жалбите си в нестроен хор.

Всички мълчаха, любувайки се замислено на дивата и величава картина. Най-последно тишината бе нарушена от трапера, който, отдавна

привикнал на подобни, зрелища, по-трудно се поддаваше на тяхното въздействие, или по-право картината подейства и на него, но не така силно и завладяващо, както на тия, за които тя беше нещо ново.

— Гледайте, десет хиляди бика тичат в едно стадо, без пастир и без стопанин освен тоя, който ги е създал и им е предоставил за пасбище тези просторни равнини. Да, ето къде човек може да види доказателство за своята суетност и безумие! Нима най-гордият губернатор в Щатите би могъл да излезе на полята си и да повали такъв благороден бик, какъвто природата предлага тук на най-скромния ловец? А когато му поднесат филе или бифтек, нима може да яде с такъв апетит, както тоя, който е подсладил обедата си с полезен труд и го е придобил според закона на природата, като честно е надвил твар, която Господ е поставил на пътя му?

— Ако на блюдото в прерията дими биволски гръб, ще отговоря: „Разбира се, че не може!“ — прекъсна го пчеларят, като се облизваше.

— Да, момче, ти го опита и можеш да съдиш прав ли съм, или не!... Но стадото тръгва насам, време е да се приготвим за среща. Ако се скрием, тия рогати добичета ще профучат оттук и ще ни стъпчат с копитата си като жалки червеи, затова просто ще отведем настрана по-слабите, а сами, както подобава на мъже и ловци, ще заемем удобна позиция.

Тъй като имаше малко време за необходимата подготовка, цялата група се запретна здраво за работа. Скриха Инес и Елен в самия край на горичката, колкото се може най-далеч от пътя на приближаващото стадо. Азинус поради нервността си бе поставен в средата; след това старецът и тримата му другари се разделиха и застанаха така, че най-сигурно да сплашат челната колона на препускащите животни и да я отклонят настрана, ако се приближи много до мястото, където стояха. Първите петдесет-сто бика, които водеха останалите, настъпваха не по права линия, а зигзаговидно, тъй че няколко минути не бе ясно какъв път ще изберат. Но ето че иззад облака прах, който се издигаше в средата, се раздаде страшен рев — рев на болка; тутакси му отговориха със зловещия си крясък хищните птици, които се виеха настървено над самото стадо, и водачите се понесоха още по-бързо, като че изведнъж бяха отхвърлили всякакви колебания. Изплашеното стадо сякаш се зарадва на това подобие на гора и се втурна право към малкия гъсталак, тъй често споменаван тук.

Опасността сега изглеждаше така неминуема, че би поставила на изпитание и най-здравите нерви. Тъмната, подвижна маса се носеше напред във вид на дъга и свирепите погледи, които просветваха през буйните гриви, прихлупили главите на животните, бяха устремени с бясна тревога в храсталака. Всеки бизон като че се мъчеше да изпревари съседа си, за да стигне по-скоро това възжелено убежище и тъй като зад предните редици напиреха хиляди обезумели животни, всеки миг водачите на стадото можеха да връхлетят сляпо върху хората в храстите, които в такъв случай бяха обречени на сигурна смърт. Всеки от нашите смелчаци разбираше опасността и се отнасяше към нея според личния си нрав и положението си.

Мидълтън се колебаеше. От време на време понечваше да се втурне през храстите и да грабне Инес, за да се опитат да се спасят с бягство. Но съобразявайки моментално, че бясно препускащите изплашени бизони непременно ще го настигнат, потърси опипом оръжието си, решил да се бори с безчисленото стадо. Доктор Бациус беше толкова объркан, че изпадна в пълна халюцинация. Тъмните тела на бизоните загубиха ясните си очертания и му се привидя някакво диво сборище от всички животни на тоя свят, втурнали се вкупом към него, сякаш да му отмъстят за всевъзможните обиди, които в течение на целия си живот, изпълнен с неуморен труд в полза на естествознанието, бе нанасял на един или друг вид. Цялото му тяло бе вцепенено като от някакъв зъл дух. Неспособен нито да избяга, нито да се впусне напред, той стоеше като закован на място, докато илюзията го завладя дотам, че достойният естественик, презрял опасността в името на науката, се залови да класифицира отделните екземпляри. Пол пък се развика колкото му глас държи и даже подканяше Елен и тя да крещи с него, ала мученето и тропотът на стадото заглушиха гласа му. Обзет от ярост, но при това странно възбуден от устремения бяг на животните и от страшната гледка, почти обезумял от тревога за любимата си и от естествен страх за собствения си живот, който все пак му беше мил, той си дереше гърлото, умолявайки трапера да предприеме нещо.

— Хайде, стари траперю — викаше той, — измисли нещо, докато не ни е смачкала цяла планина от биволски гърбове!

Старецът, който през всичкото това време стоеше облегнат на пушката си и следеше напрегнато движението на стадото, най-последно

реши, че е време да действа. Прицелвайки се във водача, той стреля с точност, от която не би се посрамил и на млади години: куршумът улучи самец в сплъстения кичур между рогата и той падна на колене, но тръсна глава и мигновено се изправи, като че болката бе удвоила силите му. Нямаше повече време за колебание. Траперът хвърли пушката си, протегна напред двете си ръце и с разтворени длани тръгна право срещу прииждащата животинска маса.

Когато човек има твърдост и непоколебимост, каквито може да породи само разумът, често със самия си вид е способен да внуши уважение и у най-низшето животно. Бизоните-водачи се стъписаха и за миг спряха стремителния си бяг, а стотиците животни, които напиреха отзад с плътната маса на телата си, се пръснаха безредно из прерията. Но от задните редици пак се разнесе глухо мучене и стадото отново се устреми напред. Челната колона обаче се раздели: неподвижната фигура на трапера сякаш я бе разсякла на два плавни, живи потока. Мидълтън и Пол незабавно последваха примера му, като се присъединиха към слабата преграда, образувана от тялото на стареца.

По тоя начин за няколко секунди напорът на водачите към горичката бе отклонен. Но основната маса на стадото се приближаваше бързо към разгънатата редица на бранителите, чиито фигури скоро изчезнаха в гъстия прах. Всеки миг стадото можеше да пробие живата преграда. Траперът и другарите му все по-трудно устояваха пред устрема на това множество и постепенно започнаха да отстъпват. Един разярен самец премина тъй близо до Мидълтън, че го докосна и след миг профуча през гъсталака с бързината на вятър.

— Да се приближим един до друг и нито крачка назад! — викна старецът. — Иначе подире му ще се повлекат още хиляда такива дяволи!

Но въпреки всичките си усилия едва ли щяха да успеят да спрат тоя жив поток, ако сред суматохата не бе надигнал глас Азинус, възмутен от такова грубо нахълтване във владенията му. Най-могъщите и разярени бикове се разтрепераха пред тоя страшен непознат рев и вече се виждаше как всяко отделно животно се втурва бясно да се измъкне от същия тоя гъсталак, към който само преди минута се бяха устремили, както убиецът търси убежище.

Стадото се раздели, мястото опустя; двата тъмни потока заобиколиха горичката от двете страни и се сляха отново на една миля

от противоположната ѝ страна. Щом видя какво неочаквано въздействие произведе гласът на Азинус, старецът започна спокойно да пълни наново пушката си, смеейки се от все сърце с беззвучния си смях.

— Гледайте, бягат — също като кучета, когато им вържат за опашката торбичка със сачми. Ала не бойте се — няма да се върнат обратно, защото това, което животните в задните редици не са чули с ушите си, ще си въобразят, че са го чули. Пък и да им хрумне нещо друго, лесно ще накараме магарето да допее песента си!

— Магарето си каза думата, но Валаам^[71] мълчи! — извика пчеларят, поемайки си дъх след гръмогласния смях, който сигурно би уплашил бизоните не по-малко от рева на Азинус. — Съвсем онемя тоя човек, сякаш цял рой млади пчели са накацали на крайчеца на езика му и не смее да обели дума от страх да не му отговорят по своему.

— Защо така, приятелю — поде наново траперът, обръщайки се към неподвижния естественик, който още не се бе отърсил от вцепенението, — защо така, приятелю, ти си изкарваш препитанието, като записваш в книга названията и нравите на зверовете по полето и птиците небесни, а се изплаши толкова от стадо бягащи биволи! Впрочем ти май си готов да оспориш правото ми да ги наричам с оная дума, която е в устата на всеки ловец и търговец в пограничните краища!

Но старецът се лъжеше, мислейки, че ще накара вцепенения доктор да дойде на себе си, като го предизвика на спор. От тоя момент нататък, както е известно, докторът нито веднъж в живота си, с изключение на един-единствен случай, не пророни думица, която да обозначава вида или рода на животните, които така го бяха наплашили. Той упорито отказваше да приема като храна питателното месо на което и да е четириногло от семейство бикове, и дори сега, когато се радва на почести и доверие като учен в един крайморски град, на тържествата в колегиален кръг обръща с ужас гръб на вкусните и ненадминати месни блюда, с които не може да се сравни нищо от това, което се поднася под същото название в прехвалените гостилници на Лондон или в най-реномираните парижки ресторанти. С една дума, неприязънта на достойния естествоизпитател към говеждото месо много прилича на отвращението, което овчарят насажда понякога у провинило се куче, като го връзва и му слага намордник, а после

оставя да го гази цялото стадо, когато влиза и излиза от кошарата. Разправят, че след това виновникът вече никога и не помирисвал агнешко. Когато Пол и траперът. Най-после решиха да прекъснат смеха, предизвикан от тъй продължителното вцепенение на учения им приятел, доктор Базиус вече задиша свободно, като че дробовете му се отпушиха с помощта на изкуствени мехове, и за последен път изговори думата, на която впоследствие наложи възбрана. Това именно беше единственият случай, за който споменахме по-горе.

— *Boves americani horridi!*^[72] — възкликна докторът, наблягайки силно на последната дума, и отново онемя, сякаш потъна в дълбок размисъл над странни и необясними събития.

— Да, което си е право, право си е — очите им са наистина страшни — отвърна траперът. — И изобщо е страшно да се гледа тази твар от човек, несвикнал на подобни зрелища. Ала тези животни съвсем не са толкова храбри, колкото изглеждат на пръв поглед. Ех, приятелю, да те спипа тебе мечка гризли с цялото си домочадие, както ни се случи на нас с Хектор при Големите водопади на Мис... Аха, ето ги и последните биволи, а подире им — цяла глутница гладни вълци, готови да се нахвърлят върху някое болно добиче или някое, което си е счупило врата в суматохата. Охо! След тях има хора на коне; Бог да ме убие, ако не е така! Виждаш ли, момче? Ето там, където вятърът вдига пушилка. Въртят се около един ранен бивол, искат да довършат тоя упорит дявол със стрелите си!

Най-после Мидълтън и Пол съзряха няколко тъмни фигури, които зоркото око на стареца тъй бързо бе открило. Виждаха се петнадесет-двадесет конника, които препускаха бързо около породист бизон; той беше в безизходно положение: твърде тежко ранен, за да може да бяга, и твърде горд, за да падне, макар че мощното му туловище вече бе послужило за мишена на стотина стрели. Но ето че един снажен индианец с удар на копието си довърши победата: добичето измуча и се прости с живота си, за който тъй упорито се бе борило. Ревът му прокънтя над храсталака, където стояха нашите смелчаци, и като го чу, изплашеното стадо се понесе още по-бързо.

— Видяхте ли колко добре познава нашият пеони лова на биволи! — рече старецът, който няколко минути бе наблюдавал бурната сцена с явно удоволствие. — Помните ли как литна като вятър, преди да се приближи стадото? Това беше, за да не го подушат, а после

да завие за да се присъедини към... Но какво е това? Тия индианци съвсем не са пеони! На главите си имат пера от крила и опашки на бухали. Ах, какъв жалък, сляп трапер съм аз! Това е шайка проклети сиукси! Крийте се, момчета, крийте се! Само да погледнат насам и ще останем без парцалче на гърба така бързо, както светкавицата овъглява дървото... А и животът ни може би виси на косъм.

Мидълтън вече бе изчезнал, предпочитайки да гледа нещо по-приятно — красивата си млада жена. Пол улови доктора за ръката, а траперът ги последва почти незабавно, тъй че цялата група се озова бързо под прикритието на храстите. След като обясни накратко какво представлява тази нова опасност, старецът, върху когото поради големия му опит падаше изцяло отговорността да ръководи групата, продължи с думите:

— В този край, както сигурно знаете, силната ръка струва много повече от правото, а законът на белите тук е неизвестен, пък и ненужен. Затова сега всичко зависи от силата и съобразителността. Добре ще бъде — продължи той, като сложи пръст на бузата си, сякаш обмисляше дълбоко и всестранно трудното положение, в което се намираше, — добре ще бъде да измислим някаква хитрост, та да накараме тия сиукси и семейството на скватера да се счепкат. А после ще изскочим и ние като мишелови след бой между зверове. Тогава лесно ще надвием... Я, наблизко имало и пеони! Естествено: оня момък нямаше да се отдалечи толкова от селото си без определена цел. Така че има четири страни на разстояние топовен изстрел една от друга и нито една от тях не се доверява на другата. Значи, не бива да мърдаме оттук, още повече, че наоколо няма много място за криене. Ала ние сме трима добре въоръжени мъже и смело мога да кажа — трима юнаци...

— Четирима — прекъсна го Пол.

— Какво рече? — запита старецът, поглеждайки недоумяващо другаря си.

— Четирима — повтори пчеларят, като кимна към естествоизпитателя.

— Всяка войска си има доставчици и готованци — възрази упоритият горски скитник. — Ще трябва, приятелю, да убием магарето.

— Да убием Азинус?! Такова дело би било акт на излишна жестокост.

— Не разбирам аз от твоите засукани думи, в които смисълът се крие зад много звуци; жестоко е според мен да се пожертва християнин заради животно. А първото ще нарека разумно милосърдие. По-безопасно е да надуем тръба, отколкото да позволим на магарето да се обади още веднъж, което направо ще докара сиуксите тук.

— Аз отговарям за доброто поведение на Азинус; той рядко се обажда без причина.

— Какво казва поговорката: „С каквото се събереш, такъв ставаш!“ — отвърна старецът. — А защо да не важи и за животно? Веднъж ми се случи да направя труден преход, свързан с много опасности, и имах спътник, който си отваряше устата само да запее. Да знаете какви главоболия ми създаде този човек! Това беше, когато се срещнах с твоя дядо, капитане. Но все пак спътникът ми имаше човешко гърло и умееше понякога да си служи изкусно с него, макар че не се съобразяваше винаги подходящо ли е времето и мястото. Ех, да бях сега като тогава, нека се опита шайка крадливи сиукси да ме изхвърли от това убежище! Ала какво да се хваля, когато и зрението, и силите ми изневеряват! На война, когато делауерите някога наричаха Ястребово око заради острото му зрение, сега по би подхождало името Къртица! Така че според мен по-добре е да се отървем от магарето.

— Правилно и съвсем разумно — обади се Пол. — Музиката си е музика и винаги е шумна, па била тя от цигулка или от магаре. Така че аз съм съгласен със стареца и казвам: да убием добичето!

— Приятели — каза естественикът, като поглеждаше печално ту един, ту друг от кръвожадните си другари, — не убивайте Азинус, защото той е представител на един вид, за който могат да се кажат повече хубави, отколкото лоши неща. Той е издръжлив и послушен, въздържан и търпелив. Много сме странствали с него и смъртта му ще ме опечали. Няма ли да ти бъде мъчно, почтени венаторе, ако тъй преждевременно те-разделят с вярното ти куче?

— Тогава нека живее — каза старецът и се закашля, сякаш нещо му бе заседнало внезапно на гърлото: види се, призивът бе подействал. — Ала ще трябва да заглушим гласа му. Омотайте муцуната му с

оглавника, а за останалото, мисля, можем да се уповаваме на Провидението.

След като осигури по този начин двойно мълчанието на Азинус (защото Пол моментално стегна челюстите на магарето по казания начин), траперът като че се успокои и тръгна на разузнаване към края на горичката.

Шумът, вдигнат от минаващото стадо, бе затихнал или по-право се чуваше като тътнеж на една миля из прерията. Вятърът вече бе отвял облаците прах и там, където до преди десет минути се разкриваше такава бурна и хаотична сцена, отново се простираше спокойна степ.

Сиуксите бяха доубили трофея си и очевидно доволни от тази добавка към взетата преди това богата плячка, позволиха на останалото стадо да се отдалечи необезпокоявано. Дванадесетина души останаха при трупа, над който се виеха няколко мишелова и не откъсваха от него алчните си очи. Останалите индианци запрепусаха наоколо да търсят друга плячка, каквато винаги може да се намери по дирите на такова огромно стадо. Траперът измерваше внимателно с очи фигурата и снаряжението на всеки от индианците, който се приближеше до горичката. Най-после в един от тях позна Уюча и го посочи на Мидълтън.

— Сега вече знаем не само кои са, но и защо са тук — поде старецът, клатейки замислено глава. — Загубили са следата на скватера и сега я търсят. По пътя са се натъкнали на тези биволи и когато са ги подгонили, за нещастие са съзрели пред себе си хълма, на който се е разположил Ишмаел със семейството си. Виждате ли тези птици? Те чакат да се нахвърлят върху останките на убитото животно. Такъв е моралът, на който учи животът в прерията. Отряд пеони причаква тези сиукси, както мишеловите следят отгоре плячката си; тъй че и ние, като християни, изложени на много опасности, трябва да си отваряме очите — да се пазим и от пеоните, и от сиуксите... Охо, защо тия двама негодници се спряха изведнъж? Сигурно са открили мястото, където синът на скватера, клетникът, намери смъртта си!

Старецът не се излъга. Уюча и другият дивак, който го придружаваше, бяха стигнали там, където, както вече споменахме, имаше страшни следи от схватка и кръвопролитие. Тук, без да слизат от конете си, те се заловиха да разглеждат добре познатите им белези с

оная жива проникателност, която е тъй свойствена на индианския ум. Те оглеждаха дълго и като че ли не вярваха на очите си. Най-после нададоха вой, почти тъй жален и смразяващ, както воят на кучетата, когато бяха открили преди тях същите фатални следи, и тозчас около двамата индианци се събра целият отряд; така, разправят, чакалът с дивия си лай вика другарите си на лов.

---

[71] Валаам — библейски пророк. Според легендата магарето, което яздел, придобило дар слово и проговорило. — Б. пр. ↑

[72] Страшни американски бикове (лат.), — Б. пр. ↑

ГЛАВА XX

Добре дошъл, Пистъл!
Шекспир — „Хенри IV“

Скоро траперът съзря между сиуксите внушителната фигура на техния главатар Матори. Вождът беше един от последните, които се отзоваха на гръмкия повик на Уюча, но щом стигна мястото, където вече се бе събрал целият отряд, веднага скочи от коня и се залови да изучава необикновените следи с внимание и достойнство, както подобаваше на високия му и отговорен сан. Воините — защото нямаше съмнение, че всички до един са воини, безстрашни и безпощадни — търпеливо и сдържано чакаха какво ще покаже огледът. Никой освен неколцина от най-големите храбреци не смееше даже да заговори, докато предводителят им беше зает с тази важна работа. Минаха няколко минути, преди Матори да покаже, че е доволен. След това огледа земята по ония места, където Ишмаел по същите страшни белези бе разбрал подробности за кървавата борба, и кимна на хората си да го последват.

Целият отряд тръгна вкупом към храстите и се спря само на няколко метра от мястото, където Естър бе подканяла ленивите си синове да влязат в гъсталака. Читателят сам ще разбере, че траперът и другарите му не се ограничиха да наблюдават безучастно тази застрашителна маневра. Старецът повика при себе си всички годни да носят оръжие и полугласно, за да не чуят опасните съседи, запита направо готови ли са да отстояват свободата си, или ще предпочетат да опитат по-меко средство — да се спогодят с врага. Тъй като всички бяха еднакво заинтересовани от това, той постави въпроса като пред военен съвет и в тона му се долавяше нещо от някогашната, сега почти угаснала юнашка гордост. Пол и докторът бяха на диаметрално противоположни мнения: пчеларят настояваше да грабнат незабавно оръжието, а естественикът горещо се застъпваше за миролюбив

подход. Мидълтън, като видя, че има опасност между двамата, подтиквани от тъй противоречиви чувства, да пламне горещ многословен спор, се осмели да влезе в ролята на арбитър или по-право да реши сам въпроса, тъй като положението, му даваше право да бъде посредник. Той също клонеше към мирните средства, защото ясно виждаше, че поради огромното числено превъзходство на противника всеки опит да си послужат с оръжие щеше да ги обрече неминуемо на гибел.

Траперът изслуша с голямо внимание доводите на младия офицер и тъй като капитанът ги изказваше твърдо и решително, а не като човек, чийто разсъдък е заслепен от страх, те направиха подобаващо впечатление.

— Правилно говориш — отсъди траперът, когато Мидълтън изложи мнението си, — много правилно. Когато човек не може да постигне нещо със сила, трябва да си послужи с главата. Разумът е, който го прави по-силен от бивола и по-бърз от лоса. Стойте тук и не мърдайте. Животът ми и капаните ми не струват много, когато става въпрос да се спасят толкова хора; пък и мога да кажа без самохвалство, че умея добре да разбирам индианските хитрости. Затова ще изляза в прерията сам. Възможно е да успея да отклоня вниманието на сиуксите от вас, за да ви отворя път и да ви дам време да се измъкнете.

Сякаш решил да не слуша никакви възражения, старецът нарами спокойно пушката си и като се промъкна полека през храстите, излезе в равнината на такова място, та като го съгледат, сиуксите да не разберат, че е изскочил от горичката.

Когато видяха фигурата на човек с ловно облекло, с добре познатото им страшно оръжие, сред червенокожите настъпи вълнение, макар и те да се постараха да го скрият. Хитростта на трапера успя напълно: индианците недоумяваха — дали е дошъл някъде от откритата степ или от горичката, — при все че продължаваха да хвърлят от време на време подозрителни погледи към гъсталака. Досега те бяха стояли на разстояние една стрела от храстите, но когато непознатият се приближи толкова, щото въпреки червено-кафявия загар на загрубялата му от годините и от природните стихии кожа лесно можеше да се познае, че е бледолик, те се поотдръпнаха полека и застанаха на такова място, където едва ли можеше да ги достигне куршум.

В това време старецът продължаваше да върви напред, докато стигна толкова близо, че можеха вече добре да го чуят. Тук той се спря и като подпря пушката си на земята, вдигна ръка с длан напред — знак за миролюбие. Като каза няколко укорителни думи на кучето си, което гледаше индианците с такива очи, като че ли ги бе познало, той се обърна към сиуксите на езика им.

— Моите братя са добре дошли — подзе той, представяйки се хитро за стопанин на тия земи, който посреща гости. — Те са отишли далеч от селата си и са гладни. Няма ли да дойдат в жилището ми да хапнат и да поспят?

Едва индианците чуха гласа му, и радостният вик, който се изтръгна от една дузина гърла, убеди съобразителния трапер, че и него са познали. Разбрал, че е вече късно да отстъпи, той се възползва от бъркотията, която настана сред сиуксите, когато Уюча взе да им обяснява що за човек е той, и продължи да върви напред, докато се озова отново лице с лице срещу страшния Матори. Втората среща на тези двама мъже, всеки по своему забележителен, се отличаваше с взаимна подозрителност, обичайна за обитателите на границата. Близо минута те стояха така и се изучаваха мълчаливо.

— Къде са твоите момци? — запита строго тетонският вожд, след като се убеди, че неподвижните черти на трапера няма да издадат под застрашителния му поглед нито една тайна.

— Дългите ножове не излизат на цели пълчища да слагат капани за бобри. Аз съм сам.

— Главата ти е бяла, ала езикът ти — раздвоен. Матори беше във вашия стан. Той знае, че не си сам. Къде е младата ти жена и воинът, които застигнах в прерията?

— Аз нямам жена. Вече казах на моя брат: жената и приятелят ѝ са ми чужди. Словата на побелялата глава трябва да се слушат и да не се забравят. Дакотите завариха пътниците заспали и помислиха, че не са им нужни коне. Жените и децата на бледоликите не са свикнали да ходят много пеш. Търсете ги там, където сте ги оставили.

Очите на тетона мятаха искри, когато отговори:

— Те са си отишли, но Матори е мъдър вожд и очите му виждат надалеч!

— Съзира ли великият вожд на тетоните хора из тия пусти поля? — възрази траперът, без лицето му да трепне. — Аз съм много стар и

очите ми са помътнели. Къде са хората?

Вождът помълча за малко, сякаш смяташе под достойнството си да настоява повече за нещо, в което беше напълно убеден. После, като показваше отпечатъците по земята, изведнъж заговори с по-мек тон и по-кротък поглед:

— Моят баща се е учил много зими на мъдрост; може ли да ми каже чий мокасин е оставил тая следа?

— Из прерията бродят вълци и биволи, може да е имало и кугуари.

Матори погледна към горичката, сякаш прие последното предположение като напълно възможно. Сочейки храстите, той заповяда на младите си воители да ги огледат по-внимателно, но като измери трапера със суров поглед, не пропусна да им напомни да се пазят от коварството на Големите ножове. Като изслушаха заповедта, трима-четирима полуголи млади сиукси, по-нетърпеливи от другите, шибнаха конете си и се втурнаха да я изпълняват. Виждайки това, старецът потрепера при мисълта, че Пол може да се издаде. Тетоните обиколиха два-три пъти мястото, като все повече стесняваха кръга, след което препуснаха обратно да доложат на вожда си, че в храстите очевидно няма никого. Траперът гледаше Матори в очите, мъчейки се да отгатне неговите мисли, за да отклони подозренията му. Но въпреки пронизателността си и отдавнашния си опит, който бе научил стареца да прониква зад хладната маска на индианеца, нито едно потрепване, никаква промяна в изражението на Матори не му разкри повярвал ли е той на това донесение. Вождът не отговори нищо на сведението на разузнавачите, само каза нещо ласкаво на коня си и като даде знак на един от младите воители да поеме юздите — по-право ремъка с примка, с помощта на който управляваше животното, улови трапера за ръката и го дръпна малко настрана от останалите.

— Бил ли е моят брат воин? — попита хитрият тетон уж е най-миролюбив тон.

— Покриват ли се дърветата с листа в сезона на плодовете? Дакотите не са виждали толкова живи воители, колкото аз съм видял окървавени! Ала колко струват празните спомени — додаде той на английски, — когато ръцете и краката се схванат, а зрението отслабне!

Вождът го изгледа за миг строго, сякаш искаше да го уличи в лъжа; но като видя твърдия поглед и спокойното лице на трапера,

които потвърждаваха истинността на думите му, улови ръката на стареца и я сложи полека на главата си в знак на уважение към годините и опитността му.

— Защо тогава Големите ножове казват на червенокожите си братя да заровят томаховката — рече той, — когато собствените им млади хора никога не забравят, че са храбри воители, и често се срещат с окървавени ръце?

— Хората от моето племе са по-многобройни от биволите в прериите и гълъбите във въздуха. Често между тях стават свади, ала воините им са малко. По пътеката на войната излизат само надарените с качества на храбреци и такива виждат много битки.

— Това не е вярно... моят баща се лъже — възрази Матори и се усмихна самодоволно, зарадван от своята проникателност; но от уважение към годините и заслугите на такъв стар човек побърза да заглади резкостта на думите си: — Големите ножове са много мъдри и са мъже, всеки от тях желае да бъде воин. И искат червенокожите да събират корени и да окопават царевица. Ала дакота не е роден да живее като жена; той трябва да бие пеоните и омахите, иначе ще опетни името на дедите си.

— Повелителят на живота гледа с отворени очи чедата си, които умират в бой за правдата, но той е сляп и ушите му са глухи за воплите на индианците, убити, когато са ограбвали ближния си или са му причинявали друго зло.

— Моят баща е стар — рече Матори и измери престарелия си събеседник с насмешлив поглед, с който искаше да покаже, че е от ония, които си позволяват да престъпят притеснителните правила на благоприличието и са склонни да злоупотребяват с придобитата по тоя начин свобода на съжденията. — Той е много стар; може би е пътувал вече до далечната страна и си е направил труда да се върне оттам, за да разкаже на младите какво е видял?

— Тетоне — отговори траперът, като тупна с неочаквана разгорещеност приклада на пушката си в земята и впери в събеседника си твърд и ясен поглед, — чувал съм, че между моя народ има хора, които изучават лечителското изкуство, докато си въобразят, че са божества, и се присмиват на всяко друго вярване освен на собственото си самомнение. Може и да е така. Да, така е, защото съм виждал такива хора. Когато човек е затворен в градовете и училищата сам със своите

безумства, лесно си въобразява, че е по-велик от Повелителя на живота. Ала воин, който живее в дом, чийто покрив са облаците и откъдето по всяко време може да погледне небето и земята, и всеки ден вижда всемогъществото на Великия дух, такъв човек се научава на смирение. Вождът на дакотите трябва да е много мъдър и не му прилича да се присмива на това, което е право.

Виждайки, че свободомислието му едва ли ще направи благоприятно впечатление на стареца, лукавият Матори побърза да измени тактиката, като премина към непосредствения предмет на разговора. Той сложи добродушно ръка върху рамото на трапера и го поведе напред, докато застанаха на петдесетина стъпки от края на горичката. Тук той впи пронизателните си очи в честното лице на стареца и поде наново:

— Ако моят баща е скрил младите си хора в храсталака, нека им каже да излязат. Виждаш, че дакотът не знае що е страх. Матори е велик вожд! Когато воинът е с побеляла глава и е готов да потегли за Страната на духовете, езикът му не може да бъде раздвоен като на змия.

— Дакоте, аз не те излъгах. Откакто Великият дух ме е направил мъж, аз живея из дивите гори или в тия голи равнини и не съм имал нито жилище, нито семейство. Аз съм ловец и вървя по пътеката си.

— Моят баща има хубава карабина. Нека я насочи към храстите и стреля.

Старецът се поколеба за миг, после бавно се приготви да даде това опасно потвърждение за истинността на думите си; ясно виждаше, че иначе не може да приспи подозренията на лукавия си събеседник. Докато насочваше пушката си, очите му, макар и силно замъглени и отслабнали от годините, пробягваха из неясния безпорядък зад пъстрите листа на шубраците и най-после успяха да различат кафявото стъбло на тънко дръвце. Като го избра за мишена, той се прицели и стреля. Едва когато куршумът излетя от дулото, ръцете на трапера почнаха да треперят; ако се бе случило само миг преди това, не би посмял да извърши толкова рискован експеримент. След изстрела настъпи зловеца тишина. Стрелецът чакаше всеки момент да чуе писъците на жените. После, когато вятърът разпръсна дима, старецът видя обелената кора и се увери, че не беше загубил

съвсем някогашната си сръчност. Като спусна приклада на земята, той пак се обърна с невъзмутим вид към събеседника си и запита:

— Доволен ли е моят брат?

— Матори е вожд на дакотите — отвърна хитрият тетон, като сложи ръка на гърдите си в знак, че е повярвал в искреността на трапера. — Той знае, че воин, който е пушил лула край огньовете на толкова много съвети, докато главата му е побеляла, не би дружил с лоши хора. Но не е ли яздил моят баща едно време кон като богат вожд на бледоликите, вместо да скита пеш като гладен кон?

— Никога! Уаконда ми е дал крака и способност да си служа с тях. Шестдесет лета и зими съм бродил из лесовете на Америка, десет дълги години съм живял из тия открити степи и не е ставало нужда да прибягвам до силите на други твари господни, за да ме носят от място на място.

— Щом моят баща е живял толкова дълго в сянката на лесовете, защо е излязъл в прерията? Слънцето ще го опърли.

Старецът огледа тъжно наоколо и като се обърна отново към индианеца, заговори доверително:

— И пролетта, и лятото, и есента на живота си съм прекарал сред дърветата. Дойде зимата на моите дни и ме завари там, където ми беше приятно да живея в тишина и усамотение — да, в моите непокварени гори! Тетоне, тогава спях щастливо: там моят взор проникваше през боровите и буковите клони нависоко, до самото жилище на Великия дух на моето племе. Ако пожелаех да му открия сърцето си, докато огньовете му горяха над главата ми, пред очите си имах отворена врата. Но ме събудиха брадвите на секачите. Дълго време ушите ми не чуваха нищо друго освен трясък на падащи дървета. Търпях това като воин и мъж, имаше причина, която ми налагаше да търпя; ала когато тази причина изчезна, реших да отида там, където не стига проклетият тропот на брадвите. Нужна беше голяма смелост, за да се отърся от навиците си, но бях чувал за тия просторни и пусти поля и ето че дойдох тук, за да избягам от любовта на моя народ към опустошението. Кажи ми, дакоте, не съм ли постъпил правилно?

Траперът млъкна, сложи дългите си, мършави пръсти върху голото рамо на индианеца и с бледа усмивка, в която тържеството странно се примесваше със съжаление за загубеното, зачака да го похвалят за решителността, с която бе превъзмогнал изпитанията.

Събеседникът му го изслуша внимателно и отговори по типичния надменно-нравоучителен маниер на индианците:

— Главата на моя баща е съвсем побеляла; той винаги е живял между мъже и е видял много. Каквото прави, е добро; каквото говори, е мъдро. Нека каже сега: уверен ли е, че няма нищо общо с Големите ножове, които търсят добитъка си по цялата прерия и не могат да го намерят?

— Дакоте, аз казах истината: живея сам и страня от хора с бяла кожа, ако...

Но изведнъж затвори уста, прекъснат от нещо ненадейно, което го покрусил. Думите бяха още на езика му, когато най-близките храсти се разтвориха и онези, които бе напуснал преди малко и заради които, въпреки любовта си към истината, се бе принудил да лъже, излязоха на открито. Старецът и индианският вожд мълчаха, смаяни от тази неочаквана поява. Матори, макар и учуден, не позволи нито един мускул на лицето му да издаде изненадата, а махна подканящо на приближаващите се приятели на трапера с привидна любезност и с усмивка, която озари тъмното му, свирепо лице, както лъчите на залязващото слънце открояват тежък куршумен облак, наситен с електричество. Той реши обаче, че е под достойнството му да покаже намеренията си с думи или по някакъв друг начин, а само повика при себе си застаналия надалеч отряд. Индианците скочиха живо в отговор на подканата му, готови да изпълняват всичко, което им заповядаше.

В това време приятелите на стареца продължаваха да крачат към тях. Отпред вървеше Мидълтън, който подкрепяше леката и ефирна фигура на Инес, като от време на време поглеждаше с нежна загриженост изплашеното ѝ лице, както при подобни обстоятелства баща би гледал детето си. Непосредствено след тях Пол водеше Елен. Пчеларят не откъсваше очи от красивата си годеница, ала я гледаше изпод вежди и тъй сърдито, че приличаше по-скоро на мечок, който отстъпва мрачно пред ловец, отколкото на внимателен и щастлив ухажор. Шествието завършваше с Овид и Азинус, при което докторът водеше приятеля си с такава любов и нежност, в която едва ли би могъл да му съперничи някой от останалите кавалери. Естественикът бе изостанал от първите две двойки. Краката му сякаш не желаеха нито да вървят напред, нито да стоят на едно място. Така положението му много приличаше на положението на Мохамедовия ковчег^[73], само

с тази разлика, че докато ковчегът е стоял в покой благодарение на притеглянето, в случая действаше по-скоро отблъскването. Впрочем силата, която го дърпаше назад, като че ли взе известен превес и по странно изключение от всички природни закони, както би се изразил сам той, не намаляваше с разстоянието, а, напротив — нарастваше. Тъй като очите на естествоизпитателя оставаха приковани в посока, противоположна на тази, към която го водеха краката, тия, които наблюдаваха движенията му, получиха ключа на загадката и разбраха защо приятелите на трапера тъй внезапно бяха напуснали скривалището си.

На известно разстояние се бе показала още една група яки, добре въоръжени мъже, която сега заобикаляше от другия край на горичката и се движеше предпазливо право към мястото, където стояха сиуксите. Така понякога пиратска флотилия се приближава през водната пустиня към богат, но добре охраняван конвой. С една дума, семейството на скватера или по-точно ония членове на семейството му, които бяха годни да носят оръжие, бяха излезли сред необятната степ с явното намерение да отмъстят за нанесените им злини.

Щом съзряха пришълците, Матори и отрядът му почнаха да се отдръпват полека от горичката, докато стигнаха едно възвишение, откъдето се виждаше нашироко и безпрепятствено голата равнина, сред която се намираха. Тук вождът на дакотите очевидно бе решил да се спре и да изчака как ще се развият нещата. Въпреки отстъплението на индианците, които бяха повлекли подире си и трапера, Мидълтън продължаваше да се придвижва напред и се спря едва когато изкачи същия хълм и се приближи дотолкова, че да може да преговаря с войнствените сиукси. Скватерът и синовете му също заеха изгодна позиция, но на почтително разстояние. Трите отряда сега приличаха на три ескадри в море, предвидливо легнали в дрейф, за да разберат кои от непознатите могат да смятат за приятели и кои за врагове.

В тази минута на напрегнато очакване Матори местеше мрачния си, застрашителен поглед ту към единия, ту към другия чужд отряд, изучавайки ги бързо и проникателно. След това, като погледна унищожително стария трапер, вождът каза жлъчно:

— Големите ножове са глупци! По-лесно е да се улови заспал кугуар, отколкото да се намери сляп дакота. Или белоглавият е мислел да избяга с коня на сиукс?

Траперът, който междуременно бе успял да се окопоти, тутакси разбра какво се бе случило: очевидно Мидълтън, виждайки, че Ишмаел ги е открил, бе предпочел да се довери на гостоприемството на индианците, отколкото да падне в ръцете на скватера. Затова старецът реши да посрещне приятелите си благосклонно, защото съзнаваше, че този противоестествен съюз е наложителен, ако искаха да спасят живота си или поне да запазят свободата си.

— Тръгвал ли е някога моят брат по пътеката на войната, за да се бие с моя народ? — запита той спокойно възмутения вожд, който все още чакаше отговора му.

Гневът на воина тетон като че ли попремина, свирепостта му се смекчи и навъсеното му лице се озари от самодоволна, тържествуваща усмивка; той замахна широко с ръка около себе си и отговори:

— Кое племе, кой народ не е изпитвал удара на дакотите? Матори е техен вожд.

— И смята Големите ножове за жени? Или се е убедил, че са мъже?

По мургавото лице на индианеца се отразяваше борба между различни чувства, жестоки и бурни. За секунда като че ли надделя неугасимата омраза, но после по чертите му се разля изражение, по-благородно и по-подобавашо на храбър воин. То остана така и когато вождът разтвори лекото си наметало от изрисувана еленова кожа, показа белега от щик на гърдите си и отговори:

— Ударът беше честен: биехме се лице срещу лице.

— Достатъчно. Моят брат е храбър вожд и, разбира се, мъдър. Нека погледне: нима това е воин на бледоликите? Такъв ли беше той, който нанесе раната на великия дакота?

Очите на Матори проследиха протегнатата ръка на стареца и се спряха на изнемощялата фигура на Инес. Тетонът дълго не можа да откъсне възхитения си поглед от нея. Както неотдавна младият пеони, и той приличаше по-скоро на простосмъртен, който се е вторачил в някакво небесно видение, отколкото на мъж, който съзерцава в захлас хубостта на жена. Но изведнъж се опомни, сякаш се бе уловил в разсеяност, отмести погледа си и го задържа за миг върху Елен, този път с по-сдържано възхищение, след това пак го отмести и изгледа един по един спътниците й.

— Моят брат вижда, че езикът ми не е раздвоен — подзе отново траперът, като следеше сменящите се чувства по лицето на тетона с проникателност, в която почти не отстъпваше на самия индианец. — Големите ножове не пращат жените си на война. Зная, че дакотите ще запушат лулата с чуждоземните.

— Матори е велик вожд! Големите ножове са негови гости — каза тетонът и сложи ръка на гърдите си с вид на високомерна учтивост, на която би могъл да завиди всеки аристократ. — Стрелите на моите воители са в колчаните.

Траперът махна на Мидълтън да се приближи и след малко двете групи се сляха в една, при което мъжете си разменяха приятелски поздравии според обичая на воините в прерията. Но даже и когато изпълняваха тези ритуали на гостоприемството, дакотът нито за миг не изпуцаше от очи втората, по-отдалечена група бели, като че ли все още подозираше клопка или чакаше по-нататъшни разяснения. Старецът от своя страна също разбираше, че трябва да бъде поткровен и да затвърди вече постигнатия малък и твърде несигурен успех. Като се взираше в групата, която продължаваше да стои на мястото, където се бе спряла, и си даваше вид, че за пръв път вижда тия хора, той разбра ясно, че Ишмаел замисляше незабавно нападение. Според преценката му на опитен човек изходът от стълкновение в откритата равнина между дузина смели погранични жители и полувъоръжените индианци, макар и подкрепяни от белите им съюзници, му се виждаше доста съмнителен. Ако се касаеше за него самия, той може би с готовност щеше да се хвърли в боя, ала старият трапер реши, че на човек с неговите години и с неговия нрав много по-прилича да избягва схватка, а не да я търси. По очевидни причини чувствата му се споделяха от Пол и Мидълтън, защото те трябваше да пазят не само собствения си живот, но и други две същества, чийто живот беше много по-ценен за тях. Поставени пред такъв труден избор, тримата почнаха да се съвещават как да избегнат страшните последици, които неминуемо ще повлече още първата враждебна проява на преселниците. Старецът не забравяше, че индианците следят с ревниво внимание израза на лицата им, затова си даваше вид, че в разговора със своите приятели се мъчи да си изясни по каква причина тези пътешественици са се замъкнали толкова надалеч в пустинята.

— Зная, че дакотите са мъдър и велик народ — подзе най-последен траперът, обръщайки се отново към Матори. — Ала нима вождът им не познава между братята си нито един подлец?

Матори огледа гордо отряда си и неволно очите му се спряха за миг на Уюча.

— Повелителят на живота е създал вождове и воини, и жени — отвърна той, убеден, че е обхванал по този начин всички стъпала на човешкото общество, от най-високото до най-ниското.

— Създал е и някои лоши бледолики. Като тия, които моят брат вижда малко по-нататък.

— Винаги ли ходят пеш, когато искат да сторят зло? — попита тетонът, но искрата на тържество в очите му показваше, че много добре му е известно какво ги е довело до това унижително положение.

— Загубиха конете си. Но още имат барут, и олово, и завивки.

— Нима носят богатствата си в ръце, като жалките конзи? Или са смелчаци и ги оставят при жените, както подобава на мъже, които знаят къде да намерят загубеното?

— Вижда ли брат ми синьото петно в края на прерията? Гледай, слънцето го докосва за последен път днес.

— Матори не е къртица.

— Това е скала; там е имуществото на Големите ножове.

Изражение на злорадство озари тъмното лице на тетона, като чу това; обръщайки се към стареца, той като че ли четеше в душата му, изглежда, да провери не го ли лъжат. После отправи поглед към групата на Ишмаел и преброи от колко хора се състои.

— Един воин липсва — каза той.

— Вижда ли брат ми мишеловите? Там е гробът му. Откри ли кръв по земята? Тя е неговата кръв.

— Стига! Матори е мъдър вожд! Качи жените си на конете на дакотите. Сами ще видим, очите ни са разтворени широко.

Траперът не туби време в излишни обяснения. Знаейки колко бързи и кратки са туземците в речите си, той незабавно съобщи на другарите си какво бе постигнал. Миг по-късно Пол беше вече на коня, а Елен се разположи зад него. Мидълтън се побави още няколко минути, за да се увери, че Инес е настанена безопасно и удобно. Докато се грижеше за нея, от другата страна на коня се приближи Матори. Той бе отстъпил собствения си жребец и сега даваше да се

разбере, че възнамерява да заеме обичайното си място на гърба му. Младият офицер улови животното за юздите и във внезапен изблик на гняв двамата мъже се измериха с надменен поглед.

— Никой освен мен няма да заеме това място — заяви Мидълтън твърдо на английски.

— Матори е велик вожд! — възрази червенокожият. Нито единият, нито другият разбираше смисъла на казаните му думи.

— Дакотът ще закъснее — прошепна старецът на ухото на индианеца. — Гледай, Големите ножове се изплашиха и скоро ще побягнат.

Вождът на тетоните моментално се отказа от претенциите си и се метна на друг кон, като заповяда на един от младите си воини да осигури на трапера подобно удобство. Воините, които се лишиха от конете си по този начин, се настаниха зад свои другари. Доктор Базиус вече бе възседнал Азинус и въпреки краткото забавяне групата се пригответи за път почти двойно по-бързо, отколкото разказахме това.

Като се убеди, че всичко е наред, Матори даде знак за потегляне. Няколко воина, включително и самият вожд, възседнали най-хубавите коне, излязоха със заплашителен вид малко напред, като че ли се готвеха да нападнат пришълците. Скватерът, който всъщност бе започнал да се оттегля полека, тутакси спря отряда си и с готовност се обърна с лице към врага. Обаче хитрите индианци вместо да се приближат в опасния обсег на западната пушка, минаха в обход, докато описаха полукръг, държейки непрекъснато противника в очакване на нападение. Тогава, убедени напълно, че са постигнали целта си, тетоните нададоха гороломен вик и се понесоха в дълга върволица през прерията към далечната скала, тъй право и почти тъй бързо, както лети стрела, откъснала се от тетивата.

---

[73] Според преданието ковчегът на Мохамед висял във въздуха между два огромни магнита. — Б. пр. ↑

ГЛАВА XXI

Махни се, не ти е мястото сред боговете.

Шекспир

Едва проличаха истинските намерения на Матори, и всеобщ залп даде да се разбере, че заселниците вече са ги прозрели. Но поради разстоянието и бързото препускане стрелбата беше безрезултатна. За да покаже колко малко се бои от войнствеността на чуждоземните, вождът на дакотите отговори на залпа с боен вик; и като размахваше карабината над главата си, той описа кръг в равнината, последван от най-добрите си воини, сякаш се надсмиваше на безсилния опит на противника. Докато основната част на отряда продължи направо, малката групичка избраници, след като бе изразила по дивашки презрението си към враговете, зави обратно и застана в ариергарда. Тази маневра, очевидно замислена предварително, бе изпълнена ловко и съгласувано.

Залповете следваха бързо един след друг, докато вбесеният скватер бе принуден да се откаже неохотно от мисълта да навреди на неприятеля с такива слаби средства. Изоставяйки този безплоден опит, той се впусна в бърза гонитба, като от време на време гръмваше с пушката си, за да вдигне в тревога гарнизона, който този път благоразумно бе оставил под командването на страшната Естър. Гонитбата продължи така няколко минути, но постепенно конниците се откъснаха значително от преследвачите си, макар че последните се движеха с невероятна за пешаци бързина.

Синьото петънце се обрисуваше все по-ясно на небето, като изплувал от дълбините остров, и от време на време индианците надаваха тържествуващ вик. Ала воалът на нощта обвиваше вече целия източен край на прерията и преди тетоните да бяха изминали и половината от разстоянието, смътните очертания на скалата се стопиха в далечната мъгла. Без да се смущава от това обстоятелство, което не

само не вредеше на плановете му, но и ги подпомагаше, Матори, който отново бе изскочил напред, продължи пътя си с увереността на хрътка с добър нюх, само че се движеше малко по-бавно, тъй като конете на отряда му бяха вече съвсем изморени. Възползвайки се от този момент, старецът се приближи с коня си до Мидълтън и заговори на английски:

— Сега май ще почне грабеж, а аз, право да си кажа, никак не искам да имам пръст в такава работа.

— А какво би направил? Гибелно ще бъде да се предадем в ръцете на тия негодници там на скалата.

— Не споменавай за негодници: нито червени, нито бели! Гледай напред, момче, като че говориш за нашите знахари или, да речем, хвалиш тетонските жребци. Защото тия мошеници обичат да хвалят конете им, също както някоя глупава майка в селищата се радва, когато слуша похвали за своя малък глезльо. Тъй че помилвай добичето, опипай мънистата, с които червенокожите са украсили гривата му, насочи окото си към едно, а мисли за друго. Слушай: ако изпипаме работата както трябва, ще успеем да се разделим с тетоните, щом падне нощта.

— Чудесно хрумване! — възкликна Мидълтън, който бе запазил мъчителен спомен от възторжения поглед, с който Матори бе съзерцавал красотата на Инес, както и от дръзкия му опит след това да си присвои ролята на неин покровител.

— Боже, Боже, колко слаб е човекът, когато природните дарби са задушени от книжни знания и женски привички! Още едно такова провикване и тия демони до нас веднага ще разберат, че заговорничим против тях, толкова ясно, все едно, че им го шепнем в ухото на езика на сиуксите. Да, да, зная ги аз тия дяволи: изглеждат безобидни като скокливи сърнички, а всъщност всеки от тях гледа да не изпусне и най-малкото ни движение. Значи, трябва да изпипаме работата умно, за да ги надхитрим... Ето така трябва: милвай го по шията и се усмихвай, като че ли хвалиш коня, а си отвори добре ушите за думите ми. Само внимавай да не преумориш животното — макар и да не отбирам много от коне, разумът ме учи, че за трудна работа са нужни пресни сили и че с уморени крака не се стига далеч. Внимавай за сигнала — Хектор ще изскимти. Щом чуеш първото скимтене, бъди готов; на второто — измъкни се към края на тълпата; а на третото — препускай. Разбра ли?

— Напълно, напълно! — каза Мидълтън, който затрепера от нетърпение по-скоро да се изпълни този план, и притисна до сърцето си малката ръчица, увита около кръста му. — Разбрах напълно. По-бързо, по-бързо!

— Да, добичето не е мързеливо — поде траперът на тетонски език, сякаш продължаваше разговора, като лавираше незабелязано между мургавите ездачи, докато се озова до Пол. Той му съобщи намеренията си по същия предпазлив начин. Пламенният и безстрашен пчелар го изслуша с възторг и тутакси заяви, че е готов да се счепка сам с цялата индианска шайка, ако това е нужно за постигането на целта им. След като се отдръпна и от тази двойка, старецът затърси с очи естествоизпитателя.

Докторът с преголеми усилия за себе си и за Азинус се бе движил точно в средата на сиуксите, докато все още имаше и най-малко основание да мисли, че някой от куршумите на Ишмаеловите хора може да влезе в съприкосновение с неговата особа. Когато обаче тази опасност намаля или по-право изчезна съвсем, храбростта му се възвърна, ала храбростта на „жребеца“ му започна да чезне. Тази много важна промяна у двамата се дължеше на обстоятелството, че ездачът и магарето вече се бяха озовали в ариергарда на отряда. Затова траперът насочи коня си натам, без да възбуди подозрение у нито един от проницателните си спътници.

— Приятелю — поде старецът, когато намери за удобно да поведе разговор, — искаш ли да прекараш десетина години сред червенокожите с обръсната глава, боядисана физиономия, може би две-три жени и пет-шест мелезчета, които ще ти казват „татко“?

— За нищо на света! — възкликна изплашеният естественик. — Аз никак не съм склонен към брак въобще и по-специално да се кръстосвам с някакви там породи, които само развалят красотата и хармоничността в природата. Пък и така се обърква страшно научната номенклатура.

— Да, да, имаш право да се отвращаваш от такъв живот, но ако тези сиукси те завлекат в селото си, такава именно ще бъде участта ти. В това няма съмнение, както няма съмнение, че слънцето изгрява и залязва по божията воля.

— Да ме женят?! И то за жена, лишена от качествата на вида! — възрази докторът. — За какво престъпление съм виновен, та ме чака

такова тежко наказание? Да ожениш човек против волята му, значи да погазиш законите на природата!

— Е, щом става дума за природа, дано в мозъка ти се е запазил поне малко разум — отвърна старецът и в угълчетата на хлътнолите му очи заигра искрица, която показваше, че не е лишен от чувство за хумор. — Впрочем, ако тетоните решат да излеят върху теб всичката си доброта, може дори да получиш не една, а пет-шест жени. Аз познавах на времето вождове, ощастливени с безброй жени.

— Но защо ще ми кроят такава отмъщение? — запита докторът и косата му почна да настръхва, сякаш чувствата му се предаваха на всяко косъмче. — Какво зло съм им сторил?

— Това е своеобразна любезност от тяхна страна. Като разберат, че си велик лечител, ще те приемат в своето племе и някой могъщ вожд ще ти даде името си и може би дъщеря си или пък една-две от собствените си жени, които са живели дълго във вигвама му, тъй че може да съди от опит за добродетелите им.

— Да ме пази Тоя, що е създал естествената хармония и я управлява! — възкликна докторът. — Аз не искам една жена, а камо ли две или три от тоя клас! Откровено казано, ще се опитам да избягам от селището им, преди да позволя да ми натрапят такъв брак.

— Правилно разсъждаваш. Само че щом говориш за бягство, защо да не опиташ още сега?

Естественикът се озърна плахо, сякаш се готвеше да изпълни незабавно това отчаяно намерение; но тъмните фигури, които яздеха от всичките му страни, като че ли изведнъж станаха три пъти повече на брой, а нощта, която вече падаше над прерията, му се видя светла като ясно пладнe.

— Ще бъде преждевременно, пък и неразумно — отговори той. — Остави ме, почтени венаторе, да се посъветвам с мислите си и когато плановете ми бъдат надлежно класифицирани, ще те уведомя за намеренията си.

— Намеренията си? — повтори старецът, клатейки презрително глава, и като поотпусна юздите, остави коня си да се смеси с жребците на индианците. — „Намерение“ е дума, която често се изговаря в селищата, но се изпитва по границата. Знае ли моят брат на какво животно язди тоя бледолик? — обърна се той към един мрачен воин на родния му език и махна с ръка към естественика и кроткия Азинус.

Тетонът поизгледа магарето, но не си позволи да покаже и сянка на учудване, при все че той и другарите му се озадачиха, като съзряха това невиждано досега животно. Траперът знаеше, че макар магаретата и мулетата да бяха вече известни на племената, живеещи в съседство с Мексико, на север от Ла Плата обикновено те се срещаха рядко. Затова не му беше трудно да разчете по лицето на червенокожия нямо, дълбоко затаено изумление и съумя да го използва.

— Моят брат може би мисли, че този ездач е воин на бледоликите? — запита той, когато реши, че сиуксът е разгледал вече достатъчно добре миролюбивата физиономия на естественика.

Дори при слабата светлина на звездите можа да се види тънката презрителна усмивка, която премина по лицето на тетона.

— Нима дакотите са глупци? — бе отговорът.

— Те са мъдър народ и очите им са винаги отворени. Затуй много се учудвам, че не са виждали досега великия лечител на Големите ножове!

— Уег! — възкликна събеседника му и изведнъж цялото му мрачно, строго лице светна от смайване, както светкавица озарява среднощния мрак.

— Дакотът знае, че езикът ми не е раздвоен. Нека си отвори очите по-добре. Никога ли не е виждал този велик лечител?

Сиуксът не се нуждае от светлина, за да си спомни всяка подробност от действително необикновените одежди и принадлежности на доктор Базиус. Както всички останали воители от отряда на Матори и както изобщо е присъщо на индианците, тетонът, макар и да не си бе позволил да зяпа с празно любопитство, неподобаващо за мъж, все пак не бе изпуснал нито един отличителен белег на тия чуждоземци. Той бе запомнил фигурата, ръста, облеклото, чертите на лицето, дори цвета на очите и на косите на всеки един от Големите ножове, които тъй странно се бяха изпречили на пътя му, и дълго бе размислял какви причини бяха довели тая пъстра група до убежищата на грубите обитатели на родните му простори. Той вече бе успял да прецени физическата сила на всеки един поотделно и на отряда като цяло и внимателно я бе съпоставил с възможните им намерения. Те, разбира се, не бяха воители, защото Големите ножове, както и сиуксите, оставят жените си в селата, когато тръгват по кървавата пътека. Поради същото това съображение те не можеха да

бъдат и ловци, и дори търговци — две професии, под които белите обикновено се появяваха в дакотските села. Чувал бе, че менахшите, тоест Дългите ножове, и уошиомантикуите, тоест испанците, били пушили заедно на някакъв голям съвет и последните продали на първите необяснимите си права върху тия обширни земи, из които народът му бродеше свободно от незапомнени времена. Простият му ум не можеше да схване как един народ може ей така да придобие власт над владенията на друг народ. И нищо чудно, че тъй като сам твърдо вярваше в магьосничеството, думите на трапера накараха червенокожия да си помисли, че неподозиращият обект на разговора им се готви да потвърди тези загадъчни права, като си послужи със скритата си магическа сила. Почувствал се безпомощен невежа, той остави всякаква сдържаност и достойнство в държането, обърна се към стареца и като протегна ръце, сякаш да покаже, че зависи от неговото благоволение, каза:

— Нека моят баща ме погледне. Аз съм прост обитател на прерията; тялото ми е голо, ръцете ми — празни, кожата ми — червена. Убивал съм пеони, конзи, омахи, осаджи и дори Дълги ножове. Аз съм мъж сред воините, ала жена сред магьосниците. Нека баща ми говори: ушите на тетона са отворени. Той ще слуша словата му, както еленът — стъпките на кугуара.

— Мъдри и неведоми са делата на Тоя, който единствен различава доброто от злото! — възкликна траперът на английски. — На един дава хитрост, други дарява с мъжество! И все пак тъжно и срамно е да гледаш как такъв благороден воин, сражавал се в много кървави битки, се поддава на суеверието и моли като просяк за кокал, който си готов да хвърлиш на кучетата. Ще ми прости Господ, че използвам невежеството на един червенокож, защото знае, че не го върша от неуважение към него или от празно самохвалство, а за да спася човешки живот и да въздам справедливост на онеправданите, като разгромя дяволските козни на злите!... Тетоне — заговори той отново на езика на слушателя си, — питам те: не е ли той наистина несравним лечител? Ако дакотите са мъдри, няма да дишат въздуха, който той диша, и няма да докосват одеждата му. Те знаят, че Уаконшече, злият дух, обича чедата си и няма да остави ненаказан оня, който им причини зло.

Старецът изрече тези слова със зловещо-наставнически тон и веднага се отдалечи, сякаш да подчертае, че няма какво повече да каже. Очакванията му се оправдаха. Воинът, към когото се бе обърнал, не закъсня да предаде тази важна новина на целия ариергард и след малко естественикът стана предмет на всеобщо почтително любопитство. Траперът знаеше, че туземците често се прекланяха пред злия дух, за да го умилостивят, и с вид на пълно безразличие зачака резултатите от хитростта си. Скоро той видя как тъмните фигури една по една шибнаха конете си и препуснаха напред, към средата на отряда, докато най-последно при него и при Овид остана само Уюча. Тъпотата на този подъл индианец, който продължаваше с някакво глупаво възхищение да зяпа мнимия магьосник, беше сега единствената пречка за успешния завършек на хитрия му план.

Познавайки нрава на тоя червенокож, старецът побърза да се отърве и от него. Като препускаше редом с Уюча, той каза с ласкав шепот:

— Пил ли е днес моят брат от млякото на Големите ножове?

— Хау! — възкликна тетонът и при този въпрос всичките му празни мисли се върнаха от небето на земята.

— Защото великият вожд на моя народ, който язди отпред, има крава, чието виме е винаги пълно. Зная, че след малко той ще каже: „Не е ли пресъхнало гърлото на някой от моите червени братя?“

Едва произнесе тези думи, и Уюча на свой ред шибна коня си и скоро се смеси с останалите силуети, които яздеха с умерен ход на петдесетина метра по-напред. Траперът, който знаеше колко лесно и внезапно се променя настроението на индианците, побърза да се възползва от благоприятния случай. Той отпусна поводите на нетърпеливия си жребец и само след миг беше отново до Овид.

— Виждаш ли оная мигаща звездичка над прерията, може би на четири пушки разстояние оттук, малко на север?

— Да, тя е от съзвездието...

— Пет пари не давам за твоите съзвездия, човече, ами те питам виждаш ли звездата? Кажи ми на прост и ясен език: да или не?

— Да.

— Щом се обърна гърбом към теб, ще дръпнеш юздите на магарето и ще го задържаш, докато индианците се загубят от погледа ти. Тогава се уповавай на Бога и нека оная звезда ти бъде пътеводител.

Не завивай нито надясно, нито наляво и използвай добре времето си, защото добичето ти не е твърде бързоного, а всяка крачка, повече, която успееш да направиш в тая прерия, ще удължи времето на свободата ти или на живота ти.

Без да дочака въпросите, с които естественикът се готвеше да го обсипе, старецът пак отпусна поводите на коня си и скоро също се смеси с групата ездачи отпред.

Овид остана сам. След малко той даде знак — по-скоро от отчаяние, тъй като не бе разбрал много добре указанията на трапера — и Азинус се подчини послушно на волята на господаря си и съответно забави крачка. Но тъй като тетоните препускаха в лек галоп, само няколко секунди след като магарето намали ход, ездачът му ги загуби съвсем от очи. Като не знаеше какъв план да следва, какво може да очаква, на какво да се надява, а мислеше само как по-скоро да се избави от опасните си съседи, докторът първо провери опипом дали чантата с жалките останки от образците и записките му е окачена здраво на седлото, обърна добичето в казаната посока и като риташе бясно, скоро накара търпеливото животно да побегне в бърз тръс. Но едвам успя да се спусне в една долчинка и да се изкачи на отсрещния хълм, когато чу или му се стори, че чува името си, изтръгнато на чист латински от двайсет тетонски гърла. Тази измама на слуха още повече разпали усърдието му, и никога учител по езда не е прилагал изкуството си с такова старание, с каквото естествоизпитателят забиваше пети в ребрата на Азинус. Тази борба продължи без прекъсване няколко минути и по всяка вероятност щеше да продължи и до ден-днешен, ако кроткото животно накрая не излезе от кожата си. Заимствайки от своя стопанин начина, по който той изразяваше възбуждението си, Азинус на свой ред реши да използва по новому копитата си: в негодуванието си ги вдигна едновременно във въздуха, с което и реши моментално спора в своя полза. Овид напусна седлото като позиция, която не можеше да удържи повече, ала няколко секунди продължи да се носи напред в същата посока, докато магарето с вид на победител завладя бойното поле и захрупа сухата трева — плодовете на победата.

Когато доктор Базиус се изправи отново на крака и събра мислите си, разстроени от твърде прибързаното изоставяне на позицията, той се върна да търси образците и магарето си. Азинус

прояви великодушие, като посрещна радушно господаря си, и оттук нататък естественикът продължи набелязания път с похвално усърдие, но обузда излишната си разпаленост.

В това време старият трапер следеше внимателно развоя на важното начинание, което бе започнал. Овид не се излъга, като предположи, че вече са забелязали отсъствието му и го търсят, при все че въображението му бе преобразило виковете на индианците във всеизвестната латинизирана форма на името му. А истината беше проста: воините от ариергарда не бяха пропуснали да предупредят авангарда за тайнствената сила, с която траперът бе благоволил да надари неподозиращия естественик. Същото безгранично изумление, което при получаването на това известие бе подтикнало хората от ариергарда да минат напред, сега накара мнозина от авангарда да минат назад. Докторът, разбира се, не се оказа на мястото си и дивият вик, който той чу, беше просто изблик на разочарованието на индианците.

Но Матори неволно подпомогна находчивия план на трапера, като бързо и властно прекрати този опасен шум. Когато редът бе възстановен и вождът разбра защо младите му воини се бяха държали така недостойно, старецът, който стоеше до Матори, с тревога забеляза пламъчето на съживено недоверие, което блесна на тъмното му лице.

— Къде е вашият магьосник? — запита вождът, като се обърна внезапно към трапера, сякаш хвърляше върху него вината за изчезването на Овид.

— Способен ли съм да кажа на моя брат колко звезди има на небето? Пътищата на великия магьосник не се схождат с пътищата на простосмъртните.

— Чуй ме, белоглави, и внимавай в думите ми — продължи Матори, като се наведе към грубоватия лък на седлото си, сякаш беше средновековен рицар от някакъв благороден род и говореше с високомерния тон на господар. — Дакотите не са си избрали за вожд жена. Когато Матори почувства силата на великата магия, ще затрепери, а дотогава ще гледа със собствените си очи, а не с очите на бледолик. Ако вашият магьосник не се върне до утре при своите приятели, младите ми воини ще тръгнат да го търсят. Ушите ти са отворени. Толкова!

Тази голяма отсрочка никак не огорчи трапера. Той и по-рано бе подозирал, че предводителят на тетоните е от ония дръзки души, които смело прекрочват границите, в които възпитанието и традициите държат човека във всяко общество, но сега ясно разбра, че ако иска да измами вожда, трябва да измисли някаква по-тънка хитрост от тая, с която бе успял да изиграе хората му. Но появата на скалата, чиято гола, назъбена грамада изплува внезапно от мрака пред тях, сложи край на разговора, тъй като Матори насочи всички свои мисли към плановите си да сложи ръка върху останалото имущество на скватера. Радостен шепот премина през отряда, когато всеки тъмнолик воин видя пред себе си възделената цел, а после и най-тънкият слух напразно би се напрягал да долови някакъв звук, по-силен от шумоленето на нозе във високата трева на прерията.

Но не беше тъй лесно да се измами бдителността на Естър. Тя отдавна се ослушваше тревожно в подозрителния шум, който се приближаваше откъм голата равнина, а и внезапният вик на червенокожите също не убягна от вниманието на неуморните часови. Индианците, които се бяха спешили наблизко, още не бяха успели да заобиколят подножието на скалата безшумно и дебнешком, както се движат винаги, когато екна гласът на амазонката:

— Кой е там долу? Отговаряйте, ако ви е мил животът! Сиукси ли сте или дяволи, не ме е страх от вас!

Викът не получи отговор. Всеки воин бе замрял на мястото си, уверен, че тъмната му фигура се слива със сенките на равнината. Точно този момент траперът избра за бягство. Той и приятелите му бяха оставени под надзора на тия, на които бе възложено да пазят конете, и тъй като никой от тях не слезе от седлото, сега като че ли беше сгодно време за изпълнение на замисъла му. Вниманието на пазачите беше приковано в скалата, а гъстият облак, който минаваше в този момент над главите им, затъмни дори слабата светлина, излъчвана от звездите. Прилепвайки се до шията на коня си, старецът прошепна:

— Къде е кученцето ми? Къде е Хектор?... Къде си, песчо?

Кучета улови добре познатите звуци и отговори с приятелско скимтене, което заплашваше да премине в пронизителен вой. Траперът се канеше да се изправи след това успешно начало, когато усети на гърлото си ръката на Уюча, който очевидно бе решил да заглуши гласа му чисто и просто като го удуши. Възползвайки се от това

обстоятелство, траперът издаде отново тих звук, като че се напрягаше да си поеме дъх, и в отговор вярната хрътка изскимтя повторно. Уюча моментално пусна господаря, за да излее злобата си върху кучето. Ала в тоя миг отново се чу гласът на Естър. Индианецът забрави всичко друго и наостри уши.

— Ех, скимтете и вийте, преправяйте си гласовете както щете, изчадия на мрака! — викна тя с преграквал, но горд смях. — Зная ви аз. Почакайте, ей сега ще ви светна, да можете да вършите поразииите си! Подхвърли въгленче, Фиби, подхвърли въгленче, да запалим огън, та да видят баща ти и батковците ти, че ги чакаме тук да посрещат гости.

Едва издума това и на самия връх на скалата блесна силна светлина като ярка звезда; след това се появи пламък, който изплезе раздвоен език, заизвива се в огромния куп вършини и лумна нагоре в плътна маса, разлюляна от вятъра, която хвърляше ярък отблясък върху всеки предмет около себе си, докдето стигаше светлината. Отгоре проехтя подигравателен смях, към който се присъединиха всички деца, сякаш ликуваха, че са разкрили тъй успешно коварните замисли на тетоните.

Траперът се огледа, за да провери готови ли са приятелите му. Подчинявайки се на сигналите, Мидълтън и Пол бяха се поотдръпнали настрана и сега очевидно чакаха третото изскимтяване на кучето, за да побягнат. Хектор, изплъзнал се от дивия си преследвач, отново се бе изтегнал на земята до коня на господаря си. Но светлият кръг постепенно се разширяваше, ставаше все по-ярък, и старецът, на когото очите и разсъдъкът тъй рядко му изневеряваха, търпеливо зачака по-благоприятен момент, за да изпълни плана си.

— Хайде, Ишмаел, мъжо мой, ако очите и ръката ти са верни както винаги, тъкмо сега е време да напердашиш тия червенокожи, които са решили да сложат ръка на цялото ти имущество, даже на жена ти и децата ти! Хайде, мъжленце, покажи им какъв си и от какво си племе!

От далечината, отдето се приближаваше скватерът със синовете си, се чу вик, който известяваше на женския гарнизон, че помощта е близка. Естър отговори на този успокоителен звук с ново хрипкаво провикване и в изблик на радост се изправи с цял ръст на скалата, да я видят всички отдолу. Без да мисли, че така се излага на опасност, тя

тъкмо се канеше да замаха ликуващо, когато Матори изскочи като тъмна сянка в кръга на светлината и изви ръцете ѝ. На върха се мярнаха още трима воители — три силуета, като голи демони, реещи се в облаците. Във въздуха се размахаха факлите на сигналния огън; след това настъпи непрогледна тъмнина, също като в оня трепетен миг, когато угасват последните лъчи на слънцето, затъмнени от изплуващия диск на луната. Индианците на свой ред нададоха вик на тържество, а след тях — не като подражание, а по-скоро като съпровод — прозвуча силният, продължителен вой на Хектор.

За миг старецът се озова между конете на Мидълтън и Пол и ги улови за юздите, за да задържи нетърпеливите им ездаци.

— Тихо, тихо! — зашепна той. — Сега за щастие очите им не виждат, сякаш Господ ги е ослепил, ала ушите им са отворени. Тихо, тихо! Най-малко двеста метра трябва да се движим бавно.

Следващите пет минути на неизвестност се сториха като вечност на всички с изключение на трапера. Когато постепенно зрението им се възвърна, всекиму се стори, че мракът, който се възцари мигновено, щом угасна огънят на върха, ще се смени с ярка пладнешка светлина. Постепенно старецът позволи на конете да ускорят крачка, докато стигнаха средата на една от низините в прерията. Тогава с тих смях той отпусна поводите и рече:

— А сега нека препускат колкото им държат краката, ала карайте по сухата трева, тя ще заглуши тропота на копитата.

Излишно е да обясняваме с каква радост го послушаха всички. След няколко минути бегълците изкачиха билото на един хълм и като го превалиха, продължиха с възможната най-голяма бързина, на която, бяха способни конете им, следвайки посочената звезда, както платноход в морето се устремява към маяка, който му сочи пътя към безопасното пристанище.

ГЛАВА XXII

*И облаци, и слънчеви лъчи,
що сенки хвърляха и светлина,
стопиха се, не виждат ги очи
във тихата небесна висина.*
Монтгомъри

Над мястото, току-що напуснато от бегълците, лежеше същата дълбока тишина, както и в мрачните степи пред тях. Дори траперът, колкото и да напругаше острия си слух, не можеше да долови нито един от познатите признаци, които биха потвърдили важното обстоятелство, че между хората на Матори и Ишмаел се е завързал бой; конете ги бяха отнесли толкова далеч, че шумът на сражението не би стигнал до ушите им, а и нищо друго не показваше, че то наистина е започнало. От време на време старецът промърморваше недоволено, но изразяваше растящата си тревога само с това, че непрекъснато подканяше конете да бързат. Пътем той показва опустялата блатиста котловина, където семейството на скватера бе разположило лагера си вечерта, когато за пръв път го представихме на читателя, след което потъна в зловещо мълчание — зловещо, понеже спътниците му вече достатъчно познаваха неговия нрав и разбираха, че само действително критични обстоятелства можеха да нарушат невъзмутимото спокойствие на стареца.

— Не препускахме ли достатъчно? — запита, след няколко часа Мидълтън, обезпокоен в състояние ли са нежни създания като Инес и Елен да понесат такава умора. — Яздихме бързо и изминахме доста път през равнината. Време е да потърсим място за почивка.

— Търсете го в небесата, щом не ви е по силите да продължавате — измърмори старият трапер. — Ако бяхме сигурни, че тетоните и скватерът са се счепкали, както беше редно да се очаква, щяхме да имаме време да се поогледаме и да помислим не само за рисковете, а и

за удобствата на пътуването, но при сегашното положение на нещата мисля, че ако затворим очи и заспим, без да се скрием в някакво убежище, почивката би означавала, сигурна смърт или плен до края на живота ни.

— Не зная — отвърна младият капитан, който мислеше повече за страданията на крехкото същество, което подкрепяше, отколкото за предупрежденията на опитния си спътник, — не зная. Изминахме много мили и аз не виждам особени признаци за опасност. Ако пък се боиш за себе си, добри ми приятелю, повярвай ми, ти се заблуждаваш, защото...

— Да беше жив дядо ти и да се намираше тук — прекъсна го старецът, като протегна ръка и сложи тържествено длан върху рамото на Мидълтън, — не би изрекъл такива думи. Знаеше той, че дори в разцвета на годините, когато окоето ми беше по-остро от око на ястреб, а нозете ми — по-леки от крака на сърна, никога не съм се вкопчвал прекалено жадно в живота, тъй че защо да изпитвам сега детинска привързаност към него, когато зная, че е толкова суетен, пълен с болка и печал? Каквото и зло да са способни да ми причинят тетоните, няма да видят жалък и немощен трапер, който крещи от болка и моли за пощада.

— Прости ми, мой достойни, мой неоценими приятелю! — възкликна засраменият младеж, като стисна горещо ръката, която траперът искаше да отдръпне. — Не съзнавах какво говоря... или по-право, мислех само за тия, с чиято слабост трябва преди всичко да се съобразяваме.

— Достатъчно. У теб говори природата, а тя винаги има право. В случая дядо ти би постъпил точно по същия начин. Ех, колко зими и лета, есени и пролети се изгърколиха над бедната ми глава, откакто се сражавахме с него сред червените хурони от езерата в Скалистите планини на стария Йорк! И колко прекрасни елени е повалила ръката ми от тоя ден, а и колко разбойници-мингоси! Каж ми, момко, разказвал ли ти е генералът — защото чух, че после станал генерал — разказвал ли ти е как убихме елена през нощта, когато разузнавачите на това проклето племе ни подгониха към пещерите на острова, и как ядохме и пихме там колкото ни душа иска, без да ни е грижа за нищо?

— Често ми е разказвал до най-малка подробност за тази нощ, само че...

— Ами за певеца? Зинал с цяло гърло и гласът му кънти посред битката! — добави старецът и се разсмя весело, сякаш се радваше на силата на паметта си.

— За всичко, за всичко — нищо не беше забравил, дори и най-дребните случки. А ти да не би...

— Какво? Значи, ти е разправял за оня дявол зад дънера?... И за нещастника, който падна във водопада?... И за негодника на дървото?

— За всички и за всичко, за всяка подробност, свързана с това. Предполагам, че...

— Да — продължаваше старецът и гласът му показваше с каква яснота се бяха запечатали тези картини в съзнанието му, — седемдесет години съм живял в горите и в пустинята и ако някой може да твърди, че познава света и е видял много страхотии, това съм аз! Но никога преди и след това не съм виждал човек в такова смъртно отчаяние, както тоя червенокож. Ала гордостта не му позволяваше нито да каже дума, нито да извика, нито да признае безнадеждното си положение! Такъв им е нравът и той достойно издържа докрай!

— Слушай, стари траперю — прекъсна го Пол, който досега бе яздил, в необичайно за него мълчание, щастлив, че Елен го е обхванала с ръка през кръста. — Денем очите ми са верни и остри като на колибри, ала при звездна светлина не мога да се похваля със същото. Какво шава там в падината? Болен бивол ли се влачи, или е някой заблуден кон на тетоните?

Всички се спряха да видят какво им показва Пол. Почти през целия път те бяха яздили през тесни котловини, за да се крият в сянката им, но точно сега се бяха изкачили по билото на един хълм, за да прекосят същата тая падина, в която забелязаха непознатото животно.

— Да се спуснем там — предложи Мидълтън. — Звяр ли е или човек, ние сме достатъчно силни, за да не се боим от него.

— Хм, да не беше това на практика така невъзможно — промърмори траперът, — да не беше това на практика невъзможно, щях да кажа, че е човекът, който скита да търси влечуги и насекоми — нашият спътник, докторът.

— Какво невъзможно има тук? Нали сам му каза да държи тази посока, за да се присъедини към нас?

— Да, ама не съм му казвал да изпревари кон с магаре... Но ти си прав... прав си — додаде траперът, когато разстоянието постепенно намаля и се увери с очите си, че действително вижда Овид и Азинус. — Напълно си прав, макар че това е истинско чудо. Господи, какво не прави страхът!... Е, как е, приятелю? Май доста сте се озорил, докато изминете толкова път за тъй кратко време. Удивително бързокрако е това магаре!

— Азинус е капнал — отговори тъжно естественикът. — Това животинче не е спирало, откакто се разделихме с вас, но сега не иска да чуе никакви увещания и подкани да продължава. Надявам се, че в момента нямаме причина да се страхуваме от индианците?

— Не бих казал, не бих казал! Работата между скватера и тетоните не се разви както трябва и сега не мога да гарантирам за скалпа на нито един от нас. Горкото добиче няма вече сили! Карал си го да тича по-бързо, отколкото му се полага по природа, затова е като задъхана хрътка. Дори когато човек бяга да спаси кожата си, не бива да забравя жалост и мярка.

— Ти посочи звездата — отвърна докторът — и аз реших, че трябва с всички сили да се движа по този път.

— Да не би да се надяваше да я стигнеш с такава бързина? Ех, говориш смело за божите твари, но виждам добре, че си дете по отношение на всичко, що се отнася до техните способности и инстинкти. В какво ли окаяно положение щеше да бъдеш ти, ако се беше наложило да бягаме пеш бързо и надалеч?

— Грешката е в устройството на четириногото — каза Овид, чийто кротък нрав не можа да изтърпи толкова чудовищни обвинения. — Ако двата му крака бяха заменени с въртящи се лостове, половината умора щеше да му се спести...

— Какви ти там лостове, човече! Преумореното магаре си е преуморено магаре и който отрича това, е негов побратим. Няма как, капитане, ще трябва да избираме една от двете злини: или да изоставим този човек, който е преминал с нас толкова сполуки и беди, че няма да ни е лесно да го напуснем, или да потърсим скривалище, където животното да си почине.

— Уважаеми венаторе! — възкликна изплашеният Овид. — Заклевам те във всички тайни връзки на общата ни природа, във всички скрити...

— Охо, страхът го накара да вложи малко разум в приказките си! Действително, противно на природата е да се изоставя брат в беда и Господ ми е свидетел, че никога не съм извършвал такова срамно нещо. Прав си, приятелю, прав си, всички трябва да се скрием, и то колкото се може по-скоро. Но какво да правим с магарето! Приятелю докторе, наистина ли цениш живота на това създание?

— То ми е стар и верен слуга — отвърна безутешният Овид — и ще ми бъде мъчно, ако му се случи нещо лошо. Да му вържем крайниците и да го оставим да си почине на това тревисто островче. Гарантирам, че на сутринта ще го намерим, където сме го оставили.

— Ами сиуксите? Какво ще стане с животинчето, ако някой от тия червенокожи дяволи съзре ушите му, щръкнали над тревата като два стръка лопен? — извика пчеларят. — Ще го надупчат с толкова стрели, колкото карфици има на женски игленик, и на всичко отгоре ще си помислят, че са повалили прадядото на всички зайци! Ала мога да се закълна, че ще открият грешката си още с първата хапка!

Тук се намеси Мидълтън, комуто бе започнал да дотяга проточилият се спор, и тъй като поради чина си се ползваше с уважение, бързо успя да убеди двете страни да се съгласят на един вид компромис. Покорният Азинус, твърде кротък и уморен, за да окаже съпротива, скоро бе вързан и положен да легне на сухата трева, където господарят му го остави с пълна увереност, че след няколко часа ще го намери пак на същото място. Старецът възразяваше енергично против това решение и няколко пъти намекна, че ножът ще свърши по-добра работа от въжето, но молбите на Овид спасиха живота на бедното животно, а и на самия трапер скришом му беше жал да го убива. Когато Азинус бе настанен по тоя начин, както смяташе господарят му — на сигурно и безопасно място, бегълците тръгнаха да търсят къде да се разположат на почивка самите те, докато добичето възстанови силите си.

Според изчисленията на трапера от началото на бягството бяха изминали двацет мили. Крехката Инес започна да клюма от умора; Елен, макар и по-издръжлива, все пак като жена не можеше да не се почувства изнурена от непосилното напрежение. Самият Мидълтън също нямаше нищо против да отдъхне и дори здравият и жизнерадостен Пол не би се поколебал да признае, че малко почивка нямаше да навреди никому. Само старецът като че ли оставаше

безразличен към естествените повели на природата. Макар и несвикнал с необичайния начин на придвижване, към който беше принуден да прибегне, той изглеждаше неуязвим от слабостите, присъщи на човека. Наглед толкова близко до разтление, измършавялото му тяло все още се държеше като ствол на вековен дъб, който стои изсъхнал, оголен, обрулен от ветровете, ала непревзимаем и твърд като камък. Сега той тутакси се залови да търси място за почивка с цялата енергия на младостта, уравновесена от благоразумието и опитността на преклонната възраст.

Обраслата с трева падина, където бегълците се срещнаха с доктора и където, след това оставиха магарето, ги изведе подир малко на място, където вълнистите хълмове на прерията се преливаха в обширна плоска равнина, покрита на много мили със същия буренак.

— Аха, ето тук е тъкмо за нас, тук е тъкмо за нас — рече старецът, когато стигнаха края на това море от изсъхнала трева. — Това място ми е познато, често съм лежал с дни в скритите му ями, докато червенокожите гонеха биволи из степта. Оттук нататък трябва да вървим много предпазливо, за да не оставим широка следа: може да я забележат, а любопитството на индианеца е опасен съсед.

Като мина пред всички, той избра място, където коравата трева се издигаше по-високо, права и гъста като тръстиков храсталак. Тук той пристъпи изпървом сам, после заповяда на другите да го последват един по един, като се стараят да вървят по стъпките му. Когато се вдълбочиха по тоя начин на сто-двеста крачки в най-гъстия треволяк, траперът заръча на Пол и Мидълтън да продължават направо все по-навътре, а сам той слезе от коня и по собствената си следа се върна в началото на поляната. Тук прекара доста време, като изправяше утъпканата трева и се стараше да заличи по възможност всякакви следи от минаването им.

Междувременно останалите продължаваха напред — много бавно и с много усилие, — докато проникнаха цяла миля навътре. След като намериха подходящо място за целта, слязоха от конете и взеха да се приготвят за нощуване. В същото време траперът се присъедини към отряда и започна да се разпорежда отново какво да правят.

Скоро изскубаха и нарязаха трева и бурени от доста широко пространство и малко по-настрана направиха набързо постеля от тях за Инес и Елен, толкова мека и удобна, че би могла да съперничи на

пухено легло. След като се подкрепиха малко от провизиите, с които Пол и старецът предвидливо се бяха запасили, изтощените жени легнаха да почиват, като оставиха по-издръжливите си спътници да се погрижат спокойно и за себе си. Не след дълго Мидълтън и Пол последваха примера на възлюбените си, а траперът и естественикът останаха още на вкусната трапеза от бизонско месо, опечено при предишния престой, което те както винаги ядяха студено.

Дълбоката тревога, която тъй отдавна подтискаше Овид и още не беше го напуснала, в момента прогонваше съня от очите му. А старецът по навик и необходимост отдавна се бе научил да подчинява на волята си всички свои телесни потребности, като че ли те зависеха от повелите на момента. Затова и той като другаря си предпочете да остане буден.

— Ако хората, които живеят в удобство и покой, знаеха на какви несгоди и опасности се излагат естествоизпитателите заради тях — поде Овид, когато Мидълтън му каза „лека нощ“, — щяха да издигнат сребърни колони и бронзови статуи като вечни паметници в тяхна чест!

— Не зная, не зная — отвърна спътникът му. — Сребро трудно се намира, особено в пустинята, а бронзовите ти идоли са забранени с Десетте божи заповеди.

— Да, така е мислел великият юдейски законодател, ала египтяните и халдейците, гърците и римляните имали обичай да изразяват признателността си именно под такава форма. Всъщност много бележити антични ваятели благодарение на познанията и майсторството си са надминали със своите творби дори самата природа и са ни показвали такава красота и такова съвършенство на човешкото тяло, каквито трудно и рядко могат да се срещнат у живи екземпляри от нашия род — *genus homo*.

— А умеят ли твоите идоли да ходят и да говорят, притежават ли великия дар — разума? — запита траперът и в гласа му прозвуча негодувание. — Не обичам аз шума и брътвежа на селищата, ала на времето ми се е случвало да се отбивам в градовете, за да разменя кожи за олово и барут, и често съм виждал там восъчни кукли със стъклени очи и крещящо облекло...

— Восъчни кукли ли? — прекъсна го Овид. — Какво кощунство с изкуството — да се сравняват чистите образци на античността с

жалките восъчни имитации на някакъв си занаятчия!

— А не е ли кошунство в очите господни — възрази старецът — да се сравнява това, което е създадено от неговите чеда, със сътвореното от всесилната му ръка?

— Почтени венаторе — поде отново естественикът, след като се изкашля, сякаш пристъпваше към много важен въпрос, — нека поспорим приятелски и сговорчиво. Ти говориш за сметта, създадена от невежи, а моята мисъл ме пренася към ония безценни бисери, които щастливата съдба ми даде възможност да видя със собствените си очи в славните съкровищници на Стария свят.

— *Старият свят* — повтори траперът. — От детски години чувам тия думи от устата на всички жалки, полугладни безделници, дошли в тая благословена земя! Разправят ти за тоя Стар свят така, като че ли Господ е нямал сила и воля да сътвори вселената за един ден или като че не е разпределял даровете си поравно между всички — защото неравни са само разумът и мъдростта на тия, които са ги получили и ползвали. По-близо щяха да бъдат до истината, ако бяха казали: *изхабен, и поруган, и кошунствен* свят!

Доктор Бациус, разбрал, че да отстоява любимите си позиции срещу такъв неравен противник, е толкова трудна задача, колкото да се задържи на крака в обятията на борец от Дивия Запад, измънка нещо под нос и като подхвана зачекнатата от трапера нова тема, измести спора в друга посока.

— Когато говорим за Стар и Нов свят, превъзходни ми приятелю — започна той, — не бива да разбираме, че планините и долините, скалите и реките в нашето полукълбо са белязани — във физически смисъл — с по-нова дата от местата, където са намерени тухлите на Вавилон; това значи чисто и просто, че духовното му раждане не е съвпаднало с физическото и геоложкото му формиране.

— Какво-о? — рече старецът, като се взря недоумяващо в лицето на учения.

— С други думи, в морално отношение нашето полукълбо е по-младо от другите страни на християнския свят.

— Толкова по-добре, толкова по-добре. Аз не съм голям почитател на вашия стар морал, както го наричаш, защото винаги съм смятал, след като съм живял дълго в самото сърце на природата, че тоя морал съвсем не е най-добрият. Човешкият род извърта и преиначава

законите на Всевишния, за да ги нагажда към своята порочност, когато няма какво друго да прави и с дяволска хитрост почва да изопачава дори божите заповеди.

— Не, почтени ловецо, ти пак не ме разбираш. Под „морал“ аз нямам пред вид ограниченото и буквално значение на тази дума, с каквото се употребява нейният синоним — „нравственост“, а поведението на хората в тяхното всекидневно взаимно общуване, техните институти и закони.

— А всичко това аз наричам пълна безсмислица и празна суета! — прекъсна го упоритият му противник.

— Добре, нека бъде така — отвърна докторът, загубил надежда да му втълпи каквото и да било. — Може би преувеличих — добави той веднага, въобразявайки си, че е намерил пролука, през която ще може да поведе спора в друга насока. — Може би преувеличих, като казах, че нашето полукълбо в буквален смисъл, тоест по време на образуването си, е толкова старо, колкото това, което обхваща старите материци Европа, Азия и Африка.

— Лесно е да се каже, че борът е по-нисък от елшата, ала трудно е да се докаже. Можеш ли да ми обясниш какви основания имаш да мислиш така?

— Много и доста солидни основания — отвърна докторът, зарадван от това насърчително начало. — Погледни равнините на Египет и Арабия: пясъчните им пустини гъмжат от паметници на древността; при това имаме и писмени документи за тяхната слава — двойно доказателство за предишното им величие, още по-убедително сега, когато лежат лишени от някогашното си плодородие; а в същото време напразно търсим подобни доказателства, че човекът е достигнал някога върховете на цивилизацията и на нашия континент, и усилията ни остават невъзнаградени, когато се мъчим да открием пътеката, която го е повела по нанадолнището, докато е дошъл до сегашното си състояние на второ детство.

— И какво излиза според теб от всичко това? — запита траперът, който, макар и объркан от научните термини на събеседника си, все пак улавяше нишката на мисълта му.

— То потвърждава моята идея, че природата не е създала такива обширни земи само за да лежат като необитаема пустиня толкова столетия. Но това е само моралната страна на проблема; ако подходим

към него от гледна точка на по-точните науки, например геологията или...

— А аз мисля, че и вашият морал е достатъчно точен — прекъсна го старецът. — Защото според мен той е само *гордост* и *безумие*. Аз съм слабо запознат с басните за така наречения от теб Стар свят, защото съм прекарал по-голямата част от живота си сред природата — да я гледам право в лицето и да размишлявам над това, което съм видял, а не над това, което съм чул от преданията. Но никога ушите ми не са били глухи към словата на Свещеното писание и безброй дълги зимни вечери съм прекарал във вигвамите на делауерите, заслушан в добрите моравски братя^[74], когато разяснявах на племето на ленапите историята и ученията на старите времена! Приятно е да се слушат такива мъдри думи след уморителен лов! На мен това ми беше извънредно приятно и често обсъждах чутото с един делауер — Голямата змия, но това ставаше в по-спокойни часове, когато вървахме по следите на някой отряд мингоси или дебнехме йоркски елен. Спомням си, чувал съм още тогава, че Светата земя е била благодатна като долините на Мисисипи и богата на зърно и плод, но че след това божието проклятие паднало върху нея и сега не се отличава с нищо друго освен със своята пустинност.

— Така е. Но Египет, ако не и цяла Африка, е още по-поразително доказателство за това изтощаване на природата...

— Кажете ми — прекъсна го старецът, — вярно ли е, че и до ден-днешен в тази страна на фараоните се издигат постройки, високи като планини?

— Вярно е, както е вярно, че природата никога не пропуска да надари животните от клас бозайници с резци, включително и рода homo.

— Чудно наистина! И това показва колко велик е Господ, щом дори малките му създания могат да вършат такива чудеса! Навярно са били нужни много хора, за да издигнат такава постройка — да, хора, надарени с голяма сила и голямо изкуство! Има ли в наше време такива люде в тая страна?

— Уви, не! По-голямата част от страната сега е пустиня и ако нямаше една голяма река, цялата щеше да бъде покрита с пясъци.

— Да, реките са ценно благо за тия, които обработват земята, както може да види всеки, който премине от Скалистите планини до

Мисисипи. Но как обяснявате вие, учените хора, тези изменения по лицето на земята и тази гибел на толкова народи?

— Това трябва да се припише на нравствени факто...

— Прав си — за всичко е виновен техният нрав, тяхната порочност и гордост и главно страстта им към разрушение! Чуй сега какво е научил от опит един старец. Доста съм живял аз, както показват тези бели коси и сбръчкани ръце, макар че езикът ми може би не е усвоил мъдростта на моите години. И много хорски безумства съм видял, защото природата на човека навред е една и съща, където и да е роден — в горските дебри или в градовете. Според слабия ми разсъдък желанията на човека никога не съответстват на силите му. Да знаеше пътя, той би се качил на небето с всичките си недъзи — това ще ти каже всеки, който вижда мъчителните усилия човешки на тая земя. А защо силата му не е равна на неговите желания? Защото божията мъдрост е сложила граници на злите му дела.

— Всеизвестно е, че някои факти подкрепят теорията, според която порочността е естествено качество на целия род; но ако се вземе например един какъв да е вид и се подложи изцяло на въздействието на науката, възпитанието би могло да изкорени лошото начало.

— Колко струва вашето възпитание! Едно време си мислех, че мога да направя от животното другар. Не едно мече, не едно пъстрокожо еленче съм отглеждал с тези старчески ръце и ми се е струвало, че вече съм го превърнал в друго, разумно същество, а какво излиза? Мечката почва да хапе, а еленът избягва точно когато самонадеяно си мисля, че съм успял да променя нрава, с който Господ сам е сметнал за нужно да го надари. Щом човекът може да бъде дотолкова заслепен от безумие, че с векове да причинява зло, и то най-вече на себе си, със същото основание може да се мисли, че както върши зло тук, така го е вършил и в земите, които наричаш „древни“. Огледай се, човече: къде са многочислените народи, които са населявали някога тези прерии? Къде са кралете и дворците? Къде са богатствата и могъществото на тази пустиня?

— А къде са паметниците, които биха доказали истинността на толкова мъглява теория?

— Не зная какво наричаш паметници.

— Творенията на човека! Гордостта на Тива и Балбек — колони, катакомби и пирамиди, лежащи сред пясъците на Изтока като отломки

от корабокрушение на скалист бряг, свидетелстващи за бурите на вековете!

— Няма ги вече. Времето ги е надживяло. И защо? Защото времето е създадено от Бога, а те — от човека. Ето това място, обрасло с тръстика и трева, на което седиш сега, може някога да е било градина на някой крал. Такава е участта на всичко — да узрее и после да изтлее. Дървото цъфти и дава плод, който пада, изгнива, изсъхва и дори семето се загубва! Я се опитай да преброиш кръговете на дъба и на явора; те са разположени пръстеновидно един около друг, докато окото се измори да ги брои; а всички годишни времена се сменят, докато стъблото извие една от тези малки чертици около себе си, както биволът сменя козината си или еленът — рогата си. И какво означава в края на краищата всичко това? Ето на, прекрасното дърво заема мястото си в гората, по-високо, по-величествено, по-пищно и по-неподражаемо от всички твои жалки колони, създадени за хиляда години, докато времето, което Господ му е отредил, изтече. После идват ветровете, които са невидими за теб, и раздират кората му; и водите от небесата, от които сърцевината му омеква; и плесента, която всички могат да опипат и никой не може да разбере — тя пък сломява гордостта му и го поваля на земята. Оттук нататък хубостта му започва да линее. То лежи още сто години като разкапан пън, а после като купчина мъх и пръст — печален символ на човешки гроб. Ето ти един истински паметник, макар и сътворен от друга сила, а не от твоите ваятели и зидари! И след всичко това и най-прозорливият разузнавач на целия народ на дакотите може до края на живота си да търси мястото, където то е паднало, и когато очите му помътнеят, да знае не повече, отколкото когато за пръв път ги е отворил. И като че ли това не е достатъчно, за да убеди човека в неговото невежество: сякаш да се присмее на самонадеяността му, от корените на дъба пониква бор, тъй както безплодие идва след плодородие или както тези пустини се простират там, където може би е имало планина. Иди след това разправяй за светове, които били стари! Кошунство е да се поставят така предели и срокове за творенията на Всевишния, както жената брои годините на децата си.

— Приятелю мой, ловецо или траперю — възрази естественикът, като се прокашля, защото мощният натиск на събеседника му предизвика известен смут у него, — ако светът приеме твоите изводи,

те печално биха ограничили усилията на разума и чувствително стеснили границите на знанието.

— Толкова по-добре, толкова по-добре. Всякога съм смятал, че високомерният човек никога не е доволен. Всичко наоколо доказва това. Защо нямаме крилата на гълъба, очите на орела и краката на лоса, ако е писано на човека да има достатъчно сили, за да изпълни всичките си желания?

— Има известни физически недостатъци, почтени траперю, и трябва да призная, че могат да се направят съществени и полезни изменения. Например в моя разред фалангакру...

— Ужасен разред би се получил от жалки ръце като твоите! Докосването на такъв пръст мигновено би премахнало забавната грозота на маймуната! Ех, човек с безумието си не бива да довършва великия замисъл на Бога. Няма такова телосложение, такава красота, такива багри, които човек да може да приложи сам и които да не са му вече дадени в ръцете.

— Ти засягаш друг важен въпрос, по който много е спорено — възкликна докторът, който се улавяше за всяка отчетлива мисъл, която старецът предлагаше на вниманието му със своите пламенни и малко догматични речи, с напразната надежда да предизвика логичен спор, в който да хвърли батареята си от силогизми и да съкруши ненаучните позиции на врага.

Не е нужно обаче за нашата повест да преразказваме заплетения разговор, който последва. Старецът се изплъзваше от унищожителните удари на противника си, както леко въоръжен войник успешно отбягва напора на боец от редовната армия, при което му причинява доста главоболия и цял час мина, без спорещите да постигнат съгласие по който и да било от многото зачекнати въпроси. Този спор обаче действаше върху нервната система на доктора като благотворно приспивателно и когато престарелият му събеседник най-после положи глава на торбичката си, Овид, освежен от доскорошния умствен двубой, беше в такова състояние, че можеше спокойно да се отдаде на полагаемата се почивка, без да го измъчват кошмарни видения в образа на тетонски воители и окървавени томахапки.

---

[74] Моравски братя — членове на чешка религиозна секта, образувана от остатъците на хуситите, главно селяни и занаятчии

Отначало отричали държавата, съсловността, имущественото неравенство, но впоследствие се примирили със съществуващия ред. Подложени на преследване, много от тях емигрирали. Имали свои последователи и в Америка. — Б. пр. [↑](#)

ГЛАВА XXIII

Спасявайте се, сър!

Шекспир

Сънят на бегълците трая няколко часа. Пръв се събуди траперът, макар че заспа последен. Той стана точно когато бледите лъчи на зората започваха да осветяват онамя част на звездния небосклон, която опираше в източния край на равнината, вдигна другарите си от топлатата им постеля и им даде да разберат, че трябва отново да тръгват на път. Докато Мидълтън се грижеше да осигури удобството на Инес и Елен през дългото и трудно пътуване, което им предстоеше, старецът и Пол приготвиха закуската, тъй като траперът смяташе, че трябва да се подкрепят, преди да яхнат конете. С всички тези работи се отправиха бързо и скоро малката група седна на закуска, която може би не се отличаваше с изискаността, на която беше свикнала младата жена на Мидълтън, но пък беше вкусна и питателна.

— Когато навлезем в ловните полета на пеоните — каза траперът, като подаваше на Инес къс крехко еленско месо на изящно рогово блюдо, собственоръчна изработка, — ще намерим там потлъсти и по-вкусни биволи, повече елени и всякакви дарове божи в изобилие, тъй че няма да бъдем лишени от нищо. Може дори да убием бобър и да се гощаваме с опашката му, която е рядко лакомство.^[75]

— По какъв път смяташ да продължим, когато отклониш тези копои от следите ни? — запита Мидълтън.

— Моят съвет е — вметна Пол — да стигнем колкото е възможно по-скоро някоя река и да поемем надолу по течението ѝ. Дайте ми топола и за едно денонощие ще ви издялам лодка, която ще побере всички ни без магарето. Елен е сърчно момиче, но не е добра ездачка и много по-удобно ще ѝ бъде да измине с лодка шестстотин-осемстотин мили, отколкото да препуска като сърна из прерията; и при това по водата не остава следа.

— Е, в това не съм сигурен — възрази траперът. — Понякога ми се струва, че очите на червенокожия биха открили следа и във въздуха.

— Погледни, Мидълтън — възкликна Инес във внезапен изблик на младежка жизнерадост, забравила за миг положението си, — колко красиво е небето! То като че ли обещава по-щастливи дни!

— Да, чудесно е! — отвърна мъжът ѝ. — Прекрасна е онази яркочервена ивица, а ето там е още по-ярка. Рядко съм виждал такъв великолепен изгрев.

— Изгрев! — повтори бавно старецът и се изправи с целия си висок ръст, вперил замислено очи в сменящите се и наистина красиви багри, които заливаха небосвода. — Изгрев! Не ми харесват мен такива изгреви. Ех, хубаво са ни надхитрили тия дяволи! Прерията гори!

— Бог да ни е на помощ! — извика Мидълтън и притисна Инес до гърдите си, сякаш да я предпази от неминуемата опасност. — Няма време за губене, старче, всяка секунда струва колкото цял ден. Да бягаме!

— Накъде? — запита траперът и със спокойно достойнство му даде знак да си стои на мястото. — В този пущинак от трева и тръстика си като кораб без компас сред безбрежните езера. Една погрешна стъпка може да погуби всички ни. Рядко се случва, млади войниче, дори и при най-близка опасност да няма достатъчно време да се помисли, преди да се пристъпи към действие. Затова нека почакаме да видим какво ще ни подсказе разумът.

— А аз мисля — каза Пол Ховър, като се оглеждаше с явна тревога, — че ако този сух буренак се подпали здравата, пчелицата ще трябва да литне доста по-високо, за да не опърли крилцата си. Така че, стари траперю, аз съм съгласен с капитана и казвам: бързо на конете и да бягаме!

— Не си прав... и двамата не сте прави: човек не е животно, та да се води само от инстинкта си и от това, което смътно е доловил по миризмата във въздуха или по някакво шумолене; той трябва да гледа и да разсъждава, а после да решава. Затуй вървете с мен малко наляво, към онова хълмче, откъдето можем да огледаме наоколо.

Старецът махна властно с ръка и без повече умуване тръгна към посоченото място, последван от своите разтревожени спътници. По-неопитно око от неговото едва ли би забелязало такова малко

възвишение: то приличаше просто на издутина сред полето, където тревата беше по-висока. Когато обаче стигнаха там, оскъдната трева показваше, че на това място няма оная влага, която подхранваше гъстия буренак в по-голямата част от равнината наоколо, и по това именно траперът позна отдалеч, че под нея се крие възвишение. Тук загубиха няколко минути да късат върховете на тревата, която, въпреки изгодната им позиция, се издигаше дори над главите на Мидълтън и Пол; така можеха свободно да огледат заобикалящото ги море от пламъци.

Страшната гледка никак не засили надеждите им за благополучен изход. Макар че бе почнало да се разсъмва, ярките краски на небето ставаха все по-гъсти, сякаш бясната стихия бе влязла в нечестив двубой със слънчевата светлина. Тук-там по края на равнината се извиваха огнени езици като трептящо Северно сияние, но по-буйни и по-страшни по тон и по игра на багрите. Тревогата върху суровото лице на трапера забележимо се засили, но той продължаваше да следи хладнокръвно пожара, който се разстилаше на широк пояс около мястото, където бяха намерили убежище, докато обхвана целия хоризонт.

Старецът поклати глава, поглеждайки отново натам, откъдето опасността като че ли беше най-близка и идеше най-бързо, и каза:

— Ех, излъгахме се, като мислехме, че сме заличили следите си. А ето ви доказателство, че тетоните не само знаят къде сме залегнали, но и възнамеряват да ни опушат и да ни измъкнат оттук като спотаили се хищници. Вижте, тия дяволи са подпалили тревата около цялата низина едновременно и сега сме заобиколени отвсякъде от огън, както остров — от вода.

— На конете и да препускаме! — извика Мидълтън. — Да не даваме живота си без борба!

— Къде ще отивате? Да не би тетонският кон да може като саламандър^[76] да мине невредим през пламъците? Или мислите, че Бог ще направи чудо заради вас, както в старо време, и ще ви прекара непокътнати през тая пещ, която виждате да пламти там долу под червеното небе? А зад огнената стена има сиукси, които ни дебнат от всички страни със стрелите и ножовете си, или пък нищо не разбирам от кръвожадните им хитрости.

— Ще се врежем в центъра на бандата — отвърна разпалено младият капитан, — да видим толкова ли са храбри!

— Ех, хубаво е на думи, ама да видим как ще излезе на дело. Тук имаме пчелар, който може да те научи как е най-умно да се постъпи в такъв случай.

— В този случай, стари траперю — каза Пол и изпъна снажното си тяло като звяр, съзнаващ силата си, — аз съм решително на страната на капитана: трябва да заобиколим огъня, докато не е станало късно, ако ще да ни подмами в тетонски вигвам. Ето, Елен ще...

— Каква полза... каква полза от смелите ви сърца, когато трябва да се справяме не само с човешки същества, а и с божията стихия? Огледайте се, приятели: димът, който се вие на кълба от низините, ясно показва, че не може да се измъкнем оттук, ако не минем през огнения обръч. Погледнете сами, драги мои, погледнете сами и ако намерите дори една-единствена пролука, готов съм да ви последвам.

Внимателният оглед, който спътниците му направиха моментално, не разпръсна страховете им, а само потвърди, че са в безнадеждно положение. Грамадни стълбове дим пълзяха по равнината и се сгъстяваха в тъмни облаци по целия хоризонт; заревото на пожара ту обливаше в червена светлина огромните им кълба, ту проблясваше на друго място, когато пламъкът отдолу пропълзяваше напред, като оставяше всичко зад себе си обвито в страшен мрак и по-ясно от всякакви думи показваше, че опасността неизбежно приближава.

— Това е ужасно! — възкликна Мидълтън, като притисна разтрепераната Инес до сърцето си. — В такъв момент и по такъв начин!...

— Вратите на Рая са отворени за всички, които вярват истински — прошепна набожната католичка в обятията му.

— Такова примирение със съдбата може да подлуди човека! Но ние сме мъже и няма да се дадем току тъй! Какво ще кажеш, храбри и умни приятелю: да се качим ли на конете и да се опитаме да минем през пламъците, или да останем тук и да гледаме страшната гибел на тия, които ни са най-скъпи, без да помръднем пръст?

— Според мен най-добре е да литнем в рой и да се борим за живота си, докато в кошера не е станало толкова горещо, че да не може да се трае — отговори пчеларят, който никак не се съмняваше, че Мидълтън се обръща именно към него. — Е, стари траперю, ти сам

виждаш, че трябва да бързаме, ако искаме да се спасим. Бавим ли се още, ще се натръшкаме тук като пчели около кошер, когато го опушват за меда. Вече се чува пращенето на огъня, а от опит знаая, че когато пламъкът стигне прерийната трева, ако нямаш бързи крака, не можеш му избяга.

— Вярваш ли — възрази старецът презрително, сочейки заобикалящия ги гъсталак от суха и сплъстена трева, — че кракът на простосмъртен може да надбяга огъня по такава пътека? Ех, да знаех от коя страна са залегнали тия негодници!...

— А какво ще кажеш ти, приятелю докторе? — викна обърканият Пол, обръщайки се към естественика с оная безпомощност, с която силните често търсят подкрепата на слабите, когато човек стои беззащитен пред могъща стихия. — Какво ще кажеш? Какво ще ни предприеш в случая, когато се касае за живот или смърт?

Естественикът стоеше с бележник в ръка и съзерцаваше страшната гледка така спокойно, като че ли този пожар беше запален с цел да хвърли светлина върху някакъв труден научен проблем. Той сякаш се събуди от въпроса на пчеларя, обърна се към своя спътник трапера, спокоен като него, макар и зает със съвсем друго, и с удивително безучастие към отчаяното им положение запита:

— Уважаеми ловецо, ти често си бил свидетел на подобни явления на пречупване на светлината...

Пол го прекъсна рязко, като избягна бележника от ръката му с ярост, която показваше дълбокия душевен смут, нарушил привичното му безгрижие. Старецът през цялото това време като че ли все се чудеше какво да прави, при все че изглеждаше повече озадачен, отколкото разтревожен, но не им даде възможност да се вчепкат в спор, а изведнъж придоби решителен вид, сякаш бе отхвърлил всякакви съмнения и вече знаеше как е най-добре да постъпи.

— Време е да действваме — рече той, пресичайки кавгата, която без малко щеше да избухне между естествоизпитателя и пчеларя, — време е да оставим книгите и въздишките и да се заловим за работа.

— Много късно се сецаш, клети старче! — извика Мидълтън. — Пламъците са вече на четвърт миля от нас, а вятърът ги носи насам със страшна бързина.

— Пламъците ли? Не ми е сега до пламъци. Ако можех да надхитря коварните тетони, както мога да измамя огъня и да го лиша

от жертвите му, нямаше да има за какво да се тревожим, а само щяхме да благодарим на Бога за избавлението си. Та това огън ли е според теб? Да беше видял онова, на което съм бил свидетел в източните планини, когато огромни чукари пламтяха като ковашка пещ, тогава ще разбереш какво значи да те е страх от пламъци и да се радваш, че си се спасил! Хайде, момчета, хайде, стига приказки, време е за работа; защото тия огнени кълба идат право към нас като лос, който тича в тръс. Хващайте тая ниска, изсъхнала трева и скубете, да оголим земята, на която стоим.

— Да не мислиш по тоя детински начин да лишиш огъня от жертвите му? — възкликна Мидълтън.

Лека, но победоносна усмивка премина по лицето на стареца, който отговори:

— Дядо ти би казал: когато врагът е наблизил, войникът трябва да се подчинява безпрекословно.

Капитанът разбра укора и моментално последва примера на Пол, който, изпълнявайки безнадеждно заповедта на трапера, усърдно скубеше посърналата трева. Елен също се зае да им помага, а скоро след нея и Инес, макар че никой от тях не знаеше защо и с каква цел върши това. Когато човек мисли, че награда за труда му ще бъде животът, работи с всички сили. За няколко минути се оголи кръг с двайсетина метра в диаметър. Траперът отведе жените в единия край на тази малка площадка, а на Мидълтън и Пол заповяда да наметнат одеяла върху тънките си, леснозапалими дрехи. Щом взеха тази предпазна мярка, старецът мина от другия край, където тревата още ги заобикаляше като висока и опасна стена, и като избра шепя от най-сухите стръкове, сложи ги върху подсипа на кремъклийката си. Те пламнаха мигновено от искрата. След това пъкна този малък факел в единия край на изправената трева, отдръпна се в средата на оголения кръг и зачака търпеливо какво ще стане.

Коварната стихия подхвана алчно новото си гориво и след миг по тревата запълзяха огнени езици, както тревопасно животно шари с език, за да подбере по-вкусна трева.

— А сега — рече старецът, като вдигна пръст и се засмя по навик беззвучно — ще видите как огън се бори с огън! Ех, колко пъти ми се е случвало да обгарям гладка пътека, когато ме домързи да си разчистя път с ръце през обрасъл дол.

— Но това няма ли да ни погуби? — извика изуменият Мидълтън. — Няма ли да доведеш врага по-близо, вместо да го избегнеш?

— Толкова ли си чувствителен към обгаряне? Дядо ти имаше по-груба кожа. Ала ще бъдем живи да видим; да, всички ще доживеем да видим!

Опитът на трапера излезе сполучлив. Пламъкът, който се разгоря и засили, започна да се разпространява на три страни, а на четвъртата угасна от само себе си, тъй като не намери нищо за горене. Огънят все повече се разрастваше, прогласявайки могъществото си с мрачен вой, и разчистваше всичко пред себе си, като оставяше само почерняла димяща земя, по-гола, отколкото ако по нея бе минала коса. Положението на бегълците щеше да бъде все тъй отчаяно, ако пламъкът, който ги обкръжаваше, не бе разширил площадката около тях. Прехвърляйки се на мястото, където траперът бе подпалил тревата, те се избавиха от горещината, а след няколко минути огънят почна да се отдръпва от всички страни. Сега ги обвиваше облак дим, но огненият поток, който продължаваше да се носи бясно напред, ги бе отминал.

Младите бегълци гледаха с удивление простото средство, приложено от трапера, както придворните на Фердинанд вероятно са гледали Колумб, когато е поставил яйцето така, че да стои изправено, само че не изпитваха завист като тях, а признателност.

— Поразително! — каза Мидълтън, когато видя, че са успели по този начин да се спасят от гибел, която бе смятал за неизбежна. — Само висш разум може да подскаже такава мисъл, а безсмъртна ръка — да я изпълни!

— Стари траперю — възкликна Пол, като зарови пръсти в буйните си коси, — не една пчела със сладък товар съм проследявал до хралупата ѝ и разбирам нещо от природата на гората. Ала това, което направи ти, е все едно да извадиш жилото на стършел, без да го докоснеш!

— Оправи се, оправи се! — отвърна старецът, който от момента, когато свърши успешно работата си, като че не мислеше вече за този свой подвиг. — А сега пригответе конете. Нека пламъците поработят още половин час, чак след това ще потеглим. Ще трябва да почакаме

да изстине земята, защото конете на тетоните не са подковани, а копитата им са нежни като стъпала на босоного момиче.

Мидълтън и Пол, за които това неочаквано избавление беше като възкръсване за нов живот, зачакаха търпеливо да изтече определеното от трапера време, за сетен път уверени в безпогрешността на съжденията му. А докторът си възвърна бележника, леко пострадал от падането в обгорената трева, и за да се утеши за това малко нещастие, се залови да описва непрестанните колебания на светлината и сянката, които той смяташе за непознати природни явления.

В това време ветеранът, на чийто опит тъй безропотно се бяха доверили, наблюдаваше далечината през пролуките, които вятърът отваряше от време на време в димната завеса, която обграждаше с огромни кълба равнината от всички страни.

— Погледнете и вие, момчета — проговори най-последно траперът след дълъг и внимателен оглед, — очите ви са млади и може да се окажат по-остри от моя старчески поглед... макар че беше време, когато един мъдър и смел народ не току-тъй ме смяташе за човек с много зорко око... Но мина това време, а с него си отидоха и много верни и изпитани приятели!... Ех, да можех да изменям по своя воля реда, установен от Провидението... ала не мога, пък и това би било светотатство, защото вселената се управлява от разум, по-мъдър от слабия ум на човека... И все пак, ако бях властен да променям нещата, щях да пожелаая, щом хората живеят дълги години в дружба и любов и се покажат способни на истинско другарство, като търпят много несгоди и вършат юначни дела заради ближния си, да им се позволи да се разделят с живота тогава, когато смъртта вземе единия, а и лиши другия от смисъл да живее.

— Индианец ли виждаш? — запита нетърпеливо Мидълтън.

— Червена ли е кожата или бяла, все едно. Дружбата и навикът свързват хората в горите толкова здраво, колкото и в градовете... ако не и по-здраво дори. Да вземем например младите воители в прериите. Те често се събират по двама и са готови да дадат живота си в името на приятелството и удържат докрай на клетвата си. Смъртоносният удар, нанесен на единия, е смъртоносен и за другия! Аз съм прекарал дълги години в усамотение, ако може да се нарече самотник той, който е живял седемдесет години в самото сърце на природата, където всеки миг може да разтвори душата си пред Бога, без да е нужно да я очисти

от мъките и пороците на градовете... Да, така живеех аз, в усамотение... И все пак другаруването със себеподобните винаги ми е било приятно и ме е заболявало, когато тази дружба се е прекъсвала, още повече ако другарят ми е бил смел и честен. Да, смел, защото, ако спътникът ти в горите е страхливец — старецът неволно погледна естественика, увлечен в заниманията си, — късата пътека ще ти стане дълга; и честен, защото хитростта е по-скоро инстинкт, присъщ на животното, а не качество, подобаващо на човешкия разум.

— Но какво видя там? Сиукс ли беше?

— Накъде върви Америка? И докъде ще я докарат хитростите и машинациите на нейния народ? Само Господ знае! Познавах на времето един индиански вожд, който на млади години видял как първият християнин стъпил със злия си крак на Йоркската земя! Колко обезобразена е красотата на природата в течение на два кратки живота! Аз съм видял бял свят на бреговете на Източното море и добре помня, че когато излязох да опитам първата си пушка, от прага на бащиния си дом до гората извървах толкова път, колкото може да извърви млад и зелен хлапак от зори до зори; и при това не наруших ничии права и не причиних никому вреда, защото по това време още никой не се бе обявил за стопанин на полските зверове. Природата се простираше тогава в пълното си великолепие по цялото крайбрежие, оставяйки на алчността на заселниците само тясна ивица между лесовете и океана. А къде съм сега? Да имах крила на орел, щях да ги уморя, докато измина една десета от разстоянието, което ме дели от морето; целият този край е завзет от градове и села, ферми и пътища, църкви и училища — с една дума, от всички изобретения и дяволии на човека. Помня времето, когато шепа червенокожи, само като викнеха по границата, разтреперваха всички колонии и мъжете се хващаха за оръжието, и докарваха на помощ войски от една далечна земя, и четяха молитви, и жените изпадаха в ужас, и малцина заспиваха спокойно, защото ирокезите бяха поели пътеката на войната или проклетият минго бе грабнал томаховката. А сега? Страната изпраща корабите си в чужди земи да воюват със съседите им; топовете са повече, отколкото пушките едно време; и когато стане нужда, обучени войници — десетки хиляди обучени войници! — се свикват под знамената. Такава е разликата между колониите и щатите, приятели мои, и аз, жалък и немоощен, какъвто ме гледате сега, доживях да видя всичко туй!

— Никой разумен човек не би се усъмнил, стари траперю — каза Пол, — че си видял много секачи да оголват земята от хубавата й премяна и много заселници да разграбват самия мед на природата. Но Елен май се плаши от сиуксите. И след като ти си изля душата по всички тия въпроси, покажи ни само накъде да хвъркнем, и роят тутакси ще литне.

— А?

— Казвам, че Елен се безпокои; и тъй като димът се вдига от равнината, най-благоуразумно е да излетим отново.

— Умно говори момчето. Забравих, че около нас бушува огън и че сиуксите са ни обкръжили като гладни вълци, които дебнат стадо биволи. Но когато в старческия ми ум се пробудят спомени за отдавна минали времена, нуждите на днешния ден щукват от главата ми. Право казвате, деца, време е да тръгваме. И тъкмо сега идва най-трудното в нашата задача. Лесно е да надхитриш пламтяща пещ, защото тя е само разярена стихия; и не е трудно понякога да заблудиш мечка гризли, когато те е подушила, защото инстинктът не само помага на звяра, но го и заслепява; ала да затвориш очите на тетон, когато е нащрек — е, за това се иска повече ум, защото разсъдъкът помага на дяволската му хитрост.

Макар и да разбираше добре трудностите на начинанието, все пак старецът пристъпи към изпълнението му с пълна увереност и бързина. След като завърши своя оглед, прекъсван от тъжни спомени, той даде знак на спътниците си да яхнат конете. През цялото време, докато бе бушувал пожарът, животните бяха стояли неподвижни и настръхнали, но сега приеха товара си с явно удоволствие, което показваше, че ревностно ще изпълнят дълга си. Траперът предложи на доктора да се качи на неговия жребец, като заяви, че ще продължи пеш.

— Не съм много свикнал да пътувам с чужди нозе — обясни той, — пък и краката ми са уморени от бездействие. Освен туй, ако попаднем внезапно на засада, което е напълно възможно, конят ще тича по-добре с един човек на гърба, отколкото с двама. А аз... е, не е толкова важно дали ще живея един ден повече или един ден по-малко! Нека тетоните вземат скалпа ми, ако такава е божията воля: ще видят, че е само от бели коси, но нито един човек не е способен да ми отнеме знанията и опита, от които е побеляла главата ми.

Тъй като никой от нетърпеливите му слушатели не изглеждаше склонен да му противоречи, предложението на стареца бе прието мълчаливо. Наистина докторът смънка няколко печални възклицания за загубата на Азинус, но зарадван, че ще може да продължи пътя си на четири крака вместо на два, не възрази нищо. След няколко минути пчеларят, който обичаше винаги да има първата дума в такива случаи, обяви гръмогласно, че всички са готови за път.

— А сега погледнете ей там, на изток — рече старецът, когато ги поведе по мрачната и още димяща равнина. — Ако вървите по такава пътека, няма защо да се страхувате от настинка на краката. Но погледнете на изток и когато през пролуките в дима съзрете ослепително бяла ивица, лъскава като пластинка ковано сребро, знайте, че това е вода. Там тече голяма река и преди малко ми се стори, че я виждам, ала после се замислих за друго и я загубих от очи. Тя е широка и бързотечна река, каквито Господ е намножил в тая пустиня, защото тук могат да се видят всички богатства на природата, само не и дървета. А дърветата са за земята това, което са плодовете за градината. Без тях нищо не е приятно и полезно. Отваряйте си добре очите, да не пропуснете тая ивица святаща вода: няма да бъдем в безопасност, докато тя не остане между следите ни и зоркия поглед на тия тетони.

Това предупреждение беше достатъчно, за да накара спътниците на трапера да затърсят жадно с поглед реката. Устремен към тази цел, отрядът се движеше в пълно мълчание — старецът ги бе посъветвал да бъдат предпазливи, тъй като сега навлизаха в облаците дим, които пълзяха като гъста мъгла из равнината и особено там, където огънят бе срещал по пътя си локви със застояла вода.

Така изминаха две-три мили, а реката все не се показваше. Пламъците още бушуваха в далечината; едва вятърът отвяваше дима на пожара и всичко отново се обвиваше в гъсти облаци, които пречеха да се вижда. Най-послед старецът, започнал вече да проявява безпокойство, което караше спътниците му да се опасяват, че дори неговото остро око не може да проникне през димната завеса, изведнъж се спря, отпусна пушката си на земята и застана като че замислен над нещо, което лежеше в краката му. Мидълтън и останалите се приближиха и запитаха за причината на това спиране.

— Гледайте — отговори траперът, показвайки обезобразения труп на кон, който лежеше полуизгорял в една малка падинка. — Вижте каква е силата на пожара в прерията. Земята тук е влажна, а тревата — по-висока. Огънят, е заварил нещастното животно заспало. Ето, вижте костите, напуканата и обгорена кожа и оголените зъби. Хиляда зими не биха изсушили това животно така, както го е изсушил огънят за една минута.

— Същото можеше да сполети и нас — каза Мидълтън, ако пламъците ни бяха обхванали, докато спяхме!

— Не, не бих казал това, не бих казал. Вярно, човек също може да изгори като сухо дърво. Само че той е по-умен от коня и ще знае как да избегне опасността.

— Но може би това е било само труп на кон, защото, ако е бил жив, щял е да побегне.

— А виждаш ли тези следи по влажната земя? Тук са стъпвали копитата му, а това, ако не греша, е отпечатък от мокасин. Собственикът на коня се е мъчил с всички сили да го измъкне, но инстинктът на животните е такъв, че като видят пожар, стават страхливи и упорити.

— Това е добре известно. Но ако с животното е имало ездач, къде е той?

— Там е цялата загадка — отвърна траперът и се наведе, за да разгледа по-отблизо следите по земята. — Да, да, ясно: тук между двамата се е водила дълга борба. Стопанинът се е мъчил да спаси добичето си и пламъците трябва да са били много алчни, щом не е успял да му помогне.

— Слушай, стари траперю — намеси се Пол, сочейки към едно място наблизко, където земята беше по-суха и затова тревата не е била толкова гъста, — кажи по-точно „два коня“. Ето там лежи другият.

— Момчето е право! Възможно ли е тетоните да са попаднали в собствената си клопка? Наистина случват се такива неща; и ето ви пример за всички, които мислят зло... Охо, погледнете тук: желязо! Сбруята на тоя кон е изработена от бял човек. Да, така трябва да е, така трябва да е... Отряд от тия мерзавци ни е причаквал в тая трева, докато другарите им са подпалвали прерията, и ето ви резултатите: останали са без коне, а и са имали голям късмет, ако душите им не кретат сега по пътеката, която води към индианските земи.

— Може да са прибегнали до същото средство, с което си послужи и ти — забеляза Мидълтън, кога го отрядът се приближи полека до другия труп, проснат точно на пътя им.

— Едва ли. Защото не всеки индианец носи със себе си кремък и огниво и не винаги има добра пушка, като този мой стар приятел. Да запалиш огън с две пръчици, е бавна работа, а не е имало и много време за мъдруване и за измисляне на друго точно на това място: виждате ли оная огнена ивица, дето лумва от време на време, раздухвана от вятъра, сякаш стъпва по барут? Пожарът трябва да е минал отгук само преди няколко минути и не е зле да заредим пушките си; не че желая много да се счепкам с тетоните — пази Боже! — но ако се наложи по неволя да се бием, винаги е по-разумно да дадеш първия изстрел.

— Чудно ми се вижда това животно, старче — каза Пол, като дръпна юздата на коня си и се наведе над втория труп, докато останалите от отряда бързаха да го отминат. — Право да ти кажа, особен е тоя кон: няма нито глава, нито копита!

— Огънят си е свършил работата — отвърна траперът, без да откъсва очи от хоризонта, който прозираше от време на време през облаците дим. — Докато се усетиш, ще опече цял бивол, а рогата и копитата му ще станат на бяла пепел... Срамота, Хекторе, срамота за стар пес като теб! Виж, на паленцето на капитана може да се прости, защото не може и да се очаква друго от младо и, бих казал, без да искам да го обидя, неопитно кученце като него, ала за теб, който си живял толкова дълго в гората, преди да дойдеш в тия равнини, голям позор е за теб, Хекторе, да се зъбиш и да ръмжиш над трупа на опечен кон, сякаш искаш да кажеш на господаря си, че си открил следа на мечка гризли.

— Слушай, стари траперю, това съвсем не е кон: нито по копита, нито по глава, нито по кожа.

— Що думаш! Не е ли кон? Очите ти ги бива за пчели и за хралупи, момко, ала... Бог да ме убие, момчето е право! Как можах да не позная кожата на бивол, колкото обгорена и сбръчкана да е, и да я помисля за труп на кон! Ех, едно време, приятели, щом съглеждах звяр отдалеч, веднага можех да кажа какъв е, и не само това, но и да позная цвета му, на колко е години и самец ли е или самка.

— В такъв случай, уважаеми венаторе, ти си имал едно неоценимо преимущество! — забеляза естественикът, от чието внимание не убягваше нищо. — Човек, способен да различава всичко това в пустинята, неведнъж ще си спести уморителен път, а понякога и продължителен оглед, който може да се окаже безплоден. Моля те, кажи ми, дотам ли стига твоята изключителна проницателност, та можеш да определиш отдалеч и разреда, и генуса?

— Не зная какво разбираш под този твой „ред“ и „гений“.

— Е! — прекъсна го пчеларят с малко пренебрежителен тон, който често си позволяваше, когато разговаряше с престарелия си приятел. — Хайде, стари траперю, ти май признаваш, че не знаеш родния си език, което никак не очаквах от човек с твоя опит и разум. Когато казва „ред“, нашият другар има пред вид дали животните се движат в скупчено стадо, като рой, който лети подир царицата, или във върволица, едно след друго, както често си виждал биволите в прерията. А „гений“ е според мен съвсем ясна дума, която всеки знае. В нашия окръг например имаме един конгресмен и един друг човек, много устат, който издава нашенския вестник — и двамата са умни хора, затова им казват гении. Ето това има пред вид докторът, доколкото го разбирам, защото каквото каже, все има важен смисъл.

Като свърши остроумното си разяснение, Пол хвърли през рамо поглед, който, правилно изтълкуван, сякаш говореше: „Виждате ли, макар и да не си блъскам често главата с такива неща, все пак не съм толкова глупав.“

Всичко у Пол възхищаваше Елен, само не и „учеността“ му. Прямотата, безстрашието и мъжеството, съчетани с приятната му външност, бяха достатъчни, за да събудят симпатиите ѝ — не ѝ беше нужно да търси у него и тънък ум. Горката девойка почервения като роза, нежните ѝ пръсти си играеха с колана, за който се държеше, за да не падне от коня, и като че ли в желанието си да отвлече вниманието на другите слушатели от слабостта, противна за самата нея, побърза да каже:

— Значи, това съвсем не е кон?

— То е, ни повече, ни по-малко, кожа на бивол — продължи траперът, за когото обясненията на Пол бяха толкова неясни, колкото и научната терминология на доктора. — Обърната е с козината навътре; както виждате, огънат е преминал по нея, но тъй като е била прясна,

пламъците не са могли да я обгорят. Животното е убито отскоро и може би ще намерим тук и останки от трупа му.

— Повдигни крайчеца на кожата, стари траперю — рече Пол с такъв тон, сякаш току-що бе доказал правото си да има думата във всеки съвет. — Ако се е запазил къс от гърбицата му, трябва да е добре опечен и ще ни дойде тъкмо на място.

Старецът се разсмя от все сърце на находчивостта на спътника си. Когато пъхна крак под кожата, тя се раздвижи. После изведнъж отхвъркна настрана и скритият под нея индиански воин скочи на крака с бързина, която показваше, че се чувства в опасност.

---

[75] Американските ловци смятат опашката на бобъра за най-питателната храна. — Б.а. ↑

[76] Саламандри — митични духове, които обитавали нажежените недра на земята. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXIV

*Бих искал, Хал, да мога да полегна, спокоен,
че всичко е наред.*

Шекспир — „Хенри V“

В следващия миг смаяните бегълци разбраха, че пред тях стои пак същият млад пеони, с когото вече се бяха срещали. И те, и индианецът онемяха от изненада, и повече от минута се наблюдаваха взаимно с недоумение и като че ли с недоверие. Обаче младият воин прояви в учудването си повече сдържаност и достойнство от бледоликите си познайници. Докато Мидълтън и Пол усещаха как трепетът на плахите им спътнички се предава на самите тях и разпалва кръвта им за нови подвизи, индианецът местеше огнения си поглед от един на друг, като че ли не би трепнал и пред най-яростно нападение. Плъзгайки се по учудените лица на всички, най-последно очите му се спряха на също тъй невъзмутимото лице на трапера. Пръв наруши мълчанието доктор Базиус, като се провикна:

— Разред — примати; род — човек; вид — прериен!

— Хм, да... тайната се разкри — проговори старият трапер, клатейки глава, сякаш зарадван, че е решил някаква мъчна гатанка. — Младежът се е скрил в тревата; пожарът го е настигнал, докато е спял, и тъй като е загубил коня си, принудил се е да търси спасение под кожата на току-що убит бивол. Добре измислено, когато няма барут и кремък, за да се обгори тревата наоколо. Честно казано, умен момък, а и би бил надежден другар на път! Ще му поговоря с благи думи, защото с гняв няма да постигнем нищо... Моят брат е отново добре дошъл! — продължи той на разбран за индианеца език. — Тетоните са се опитали да го опушат като енот^[77].

Младият пеони огледа равнината, като че искаше да се убеди каква страшна опасност бе избегнал, но сметна за недостойно да

покаже и сянка на вълнение от нейната близост. Той сбърчи вежди и отговори на забележката на трапера:

— Тетоните са кучета. Когато до ушите им стигне бойният вик на пеоните, цялото им племе почва да вие от страх.

— Вярно. Тези дяволи ни следят и аз се радвам, че срещам воин с томаха в ръка, който не ги обича. Ще бъде ли моят брат тъй добър да отведе чедата ми в селото си? Ако сиуксите тръгнат по пътеката ни, моите млади хора ще му помогнат да ги срази.

Младият пеон се вгледа внимателно в лицето на всеки от странниците, преди да се реши да отговори на толкова важен въпрос. Той разгледа мъжете набързо и очевидно беше удовлетворен. Ала очите му, както при първата среща, се задържаха дълго и с възхищение върху Инес — тъй пленително, невиждано досега създание с несравнима и рядка хубост. От време на време погледът му се откъсваше от нея, привлечен от по-привичния и все пак необикновен чар на Елен, но моментално се връщаше да съзерцава това същество, което за несвикналото му око и пламенното му въображение беше върхът на съвършенството, каквото млад поет приписва на образите, сътворени от фантазията му. Никога досега той не бе срещал в прерията нещо тъй прекрасно, тъй идеално, тъй достойно във всяко отношение да служи като награда на воин за неговата смелост и самоотверженост; и като че ли младият юнак неволно попадеше все по-силно под обаянието на този рядък образец на женска красота. Но като забеляза, че втораченият му поглед смуцава обекта на възхищението му, той извърна очи, сложи изразително ръка на гърдите си и отговори смирено:

— Баща ми ще бъде приет като скъп гост. Младите хора от моя народ ще ходят на лов със синовете му; вождовете ще пушат с беловласия. Девойките пеони ще пеят на дъщерите му.

— Ами ако срещнем тетоните? — запита траперът, който искаше да си изясни напълно по-съществените условия на този нов съюз.

— Врагът на Големите ножове ще изпита върху себе си удара на пеоните.

— Добре. А сега моят брат и аз трябва да се посъветваме, за да не тръгнем по крива пътека, а пътят ни към селото му да бъде като полет на гълъб.

Младият пеони изрази съгласието си с жест и се дръпна с трапера малко настрана — старецът се боеше да не би вироглавият Пол или разсеяният естествоизпитател да ги прекъсват. Съвещанието беше кратко, водеше се по индиански — с високопарно-нравоучителни фрази, и двете страни си размениха необходимите сведения. Когато се присъединиха към останалите, старецът сметна за нужно да уведоми накратко другарите си какво бе научил.

— Да, не съм се излъгал — каза той. — Този красив млад воин — защото наистина е красив и благороден, макар че боята го прави малко страшен, — та този хубав младеж ми каза, че бил на разузнаване по следите на тетоните. Отрядът му не бил достатъчно силен и многочислен, за да удари тия дяволи, слезли от убежищата си в планините на лов за биволи, затова изпратил бързоходци в селата на пеоните да искат помощ. Този момък, изглежда, е смелчак — вървял по следите им сам, докато не бил принуден като нас да се скрие в тревата. Ала ми каза още нещо, приятели — нещо много важно и печално за нас: че хитрият Матори, вместо да се счепка със скватера, се сприятелил с него и двете шайки — червенокожи и бели — са по петите ни и са обкръжили тази горяща равнина, за да ни стегнат в обръч и да ни унищожат.

— Отде знае всичко това? — попита Мидълтън.

— Не те разбирам!

— Как е узнал, че действително е така?

— Как ли? Да не мислиш, че на разузнавача са му нужни вестници и градски глашатаи като в Щатите, за да разбере какво става в прерията? Дори клюкарка, която тича от къща на къща да злослови за съседите си, не би разнесла „новините“ си толкова бързо със своя език, както предават съобщенията си тия хора — със знаци и сигнали, които само те си разбират. В това именно се състои образованието им и най-чудното е, че го получават под открито небе, а не между училищни стени. Уверявам те, капитане: всичко, което казва той, е истина.

— Що се отнася до това — обади се Пол, — готов съм да се закълна, че е така. Разумно е, значи е истина.

— Вярно, момче, вярно, можеш да се закълнеш. След това младият пеони ми каза, че старческите ми очи и този път не са ме излъгали: действително недалеч оттук, на около миля и половина, тече река. Както виждате, огънят е свършил най-много работа тъкмо от тая

страна и пътеката ни е задимена. Съгласен е също, че трябва да заличим следите си във водата. Да, тази река трябва да остане между нас и очите на сиуксите и тогава с божия помощ, а и със собствени усилия ще стигнем селото на Вълците.

— Думите няма да ни придвижат нито крачка напред — каза Мидълтън. — Да вървим!

Старецът се съгласи и групата отново се приготви за път. Младият пеони наметна на плещите си биволската кожа и ги поведе, като от време на време хвърляше поглед назад, за да се полюбува скришом на необикновената и невиджана досега от него красота на Инес, която и не подозираше това.

Един час беше достатъчен на бегълците, за да стигнат брега на една от стотиците реки, които чрез мощните артерии на Мисури и Мисисипи носят в океана водите на тази обширна и още незаселена област. Реката не беше дълбока, ала бърза и буйна.

Пламъците бяха обгорили земята до самия бряг, а тъй като струите нагрят въздух се смесваха в утринната прохлада с дима на бушуващия пожар, почти цялата водна повърхност беше покрита с пелена от виещи се пари. Траперът със задоволство посочи това и като помагаше на Инес да слезе от коня до самата вода, забеляза:

— Тези мерзавци сами са се надхитрили! Навярно и аз щях да подпаля прерията, за да прикрия с дима нашите движения, ако тия зли демони не бяха ни изпреварили. Виждам съм на времето да правят такива неща, и то с успех. Хайде, лейди, сложи нежното си краче на земята — доста страх бра напоследък ти, изтънчена и чувствителна душице. Ех, зная колко се напатиха едно време такива млади, нежни, добродетелни, скромни жени от ужасите и превратностите на войната с индианците! Не бой се, до другия бряг има само четвърт миля, а след това следата ни ще се загуби.

Пол междувременно бе помогнал на Елен да слезе от седлото и сега стоеше, оглеждайки тъжно голите брегове на реката. Нито едно дръвце не растеше по склоновете — само тук-там стърчаха самотно ниски хилави шубраци, сред които не биха се намерили и десетина стъбла, годни за най-обикновен бастун.

— Слушай, стари траперю — промърмори мрачно пчеларят, — много е лесно на думи да се прехвърлиш на другия бряг на тази речича или ручейче, или как я наричаш там... Ала според мен трябва бая

здрава пушка, за да запратиш късче олово дотам — тоест не на вятъра, а така, че да повалиш индианец или елен.

— Право, много право... макар че при нужда тази моя пушка е вършила работа даже на по-голямо разстояние.

— Да не мислиш да напъхаш в пушката си Елен и жената на капитана и да ги изстреляш през реката? Или искаш да се гмурнат направо във водата като пъстърви?

— Толкова ли е дълбока реката, та да не може да се прегази? — обади се Мидълтън, който като Пол се бе усъмнил ще успее ли да прехвърли благополучно на другия бряг тая, която му беше по-скъпа от живота.

— Когато планинските потоци, които подхранват тази река, се препълнят, тя става, както виждате сега, бърза и буйна. Но на времето съм минавал по пясъчното ѝ корито, без да си намокря коленете. Ала нали разполагаме с конете на сиуксите; обзалагам се, че тези ритливи твари ще плуват не по-лошо от елен.

— Стари траперю — каза Пол, заравяйки, пръсти в къдриците си както винаги, когато се сблъскаше с някаква трудност, — едно време плувах като риба и пак мога, ако стане нужда; не ме е страх от никаква стихия. Но съмнявам се ще може ли Нели да се задържи на коня, когато водата закипи пред очите ѝ като воденичен улей, пък и здравата ще се намокри.

— Ех, право е момчето! Ще трябва да измислим нещо, иначе няма да можем да преминем реката. — И като прекъсна разговора, старецът се обърна към индианеца и му обясни затруднението с жените. Младият воин го изслуша внимателно, свали биволската кожа от раменете си и незабавно се залови да прави някакво приспособление за тази цел, а старецът, разбрал намерението му, помагаше според силите си.

С помощта на ремъци от еленова кожа, с които и индианецът, и траперът се бяха запасили добре, бързо опънаха кожата във формата на чадър или обърнат наопаки парашут. За разпъване им послужиха няколко тънки пръчки, които не ѝ позволяваха да се разпусне или да се свие. Когато завършиха това просто и естествено приспособление, спуснаха го във водата и индианецът даде знак, че то е готово да поеме пътничките си. Обаче Инес и Елен не се решаваха да се доверят на такава крехка лодка, пък и Мидълтън и Пол не им позволиха да се

качат, докато всеки от тях не провери сам, че ладийката може да издържи и на по-голяма тежест, отколкото ѝ беше определено да поеме. Едва тогава опасенията им бяха превъзможнати и кожата най-после прие скъпоценния си товар.

— А сега — каза траперът — нека оставим този пеони да бъде кормчия. Ръката ми не е твърда като едно време, а неговите ръце и крака са яки като клони на хикори. Да се доверим на ловкостта на индианеца.

Така че мъжът и годеникът се принудиха волю-неволю да бъдат дълбоко развълнувани, но безпомощни наблюдатели на този първобитен начин за преминаване на отсрещния бряг. От трите коня младият, пеони без никакво колебание избра жребеца на Матори, с което показва, че достойнствата на това прекрасно животно са му отдавна известни, и като го яхна, навлезе във водата. После набоде кожата с върха на копието си, обърна леката ладийка срещу течението и като отпусна поводите, смело се вряза в потока. Мидълтън и Пол го последваха, стараяйки се да бъдат дотолкова близо до лодката, доколкото благоразумието позволяваше. По такъв начин младият воин преведе скъпоценния, си товар на отсрещния бряг невредим, без ни най-малко неудобство за пътничките, с увереност и бързина, които показваха, че и на коня, и на ездача тази работа не им е за пръв път. Когато стигнаха брега, младият индианец разглоби съоръжението си, метна кожата през рамо, взе пръчките под мишница и без да каже дума, се върна обратно, за да преведе по същия начин и останалите на безопасния бряг, както им се струваше.

— Сега, приятелю докторе — рече старецът, когато видя, че индианецът навлезе във водата за втори път, — с увереност бих казал, че можем да се осланяме на този червенокож. Да, той е красив младеж и честен на вид, ала и ветровете небесни не са тъй измамни, както тия диваци, когато дяволът им влезе под кожата. Ако не беше пеони, а тетон или от ония коварни мингоси, дето шареха из горите на Йорк едно време, сиреч преди шейсетина години, сега щяхме да гледаме не лицето, а гърба му. Сърцето ми замря, като видях, че той момък избра най-хубавия кон, защото можеше да избяга с него тъй лесно, както лекокрил гълъб би оставил подире си цяло ято кресливи и тежкоподвижни врани. Но както виждате, младежът е честен, а когато

червенокож ти е приятел, ще ти остане верен, докато се отнасяш добросъвестно с него.

— Колко може да е оттук до изворите на тази река? — попита доктор Бациус, следейки буйните водовъртежи с поглед, който изразяваше неописуем страх. — На какво разстояние може да се намират скритите потоци, които я подхранват?

— Зависи от времето. Обзалагам се, че краката ти ще капнат, докато стигнеш по коритото ѝ до Скалистите планини. Ала в друго време можеш да вървиш по дъното ѝ, без да намокриш крак.

— А в кои времена на годината стават тези периодични пресъхвания?

— Ако се опиташ след няколко месеца да минеш оттук, вместо разпенен поток ще намериш пустош от подвижни пясъци.

Естественикът се замисли дълбоко. Както и би могло да се очаква от човек, не особено надарен с издръжливост, опасността от преминаване на реката по такъв прост начин му се виждаше пострашна, отколкото беше в действителност; а колкото повече приближаваше решителният момент, толкова повече нарастваше в очите му тази опасност и накрая се разду дотам, че почитеният учен от отчаяние наистина взе да мисли дали да заобиколи реката, за да не става нужда да я прекосява по такъв рискован начин. Няма да се спираме на невероятната изобретателност, с която ужасът готов винаги да подкрепи всякакви неиздръжливи аргументи. Достойният Овид ги прехвърляше с похвална прилежност и вече бе успял да стигне до утешителното заключение, че да откриеш скритите извори на такава голяма река, носи почти толкова слава, колкото да добавиш ново растение или насекомо към списъка на вече изучените, когато младият пеони стигна повторно отсамния бряг. Старецът седна без никакво колебание в кожената лодка (щом тя бе готова да го поеме) и като разположи Хектор грижливо между нозете си, кимна на другаря си да заеме третото място.

Естественикът сложи единия си крак в крехката ладийка, но моментално го отдръпна точно когато старецът мислеше, че се готви да седне; така слон опитва здравината на мост или кон се колебае да стъпи в опасно тресавище, което може да не издържи тежестта на тялото му.

— Уважаеми венаторе — каза той печално, — тази лодка е абсолютно ненаучна. Вътрешният глас ме предупреждава да не се осланям на нейната здравина!

— Не те разбирам! — рече старецът, който си играеше с ушите на кучето, както понякога баща подръпва шеговито ушите на своя галеник.

— Не съм склонен да си правя експерименти във водовъртежите по такъв неестествен начин. Този плавателен съд няма нито форма, нито пропорции.

— Вярно, наглед не е красива като лодката от брезова кора, но и във вигвам може да се живее спокойно, сякаш си в палат.

— Съд, построен в разрез с всякакви принципи на науката, не може да бъде безопасен. Това корито, уважаеми ловецо, ще се разпадне, преди да стигне отсрещния бряг.

— Сам с очите си видя, че веднъж успя.

— Да, но това беше щастлива аномалия. Ако изключенията се приемаха за правило в законите на природата, човешкият род бързо щеше да потъне в бездната на невежеството. Уважаеми траперю, приспособлението, на което си готов да довериш живота си, в историята на разумните изобретения съответства на това, което в естествознанието трябва да се квалифицира като *lusus naturae*, тоест игра на природата, изрод!

Трудно е да се каже колко още доктор Бациус щеше да продължава спора, защото освен страха за собствената си особа, който го подтикваше да отлага този експеримент, несъмнено свързан с известни рискове, самолюбието го караше да разтяга препирнята. За щастие обаче старецът запази самообладание, а и точно когато естественикът произнесе последната дума на тирадата си, във въздуха се разнесе звук, сякаш свръхестествен отклик на мисълта му. Младият пеони, който с присъщата си сериозност и невъзмутимост чакаше да свърши този непонятен спор, вдигна глава и се заслуша в загадъчния кръсък, както тайнственият инстинкт подсказва на елена, че надалеч, откъм подветрената страна, тичат хрътки. Но естеството на тези необикновени звуци не беше съвсем непознато нито на трапера, нито на доктора. Последният позна в тях добре известния глас на магарето си и вече се готвеше с порива на любещ приятел да се покатери по стръмния бряг, когато съвсем наблизо пред очите му изскочи самият

Азинус, препускайки в непривичен за него галоп, подкарван от нетърпеливия и груб Уюча, който го бе яхнал.

Погледите на тетона и на бегълците се срещнаха. Уюча нададе проточен, силен, пронизителен вик, в който тържеството се примесваше със страшна заплаха. Този сигнал сложи край на пренията за достойнствата на лодката и докторът побърза да седне до стареца, сякаш мъглата, която бе размътила мозъка му, се разпръсна като по чудо и проясни погледа му. Още миг — и жребецът на младия пеони вече се бореше с буйния поток.

Конят трябваше да се напъне с все сили, за да изведе бегълците от обсега на стрелите, които засвистяха из въздуха една секунда покъсно. На вика на Уюча се отзоваха петдесет негови другари, които се втурнаха към брега, ала за щастие между тях нямаше нито един воин, достоен да носи карабина. Но лодката не бе стигнала още средата на реката, когато на брега се появи самият Матори, и пушечният залп, който не навреди никому, показва колко разярен е разочарованият вожд. Траперът вдигна на няколко пъти пушката си, сякаш се целеше във врага, но всеки път я сваляше, без да стреля. Очите на младия пеони запламтяха като очи на кугуар, щом съзря толкова много воини от неприятелското племе, и той отговори на безсилния опит на вожда им с презрително ръкомахане и с бойния вик на своя народ. Предизвикателството беше твърде дръзко, за да се изтърпи. Целият тетонски отряд се гмурна в потока и тук-там във водата се замъркаха като тъмни петна тела на коне и ездачи.

Сега бегълците се мъчеха с всички сили да стигнат по-скоро спасителния бряг. Но тъй като конете на дакотите не бяха уморени от продължително препускане като жребеца на младия пеони и се движеха незатруднявани от друг товар освен ездачите си, преследвачите напредваха значително по-бързо от бегълците. Траперът, който отлично разбираше колко опасно е положението, спокойно извърна очи от тетоните към младия си съюзник индианец, за да провери дали решителността му не е започнала да отслабва, когато разстоянието между него и неприятеля намаля. Обаче младият воин не показва и следа от страх или безпокойство, естествено за такъв съдбоносен момент, а само сбърчи вежди и в погледа му блесна смъртна, непримирима омраза.

— Много ли ти е скъп животът, приятелю докторе? — запита старецът с философско спокойствие, което изплаши спътника му двойно повече, отколкото самият въпрос.

— Не заради самия него — отвърна естественикът, като сръбна шепа речна вода, за да накваси засъхналото си гърло. — Не заради самия живот, а изключително за това, че моето съществуване е много ценно за естествената история. Ето защо...

— Така ли! — прекъсна го траперът, прекомерно зает със собствените си мисли, за да вникне в думите на доктора с присъщата си проникателност. Вярно, чувството ти е съвсем естествено, само че долно и слабодушно! Като гледам този млад пеони, мисля си: животът му е не по-малко скъп, отколкото животът на всеки губернатор в Щатите и може да се спаси или поне има известна надежда да се спаси, като ни пусне да си плаваме надолу по реката. Но ето, виждаш, мъжествено държи на думата си, както подобава на индиански воин. Колкото до мен, аз съм вече стар и готов да приема участието, която Господ ми е отредил; пък и твоят живот, струва ми се, не е кой знае колко нужен на човечеството; тъй че ще бъде голям срам, даже и грях, ако този прекрасен младеж загуби скалпа си заради две малоценни твари като нас. Затова ми се иска, ако си съгласен и ти, да кажа на този момък да се спасява както може, а нас да остави на милостта на тетоните.

— Отхвърлям това предложение като противно на природата и като предателство спрямо науката! — извика уплашеният естествоизпитател. — Ние се движим с чудесна бързина; и тъй като това възхитително изобретение ни носи с невероятна скорост, след няколко минути ще стигнем сушата.

Старецът го изгледа вторачено и като поклати глава, рече:

— Какво нещо е страхът! Преобразява земните твари и разума на човека, като прави грозното привлекателно в очите ви, а красивото — неприветливо! Боже, Боже, какво нещо е страхът!

Но като видяха, че положението става неудържимо, траперът и докторът моментално прекратиха спора. Конете на дакотите бяха стигнали вече средата на реката и ездачите раздираха въздуха с победните си викове. В този момент Мидълтън и Пол, които бяха отвели жените в шумака, отново се появиха до самия край на водата, заплашвайки противника с пушките си.

— На конете, на конете! — завика траперът, щом ги съгледа. — Качвайте се и бягайте, ако ви е скъп животът на тия, които търсят опора у вас. Качвайте се, а нас оставете в божите ръце.

— Наведи си главата, стари траперю — чу се гласът на Пол. — Сгушете се и двамата в гнезденцето си. Дяволът тетон е точно зад вас; наведете си главите и дайте път на кентъкийския куршум!

Старецът обърна глава и видя, че неукротимият Матори, изпреварвайки отряда си, се бе озовал почти на една линия с лодката и пчеларя, който стоеше готов да изпълни страшната си закана. Когато траперът се наведе, чу се изстрел и оловото прелетя със свистене покрай него, без да го закачи, и продължи към по-далечната си цел. Ала окото на тетонския вожд беше не по-малко бързо и вярно от окото на врага му. Само миг преди изстрела той скочи от коня си и се хвърли в реката. Животното запряхтя от страх и болка и щеше да потъне, но с отчаяно усилие измъкна тялото си до половина от водата. После течението го повлече надолу, обагряйки размътения поток с кръвта му.

Скоро тетонският вожд се показа отново на повърхността и като разбра, че е загубил коня си, с няколко силни размаха доплува до най-близкия от младите си юнаци, който естествено веднага отстъпи своя кон на славния воин. Все пак това произшествие предизвика смут сред целия отряд на дакотите, които, изглежда, чакаха да видят какво ще предприеме главатарят им, преди да се опитат повторно да стигнат брега. В това време кожената ладийка се бе добрала до сушата и бегълците отново се събраха на брега на реката.

Тетоните почнаха да се въртят нерешително във водата, както ято гълъби понякога се мята объркано след силен изстрел в челната му колона. Те, изглежда, се колебаеха дали е благоразумно да щурмуват тъй страшно охраняван бряг. Накрая всеизвестната предпазливост на индианеца надделя. Получил горчив урок, Матори поведе воините си обратно към брега, откъдето бяха дошли, за да отморят конете си, които вече започваха да не ги слушат.

— А сега грабвайте нежните си половинки и препускайте хей към оня хълм — заповяда траперът. — Зад него ще намерите друга река. Нагазете във водата, обърнете се към слънцето и вървете по коритото една миля, докато стигнете висока песъчлива равнина; там ще се срещнем. Бързо! На конете! А ние тримата — тоя млад пеони, аз и приятелят ми, докторът, който е безумно смел воин, ще съумеем

мъжествено да удържим брега: достатъчно е да ни виждат, няма да стане нужда да стреляме.

Мидълтън и Пол видяха, че няма смисъл да спорят. Зарадвани, че тилът им ще бъде прикриван, макар и с такива слаби сили, те незабавно препуснаха в галоп и скоро изчезнаха в набелязаната посока. Минаха двадесет-тридесет минути, а тетоните на отсрещния бряг все още не се решаваха да предприемат нещо. Виждаше се ясно как Матори даваше заповеди на своите воители и от време на време изразяваше жаждата си за мъст, като размахваше заканаващо ръка към бегълците, но като че ли засега се въздържаха от някакви други враждебни действия. Ала изведнъж индианците нададоха вой, който показваше, че се е случило нещо ново. В далечината се зададоха Ишмаел и мудните му синове, които скоро се присъединиха към индианците, и всички се спуснаха заедно до самата вода. Скватерът огледа позицията на враговете с обичайната си невъзмутимост и сякаш да провери на какво е способна пушката му, им изпрати куршум, който дори от такова разстояние можеше да бъде смъртоносен.

— Хайде да се махаме оттук! — възкликна Овид, мъчейки се да види куршума, който, както му се стори, изсвири край самото му ухо. — Ние защитавахме смело брега достатъчно дълго. При отстъпление е нужно не по-малко военно изкуство, отколкото при настъпление.

Старецът погледна назад и като видя, че конниците вече са се скрили зад хълма, не възрази нищо. Третия кон той даде на доктора, като му заръча да върви по същия път, който бяха поели Мидълтън и Пол. Когато естественикът се разположи на седлото и пое пътя си, траперът и младият пеон се измъкнаха крадешком, така че врагът да не усети веднага, че са изчезнали. Но вместо да тръгнат през хълма към равнината, където щяха веднага да бъдат забелязани, поеха по по-къс път, през падинка, където бяха скрити от очите на врага, и пресякоха реката на същото място, където Мидълтън според указанията трябваше да излезе от водата, и то навреме, за да се присъедини към останалите. Докторът бе вложил в отстъплението такова старание, че вече бе настигнал приятелите си, тъй че бегълците отново се събраха всички.

Тук траперът се залови да търси удобно място, където да спрат на почивка, както каза той, за около пет-шест часа.

— Почивка ли! — разтревожи се докторът, като чу това опасно предложение. — Уважаеми ловецо, струва ми се, че, напротив, трябва да прекараме няколко дни в неспирно бягство.

Мидълтън и Пол бяха на същото мнение и всеки го изказа по своему.

Старецът ги изслуша търпеливо, но поклати глава, неубеден от възраженията им, и отхвърли всичките им доводи с един решителен отговор.

— Защо да бягаме? — запита той. — Нима нозете на простосмъртен човек могат да надбягат бързоходен кон? Как мислите, дали тетоните ще легнат да спят, или пък ще се прехвърлят през реката и ще почнат да ни търсят? Слава Богу, ние добре измихме следите си в тази река и ако се измъкнем отгук умно и предпазливо, можем да ги заблудим. Прерията не е гора. В гората човек може да върви с дни и да има само една грижа — мокасините му да не оставят отпечатащи; а тук, в тези открити равнини, наблюдател, поставен например на оня хълм, може да вижда надалеч във всички посоки, като ястреб, който се вие и следи отвисоко жертвата си. Не, не! Трябва да настъпи нощта и да ни обвие мрак; само тогава можем да напуснем това място. Но да чуем какво ще каже този пеони; той е храбър момък и, струва ми се, неведнъж е мерил силите си с тия разбойници — сиуксите. Как смята моят брат, достатъчно дълга следа ли оставихме? — попита той на индиански.

— Да не е тетонът риба, та да може дая види във водата?

— Но моите млади другари мислят, че трябва да я удължим още повече, през цялата прерия.

— Матори има очи и ще я види.

— Какво ще ни посъветва моят брат?

Младият воин се вглежда няколко секунди в небето и като че ли се колебаеше. Помисли малко, после отговори, сякаш бе взел окончателно решение.

— Дакотите не спят — рече той. — Трябва да лежим в тревата.

— Ето, тоя момък мисли като мен — каза старецът и предаде накратко на приятелите си отговора на индианеца.

Мидълтън бе принуден да се съгласи, а тъй като явно беше опасно да стоят прави, всички се заловиха дружно да приготвят безопасно убежище. Инес и Елен се настаниха бързо под дебелия

бизонова кожа, която осигуряваше топъл и удобен подслон. Над нея наредиха високи стръкове трева, тъй че неопитно око да не може да я забележи. Пол и младият пеони завързаха конете и ги повалиха на земята, в гъстия буренак, като ги запасиха с храна. Когато свършиха всички тези приготовления, без да се губи нито минута, всеки си потърси местенце, където да се подслони и да си почине. И равнината отново изглеждаше пуста и безлюдна.

Старецът успя да убеди другарите си, че е абсолютно необходимо да останат скрити няколко часа. Спасението им зависеше от успеха на тази хитрост. Ако съумееха да измамят проницателните си преследвачи по тоя прост начин, който трудно би се прозрял именно поради своята простота, можеха да продължат бягството си, когато се смрачеше, а като изменяха посоката, по-сигурно щяха да постигнат крайната си цел. Повлияни от тези убедителни съображения, бегълците лежаха и мислеха за положението си, докато съзнанието им се замъгли и накрая сънят овладя един по един всички.

Няколко часа цареше пълна тишина, когато изведнъж траперът и младият пеони доловиха с острия си слух лек възглас на учудване, издаден от Инес. Те скочиха на крака, сякаш готови да се борят на живот или смърт, и видяха, че цялата вълниста равнина, хълмче-то, зад което се бяха скрили, и пръснатите тук-там храсти — всичко беше покрито с ослепителна, бяла снежна пелена.

— Господ да ни е на помощ! — възкликна старецът, като гледеше отчаяно тази картина. — Сега, пеони, разбирам защо ти оглеждаше облаците тъй внимателно, но късно е вече, много е късно! И катеричка би оставила следа по тази светла покривка... Аха, ето че, както можеше да се очаква, се домъкват и тия дяволи! Залягайте, залягайте всички! Защо да отхвърляме доброволно единствената възможност за спасение, колкото и малка да е тя?

Всички побързаха да се скрият наново, макар че от време на време хвърляха крадешком тревожен поглед през високата трева, следейки действията на неприятеля. На половин миля от тях се виждаше отрядът на тетоните. Те обикаляха с конете си в кръг, който постепенно се стесняваше около мястото, където бяха залегнали бегълците. Не беше трудно да се отгатне тайната на тази маневра. Снегът бе навалял тъкмо навреме, за да покаже на тетонските воители, че тези, които търсеха, не са отпред, а в тила им, и сега те с типично за

индианците неуморно упорство и търпение кръжаха по равнината, за да открият скривалището на бегълците.

С всяка минута опасността растеше. Пол и Мидълтън грабнаха решително пушките и когато Матори, вперил неотлъчно очи в тревата, по която се приближаваше с коня си, най-после стигна на петдесет стъпки от тях, те се прицелиха и дръпнаха едновременно спусъка. Но последва само изщракване на кремъка по стоманата.

— Достатъчно — каза старецът и се изправи с достойнство. — Аз изхвърлих запалките, защото вашата привързаност щеше да ни погуби. А сега да посрещнем съдбата си като мъже. Молбите и жалбите предизвикват само презрение у индианците.

Когато траперът се показва, вик на ликуване се разнесе нашир и надлъж по равнината и секунда по-късно стотици червенокожи се понесоха бясно към скривалището на бегълците. Матори посрещна пленниците с присъщата си сдържаност; само за миг на мрачното му лице проблесна злорадство и кръвта на Мидълтън се смрази, като забеляза с какво изражение вождът погледна почти безчувствената, но все тъй прелестна Инес.

Тетоните така ликуваха от пленяването на белите, че известно време никой не забелязваше тъмната, неподвижна фигура на червенокожия им другар. Застанал неподвижно настрана, той не удостояваше враговете си с нито един поглед и сякаш бе замръзнал в тази поза на величаво спокойствие. Но след малко и този второстепенен обект привлече вниманието на тетоните. Едва сега траперът узна — по тържествуващите викове, по продължителния радостен вой, който се изтръгна от сто гърла наведнъж, и по многократно повтореното страшно име, което кълтеше из въздуха, че младият му приятел не е никой друг, а прославеният и непобедим досега воин — Твърдото сърце.

---

[77] Енот — миеща мечка. — Б. пр. ↑

ГЛАВА XXV

Какво, помири ли се с Пистъл?
Шекспир — „Хенри V“

Завесата на нашата незавършена драма сега трябва да се спусне, за да се вдигне отново за друга сцена. Между нея и предишната бяха минали вече няколко дни, които промениха съществено положението на действащите лица. Време на действието — пладне, място на действието — висока равнина, която се спускаше стръмно към плодородната долина на една от многобройните реки в този край. Реката извираше недалеч от полите на Скалистите планини и след като напояваше голяма част от равнината, вливаше водите си в друга, още по-голяма река, за да се загуби най-после в мътния поток на Мисури.

Пейзажът значително се бе променил, макар че ръката, придала такъв пустинен вид на околните земи, бе оставила отпечатъка си и върху него. Все пак растителността тук не беше така оскъдна, както из безплодните простори на вълнистата прерия. По-начесто се срещаха групички дървета, а по хоризонта на север се точеше дългата назъбена линия на гора. Тук-там в низината се виждаха засадени местен вид зеленчуци, който растат бързо и виреят добре без особена обработка на тлъстата наносна почва. По самия край на това плато бяха накацали стотте колиби на една орда сиукси-чергари. Тези леки постройки бяха разположени съвсем безразборно. Единственото нещо, което се е вземало пред вид при избора на място, е била близостта до вода, но и това важно условие често се е пренебрегвало. Докато повечето колиби се редяха по края на равнината, над самата урва, други бяха настанени по-надалеч, на първото място, което се бе харесало на своенравните им, простодушни собственици. Това селище не представляваше военен лагер и не беше защитено от неочаквано нападение нито с разположението си, нито пък с някакво укрепление. То беше открито от всички страни и достъпно отвсякъде, като всяко друго място из този

пущинак, ако не се смята слабото естествено препятствие, което предлагаше реката. С една дума, имаше такъв вид, като че ли е било обитавано по-дълго, отколкото бяха възнамерявали първоначално стопаните му, очевидно готови всеки момент да го напуснат, ако се наложи.

Това беше временният стан на онази част от племето, която под водачеството на Матори отдавна ловуваше из тия земи, отделящи постоянните убежища на неговия народ от тия на войнствените племена на пеоните. За жилища им служеха високи конусовидни палатки от кожа, построени най-просто и примитивно. Пред входа, или по-точно пред отвора на всяко жилище, имаше забит прът, на който бяха окачени щитът, копието, лъкът и колчанът със стрелите на собственика. Около, пръта бяха разхвърляни безразборно разните домашни потреби на жена му — или двете, или трите му жени, в зависимост от заслугите на воина, а тук-там от неудобните пеленки, ушити от дървесна кора, надничаше кръглото, бузесто, спокойно лице на някое детенце, окачено на същия прът с ремъци от еленова кожа и полюлявано там от вятъра. По-големите деца се боричкаха и търкаляха весело. При това дори в тая ранна възраст проличаваше надмощието на момчетата над момичетата, което с течение на годините щеше да очертае рязко разграничението помежду им. Юношите бяха в низината, където опитваха младите си сили, укротявайки дивите коне на своите бащи, а от време на време някое непослушно девойче захвърляше работата си и се приближаваше крадешком, за да се полюбува на пламенната им, несдържана смелост.

На пръв поглед това беше обичайна картина на спокоен за сигурността си бивак. Но пред шатрите над самата урва се бе струпала тълпа, очевидно развълнувана от нещо необикновено. Няколко съсухрени и злобни бабички се бяха насъбрали на купчина, готови при нужда да пуснат в действие ехидните си гласове, за да насъскват потомците си към дела, приятни за извращения им вкус, както богата римска матрона следи борбата и агонията на гладиатора. Мъжете се бяха разделили на групи, според делата и славата си.

Младежите, стигнали вече оная възраст, когато можеше да се допускат на лов, но все още с недостатъчно укрепнал разум, за да им се позволи да тръгнат по пътеката на войната, стояха в краищата на тълпата, усвоявайки от суровите воини, които им служеха за пример,

сериозността и сдържаността в поведението, което с течение на времето трябваше да стане тяхна дълбоко вкоренена черта. Някои от по-големите, чували вече бойния вик, си позволяваха да се приближат повече до вождовете, но все пак не дръзваха да влязат в кръга на техния съвет; достатъчна им беше тая чест, че им разрешаваха да ловят мъдростта, която се лееше от устата на толкова почитани хора. Обикновените воители се държаха самоуверено и без стеснение се смесваха с вождовете от по-низш ранг, макар и да не се осмеляваха да оспорват мненията на признатите храбреци или да поставят под съмнение разумността на мерките, предлагани от най-умните съветници на племето.

Самите вождове странно си приличаха по външност. Те можеха да се разделят на две категории: тези, които бяха придобили влияние най-вече благодарение на физическата си сила и бойните си подвизи, и такива, които се бяха прославили по-скоро с мъдростта си, отколкото с бойни заслуги. Първите бяха далеч по-многобройни и с по-голяма власт. Те се отличаваха с величествена осанка и със сурово изражение на лицето, двойно по-внушително поради доказателствата за храброст, грубо отбелязани по него от ръцете на враговете им. А хората, които бяха добили влияние чрез духовното си превъзходство, бяха съвсем малко на брой. Те пък се отличаваха с живи, подвижни очи, с неувереност, която проличаваше в движенията им, а понякога и с пламенност на гласа при ония внезапни душевни изблици, когато даваха своите съвети.

Точно в средата на кръга, образуван от тия избрани съветници, се възправяше фигурата на привидно спокойния, но вътрешно разтревожен Матори. И във външността, и в нравствения му облик бяха събрани отличителните качества на всички останали вождове. За утвърждаването на неговата власт допринасяха и умът, и силата му. Белезите му бяха многобройни и дълбоки като у най-беловласите воители на племето, ръцете и нозете му — в разцвета на силата, смелостта му — безпределна. Това рядко съчетание на духовно и физическо превъзходство вдъхваше уважение и дори най-дръзкия на това събрание бързаше да сведе очи под заплашителния му поглед. Храбростта и умът му бяха извоювали надмощието, а времето го бе затвърдило. Той така добре се бе научил да съчетава властта на разума с властта на силата, че в общество с друга степен на развитие — там,

където енергията му би могла да се разгърне по-широко — този тетон навярно щеше да стане завоевател и деспот.

Малко по-настрана от тълпата се виждаха хора от съвсем друг род. По-високи и по-мускулести, те бяха запазили белезите, наследени от саксонските и норманските им прадеди, макар че американското слънце им бе придало мургав тен. За човек, който се занимава с такива изследвания, би било интересно да проследи чертите, по които потомците на повечето западноевропейци все още се различават от потомците на народите, населяващи най-далечния край на Азия — сега, когато и едните, и другите в хода на историята са станали съседи, сблизиха се не само по обичаи, но до голяма степен и по нрав. Хората, за които става дума, бяха скватерът и синовете му. Те стояха лениво и равнодушно — както винаги, когато нямаше непосредствена нужда, която да събуди дремещата им сила — пред четири-пет вигвама, които техните съюзници тетоните гостоприемно им бяха предоставили. За условията на този неочакван съюз достатъчно красноречиво говореше присъствието на конете и рогатия добитък, които пасяха кротко край реката под зоркото око на безстрашната Хети. Фургоните бяха наредени като ограда около шатрите, което ясно показваше, че собствениците им все още не се доверяваха напълно на своите съюзници, макар че, от друга страна, известен такт или може би самоуспокоение не им позволяваше да проявят твърде открито това недоверие. Своеобразна смесица от безучастно доволство и вяло любопитство дремеше върху тъпото лице на всеки от тях, докато стояха облегнати на пушките си и следяха съвещанието на сиуксите. И все пак дори най-младите не проявяваха нито интерес, нито вълнение, сякаш всички се надпреварваха в привидно безстрастие с най-флегматичните от дивите си съюзници. Те почти не говореха, а когато заговореха, ограничаваха се с кратки презрителни забележки по адрес на индианците, които според тях стояха физически несравнимо по-долу от белите. С една дума, в тоя момент Ишмаел и синовете му като че се наслаждаваха на пълно блаженство, отдавайки се на безделие, макар и да се опасяваха смътно от коварството на тетоните, което щеше по най-груб начин да сложи край на самодоволството им. Ейбирам единствен от всички не беше изпаднал в такова състояние на отпуснатост и безгрижие.

След като цял живот бе вършил хиляди подлости и жалки мерзости, похитителят на негри най-после бе станал толкова безочлив, че се бе решил на отчаяната постъпка, която вече разкрихме на читателя. Влиянието му върху по-дръзкия духом, но по-бездеен Ишмаел не беше тъй голямо и ако скватерът не бе изгонен внезапно от плодородната долинка, която бе заграбил и възнамеряваше да задържи, без да се съобразява с изискванията на закона, Ейбирам никога нямаше да успее да привлече своя зет в работа, която изискваше много решителност и предвидливост. Видяхме вече и първоначалния им успех, и последвалата несполука. Сега Ейбирам стоеше настрана и мислеше как да извлече изгода от начинанието си, което с всяка измината минута му се струваше все по-неосъществимо, тъй като Матори открито показваше възхищението си от нищо неподозиращата жертва на неговото злодейство. Но да оставим този негодник с тревогите и кроежите му и да опишем положението на някои други действащи лица в нашата драма.

Те заемаха друг ъгъл на сцената. На малка издигнатина в десния край на лагера бяха проснати Мидълтън и Пол. Ремъци от бизонска кожа стягаха до болка ръцете и краката им, а от изтънчена жестокост ги бяха сложили така, че всеки да вижда в страданията на съседа си отражение на собствената си мъка. На десетина метра от тях, на стълб, забит здраво в земята, беше завързан Твърдото сърце, снажен като Аполон. Между него и другите двама стоеше траперът. Индианците му бяха отнели пушката, торбичката и рога, но от презрение го бяха оставили свободен. Обаче застаналите наблизко петима-шестима млади воители, които с колчани на гърба и дълги, здрави лъкове през рамо следяха зорко пленниците, с целия си вид показваха колко безплоден ще бъде за немощния старец всеки опит за бягство. За разлика от всички останали, които наблюдаваха важното съвещание, пленниците бяха увлечени в разговор, особено интересен за тях.

— Кажете ми, капитане — подзе пчеларят с комично-загрижен израз на лицето, сякаш никакви несполуки не биха помрачили буйната му жизнерадост, — действително ли този проклет ремък от сурова кожа се е врязал в рамото ти, или така ми се струва, понеже ми е изтръпнала ръката?

— Когато душата страда толкова дълбоко, тялото не усеща болка — отвърна по-изтънченият, макар и едва ли толкова бодър духом

Мидълтън. — Ех, да можеха неколцина от верните ми артилеристи да попаднат на този проклет лагер!

— Или тия тетонски колиби да се превърнат в стършелови гнезда и насекомите да излетят и да се нахвърлят върху тая сган от полуголи индианци.

Развеселен от собственото си остроумие, пчеларят се отвърна от другаря си и за миг забрави болката, като си представи, че тази фантазия е станала действителност и че пристъпът на стършелите е сломил дори прословутото хладнокръвие на индианците.

Мидълтън предпочиташе да мълчи, но старецът, който се вслушваше в думите им, дойде по-наблизо и се намеси в разговора.

— Тук явно се замисля нещо жестоко и сатанинско! — подзе той и поклати глава, сякаш да покаже, че и опитен човек като него не може да намери изход от това трудно положение. — Нашият приятел пеони вече е вързан на стълба за изтезание и аз виждам добре по лицето и по очите на върховния им вожд, че той насъсква народа си и за други мерзости.

— Слушай, стари траперю — каза Пол, извивайки се въпреки ремъците да види печалното му лице, — ти разбираш индиански езици и познаваш дяволиите на тия червенокожи. Върви в съвета и кажи на вождовете им от мое име — от името на Пол Ховър от щат Кентъки, че ако оставят девойката Елен Уейд да се върне жива и здрава в Щатите, той ще им позволи да смъкнат скалпа му, когато пожелаят и както им се харесва; или пък ако не ги задоволяват тези условия, прибави и един-два часа изтезания, за да се подслади сделката според техния дяволски вкус.

— Ех, момче, те няма и да изслушат твоето предложение, щом знаят, че и без това си вече като мечка в капан и не можеш нито да се съпротивяваш, нито да избягаш. Но не губи кураж, защото, когато бял човек попадне сред тия диви племена, цветът на кожата му понякога значи сигурна смърт, а понякога — надежден щит. Макар и да не ни обичат, все пак благоразумието често им връзва ръцете. Да можеха червенокожите народи да действат по волята си, скоро по разораните поля на Америка щяха отново да израснат дървета и горите да побелеят от християнски кости. Това ще ти каже всеки, който знае каква любов изпитват червенокожите към бледоликите. Но те са ни броили, броили, докато са объркали сметката, а не им липсва здрав

разум. Затова съдбата ни още не е решена; но се боя, че има слаба надежда за нашия пеони!

Като свърши, старецът тръгна бавно към тоя, за когото се отнасяха последните му думи, и се спря недалеч от стълба. Той стоеше там мълчаливо и с такова изражение на лицето, с каквото подобаваше да гледа прославен и знатен воин като пленения си другар. Но погледът на Твърдото сърце беше прикован в далечината и като че ли мислите му витаеха надалеч.

— Сиуксите се съвещават за моя брат — забеляза най-послед траперът, съобразявайки, че само като заговори, ще привлече вниманието на младия пеони.

Върховният вожд на пеоните обърна главата си към него и отговори със спокойна усмивка:

— Те броят скалповете над вигвама на Твърдото сърце!

— Сигурно, сигурно! Хваща ги яд, като си спомнят колко тетони си сразил, и сега щеше да бъде по-добре за теб, ако беше прекарал повече дни в лов на елени и по-малко по пътеката на войната. Тогава някоя бездетна майка от тяхното племе можеше да те вземе на мястото на загубения си син и ти щеше да заживееш в мир и покой.

— Нима баща ми мисли, че воинът може да умре? Повелителят на живота не разтваря ръката си, за да вземе обратно своите дарове. Когато му трябват млади воители, повиква ги и те отиват при него. Ала червенокожият, комуто е дъхнал веднъж, живее вечно.

— Да, такава вяра е по-утешителна и по-смирена от тая, която изповядва оня безсърдечен тетон! У вълците има нещо, което открива широко сърцето ми за тях: същото мъжество, да, същата честност, както у делауерите от планините. И този младеж... Чудно, много чудно!... И годините му, и погледът, и телосложението... сякаш са братя! Кажете ми, пеони, чували ли си във вашите предания за един могъщ народ, който е живял някога по бреговете на Соленото езеро, далеч, далеч оттук по посока на изгряващото слънце?

— Земята е побеляла от хора с цвета на моя баща.

— Не, не, не става дума тук за скитниците, които са нахълтали в тая земя, за да я отнемат от законните ѝ владетели, а за народ, който е червен... или по-право е бил червен — и по природа, и от боята — като горска малина.

— Да, чувал съм старците да разправят, че някакви хора се криели в горите под изгряващото слънце, понеже не смеели да излязат на бой в откритите равнини.

— Не разказват ли вашите предания за най-великия, най-храбривия, най-мъдрият народ на червенокожите, комуто е дъхнал някога Уаконда?

Твърдото сърце отговори, като изправи глава с величие и достойнство, което дори ремъците не можеха да сломят:

— Да не би годините да са ослепили баща ми? Или вижда толкова много сиукси, та си мисли, че на тоя свят няма вече пеони?

— Ех, това е то суетността и гордостта човешка! — възкликна разочаровано старецът на английски. — Природата е толкова силна у червенокожия, колкото и в гърдите на белия. Та нали и делауерът би се смятал за много по-могъщ от един пеони, точно както всеки пеони се хвали, че е един от властелините на земята. Така беше и между французите от Канада и англичаните в червени мундири, които кралят изпращаше в Щатите, когато още нямаше Щати, а размирни колонии, които вечно пишеха петиции; биеха ли се, биеха и се перчеха пред целия свят с въображаемите си геройства и победи, а и двете страни все забравяха да споменат скромния войник, комуто всъщност дължаха всичко, но тъй като тогава нямаше още право да пуши лулата край големия огън на съвета на своя народ, рядко чуваше за подвизите си, след като храбро ги бе извършил.

Когато даде по тоя начин воля на дремещата си, но не съвсем угаснала юнашка гордост, която несъзнателно го бе вкарала в същия грях, който осъждаше, в очите на трапера заблестя някогашният плам на младостта и той обърна благ и едновременно тревожен взор към обречения пленник, чието лице отново бе приело изражението си на хладно спокойствие, а мислите му се бяха зареяли нанякъде.

— Млади воине — продължи старецът с треперещ глас, — аз никога не съм бил нито баща, нито брат. Уаконда ми е отредил да живея сам. Никога не е привързвал сърцето си към къща или нива с ония ремъци, които връзват хората от моето племе за жилищата им; ако беше другояче, нямаше да странствам по такива далечни места и да видя толкова много. Ала някога ми се случи да прекарам дълго време сред народа, който живееше в споменатите от теб гори, и като опознах по-отблизо тия хора, харесах честността им и почнах да

подражавам на тяхното мъжество. Повелителят на живота е вдъхнал на всеки от нас, пеони, съчувствие към ближния. Аз никога не съм бил баща, но добре зная какво е бащинска любов. Ти приличаш на един момък, който ми беше скъп, и дори си внуших, че в жилите ти тече от неговата кръв. Но има ли значение това? Ти си честен човек, в което се убеждавам, като гледам, че държиш на думата си, а честността е твърде рядко качество, което не се забравя. Сърцето ми тегли към теб, момко, и с радост бих ти сторил добро.

Младият воин изслуша думите му, чиято сила и простота потвърждаваше тяхната правдивост, и склони глава ниско до голите си гърди, в знак на почит към тоя, който ги бе произнесъл. После вдигна тъмните си очи и пак ги устреми в далечината, сякаш се замисли отново за други неща, които нямаха нищо общо със сегашното му положение. Траперът, който много добре знаеше колко упорита е гордостта на воина, когато мисли, че изживява последните си минути, зачака да чуе желанието на младия си приятел със смирение и търпеливост, на които се бе научил от продължително общуване с този забележителен народ. Най-после втораченият поглед на младия пеони като че трепна, очите му светнаха и взеха да се местят бързо от трапера към далечината, от далечината пак към острите черти на старческото лице, сякаш духът, който направляваше движенията им, беше внезапно обзет от вълнение.

— Татко — отговори накрая младият вожд с доверие и благодат в гласа, — чух думите ти. Те влязоха в ушите ми и сега са в мен. Дългият нож с побелялата глава няма син; Твърдото сърце от народа пеони е млад, но най-голям в семейството си. Той намери костите на баща си в ловните поля на оседжите и ги изпрати в прериите на Добрите духове. Великият вожд, неговият баща, сигурно ги е видял и е познал това, което му принадлежи. Но скоро Уаконда ще призове и двама ни; тебе, понеже си видял всичко, което може да се види в тази страна, и Твърдото сърце, понеже му е нужен млад воин. Вождът на пеоните няма време да изпълни пред бледоликия своя синовен дълг.

— Колкото и да съм стар, колкото жалък и слаб да съм в сравнение с това, което бях едно време, може би ще доживея да видя отново залеза на слънцето над прерията. Очаква ли моят син също да доживее?

— Тетоните броят скалповете на моя вигвам! — отвърна младият вожд и в тъжната му усмивка светна странна искрица на тържество.

— И виждат, че са много — толкова много, че собственикът на тоя вигвам е в опасност, докато се намира в отмъстителните им ръце. Моят син не е жена и гледа без страх пътеката, която му предстои да поеме. Има ли какво да прошепне той в ушите на своя народ, преди да тръгне по нея? Тия нозе са стари, но ще намерят сили да ме отнесат до завоите на Вълчата река.

— Кажи на вълците, че Твърдото сърце е вързал на своя вампум по един възел за всеки тетон! — произнесе пленникът с разпаленост, която бе съборила преградите на изкуствената сдържаност. — Ако срещне дори един от тях из прериите на Повелителя на живота, сърцето му ще стане сърце на сиукс!

— Ох, такова чувство би било опасен спътник за бял човек, поел толкова мъчителен път! — промърмори старецът на английски. — Не на това добрите моравски братя учеха делауерите, не е и това, което тъй често се проповядва в селищата на белите — макар че, за срам на цялата наша бяла раса, те самите не постъпват според собствените си проповеди!... Вожде, аз те уважавам, но съм християнин и не мога да занеса такава вест.

— Ако баща ми се бои да не го чуят тетоните, нека прошепне тихо тия думи на нашите старци.

— Страхът, млади воине, е толкова позорен за бледоликите, колкото и за червенокожите. Уаконда ни учи да обичаме живота, който ни дарява, ала трябва да го обичаме така, както мъжете, обичат ловните си поля и кучетата си, и карабините си, а не сляпо, както майката обича детето си. Когато Повелителят на живота ме призове, няма да има нужда да вика името ми два пъти. Аз съм готов да се отзова и днес, и утре, и по всяко друго време, което е угодно на всесилната му воля. Но какво е воин без вярата си? Моята вяра ми забранява да занеса такива думи.

С гордо кимване вождът показа, че е съгласен с това, и изглеждаше, като че тъй неочаквано пробудилото се доверие всеки миг ще угасне. Ала старецът, развълнуван до дън душа от спомените си, дълго време задрямали, но все още живи, не можеше току-тъй да скъса нишката, която го свързваше с вожда на пеоните. Той помисли една минута, после вдигна печално очи към младия си другар и продължи:

— За всеки воин трябва да се съди според способностите му. Аз казах на моя син какво не мога да направя, нека сега си отвори ушите да чуе какво пък мога. Лосът едва ли ще измери прерията по-бързо от тия стари нозе, ако вождът на пеоните ми възложи да предам вест, която бял човек е в състояние да занесе.

— Нека бледоликият слуша — отвърна индианецът след секунда колебание, дължащо се на предишния отказ. — Той ще остане тук, докато сиуксите преброят всички скалпове на своите мъртви воители. Ще почака, докато се мъчат да скрият голите глави на осемнайсет тетони с кожата на един пеони; нека очите му бъдат широко отворени, за да види мястото, където ще заровят костите на воина.

— Това мога и ще го сторя, благородни момко.

— Ще отбележи мястото, за да може след това да го познае.

— Не бой се, не бой се, никога няма да го забравя — прекъсна го старецът, покъртен от това непохватимо спокойствие и примирение със съдбата.

— Сега вече зная, че баща ми ще отиде при моя народ. Главата му е бяла и думите му няма да отлетят като дим. Нека отиде в моя вигвам и извика силно името на Твърдото сърце. Нито един пеони няма да остане глух на това. После нека баща ми помоли да му дадат жребчето, което още никой не е яздил, но което има по-загладен косъм от елен и е по-бързо от лос.

— Разбрах те, момче, разбрах те — прекъсна го пак старецът, който слушаше внимателно. — Каквото ми каза, ще го направя, да, и добре ще го направя, ако наистина разбирам какво може да желае индианец, когато умира.

— А щом младите ми юнаци дадат на моя баща поводите на това жребче, нека той го доведе по заобиколна пътека до гроба на Твърдото сърце!

— Ще го доведе. Да, ще го доведе, храбри момко, ако ще зимата да е засипала тия равнини с преспи и слънцето да се крие и денем, и нощем. Ще доведе кончето на святото място и ще го сложа така, че очите му да гледат залеза.

— И баща ми ще му заговори и ще каже, че господарят, който го е отгледал още от малко, сега се нуждае от него.

— И това ще направя; макар че, нека Бог ми е свидетел, ще говоря на тоя кон не от суетна мисъл, че ще разбере думите ми, а само

да изпълня всичко, което се изисква според индианското поверие... Хекторе, кученцето ми, как ти се струва това, песчо, да се говори на кон?

— Нека белобрадият говори на коня с езика на пеоните — прекъсна го обреченият пленник, като чу, че другарят му разговаря с кучето на някакъв непознат език.

— Волята на моя син ще бъде изпълнена. С тези старчески ръце — макар и да смятах, че няма вече да стане нужда да проливат кръв нито на човек, нито на животно — ще убия коня на гроба ти!

— Добре! — каза младият пеони и лицето му просветна от задоволство. — Твърдото сърце ще препусне с коня си към блажените прерии и ще се яви пред Повелителя на живота като вожд!

Мигновената поразителна промяна в лицето на индианеца накара трапера изведнъж да отмести поглед и да види, че съвещанието на сиуксите е свършило и Матори, придружен от един-двама най-знатни воини, се запътва бавно към набелязаната жертва.

ГЛАВА XXVI

Жена съм аз, но сълзи не познавам.

В гърдите ми е мъката стаена

и в жар сърцето ми гори.

Шекспир

На двадесетина стъпки от пленниците тетоните се спряха и главатарят им даде знак на стареца да се приближи. Траперът се подчини, но когато тръгна, хвърли на младия пеони многозначителен поглед, сякаш още веднъж потвърждаваше — и индианецът разбра това — че няма да забрави обещанието си. Щом пленникът дойде достатъчно близо, Матори протегна ръка, сложи я на рамото на предпазливия старец и цяла минута стоя загледан в очите му, като че ли искаше да проникне и в най-съкровените му мисли.

— Винаги ли бледоликият е създаден с два езика? — запита той, като видя, че траперът с обичайната си твърдост издържа на погледа му, който сега го плашеше толкова малко, колкото и бъдещето.

— Честността не е под кожата, а по-надълбоко.

— Така е. Сега нека моят баща ме изслуша. Матори има само един език, а беловласият — много. Може би всички те са прави и нито един от тях не е раздвоен. Сиуксът си е само сиукс и нищо повече, а бледоликият — какво ли не! Той може да говори и с пеони, и с конз, и с омах, може да говори и с човек от своя народ.

— Да, в селищата на белите има хора, които знаят още повече езици. Но каква полза от това? Повелите-лят на живота има ухо за всеки език!

— Беловласият постъпи лошо. Той каза едно, а мислеше друго. С очите си гледаше напред, а с мисълта — назад. Язди кон на сиуксите и го изтощи; приятел е на един пеони и враг на моя народ.

— Тетоне, аз съм твой пленник. Макар че думите ми са бели, те няма да бъдат жалба. Прави каквото искаш.

— Не. Матори няма да направи белите коси червени. Моят баща е свободен. Прерията е открита за него от всички страни. Но преди беловласият да обърне гръб на сиуксите, нека ги огледа добре, за да може да каже на своя вожд колко велик е дакотът!

— Аз не бързам да тръгна по пътеката си. Ти виждаш мъж с побеляла глава, тетоне, а не жена, затова няма да се затичам да разправам на народите в прериите какво правят сиуксите.

— Това е хубаво. Моят баща е пушил с вождовете в много съвети — отвърна Матори, решил, че достатъчно е предразположил стареца и може да премине към непосредствената си цел. — Матори ще говори с езика на своя скъп приятел и баща. Младите бледолики ще слушат, щом стар човек от тяхното племе отвори уста. Нека баща ми направи пригодно за бяло ухо това, което ще каже един беден индианец.

— Говори високо! — каза траперът, който лесно схвана, че по тоя образен начин тетонът го моли да му стане преводач. — Говори, моите млади приятели слушат. Хайде, капитане, и ти, драги ми пчеларю, пригответе се да посрещнете дяволиите на този червенокож смело, както подобава на бели воители. Ако почувствате, че няма да устоите на заплахите му, погледнете тоя благороден пеон, чието време е отмерено със скъперническа ръка, като ръката на търговец в градовете, който раздава плодовете господни троха по троха, за да насити алчността си. Един поглед към тоя младеж ще вдъхне решителност и на двама ви.

— Моят брат е насочил очите си по лъжлива пътека — прекъсна го Матори със снизходителен тон, който показваше, че не иска да обижда бъдещия си преводач.

— Дакотът иска да говори на младите ми приятели, нали?

— След като попее в ухото на Цветето на бледоликите.

— Да прости Бог тоя окаян негодник! — възкликна старецът на английски. — Готов е да посегне на нежни, млади и невинни, за да задоволи хищническия си апетит. Но грубите думи и смразяващият поглед няма да помогнат; по-разумно, ще бъде да му говоря с добро. Нека Матори си отвори устата.

— Нима баща ми ще крещи така, че жените и децата да чуят мъдростта на вождовете? Да влезем във вигвама и да поговорим шепнешком.

Като рече това, тетонът посочи многозначително една шатра, на която е ярки краски беше изобразен един от най-смелите и най-славни подвизи на вожда. Тя беше малко по-настрана от останалите, което показваше, че там живее човек на особена почит у племето. Щитът и колчанът на входа ѝ бяха по-разкошни от обикновено, а наличието на карабина свидетелстваше за високия сан на собственика. Във всичко останало шатрата се отличаваше по-скоро с бедност, отколкото с богатство. Домашните потреби бяха по-малобройни и по-прости по изработка от тези, които се виждаха пред входа и на най-скромните колиби, а и не се забелязваше нито един от ония високоценени предмети на цивилизования живот, купувани понякога чрез търговци, които ограбват безсъвестно невежите туземци. Когато се сдобиеше с такива неща, вождът ги раздаваше щедро на подчинените си и по тоя начин купуваше влияние, което го правеше господар на хората и на живота им — своеобразно богатство, несъмнено по-благородно само по себе си и по-привлекателно за честолюбието му.

Старецът знаеше, че това е вигвамът на Матори, и подчинявайки се на знака на вожда, тръгна към него бавно и неохотно. Но имаше и други свидетели, не по-малко заинтересовани от предстоящите преговори, които не можеха да скрият опасенията си. Гледайки и слушайки внимателно, Мидълтън бе разбрал достатъчно, за да се изпълни душата му със страшни предчувствия. С отчаяно усилие той успя да се изправи на крака и да извика силно на отдалечаващия се трапер:

— Заклевам те, старче, ако чувствата ти към моя дядо не са само празни думи и ако обичаш Бога като християнин, не проронвай нито думичка, която би оскърбила слуха на тая невинна...

Сломен духом, той не можа да се задържи на вързаните си крака, рухна като покосен на земята и остана да лежи там безчувствен.

Пол обаче подхвана неговата мисъл и довърши молбата му по своему.

— Слушай, траперю — завика той, мъчейки се напразно да замахне с юмрук в подкрепа на думите си, — ако се наемаш да ставаш преводач, говори на тоя проклет индианец само такива неща, които бял човек следва да произнася, а езичникът — да слуша. Кажи му от мен, че ако с думи или с дело оскърби девойката на име Нели Уейд, ще го прокълна с предсмъртния си дъх, че ще се моля всички добри

християни в Кентъки да го проклинат — и седнали, и прави, когато ядат и пият, когато се бият, когато се молят или са на конни състезания, в къщи и на открито, лете и зиме, и през месец март; с една дума — както често става — ще го преследвам и след смъртта си, ако дух на бледолик е способен да се вдигне от гроб, изкопан от ръцете на червенокож.

След като изрече по този начин най-страшните проклетия, които можеха да му дойдат на ум и според дълбокото му убеждение — да се сбъднат, честният пчелар бе принуден да чака въздействието на думите си с онова примирение, което може да прояви жител на граничните западни щати, когато гледа смъртта в лицето, и то с вързани ръце и крака. За да не забавяме разказа, няма да описваме своеобразните наставления, с които той се опита след това да повдигне духа на почувствителния си другар, или грубите, цветисти благословии, с които обсипваше всички шайки на дакотите — като започваше с тия, които според него се занимаваха с кражби и убийства по бреговете на далечната Мисисипи, и завършваше с племето на тетоните, което поменуваше с най-невъздържани изрази. Върху последните неведнъж от устата му се сипеха проклетия, заплетени и изразителни като прословутата църковна анатема, запознанството си с която необразованите протестанти дължат най-вече на богословските проучвания на почтения Тристръм Шенди^[78]. Но щом си пое малко дъх, Мидълтън се помъчи да успокои разбеснелия се пчелар. Проклетията му, каза той, били безполезни и можели само да ускорят злото, заради което заплашвал с мъст; само щял да озлоби тия хора, и бе това достатъчно жестоки и необуздани дори когато са настроени най-миролюбиво.

В това време траперът и вождът на сиуксите продължаваха пътя си към шатрата. Докато слушаше думите на Мидълтън и Пол, старецът следеше напрегнато изражението на очите на Матори. Но лицето на индианеца оставаше неподвижно и безстрастно, той не даваше ни най-малко на бушуващите в него чувства да се изплъзнат през ония отдушници, по които се прониква във вулкана на човешката душа. Погледът му беше прикован в скромното жилище, към което се приближаваха и като че ли в този момент мислите му бяха заети единствено с предстоящата необикновена среща.

Вътрешността на шатрата отговаряше на външния ѝ вид. Тя беше по-просторна от повечето други палатки, по-добре оформена, направена от по-хубави кожи, но дотук свършваше превъзходството ѝ. Едва ли има нещо по-просто и по-скромно от домашния бит на могъщия и честолюбив тетон, решил да се покаже смирен пред собствения си народ. Сбирка, от отбрани оръжия за лов, три-четири медала, дадени от канадски търговци и политически агенти в знак на уважение или по-скоро като признание на ранга му, и няколко най-необходими вещи за лични нужди — това беше цялото му имущество. Не бе се запасил дори с еленско или бизонско месо; хитрият стопанин отлично разбираше, че щедростта му ще бъде възнаградена стократно, като дава цялата плячка на племето, което пък ще му отделя най-добрия пай. Макар и да превъзхождаше останалите и в лов, и във война, в дома му никога не влизаше цял елен или бизон. В замяна на това едва ли не от всяко животно, докарвано в лагера, се отрязваше по къс за изхранване на семейството на Матори. Но предвидливият вожд рядко си позволяваше да приеме повече, отколкото му беше нужно за един ден, защото много добре знаеше, че всички бяха готови да се лишават, нежели да позволят гладът — този бич в живота на индианците — да сграбчи в хищните си нокти такъв знатен техен съплеменник.

Точно под любимия лък на вождата, заобиколена като с вълшебен пръстен от копия, щитове, пики и стрели, вършили добра работа на времето, висеше тайнствената свещена торбичка за магии и заклинания. Тя беше богато украсена с вампуми и богато обшита с мъниста и таралежови бодли, подредени остроумно във фигури, каквито е способен да измисли като индианец. Неведнъж вече отбелязвахме присъщото на Матори свободомислие по верските въпроси; може да ви се види странно, но макар и да не вярваше в свръхестествени сили, все пак той тачеше тази емблема. В това отношение сиуксът чисто и просто следваше всеизвестното правило на фарисеите: „Да видят хората!“

Стопанинът обаче не бе влизал в шатрата след завръщането си от последния поход. Както вече се е сетил читателят, тя бе превърната в затвор за Инес и Елен. Младата жена на Мидълтън седеше на проста постеля от дъхави треви, покрити с кожи. За краткото време на пленничеството си тя бе страдала тъй много, бе станала свидетел на

толкова бурни и неочаквани събития, че на всяко ново нещастие, което се стоварваше върху смирената ѝ глава, реагираше все по-слабо. Бузите ѝ бяха безкръвни, в тъмните ѝ, обикновено живи очи сега бе изписана дълбока тревога и тя като че цялата беше изтъняла, сломена и обезсилена. Но въпреки тези признаци на физическа слабост от време на време у нея се проявяваше такава набожна покорност, такава кротка и свята надежда озаряваше лицето ѝ, че човек недоумяваше дали да жали тази нещастна пленница, или да ѝ се възхищава. Наставленията на отец Игнасио бяха живи в правоверната ѝ памет и много от благочестивите му мисли витаеха в съзнанието ѝ. Подкрепяна от такава свята опора, кротката, търпелива и доверчива девойка прекланяше глава пред този нов удар на съдбата със същата безропотност, с която би се преклонила пред всяко друго предписано ѝ наказание за греховете, макар че в някои моменти и нейната природа въставаше енергично против такова принудително смирение.

От друга страна, Елен проявяваше повече женски и въобще човешки слабости. Тя плака, докато очите ѝ подпухнаха и се зачервиха. Бузите ѝ пламтяха от гняв и от цялото ѝ същество лъхаше решителност и негодувание, примесени обаче с известна доза страх за бъдещето. С една дума, и погледът, и осанката на годеницата на Пол даваха основание да се смята, че ако настъпят по-щастливи времена и най-после пчеларят бъде възнаграден за постоянството си, ще намери у нея достойна другарка в живота, която ще може да излиза на глава с безразсъдния му и буен нрав.

В малката женска група имаше още един, трети човек. Най-младата, най-надарената от природата и доскоро най-любимата от жените на тетона. В очите на мъжа си тя бе притежавала най-голяма привлекателност, докато не му се бе разкрила тъй неочаквано позтънчената прелест на бледоликата жена. От тоя злополучен момент красотата, привързаността и верността на младата индианка бяха загубили притегателната си сила. За расата си Тачичена имаше светла и гладка кожа на лицето, макар и не тъй очарователна, както у нейната съперница. Кестенявите ѝ очи бяха нежни и игриви като на антилопа, гласът ѝ — сладък и весел като песен на чучулига, а радостният ѝ смях — като музиката на гората. От всички сиукски девойки Тачичена (или Кошута) беше най-жизнерадостната и най-желаната. Баща ѝ беше прославен воин, а братята ѝ вече бяха оставили костите си по

далечните и страшни пътеки на войната. Безброй млади юнаци пращаха дарове във вигвама на родителите ѝ, ала никой от тях не бе чул, докато не дойде пратеник от великия Матори. Наистина тя стана негова трета жена, но по общо признание — най-любимата. Брачният им съюз трая само две кратки години и неговият плод сега спеше в нозете ѝ, повит, както се полагаше, в кожа и дървесна кора — пелените на индианчето.

В момента, когато Матори и траперът се показаха при входа на шатрата, младата жена на тетона, седнала на грубо столче, обърна кроткия си поглед, променящ се с чувствата ѝ — изпълнен ту с любов, ту с възторг — от спящото дете, което още нищо не разбираше, към тия невиждани създания, които изпълваха младата ѝ, неопитна душа с учудване и възхищение. Макар че Инес и Елен бяха пред очите ѝ цял ден, като че ли колкото по-дълго ги гледаше, толкова повече растеше ненаситното ѝ любопитство. Тя ги виждаше съвсем различни от жените на прерията — същества с друга природа и друг начин на живот. Дори загадъчността на сложното им облекло влияеше тайно на простата ѝ душа, но най-силно я пленяваше женската им грация и прелест, към която са чувствителни всички народи. И все пак, макар че чистосърдечно признаваше превъзходството на чуждоземните над поскромната красота на девойките-дакота, това предимство не будеше у нея злобна завист. Сега мъжът ѝ за пръв път навестяваше шатрата, откакто се бе върнал от неотдавнашни поход, а той винаги се явяваше в мислите ѝ като юначен воин, който в свободните си минути не се срамуваше да даде воля на по-нежните чувства на баща и съпруг.

Навсякъде се стараехме да покажем, че Матори, запазвайки отличителните си качества на истински воин на прерията, същевременно бе далеч изпреварил своя народ в ония знания, които бележат начало на приобщаване към цивилизацията. Той често бе имал случай да влиза в досег с търговци и войници от Канада и общуването с тях бе объркало много от ония първобитни представи, които бе всмукал с майчиното мляко, но не бе ги заменило с други, достатъчно определени, за да му принасят полза. Съжденията му бяха по-скоро хитри, отколкото верни, а философията му — повече смела, отколкото дълбока. Подобно на хиляди по-просветени хора, които си въобразяват, че могат да преминат всички изпитания на живота, като се опират само на собствената си решителност, той умееше да нагажда своя морал към

обстоятелствата и се водеше от себичните си интереси. Разбира се, тези особености на характера му трябва да се схващат в рамките на индианския бит, макар че е излишно да се оправдаваме, когато намираме сходство между хора, които притежават по същество една и съща природа, колкото и да се е изменила тя в резултат от условията на живота.

Въпреки присъствието на Инес и Елен тетонският воин влезе в жилището на любимата си жена с походката и изражението на господар. Мокасините му стъпваха безшумно, но звънът на гривните и на сребърните дрънкулки по гамашите достатъчно ясно възвести приближаването му, когато отметна кожената завеса на входа на шатрата и се яви пред нейните обитателки. Лек вик на радост от неочакваната поява се изтръгна от устата на Тачичена, но тя мигновено подтисна вълнението си, както подобаваше на омъжена жена от нейното племе. Вместо да отвърне на погледа хвърлен крадешком от младата жена, и на тайната радост, Матори се запъти към постелята, на която седяха пленничките, и се изправи пред тях с цялото достойнство на индиански вожд. Траперът се бе промъкнал край него и застанал така, че да му бъде по-удобно да изпълнява възложената му роля.

Смаяните жени мълчаха със затаен дъх. Макар и свикнали да виждат индиански воители в страшното им бойно въоръжение, това влизане беше толкова неочаквано, а погледът на похитителя им — толкова дързък, че и двете сведоха очи от смущение и ужас. Инес се съвзе първа и като се обърна към трапера, запита с достойнството на оскърбена аристократка, но както винаги учтиво, на какво дължат това необичайно и ненадейно посещение. Старецът се колебаеше, но като се прокашля, сякаш пристъпваше към трудна и непривична работа, се осмели да даде следния отговор.

— Лейди — започна той, — червенокожият си е червенокож и не бива да очаквате в тази сурова и ветровита прерия да се спазват обичаите и правилата, приети в селищата на белите. Любезностите и церемониите, както биха казали тези индианци, тежат толкова малко, че лесно могат да се издухат. Самият аз, макар и горски човек, съм виждал на времето как живеят големите хора и знаей, че по нрави се различават от тия, които стоят по-ниско от тях. Дълго време на млади години съм бил слуга, не от ония, дето само търчат из къщи и се чудят как да угаждат на господаря си, а служех при офицер и скитах с него

из горите, тъй че зная как трябва да се отнася човек към капитанска жена. Ако ми бяха поръчали да подготвя това посещение, първо щях да се изкашлям силно на вратата, за да чуете, че идват външни хора, а после щях...

— Работата не е в маниерите — прекъсна го Инес, твърде разтревожена, за да слуша докрай подробните обяснения на стареца. — Кажете ми, на какво дължим това посещение?

— Вождът сам ще ви каже... Дъщерите на бледоликите искат да знаят защо великият тетон е дошъл в жилището си.

Матори изгледа питащия с недоумение, сякаш искаше да покаже колко чуден му се вижда въпросът. После, като почака минута, си придаде снизходителен вид и отговори:

— Пей на ушите на чернооката. Кажи ѝ, че домът на Матори е много голям и не е пълен. Тя ще намери място в него и никой тук няма да стои по-високо от нея. Кажи на светлокосата, че и тя може да остане в дома на воина и да яде от дивеча му. Матори е велик вожд. Ръката му е винаги широко отворена.

— Тетоне — възрази траперът, клатейки глава в знак, че никак не одобрява тия думи, — езикът на червенокожия трябва да бъде боядисан бял, за да звучи като музика в ушите на бледолика. Ако дъщерите ми чуят думите ти, ще си запушат ушите, а очите им ще виждат Матори като търговец. Сега слушай какво ще ти каже една побеляла глава, а после сам ще се изкажеш. Моят народ е могъщ народ. Слънцето изгрява на източната граница на страната му и залязва на западната. Земята му е пълна със светлооки засмени девойки, като тия, които виждаш... Да, тетоне, аз не лъжа — додаде старецът, като забеляза, че слушателят му направи жест на недоверие, — светлооки и красиви, като тия пред теб.

— Да не би моят баща да има сто жени? — прекъсна го дивакът, като сложи пръст върху рамото на трапера и с любопитство зачака отговора.

— Не, дакоте. Повелителят на живота ми е казал: „Живей сам; дом ще ти бъде гората; покрив на твоя вигвам ще ти бъдат облаците.“ Но макар че никога не съм поемал тайната клетва, която у моя народ свързва мъжа с жената, често съм виждал как се изразява онова чувство, което ги съединява. Премини по земите на моя народ и ще видиш: дъщерите на страната пърхат из градовете като весели

пъстроцветни птички в сезона на цъфтежа. Ще ги срещнеш да пеят и да се веселят по големите пътища на тая земя и ще чуеш из горите звънкия им смях. Те са тъй привлекателни, че за младите хора е голямо удоволствие да ги гледат.

— Хау! — възкликна Матори, който слушаше внимателно.

— Да, можеш да вярваш на това, което чуваш, защото то не е лъжа. Ала когато младеж намери девойка, която му харесва, той ѝ казва тъй тихо, че никой друг да не чуе. Не вика: „Моят дом е пуст, има място за още един.“ А шепне: „Да построя ли дом? И ще ми покаже ли девицата до кой извор желае да се засели?“ Гласът му е по-сладък от акациев мед и прониква в ушите като нежна песен на чучулига. Затова, ако моят брат иска да бъдат чути думите му, трябва да говори с езика на бял.

Матори се замисли дълбоко, без да се опитва да скрие учудването си. Воин да се унижава така пред жена, значи да се преобърне целият установен ред и според твърдото му убеждение да се подрони достойнството му на вожд. Но Инес седеше пред него, съдържана, горда и недосегаема, без да знае намеренията му и без ни най-малко да се досеща за истинската цел на това необикновено посещение — и индианецът неволно се поддаде на въздействието на това необичайно за него държане. Склонил глава в знак, че признава грешката си, той отстъпи една крачка и като зае непринудена, но пълна с достойнство поза, заговори с увереността на човек, който се е издигнал над другите не само с бойните си подвизи, но и с красноречието си. Без да откъсва очи от неподозиращата млада жена на Мидълтън, той започна така:

— Аз съм червенокож, но очите ми са тъмни. Те са отворени от много зими. Видели са много неща — умеят да различават храбрец от страхливец. Като дете съм виждал само бизон и елен. Когато тръгнах на лов, видях кугуар и мечка. Така Матори стана мъж. Престана да говори с майка си. Ушите му се отвориха за мъдростта на старците. Те му разказваха за всичко — разказваха му за Големите ножове. Той тръгна по пътеката на войната. Тогава беше последен — сега е пръв. Кой дакота би посмял да каже, че ще излезе преди Матори в ловните полета на пеоните? Вождовете го посрещаха на вратите си и му казваха: „Моят син няма дом.“ Даваха му жилищата си, богатствата си и дъщерите си. Тогава Матори стана вожд, каквито са били дедите му.

Той сразяваше воители от всички народи и можеше да си избере жени измежду пеоните, смахите и конзите, но гледаше не към селото си, а към ловните полета. Той мислеше, че конят е по-приятен от дакотска девойка. Ала намери сред прериите цвете и го откъсна, и го донесе в своя вигвам. Той забравя, че е стопанин на един-единствен кон. Той дава всичките си коне на пришълеца, защото Матори не е крадец; иска само да си запази цветето, което е намерил в прерията. Нозете й са много нежни. С тях не може да стигне до вратата на баща си, тя ще остане завинаги в жилището на един храбър воин.

Когато завърши тази необикновена реч, тетонът зачака да я преведат с вид на жених, който никак не се съмнява, че ще успее. Траперът не пропусна нито думица от словоизлиянието му и се замисли как да го преведе на английски по такъв начин, че основният му смисъл да се замъгли още повече, отколкото беше на езика на дакотите. Но едва отвори неохотно уста, Елен вдигна пръст и като хвърли бърз поглед към Инес, която продължаваше да слуша, го прекъсна.

— Не си прави труд — рече тя. — Каквото и да каже един червенокож, не бива да се повтаря пред християнка.

Инес трепна, изчерви се, с лек поклон поблагодари хладнокръвно на стареца за старанията му и добави, че сега желае да остане сама.

— Моите дъщери не се нуждаят от уши, за да разберат един велик дакота — каза траперът, обръщайки се към Матори, който чакаше отговора. — Погледът и движенията му говорят достатъчно. Те го разбират и искат да обмислят думите му, защото дъщерите на големи юнаци, каквито са бащите им, винаги мислят дълго, преди да направят нещо.

Това обяснение, тъй ласкателно за ораторските способности на тетона и тъй многообещаващо за бъдещите му планове, го задоволи напълно. Той издаде обичайния възглас на съгласие и се приготви да излезе. Като се сбогува с жените сдържано, но с достойнство, какъвто бе обичаят на народа му, вождът се загърна с наметалото си и със зле прикрито тържество се запъти към изхода.

Но горната сцена имаше свидетелка, покрусена, неподвижна, незабелязвана от никого. Всяка дума, която се изтръгваше от устата на съпруга, тъй дълго и нетърпеливо очакван, се забиваше право в

сърцето на кротката му жена. Точно с такива думи бе идвал да я иска той от вигвама на нейния баща; и слушайки разказите за славата и подвизите на най-храбрия воин от племето, тя бе останала глуха за нежните слова на много младежи сиукси.

Когато тетонът се обръщаше да излезе от шатрата, както казахме, той неочаквано видя пред себе си своята забравена жена. Тя бе застанала точно на пътя му в скромното си облекло, със смирен вид, както подобава на млада индианка, и държеше на ръце залога на някогашната им любов. Вождът се сепна, но запази израза на студено безразличие, който както винаги се стараеше да придава на лицето си, и с властен жест ѝ даде знак да се отдръпне.

— Нима Тачичена не е дъщеря на вожд? — запита тих глас, в който гордостта се бореше с мъката. — Не бяха ли братята ѝ храбреци?

— Махни се. Мъжете викат своя велик вожд. Той няма уши да слуша жена.

— Не — възрази индианката умолително, — гласът, който чуваш, не е на Тачичена, а на това дете, което говори с езика на майка си. То е син на вожд и думите му трябва да стигнат до ушите на неговия баща. Слушай какво казва: „Кога Матори е бил гладен и Тачичена не му е намерила храна? Кога е излизал по пътеката на пеоните и я е намирал пуста, а моята майка не е плакала за това? Кога се е връщал със следи от техните удари, а тя не е запявала? Коя девойка от племето на сиуксите е дарила на воин такъв син като мен? Огледай ме добре, за да ме опознаеш. Очите ми са като на орел. Аз гледам слънцето и се смея. Няма да мине много време и дакотите ще ме следват на лов и по пътеката на войната. Защо баща ми отвърща очи от жената, която ме кърми? Защо тъй скоро е забравил дъщерята на един могъщ сиукс?“

За кратък миг щастливият баща си позволи да плъзне равнодушен поглед по лицето на засмяното момченце и като че ли суровото сърце на тетона трепна. Но отхвърляйки чувството на доволство, сякаш искаше да се избави и от мъчителните упреци на съвестта, той спокойно сложи ръка върху рамото на жена си и я заведе при Инес. Като сочеше милото лице на испанката, което я гледаше с доброта и състрадание, той почака, давайки възможност на жена си да съзерцава красотата, която будеше в чистата душа на индианката възхищение, толкова силно, колкото опасното за добродетелността на неверния ѝ мъж чувство. Когато сметна, че жена му е имала

достатъчно време да направи сравнение, той изведнъж повдигна висящото на гърдите ѝ огледалце — украшение, което ѝ бе подарил в изблик на нежност, като признание за красотата ѝ — да види сама мургавото си лице! Тетонът се загърна отново с наметалото си, даде знак на трапера да го следва и с надменен вид излезе от шатрата, мърморейки вървешком:

— Матори е много мъдър! Кой народ има такъв велик вожд, както дакотите?

Унизената Тачичена замръзна смирено като статуя. Само кроткото ѝ, винаги весело лице потрепваше, сякаш водеше вътрешна борба дали да скъса връзката между душата и по-материалната част на нейното същество, която ѝ бе станала омразна със своето уродство. Пленничките не разбраха какво стана между нея и съпруга ѝ, макар че Елен с бързия си и остър ум заподозря истината, докато Инес със своята голяма наивност не можеше да си я обясни. И двете обаче бяха готови да обгърнат индианката с онова съчувствие, така свойствено на нежния пол, но изведнъж това като че се оказа излишно. Лицето на младата индианка спря да се гърчи и стана студено и неподвижно, сякаш изваяно от камък. Запази се само изражението на стаена мъка, запечатало се на челото, което рядко досега се бе набръчквало от печал. И тези бръчки никога вече нямаше да се заличат при всички смени на лета и зими, щастие и горести, които ѝ бе писано да изпита в страдалческия си живот на индианка. Така и растение, поразено от болест, макар и да оживее и се съвземе впоследствие, запазва завинаги следите от изсушаващия досег.

Тачичена най-напред свали всички груби, но високо ценени украшения, с които съпругът ѝ тъй щедро я бе обсипвал, и кротко, без ропот ги сложи пред Инес, като дар за нейната победа. Изтръгна гривните от ръцете си, сложните висулки от мъниста на мокасините и широкия сребърен обръч около челото. После се спря и дълго остана неподвижна. Но изглежда, че взетото вече решение не можеше да бъде разколебано от чувствата, които я вълнуваха, колкото и силни да бяха те. Тя сложи детето в нозете на своята съперница и сега унизената жена на тетона можеше да каже, че е пожертвала всичко докрай.

Докато Инес и Елен следяха с недоумение тези странни действия на индианката, изведнъж прозвуча тих, мек, мелодичен глас, който заговори на неразбираем за тях език:

— Чужди уста ще кажат на момчето ми как да стане мъж. То ще чуе нова реч, но ще я научи и ще забрави гласа на майка си. Такава е волята на Уаконда и жена от племето на сиуксите не бива да роптае. Говори му тихо, защото ушите му са много мънички, когато порасне, думите ти може да станат по-гръмки. Не го оставяй да стане момиче, защото животът на жената е много тъжен. Учи го да гледа мъжете. Покажи му как да сразява тия, които му причиняват зло, и нека никога не забравя да отвърща на удара с удар. Когато тръгне на лов, нека Цветето на бледоликите — каза тя накрая, повтаряйки с горчивина метафората, измислена от вероломния ѝ мъж — му шепне тихо на ухото, че майка му е била червенокожа и че са я наричали някога Кошутата на дакотите.

Тачичена целуна страстно сина си по устните и се отдръпна в най-далечния ъгъл на шатрата. Тук тя придърпа на главата си своята лека памучна наметка и в знак на смирение седна на голата земя. Всички усилия да бъде привлечено вниманието ѝ останаха напразни. Тя сякаш не чуваше увещанията, не усещаше докосването. Веднъж-дваж изпод потрепващото наметало се чу гласът ѝ — нещо като жално пееене, но то не се извиси до екзалтираната музика на червенокожите. Тя седя дълги часове така, без да показва лицето си, докато извън шатрата ставаха събития, които не само промениха коренно собствената ѝ съдба, но дори оставиха трайна и дълбока следа в по-нататъшния живот на скитниците-сиукси.

---

[78] Герой от едноименния роман на Лорънс Сърн. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXVII

Не ми трябва тук нахалници. Всички добри хора ме почитат и обичат. Затворете вратата! Не пускам тук нахалници! Дотам ли доживях, да пускам сега натрапници? Затворете вратата, моля ви!

Шекспир — „Хенри IV“

На излизане от шатрата си Матори срещна на входа Ишмаел, Ейбирам и Естър. Още щом погледна лицето на тромавия скватер, хитрият тетон веднага разбра, че привидното примирие, което благодарение на мъдростта си бе успял да сключи с тези лековерни бледолики, може всеки миг рязко да се прекрати.

— Я слушай, белобрадко — каза Ишмаел, който улови трапера и го завъртя като пумпал, — омръзна ми вече да разговарям е пръсти вместо с език, и в това няма нищо чудно. Така че ще ми бъдеш преводач и ще повтаряш думите ми на индиански, без да те е много грижа дали са по вкуса на червенокожия, или не.

— Говори, приятелю — отвърна спокойно траперът, — ще предам думите ти така ясно, както ми ги казваш.

— Приятелю! — повтори скватерът, като го изгледа малко накриво. — Това е само дума, звук, а звукът не чупи кости и не измерва чифлици. Кажи на този крадец-сиукс, че настоявам да изпълни условията на официалния договор, който сключихме с него под скалата.

Когато траперът предаде смисъла на думите му на дакотски език, Матори запита с престорено учудване:

— Да не би на моя брат да му е студено? Тук има бизонски кожи колкото ще. Или е гладен? Моите млади ловци веднага ще донесат еленско месо в жилището му.

Скватерът вдигна заплашително юмрук и удари силно по разтворената си длан, сякаш да покаже, че няма да отстъпи, и отговори:

— Кажи на този лъжец и мошеник, че не съм дошъл като просяк, комуто подхвърлят кокал, а като свободен човек, който си търси своето и ще го получи. Кажи му още, че искам да ми предаде и теб, жалки грешнико, за да те съдя. Сметката е точна. Моята пленница, моята племенница и теб. Искам да ми предаде и тримата според клетвения договор.

Старецът го изслуша невъзмутимо и отвърна със загадъчна усмивка:

— Приятелю, ти искаш нещо, което не всеки би ти дал. Първо, да изтръгнеш езика от устата на тетона, а после — и сърцето от гърдите му.

— Когато Ишмаел Буш иска своето, не гледа кому и с какво ще навреди. Предай му моите желания на ясен индиански език, а когато стане дума за теб, направи знак, така че и бял човек да разбере — да съм сигурен аз, че не ме мамиш.

Траперът се засмя както винаги беззвучно, промърмори си под нос нещо и се обърна към вожда.

— Нека дакотът си отвори широко ушите — рече той, — за да влязат в тях големи думи. Неговият приятел, Големият нож, е дошъл с празни ръце и казва, че тетонът трябва да ги напълни.

— Уег! Матори е богат вожд, господар на прериите.

— Той трябва да даде тъмнокосата.

Веждите на вожда се сбърчиха така застрашително, като че ли скватерът всеки миг щеше да заплати за своята дързост; но той изведнъж си спомни как трябва да се държи и отвърна лукаво:

— Девойката е много лека за ръцете на такъв юначага. Аз ще ги напълня с бизони.

— Той казва, че му трябва и светлокосата, в чиито жили тече неговата кръв.

— Тя ще стане жена на Матори. Тогава Дългият нож ще бъде баща на вожд.

— А иска също и мен — вметна траперът, като направи един от ония изразителни жестове, с помощта на които туземците се обясняват почти така лесно, както с помощта на езика, и в същото време се

обърна към скватера, за да покаже, че думите му са предадени вярно. — Той иска и мен, жалкия, немощен трапер.

Дакотът с дълбоко съчувствие прегърна стареца през рамо, преди да отговори на това трето и последно желание.

— Моят приятел е стар — каза Матори — и не може да издържа на дълъг път. Той ще остане при тетоните, за да се учат на мъдрост от словата му. Кой сиукс има език като моя баща? Никой. Нека словата му бъдат много благи, но и много ясни. Матори ще даде кожи и бизони. Ще даде жени на младите бледолики, ала не може да даде никоя от тях, които живеят под неговия покрив.

Смятайки този лаконичен отговор за напълно достатъчен, вождът тръгна към чакащите го съветници, но изведнъж се върна и като прекъсна трапера, който превеждаше думите му, добави:

— Кажи на Големия бизон (така вече бе кръстен Ишмаел от тетоните), че ръката на Матори е винаги отворена. Погледни — додаде той, сочейки загрубялото, набръчкано лице на Естър, която слушаше внимателно, — жена му е много стара за такъв велик вожд. Нека я махне от своя дом. Матори го обича като брат. Той наистина му е брат. И ще получи най-младата от жените на тетона. Тачичена, гордостта на младите дакоти, ще му готви еленско месо и много храбри воини ще го гледат със завист. Кажи му, че дакотът е щедър.

Изключителното хладнокръвие, с което тетонът завърши това смело предложение, порази даже обиграния трапер. Неспособен да скрие изумлението си, старецът гледаше мълчаливо подир отдалечаващия се индианец и не се опита дори да продължи прекъснатия превод, докато Матори не изчезна сред тълпата воини, които толкова дълго и както винаги така търпеливо очакваха завръщането му.

— Вождът на тетоните отговори съвсем ясно — продължи старецът. — Той няма да ти даде дамата, на която, сам Господ би казал, ти имаш толкова право, колкото вълкът — на агнето. Няма да ти даде девойката, която наричаш своя племенница; тук, трябва да призная, не съм много уверен, че правдата е на негова страна. Освен това той направо отказва да ти предаде и мен, колкото и да съм жалък и нищожен. И ми се струва, че не постъпва толкова неразумно, тъй като по много причини аз не бих тръгнал на далечен път с теб. Ала ти прави предложение, което е редно и уместно да узнаеш. Тетонът казва чрез

мен — тук аз съм само негова уста, затова не отговарям за греховните му думи — че тази добра жена вече не е млада и красива, тъй че навярно ти е омръзнала като съпруга. Затова те съветва да я изгониш от жилището си и когато то опустее, ще ти изпрати на нейно място любимката си или по-право тази, която му е била любимка — Скокливата кошута, както я наричат сиуксите. Е, нали виждаш, съседе, макар че червенокожият смята да задържи собствеността ти, той е готов да ти даде нещо в замяна, за да не бъдеш оцетен!

Ишмаел слушаше тези отговори на исканията си с растящо негодувание, което у такива бездушни хора преминава понякога в най-буйна ярост. Дори се престори, че тази глупава мисъл — да смени изпитаната си стара другарка с по-крехка опора, младата Тачичена — го размива, макар че смехът му прозвуча глухо и неестествено. Но Естър не намери нищо смешно в това предложение. Като си пое дъх, сякаш че се задушаваше, тя закрещя колкото й глас държи:

— Хайде де, къде се е чуло и видяло индианец да сключва и да разтрогва бракове, да посяга на правата на омъжени жени! Да не мисли, че жената е прериен звяр и трябва да се прогони от селото с кучета и пушки? Нека излезе тук най-смелата от неговите скуоу, да видим на какво е способна. Може ли да се похвали с деца като моите? Тоя червенокож крадец е зъл тиранин и, мога да добавя, нагъл мошеник. Иска да се разпорежда в чужди домове! За него една порядъчна жена и една фръцлива хлапачка е все едно и също. А ти, Ишмаел Буш, баща на седем сина и още толкова дъщери, за всичко друго си отваряш мръсната уста, само не и да го наругаеш! Нима ще опозориш бялата си кожа, семейството и страната си, като смесиш своята бяла кръв с червена и наплодиш мелези! Много пъти те е изкушавал дяволът, мъжо мой, но никога досега още не ти е поставял такава хитра клопка. Върни се при децата си, драги, върни се и помни, че не си мечка стръвница, а християнин и, слава Богу, мой законен мъж!

Разсъдливият трапер очакваше подобна врява от страна на Естър. Не беше трудно да предвиди, че кроткият й нрав ще се разбунтува, като чуе такова скандално предложение — да я изгонят от къщи и сега, когато бурята се разрази, старецът се възползва от случая да се отдръпне настрана, за да бъде по-далеч от нейния не дотам избухлив, но несъмнено по-опасен съпруг. Ишмаел, който бе изложил решително

своите искания с твърдото намерение да ги наложи, сега бе принуден да отстъпи пред тая вихрена атака, както става често и с по-упорити мъже, и за да укроти ревността на жена си, подобна на яростта, с която мечка защитава малките си, той побърза да се махне по-далеч от шатрата, където, както бе известно, се намираще неволната виновница за избухналия скандал.

— Нека твоята меднокожа хубостница излезе да се поперчи с мърлявата си красота пред жена, която е чувала неведнъж църковна камбана и знае що е добродетелност! — крещеше Естър, като размахваше победоносно ръка, подкарвайки Ишмаел и Ейбирам пред себе си по посока на лагера като хлапаци, избягали от училище. — Ще види тя, ще види как ще ѝ затворя устата! А вие да не сте посмели да се мяркате повече тук, да не сте посмели да преспивате повече в лагер, където дяволът се разполага като у дома си, уверен, че ще го посрещнат с разтворена обятия! Хей, Абнър, Инок, Джеси, къде се дянахте? Впрягайте, впрягайте бързо конете! Ако вашият балама баща, дето му са слаби ангелите, почне пак да яде и пие с червенокожите, току виж, че тия хитреци са му бутнали някаква отрова. На мен ми е все едно коя ще ми заеме мястото, когато се опразни по законен ред. Ала не допусках, Ишмаел, че след като си имал бяла жена, ще се поблазниш по бронзова или, да речем, медна... Да, точно тъй, медна и не струва повече от една медна монета!

Смиреният съпруг счете за благоразумно да не отвърне нищо на този изблик на наранено женско достойнство; само от време на време прекъсваше нежната си половинка с някое възклицание, с което искаше да я убеди в своята чистота и невинност. Но тя не мирясваше и слушаше само собствения си глас, а другите чуваха само настояванията ѝ да се махнат незабавно отгук.

Предвидил, че в случай на нужда ще се наложи да отпътува по спешност, скватерът вече бе събрал добитъка и натоварил фургоните. Така че всичко ставаше според желанието на Естър. Синовеите се споглеждаха, наблюдавайки стихийния гняв на майка си, ала не се развълнуваха особено, тъй като и по-рано бяха виждали подобни сцени. По заповед на бащата палатките бяха метнати в колите като отмъщение за вероломството на доскорошните им съюзници, след което керванът потегли, както винаги — мудно и тромаво.

Тъй като отдалечаващите се фургони бяха здраво защитени откъм тила от внушителен отряд добре въоръжени преселници, сиуксите ги изпроводиха с поглед, без да проявят ни най-малко учудване, нито възмущение. Червенокожият е като тигъра: рядко напада противник, който го очаква и ако воините тетони замисляха някакви враждебни действия, те като хищния звяр имаха достатъчно търпение да изчакат тихомълком, когато ще могат да поразят жертвата изневиделица, за да бъде ударът смъртоносен. Впрочем те не можеха да направят нищо без знак от Матори, който криеше замислите си. Може би той вече тайно ликуваше, че бе успял да се отърве тъй лесно от такива затруднителни искания; може би чакаше сгоден момент да покаже силата си; а може би, погълнат от много по-съществени въпроси, просто нямаше време да мисли за такова маловажно нещо.

Но Ишмаел, макар и принуден да отстъпи пред гнева на Естър, изглежда, съвсем не се беше отказал от първоначалните си намерения. Керванът вървя една миля все покрай реката, после се опря на склона на един висок хълм, където имаше удобно място за лагеруване. Тук отново опънаха палатките, разпрегнаха конете, събраха добитъка в долчинката, с една дума — Ишмаел извърши всички обичайни приготовления за пренощуване спокойно и бавно, като че ли наблизо нямаше опасни съседи, на които се бе осмелил да подхвърли дръзко предизвикателство.

А в това време тетоните се готвеха за друга, не по-малко сериозна работа. Щом се бе разчуло, че Матори се връща, уловил в плен страшния и омразен вожд на враговете им, в лагера бе настъпила дива, неистова радост. Дълги часове бабичките от племето обикаляха от шатра на шатра и разпалваха яростта на воините, да не би някой да помисли за милост. На един заговорваха за сина, чийто скалп се суши на пушека в колибата на някой пеони, на друг сочеха собствените му рани, позора, и пораженията му, на трети подхвърляха колко кожи и коне са му отнети, а на четвърти припомняха някакво злополучно премеждие, за което сега трябва да отмъсти.

Настървени по този начин, всички се събраха на съвет възбудени до краен предел, както разказахме вече, макар и да не беше още ясно докъде възнамеряваха да стигнат в своята мъст. Имаше различни мнения по въпроса за езекутирането на пленниците и Матори не бързаше да пристъпва към разисквания, защото не беше сигурен какъв

ще бъде резултатът: дали ще бъде благоприятен за собствените му планове, или ще им навреди. Досега се бяха водили само предварителни съвещания, при които всеки вожд се мъчеше да разбере на колко привърженици ще може да разчита, когато този важен въпрос се постави на открито обсъждане в племенния съвет. И ето че бе дошло време да почне съветът и приготовленията за това ставаха е достойнство и тържественост, както подобава за такъв случай.

С изтънчена жестокост, на която е способен само индианец, за място на това тържествено събрание бе избрана площадката около стълба, на който беше вързан главният пленник. Домъкнаха Мидълтън и Пол както бяха завързани и ги сложиха в нозете на младия пеони, после мъжете насядаха наоколо, като всеки зае място според отличието и правата си. Воините се приближаваха един по един и сядаха в широк кръг, невъзмутими и сериозни, сякаш всеки се бе приготвил да раздава правосъдие, изпълнен, както подобава, с чувство на милосърдие. Оставиха места за трима-четирима от главните вождове и няколко грохнали бабички, изсушени от годините, студа и зноя, от несгодите на живота и бурни страсти, се промъкнаха в най-предната редица на кръга: ненаситната им жестокост ги бе подтикнала към тази дързост, а възрастта и изпитаната вяроност към племето им бяха единственото оправдание.

Всички вече бяха заели местата си е изключение на поменатите вождове. Големците, се бавеха с напразната надежда, че единомушието им може да изглади различията между техните привърженици: защото, колкото и влиятелен да беше Матори, той можеше да поддържа властта си само като се опира винаги на мнението на по-нискостоящите от него. Когато тези важни особи най-после влязоха вкупом в кръга, мрачните им погледи и свъсените чела достатъчно ясно говореха, че въпреки дългото съвещание не бяха постигнали съгласие. Очите на Матори непрекъснато меняха изражението си — ту припламваха внезапно от вътрешния огън, който се разпалваше в душата му, ту отново се смръзваха в студена сдържаност, по-присъща на вожд по време на съвет. Той седна на мястото си с преднамерената простота на демагог, но дръзкият, искрящ поглед, с който тутакси обгърна мълчаливото събрание, издаваше в него тиранина.

Когато се събраха всички, един престарял воин запали голямата лула на племето и изпусна дим в четирите посоки. Щом изпълни това

умилостивително жертвоприношение към небето, той подаде лулата на Матори, който с престорено смирение я предаде на съседа си — беловлас вожд. След като всички поред смукнаха от умиротворителното биле, настъпи тържествено мълчание, като че ли този обред подготви и подтикна всеки да се замисли дълбоко върху въпросите, поставени на обсъждане. После един стар индианец се изправи и заговори:

— Орелът при водопадите на Безкрайната река излезе от яйцето много снегове след като ръката ми за пръв път уби пеони. Каквото говори езикът ми, е видно от очите ми. Боречина е много стар. Планините стоят по-отдавна на мястото си, отколкото той живее сред своето племе, а реките са се пълнили и пресъхвали дълго преди да се е родил, но има ли друг сиукс освен мен, който да знае това? Сиуксите ще чуят какво ще каже той. Ако някои от думите му паднат на земята, нека ги вдигнат и ги поднесат до ушите си. Ако вятърът ги отнесе, моите млади воители, които са много бързи, ще ги уловят. А сега слушайте. Откакто тече вода и растат дървета, сиуксът все среща пеони на военната си пътека. Колкото кугуарът обича антилопата, толкова и дакота обича своя враг. Когато вълкът срещне кошута, нима ляга да спи? Когато кугуар види на извора сърна, нима си затваря очите? Знаете, че не. Той също пие, но кръвта ѝ! Сиуксът е ловка пантера, пеони — треперещ елен. Нека ме чуят моите чеда. И ще признаят, че думите ми са самата истина. Свърших.

Глух, гърлен възглас на одобрение се изтръгна от устата на всички привърженици на Матори, когато изслушаха този жесток съвет на един от най-старите хора от тяхното племе. Отмъстителността, дълбоко вкоренена у тях, бе станала отличителна черта на нравствения им облик, затова иносказателните намеци на престарелия вожд бяха мехлем за душата им, а Матори предвкушаваше успеха на замислите си, виждайки колко много от присъстващите се отнасяха благосклонно към съветите на неговия приятел. И все пак до единодушие беше още много далеч. След речта на първия оратор, както изискваше обичаят, настъпи продължително мълчание, за да могат всички да оценят нейната мъдрост, преди някой вожд да се е осмелил да я опровергае. Вторият оратор, макар и отдавна преминал младостта, все пак не беше толкова стар, колкото предишният. Той разбираше неизгодата на това

обстоятелство и се постара по възможност да го обезсили с преувеличено самоунижение.

— Аз съм само дете — започна той и се огледа крадешком, за да види доколко всепризнатата му слава на храбър и разсъдлив вожд опровергава това твърдение. — Откакто баща ми е станал мъж, живял съм все сред жени. Ако главата ми е побеляла, то не е, защото съм стар. Снегът, който я е посипал, докато съм спал по пътеките на войната, е замръзнал в косите ми и жаркото слънце над селищата на осаджите се оказа безсилно да го разтопи.

Разнесе се тих шепот, израз на възхищение от делата на оратора, за които той така изкусно намекваше. Говорещият почака скромно да затихне вълнението, след което, насърчен от похвалите на слушателите, продължи още по-разпалено:

— Ала младият воин има остро око. Той може да вижда много далеч. Той е като рис. Огледайте ме добре. Сега ще се обърна гърбом, за да можете да ме видите и от двете страни. Е, знаете вече, че съм ваш приятел, понеже ви показах оная част от тялото си, която никой пеони още не е виждал. Погледнете сега лицето ми — не тоя белег, защото през него очите ви никога няма да надникнат в моя дух. Това е процеп, пробит от конз. Но тук има прорез, направен от Уаконда, и през него можете да надзърнете в душата ми. Какъв съм аз? Дакота — и отвън, и отвътре. Това ви е известно. Затова изслушайте ме. Кръвта на всяко същество в прерията е червена. Кой може да отличи мястото, където е убит пеони, от мястото, където моите млади ловци са убили бизон? То има един и същ цвят. Повелителят на живота ги е създал един за друг. Създал ги е еднакви. Но ще зеленее ли трева там, където е убит бледолик? Моите млади ловци не бива да мислят, че този народ е толкова многочислен, та няма да забележи загубването на един свой воин. Той често ги вика и казва: „Къде са синовете ми?“ Ако липсва един човек, изпращат в прерията отряди да го търсят. Не успеят ли да го намерят, карат бързоходците си да го търсят между сиуксите. Братя мои, Големите ножове не са глупци. Сега между нас се намира един велик магьосник на техния народ; кой може да каже колко е силен гласът му или колко е дълга ръката му?...

Виждайки, че разпаленият оратор стига до същността на речта си, Матори го прекъсна нетърпеливо, като се изправи внезапно и се

провикна с глас, в който бяха примесени и властност, и презрение, и язвителна насмешка:

— Нека моите млади воители доведат в съвета злия дух на бледоликите. Моят брат ще гледа тоя магьосник право в лицето!

Това неочаквано прекъсване бе последвано от мъртва, тържествена тишина. То не само нарушаваше грубо осветения от традициите ред в съвета, но и със своята заповед вождът като че хвърляше предизвикателство към тайнствената сила на едно от ония непостижими същества, на които в тия времена индианците гледаха със страхопочитание; малцина от тях бяха достатъчно просветени, за да не им вярват, или дотолкова смели, че да им се противопоставят. Все пак младите воители изпълниха заповедта на Матори и изведоха тържествено от шатрата Овид, възседнал Азинус — церемония, с която явно целяха да го направят за посмешище, но се получи обратен резултат: страхът издигна пленника в очите на зрителите. Когато естественикът и магарето влязоха в кръга, Матори, който се опасяваше от влиянието на доктора и затова се помъчи да го унижи, обгърна с поглед заобикалящите го, спирайки се ту на едно, ту на друго тъмно лице, за да се увери в успеха на своя замисъл.

Природата и изкуството с общи усилия всъщност помогнаха на естественика да направи такова впечатление с външността и снаряжението си, че навсякъде би могъл да бъде обект на удивление. Главата му беше грижливо обръсната по най-изтънчен тетонски вкус. От гъстата коса, съвсем не излишна в това време на годината, бяха оставили само един изящен „скалпов кичур“ на темето, който навярно също нямаше да бъде пожален, ако бяха питали доктора. На оголеното теме бе положен дебел слой боя; тази причудлива рисунка, изпълнена също с бои, се извиваше и по лицето, придавайки на проникателния поглед на очите изражение на притаено коварство, а на строгата гънка на устата — мрачността на магьосник. Докторът беше съблечен до кръста, но за предпазване от студа го бяха наметнали с плащ от щавена еленова кожа, украсен с чудновати рисунки. Сякаш за подигравка с неговата професия, на единствения кичур на главата му, на ушите и други най-забележими части на тялото бяха на качени всевъзможни жаби, гущери, пеперуди и други, всички препарирани както се полага, за да заемат някой ден мястото си в личната му колекция. Но не само тази странна премяна направи впечатление на зрителите. Злокобните

предчувствия придаваха на лицето на достопочтения Овид необикновена суровост и предизвикваха смут и страх в душата му, особено като гледаше как потъпкват личното му достойнство и нещо повече — както предполагаше, водеха го, за да го принесат в жертва на някое езическо божество. Затова читателят лесно може да си обясни страхопочитанието, с което бе посрещната неговата поява от зрителите, предварително предразположени да се преклонят пред него като могъщ слуга на Злия дух.

Уюча поведе Азинус право към средата на кръга и като остави там и двамата (защото, краката на естественика бяха тъй здраво свързани за животното, че човек и добиче се бяха слели, може да се каже, в едно цяло и образуваха своеобразен нов разряд в животинското царство), се отдръпна на мястото си, встрещил поглед в „магьосника“ с тъпо любопитство и раболепен възторг, както и можеше да се очаква от него.

Зрителите и виновникът за тази странна сцена изглеждаха еднакво изумени. Докато тетоните съзерцаваха тайнствените атрибути на „магьосника“ с благоговение и страх, докторът се озърташе на всички страни със същата смесица от необикновени чувства, между които обаче страхът заемаше едва ли не първо място. Очите му, придобили в тоя момент чудната способност да виждат всичко увеличено, като че бяха приковани в няколко тъмни, жестоки и сурови лица едновременно, но в нито едно от тях не откриваха дори проблесък на дружелюбие или съчувствие. Най-послед блуждаещият му поглед се спря на тъжното и благообразно лице на трапера. Старецът, в чиито нозе лежеше Хектор, стоеше в края на кръга, облегнат на пушката, която му бяха върнали като на приятел, и очевидно размишляваше върху това, което можеше да се очаква след съвета, преминал при толкова много необикновени церемонии.

— Уважаеми венаторе, или ловецо, или траперю — каза Овид печално, — много се радвам, че те срещам отново. Боя се, че драгоценното време, определено ми за завършването на един велик труд, приближава преждевременния си край, и бих желал да предам духовния си товар на човек, макар и не деец на науката, но все пак притежаващ трошици от знанието, с които цивилизацията дарява и най-нищожните си чедра. Научните дружества от целия свят несъмнено ще почнат сериозни разследвания за моята съдба и може да изпратят

експедиция в тези краища, за да разпръснат всякакви съмнения, които биха възникнали по такъв важен въпрос. Аз лично се чувствам щастлив, че човек, който говори един и същ език с мен, присъства тук и ще запази спомена за моя край. Ти ще разкажеш, че след полезен и славен живот съм умрял като мъченик на науката и жертва на мракобесието. Тъй като се надявам, че в последните си минути ще бъда непоколебимо спокоен и изпълнен с възвишени мисли, ако добавиш още някоя и друга дума с каква твърдост, с какво достойнство на учен съм посрещнал смъртта, това може да поощри бъдещите ревнителите на науката да се стремят към същата слава, пък и сигурно няма да обиди никого. А сега, приятелю трапер, водейки се от човешката природа, накрая ще те попитам: загубена ли е всякаква надежда, или все още има някакви средства да се изтръгне от ноктите на невежеството и да се запази за страниците на естествената история такава съкровищница от ценни сведения?

Старецът изслуша внимателно този печален призив, и преди да отговори, изглежда, обмисли всестранно този важен въпрос.

— Доколкото разбирам, приятелю докторе — заговори той изтежко, — в твоя случай шансовете за живот или смърт зависят изцяло от волята на Провидението, което може би ще благоволи да я изяви чрез безбожните лукавства на индианския ум. Впрочем, както и да завърши това, аз не виждам тук особена разлика, тъй като освен за теб за никой друг няма голямо значение дали ще останеш жив, или ще умреш.

— Нима мислиш, че е маловажно за съвременниците или за потомството, ако падне един крайъгълен камък от зданието на науката? — прекъсна го Овид. — Освен това, престарели колега — добави той укорително, — съвсем не е празна работа, когато човек се вълнува за собственото си съществуване, макар че тази грижа бледнее пред по-широките му интереси и филантропичните му чувства.

— Ето що мисля аз — поде отново траперът, който не разбираше много от тънкостите, с които неговият по-учен другар тъй често обичаше да украсява речта си. Всеки се ражда и умира само веднъж — куче и елен, червенокож и бял. И човек няма право да се стреми да ускорява смъртта както и не е властен да пречи на раждането, тъй като и едното, и другото става по волята божия. Но не бих казал, че не може да се направи нещо, за да се отдалечи поне мъничко последният час,

тъй че всеки има право да постави пред собствената си мъдрост въпроса: докъде е готов да стигне и колко страдания може да изтърпи, за да продължи живота си, и без друго може би вече твърде дълъг? Много мрачни зими и знойни лета минаха, откакто се лутах насам-натам, за да добавя един час повече към живота си, прехвърлил вече осемдесетте. Аз съм винаги готов да откликна, когато повикат името ми, като войник на вечерна проверка. Според мен, ако се остави на индианците да решават съдбата ви, върховният вожд на сиуксите се нуждае от вашата смърт и така ще поведе племето си, че то няма да пощади никого от вас, А и не разчитам много на привидната му любов към мен. Затова трябва да се помисли готови ли сте за такова пътуване и ако сте готови, не е ли по-добре да тръгнете, сега, а не в друго време? Ако питат мене, бих се изказал в твоя полза, тоест мисля, че животът ти е бил праведен, в смисъл, че не си причинявал никому големи огорчения, макар че като честен човек трябва да добавя: ако се пресметне всичко, което си направил, ще се получи нещо съвсем дребно, за което и не заслужава да се говори.

Като изслуша тази тъй обезсърчителна за него присъда, Овид прикова печалния си взор във философски спокойното лице на трапера и се прокашля, за да прикрие душевния смут, плод на отчаянието му, защото дори в най-критичното положение жалката природа на човека рядко се отърсва от последния остатък на гордостта.

— Аз мисля, уважаеми ловецо — отвърна той, — че, като се разгледа всестранно въпросът и се признае правилността на твоите съждения, най-логичният извод ще бъде, че не съм готов за толкова прибързано отпътуване за оня свят, затова ще трябва да вземем някакви предпазни мерки.

— Щом мислиш така — каза съобразителният трапер, — ще направя за теб същото, което бих направил за самия себе си. Но тъй като времето ти тече стремглаво, ще те посъветвам да се приготвиш бързо за последния си час, защото може да се случи да те повикат, а ти като сега да не си готов да се отзовеш.

След този приятелски съвет старецът се отдръпна отново в кръга и се замисли какво да предприеме по-нататък. В него се бореха решителност и примирение, произтичащи от навиците и вродената му скромност, съединени причудливо, за да залегнат в своеобразния му

характер, в който изключителната енергичност се преплиташе с кротка покорност пред волята на Провидението.

ГЛАВА XXVIII

*Във Смитфийлд тази вещица ще изгорят,
вас тримата позорно ще обесят.*

Шекспир — „Крал Хенри V“

Сиуксите дочакаха края на гореспоменатия диалог с похвално търпение. Възпираше ги най-вече тайният страх пред това загадъчно същество — Овид. Само неколцина по-умни вождове с радост се възползваха от тази възможност да съберат мислите си за неизбежната схватка. Матори, неповлиян нито от едното, нито от другото, беше доволен, че може да покаже на трапера колко се старее да му угажда; и когато най-послед старецът прекъсна разговора, вождът му хвърли поглед, с който искаше да напомни, че търпеливо го е изчакал да свърши работата си на преводач. Настъпи кратка пауза, изпълнена с дълбока, безмълвна тишина. След това Матори стана, явно готвейки се да заговори. Като зае поза, изпълнена с достойнство, той огледа внимателно и сурово насъбралите се. Обаче когато погледът му пробягваше по лицата на неговите привърженици и противници, изражението му се менеше. Първите гледеше строго, но не заплашително, а вторите като че ли предупреждаваше на какви рискове се излагат, ако посмеят да отидат против волята на толкова могъщ вожд.

Ала и в такъв момент на гордост и самоувереност благоразумието и хитростта не напускаха тетона. Хвърлил предизвикателство на цялото племе и с това потвърдил правото си на първенство, той сякаш загуби надменността си и погледът му се смекчи. Едва тогава Матори заговори, сред мъртва тишина, като менеше гласа си според това за какво ставаше дума и с какви красноречиви образи си служеше.

— Що е сиукс? — поде тактично вождът. — Той е владетел на прерията и господар на всичките ѝ зверове. Рибите в реката с мътните

води го познават и идват, когато ги повика. В съвет той е лисица; в погледа — орел; в битка — мечка-гризли. Дакотът е мъж! — След като почака да затихне одобрителният шепот, с който бе посрещнато това тъй ласкаво изображение на собствения му народ, тетонският вожд продължи: — А що е пеони? Крадец, който ограбва само жените; червенокож, лишен от доблест; ловец, който проси еленско месо. В съвет е катеричка, която скача от клон на клон; той е бухал, който броди из прерията нощем; а в битка е дългокрак лос. Пеони е жена.

Последва нова пауза, по време на която от много уста се изтръгнаха възторжени викове и слушателите поискаха тези презрителни думи да бъдат преведени на оня, който беше неволен обект на язвителните им насмешки. Прочел в очите на Матори мълчалива заповед, траперът се подчини. Твърдото сърце изслуша невъзмутимо стареца и очевидно заключил, че още не му е дошъл редът да говори, отново зарея поглед в далечината. Ораторът следеше внимателно лицето на пленника, с изражение, което показваше неугасимата му омраза към единствения вожд из прериите, чиято слава надминаваше неговата. Макар и разочарован, че не бе успял да уязви гордостта на човека, когото смяташе за хлапак, той продължи да насъсква сънародниците си, за да ги подготви да изпълнят жестоките му замисли, а за него това беше по-важно от всичко друго.

— Ако земята се покрие с негодни за нищо плъхове — каза той, — няма да остане място за бизони, които хранят и обличат индианеца. Ако прериите се покрият с пеони, няма да има място къде да стъпи крак на дакота. Вълкът-пеони е плъх, сиуксът — мощен бизон. Тъй че нека бизоните стъпчат плъховете и сторят място за себе си. Братя мои, преди малко вие чухте да ви говори едно дете. Той каза, че косите му не са побелели, а заскрежени, че няма да расте трева там, където е умрял бледолик! А знае ли, той какъв цвят има кръвта на един Голям нож? Не! Сигурен съм, че не знае, защото никога не я е виждал. Кой от дакотите освен Матори е сразил бледолик? Никой. Но Матори трябва да мълчи. Когато говори, всички тетони си запушват ушите. Скалповете над вигвама му са донесени от жени. Донесъл ги е Матори, а той е жена. Устата му е затворена. Той чака празненството, за да запее с момичетата!

Тези самобичуващи думи бяха посрещнати с възклицания на съчувствие и възмущение, но вождът седна на мястото си, сякаш бе

решил да не говори повече. Ала ропотът се засилваше и постепенно обхвана цялото събрание, като че всеки миг съветът щеше да се разтури в безредице. Тогава Матори се изправи и продължи речта си, този път с неспирен поток от яростни нападки, като воин, жаден за мъст.

— Нека моите млади юнаци тръгнат да търсят Те-тао! — провикна се той. — Ще намерят изсушения му скалп над огнището на някой пеони. Къде е синът на Боречина? Костите му са по-бели от лицата на убийците му. Спи ли Маха в вигвама си? Знаете, че много луни се изнизаха, откакто замина за блажените прерии; ако беше тук, щеше да ни каже какъв цвят е ръката, която е смъкнала скалпа му!

Дълго още хитрият вожд говори така, назовавайки воините, намерили смъртта си в бой с пеоните или в някоя от честите жестоки схватки между сиуксите и ония бели, които по духовно развитие не стоят много по-високо от диваците. Той не им даваше време да се замислят върху достойнствата или по-право недостатъците на повечето от воините, които споменаваше, продължавайки да изброява бързо все нови и нови имена, но Матори така умело подбираше примерите, тъй страстни бяха призивите му, на които придаваше особена сила със звучния си и вълнуващ глас, че всеки от тях намираще отзвук в гърдите на някой от слушателите му.

И когато красноречието на вожда бе стигнало своя връх, в самия център на кръга излезе един старец, който едва влачеше нозе под тежестта на годините, и застана точно пред говорещия. Чувствително ухо би доловило как ораторът се позапъна, когато пламенният му поглед за пръв път падна върху тази неочаквано появила се фигура, но тонът му се измени толкова незабележимо, че само човек, комуто са известни отношенията между двамата, би усетил това. Този старец се бе славил някога с красота и снажност, а очите му — с орлов поглед, пронизителен и завладяващ. Ала сега кожата му беше сбръчкана, а лицето му — набраздено с безброй белези, заради които преди половин век бе получил от канадските французи прозвище, носено от толкова много герои на Франция, и впоследствие влязло и в езика на дивото племе, за което разказваме, тъй като отлично изразяваше заслугите на храбрия воин. Шепотът: „Льо Балафре!“^[79], който се понесе из тълпата при появяването на стареца, не само разкри името му и всеобщото уважение към него, но й показа, че излизането му е

рядко събитие. Старецът обаче стоеше мълчаливо и неподвижно, затова след малко вълнението от появата му поулегна; всички погледи се насочиха отново към оратора, всички уши започнаха отново да всмукват отровата на опияняващите му призиви.

Лицата на слушателите все по-ясно отразяваха успеха на Матори. Скоро в мрачните очи на повечето воители пламна злобен отмъстителен огън и всеки нов хитър намек за необходимостта да бъдат унищожени враговете се посрещаше с все по-несдържани и несекващи възгласи на одобрение. Завладял окончателно тълпата, вождът на тетоните завърши речта си, като прикани накратко сънародниците си да бъдат горди и смели, след което неочаквано пак седна на мястото си.

Сред бурята от възторжени викове, предизвикана от забележителното красноречие на вождя, се чу тих, слаб и глух глас, сякаш изтръгнат от самите глъбини на човешката гръд, който ставаше все по-силен и по-звучен, когато се разнасяше наоколо. След врявата настъпи тържествена тишина и едва сега тълпата забеляза, че устните на престарелия човек се движат.

— Дните на Лъо Балафре са преброени — бяха първите ясно доловими думи. — Той е като бизон, чиято козина вече не расте. Скоро ще бъде готов да напусне жилището си и ще тръгне да търси друго далеч от селищата на сиуксите. Затова ще говори не за себе си, а за тия, които ще останат след него. Думите му са като плод на дърво, зрял и достоен за подарък на вождовете. Много пъти земята се покрива със сняг, откакто Лъо Балафре престана да излиза по пътеката на войната. Кръвта му едно време беше много гореща, но успя да изстине. Уаконда не му праща вече сънища за битки; вижда, че е по-добре да живее в мир. Братя мои, единият ми крак вече е поел към щастливите ловни полета, другият скоро ще го последва и тогава старият вожд ще потърси отпечатъците от мокасините на своя баща, за да не сбърка пътя и да се яви пред Повелителя на живота по същата пътека, по която са минали вече толкова много славни индианци. Но кой ще тръгне по стъпките му? Лъо Балафре няма синове. По-големият бе яздил твърде много коне на пеоните; костите на по-младия са оглозгани от кучетата на конзите. Лъо Балафре е дошъл да търси млада ръка, на която да може да се облегне, да си намери син, за да не остави жилището си пусто, когато си отиде. Тачичена, Скокливата кошута на

тетоните, е много слаба, за да служи за опора на престарял воин. Тя гледа напред, а не назад. Мислите ѝ са в жилището на нейния мъж.

Старият воин говореше спокойно, но с ясни и решителни думи. Те бяха посрещнати с мълчание. И макар че някои от вождовете, привърженици на Матори, отправиха поглед към предводителя си, никой не дръзна да възрази на такъв стар и почитан герой, още повече, че решението му беше напълно съобразено с обичаите на неговия народ. Даже вождът на тетоните изчака по-нататъшния развой на събитията с външно спокойствие, макар че злобните пламъчета в очите му показваха с какви чувства следи обряда, който можеше да му отнеме най-омразната от набелязаните жертви.

В това време Льо Балафре тръгна с бавна и немощна стъпка към пленниците. Той спря пред Твърдото сърце и дълго, с явно удоволствие се любува на безупречното му телосложение, на гордото лице и нетрепващия поглед. После, като направи властен жест, зачака да се изпълни разпореждането му и с един замах на нож младежът бе освободен от ремъците, които го пристягаха за стълба. Когато младият воин бе доведен пред стареца, за да могат помътнелите, гаснещи очи да го видят по-добре, Льо Балафре отново го огледа внимателно, с онова възхищение, което физическото съвършенство винаги буди в сърцето на дивака.

— Добре — промърмори мъдрият старец, като се убеди, че у младия пеони са събрани всички качества, необходими за славен юнак. — Това е същински кугуар, готов да скочи върху жертвата си! Говори ли моят син езика на тетоните?

Пламъчето, което просветна в очите на пленника, показва, че добре е разбрал въпроса, но гордостта не му позволяваше да изкаже мислите си на езика на народ, който му е враг. Неколцина от заобикалящите го воини обясниха на стария вожд, че пленникът е вълк-пеони.

— Моят син е отворил очите си при водите на Вълчата река — каза Льо Балафре на езика на пеоните, — ала ще ги склопи край завоя на Реката с мътните води. Той е роден пеони, но ще умре дакота. Погледни ме. Аз съм чинар, който някога е заслонявал мнозина под сянката си. Листата са окапали, а клоните почват да съхнат. Ала от корените ми още стърчи една самотна издънка — лозица, която се е увила около зелено дръвце. Дълго търсих някой достоен да расте

редом с мен. И сега го намерих. Льо Балафре не е вече без син, името му няма да се забрави, когато си отиде! Тетони, аз вземам тоя младеж в вигвама си.

Никой не посмя да оспори правото, от което тъй често се бяха ползвали воители, далеч по-малко заслужили от тоя, който се обръщаше сега към тях, така че известието за осиновяване бе изслушано с дълбоко, почитателно мълчание. Льо Балафре улови бъдещия си син за ръката, въведе го в средата на кръга и се отдръпна тържествено, за да могат зрителите да одобрят избора му. Матори не издаде с нищо намеренията си, изглежда, чакаше по-подходящ момент, за да изпълни коварния си план. По-опитните и прозорливи вождове ясно разбираха, че двама тъй славни воители, смъртни врагове и отколешни съперници, каквито бяха пленникът и главният вожд на техния народ, не могат да живеят дружно в едно и също племе. Льо Балафре обаче се радваше на такава почит, а обичаят, към който се придържаше, беше тъй свещен, че никой не се осмели да вдигне глас и да възрази. Всички следяха е растящ интерес това, което ставаше, но криеха безпокойството си под маската на студено безразличие. На това затруднително положение, което лесно можеше да предизвика раздори сред племето, неочаквано сложи край непоколебимостта на човека, който беше най-облагодетелстван от плановете на престарелия вожд.

Докато се разиграваше гореописаната сцена, по лицето на пленника не можеше да се прочете никакво чувство. Той изслуша заповедта за освобождението си така безучастно, както бе посрещнал преди това заповедта да бъде вързан за стълба. Но сега, когато настъпи момент да обяви избора си, той изрече слова, които показваха, че твърдостта, за която бе получил такава славно име, ни най-малко не бе го напуснала.

— Моят баща е много стар, но много неща още не е видял — заговори Твърдото сърце с тъй ясен глас, че да го чуят всички наоколо. — Не е виждал бизон да се превърне в прилеп и никога няма да види пеони да стане сиукс!

Пленникът произнесе тези думи със спокоен тон, който показва на слушателите, че решението му, макар и неочаквано, беше неотменимо. Но сърцето на Льо Балафре вече теглеше към младежа, а старостта не отстъпва тъй лесно от своите чувства. Престарелият вожд обгърна с пламтящи очи съплеменниците си, като че ли ги укоряваше за

възгласите на възхищение и тържество, предизвикани от дръзките думи на пленника и възкръсналата надежда за мъст; след това се обърна отново към осиновения, сякаш да отхвърли отказа му.

— Добре — рече той. — Така и трябва да говори храбрец, за да разкрие сърцето си пред воините. Едно време гласът на Льо Балафре ехтеше най-гръмко над вигвамите на конзите. Но в корена на побелялата коса е мъдростта. Моят син ще докаже на тетоните, че е смел воин, като срази враговете им. Дакоти, това е моят син!

Младият пеони се поколеба за миг, после пристъпи към стареца, улови сухата му, набръчкана ръка и я Положи почтително на главата си в знак на дълбока благодарност. След това отстъпи една крачка, изправи се е цял ръст и като хвърли към заобикалящите го врагове поглед, изпълнен с надменност и презрение, произнесе високо на езика на сиуксите:

— Твърдото сърце се огледа отвън и отвътре. Той си спомни всичко, което е правил на лов и на война. Във всичко е един и същ. С нищо не се е променил. Той е във всяко отношение пеони. Ръката му е сразила толкова много тетони, че няма право да се храни в техните жилища. Стрелите му ще полетят обратно, острието на копие то му ще бъде насочено назад. Приятелите им ще плачат, като чуят бойния му вик, враговете им ще се смеят. Знаят ли тетоните що е вълк? Нека го огледат още веднъж. Лицето му е изписано с бойни краски, ръцете му са от плът, сърцето му е от камък. Когато тетоните видят, че слънцето изгрява иззад Скалистите планини и се носи към страната на бледоликите, Твърдото сърце ще се смекчи и ще стане по душа сиукс. А до тоя ден ще живее като пеони и ще умре като пеони.

Вик на тържество, в който бяха странно примесени възхищение и ярост, прекъсна говорещия и му даде ясно да разбере каква участ го очаква. Пленникът почака да утихне глъчката, после пак се обърна към Льо Балафре и продължи с ласкав и дружелюбен глас, сякаш се бе почувствал задължен да смекчи отказа си, за да не нарани гордостта на човека, готов с радост да го вземе под свое покровителство.

— Нека баща ми се облегне по-здраво на Кошутата на дакотите — рече той. — Сега тя е слаба, ала когато жилището ѝ се напълни с деца, ще бъде по-силна. Погледни — добави той, сочейки трапера, който слушаше със сериозно лице, — Твърдото сърце си има вече беловлас пътеводител, който ще му показва пътеката към блажените

прерии. Ако ще има втори баща, нека той бъде само тоя справедлив воин.

Льо Балафре се отвърна огорчен от младежа и се приближи до странника, който бе успял да го изпревари. Двамата старци дълго се оглеждаха с любопитство. Годините на трудности и изпитания бяха сложили маска върху лицето на трапера и тази маска заедно с необикновеното му, причудливо облекло пречеше да се добие ясна представа за него. Минаха няколко минути, преди тетонът да заговори, ала личеше, че не знае към какъв човек се обръща — към индианец или към един от ония бледолики скитници, които, както бе чувал, са се пръснали по земята като гладни скакалци.

— Главата на моя брат е съвсем побеляла — каза той. — Но очите на Льо Балафре вече не са като очите на орел. Какъв цвят е кожата на моя брат?

— Уаконда ме е създал по подобие на тия, които, както виждаш, чакат присъдата на дакотите, ала слънцето и ветровете са направили кожата ми по-тъмна от козина на лисица. Но какво от това? Макар че кората е изсъхнала и напукана, сърцевината на дървото е здрава.

— Значи, моят брат е Голям нож! Тогава нека обърне лицето си към залязващото слънце и да разтвори добре очите си. Вижда ли Соленото езеро зад планините?

— Едно време, тетоне, малцина като мен можеха да различат отдалеч бялото петно на главата на орела. Ала снеговете на осемдесет и повече зими заслепиха очите ми и напоследък не мога да се похваля с добро зрение. Да не би сиуксът да мисли, че бледоликият е бог, който може да вижда през планините?

— Тогава нека моят брат ме погледне. Аз съм до него и той вижда, че съм глупав червенокож. Защо сънародниците му да не могат да виждат всичко, щом ламтят за всичко?

— Разбирам те, вожде, и няма да оспорвам истинността на думите ти, защото те са много справедливи. Но макар и да съм роден в племе, което ти е противно, и най-върлият ми враг, даже лъжлив минго, не би посмял да каже, че съм си присвоявал някога чуждо, освен ако не съм го придобил в честен бой и никога не съм пожелавал повече земя, отколкото Господ е определил всекиму за вечното му ложе.

— И все пак моят брат е дошъл при червенокожите да си търси син?

Траперът докосна с пръст оголеното рамо на Льо Балафре и като се вгледа с печална доверчивост в набразденото му с белези лице, отвърна:

— Вярно. Но аз мислех само доброто на тоя младеж. Ако смяташ, дакота, че съм го осиновил, за да намеря опора на стари години, ти си несправедлив към човек с най-чисти подбуди, защото, изглежда, не познаваш достатъчно добре жестоките помисли на твоите съплеменници. Аз го направих свой син, за да знае, че на тая земя ще остане човек, който ще милее за него... Мирувай, Хекторе, мирувай! Прилично ли е, песчо, да прекъсваш разговор между беловласи старци с кучешкия си вой? Кучето е вече старичко, тетоне, и макар че съм го научил да се държи както трябва, и то като нас, струва ми се, понякога забравя добрите обноски на своята младост.

По-нататъшният разговор между двамата старци бе заглушен от неблагозвучен крясък, изтръгнат от устата на десетина дръгливи бабички, които, както вече споменахме, се бяха намърдали на видно място в първия ред. Този вой бе предизвикан от внезапната промяна в поведението на Твърдото сърце. Когато старците се обърнаха към младежа, те видяха, че той стои точно в средата на кръга с вдигната глава, с вперени в далечината очи, с издаден напред крак и приповдигната ръка, като че всецяло заслушан в нещо. За миг лицето му се озари от усмивка; после, сякаш изведнъж дошъл отново на себе си, зае предишната поза на хладно достойнство. Зрителите изтълкуваха това движение като презрителна насмешка и дори вождовете се почувстваха докачени. А жените, неспособни да сдържат яростта си, се втурнаха вкупом в средата на кръга и почнаха да обсипват пленника с най-злостни ругатни. Те се хвалеха с подвизите на синовете си, причинили немалко пакост на различните племена пеони. Принизяваха славата му и викаха да погледне Матори — ето, това е то истински воин! Подхвърляха, че го откърмила кошута и че всмукал с майчиното си мляко страхливост. С една дума, изливаха върху невъзмутимия пленник поток от жлъчни оскърбления, на които индианките са известни майсторки, но тъй като подобни сцени са описвани вече много пъти, няма да ги повтаряме тук.

Този яростен изблик не остана без последствие. Льо Балафре се обърна разочарован и се скри в тълпата, а траперът, на чието честно лице се бе изписало силното му вълнение, се приближи до младия си приятел, както приятелите на престъпник, нехаейки за хорското мнение, често застават до самия ешафод, за да подкрепят осъдения в предсмъртния му час. Възбуждението обхвана бързо по-простите воители, но вождовете още не даваха знак да се предаде жертвата в ръцете им. Ала Матори, който чакаше именно такъв сигнал от страна на сподвижниците си, при което се пазеше да не издаде злорадството си, скоро загуби търпение и за да ускори нещата, подкани с поглед мъчителите да пристъпят към работа.

Уюча, който не сваляше очи от лицето на вожда, горейки от нетърпение да види такъв знак, моментално се втурна напред като отвързан копей. Той разблъска бабичките, които от хули бяха преминали към насилие, и ги укори за нетърпеливостта им; нека почакаат, каза той, някой воин да започне изтезанието, тогава ще видят как жертвата им ще се разплаче като жена.

Жестокият тетон започна да размахва томаховката си над главата на пленника, сякаш всеки миг ще я забие в плътта на жертвата, макар и да направляваше оръжието си така, че то не докосваше дори кожата. Твърдото сърце остана невъзмутим пред тази позната хитрост. Очите му както досега бяха приковани неподвижно в далечината, при все че лъскавата брадва описваше святкащи кръгове пред самото му лице. Като видя, че усилията му остават напразни, безсърдечният сиукс притисна студеното острие до голата глава на жертвата си и започна да изобразява различни начини за скалпиране. Жените го поддържаха в жестокостта му, като обсипваха пленника със зловни насмешки, мъчейки се да подействат на младия пеони така, че да измени хладнокръвното изражение на лицето си. Но пленникът очевидно пазеше силите си за вождовете и за ония мигове на безкрайно страдание, когато смелият му дух можеше да се прояви така, както подобаваше на човек с неговото славно и неопетнено име, Траперът следеше всяко движение на томаховката с истинска бащинска тревога, но най-после не можа да сдържи негодуванието си и се провикна:

— Моят син е забравил хитростта си! Този индианец, е подъл и винаги способен на безразсъдство. Аз самият не бих постъпил така, защото убежденията ми не позволяват умиращ воин да хули враговете

си. Ала червенокожите имат други обичаи. Нека младият пеони изрече жлъчни думи и си купи лека смърт. Уверен съм, че лесно ще успее, само че трябва да заговори, преди мъдростта на вождовете да е подпомогнала безумството на този глупак.

Жестокият сиукс, който чу тия думи, макар и да не ги разбра, се обърна към говорещия и го заплаши със смърт за тази дързост.

— Постъпи както искаш — каза невъзмутимо старецът. — Все ми е едно дали ще умра сега или утре, макар че това няма да бъде такава смърт, каквато би си пожелал един честен човек. Погледни тоя благороден пеони, тетоне, и ще видиш какъв може да стане един червенокож, който почита Повелителя на живота и изпълнява неговите закони. Колко твои съплеменници е изпратил той в далечните прерии! — продължи траперът, който си служеше с безкористна хитрост, мислейки, че щом опасността заплашва самия него, не е грешно да възвеличи достойнството на своя приятел. — Колко свирепи сиукси е сразил като воин в открит бой, когато във въздуха са летели повече стрели, отколкото снежинки във виелица! А може ли Уюча да назове името поне на един враг, повален от ръката му?

— Твърдото сърце — изрева сиуксът и се обърна яростно, за да нанесе на жертвата си смъртоносен удар по главата.

Но ръката на пленника го улови за китката. За миг двамата замръзнаха в тая поза: Уюча — вцепенен от неочакваната съпротива, Твърдото сърце — с наведена глава, но не да посрещне смъртта, а напрегнато заслушан. Бабичките нададоха ликуващ писък, смятайки, че най-последно нервите на пленника не са издържали. Траперът се изплаши да не би приятелят му да се е опозорил, а Хектор, сякаш разбрал какво става, вдигна глава и нададе жален вой.

Но младият пеони се колеба само секунда. Той вдигна светкавично другата си ръка, томаховката блесна във въздуха и Уюча се строполи в нозете му с разсечен череп. После, размахвайки окървавеното оръжие, пленникът се втурна напред, промъкна се между изплашените старици, които се отдръпнаха, и с един скок изчезна в падината.

Да бе паднал върху тетоните гръм от небето, нямаше да ги стъписа така, както тази постъпка на отчаяна смелост. От устата на всички жени се изтръгна пронизителен жален вик, а даже и най-старите воини като че за миг загубиха и ума и дума. Това вцепенение

обаче бе кратко. Прекъсна го гневен рев на сто гърла и сто воини се втурнаха напред, жадни за кървава разплата. Но силният, властен вик на Матори ги спря. Вождът, на чието лице разочарованието и яростта се бореха с престошена невъзмутимост, протегна ръка към реката и цялата тайна се изясни.

Твърдото сърце вече бе прекосил наполовина падината между стръмния склон и реката, когато зад един хълм се показа конен отред от въоръжени пеони, който препусна към брега, откъдето ясно се чу плясък — знак, че пленникът се е гмурнал във водата. Няколко минути му бяха достатъчни, за да преодолее течението със силните си ръце, и след малко виковете от противоположния бряг показаха на изиграните тетони, че противниците им са възтържествували.

---

[79] Le Balafre (фр.) — покрит с белези. — Б. пр. ↑

ГЛАВА XXIX

*И ако овчарят още не е уловен, нека бяга.
Такива мъки го очакват тук, че гръбнакът на
човека се пречупва, сърцето на чудовище се
пръсва.
Шекспир — „Зимна приказка“*

Не е трудно да се разбере, че току-що описаната случка предизвика у сиуксите необичайно вълнение. Връщайки се с ловците си в лагера, вождът им не бе забравил нито една от ония предпазни мерки, към които осторожните индианци винаги прибегват, за да не могат враговете да намерят следите им. И все пак излезе, че пеоните не само ги бяха открили, но и бяха успели много изкусно да се промъкнат до лагера на тетоните откъм единствената страна, където не бе сметнато за нужно да се поставят, както обикновено, часови, които да предупредят за приближаването на врага. Патрулите, пръснати по ниските хълмове зад тетонските вигвами, последни научиха за връхлетялата опасност.

В такъв напрегнат момент няма време за размишление. Матори бе спечелил и укрепил влиянието си сред своя народ благодарение именно на самообладанието и твърдостта, които бе проявявал при подобни критични положения. Сега той не искаше да го загуби, като покаже нерешителност. Въпреки плача на децата, писъка на жените и дивия вой на старците, които сами по себе си бяха достатъчни, за да смутят човек, несвикнал да действа при опасност, той бързо наложи волята си, давайки разпореждания с хладнокръвието на опитен властник.

Докато воините се въоръжаваха, юношите бяха изпратени в долчинката да доведат конете. Жените прибираха трескаво шатрите и ги товареха на стари кранти, негодни вече за бой. Майките мяха малките на гърба си, а по-големките, които можеха да вървят, се

промъкнаха отзад като стадо безсъзнателни добичета. Макар че всичко това ставаше сред глъч и врява, като същински Вавилон, всеки вършеше работата си с невероятна бързина и точност.

В това време самият Матори не пропускаше нито едно от задълженията си като вожд. От възвишението, на което стоеше, той виждаше ясно целия вражески отряд и всяка негова маневра. Мрачна усмивка озари лицето му, когато установи, че неговите сили значително превъзхождат противника по численост. Въпреки това преимущество обаче имаше други неблагоприятни фактори, които го караха да не вярва в щастливия изход от неизбежната схватка. В сравнение с противника племето му обитаваше по-северна и по-неблагодатна област и беше много по-бедно откъм коне и оръжие — имущество, което е най-ценно за западния индианец. Пеоните всички до един бяха на коне и Матори не се съмняваше, че има пред себе си само отбрани воители на племето, решили да тръгнат на такъв далечен път, за да спасят своя най-велик вожд или да отмъстят за него. От друга страна, много от хората му се отличаваха повече на лов, а не в бой; те бяха способни да отклонят вниманието на противника, но не можеше да очаква от тях особено геройство. Затова искрящият поглед на вождата се насочи към група воители, на които често бе разчитал и които никога не бяха го разочаровали. И макар че при сегашното положение той съвсем не беше склонен да се хвърли в бой, същевременно никак не би се поколебал да го започне, ако не бяха жените и децата, които с присъствието си даваха огромно преимущество на противника.

Впрочем и пеоните, постигнали първата си и главна цел с такава неочаквана леснота, не бързаха да довеждат нещата до развързка. Рисковано беше да преминават реката, когато имаха срещу себе си враг, готов да им даде отпор; присъщото им благоразумие повеляваше да се отдалечат за известно време и да нападнат, когато се стъмни и привидната безопасност приспи бдителността на противника. Но в сърцето на вождата пламтеше огън, който го караше в тоя момент да забрави обичайните хитрости на индианците във война. Той гореше от жажда да измие неотдавнашния си позор и може би мислеше, че между оттеглящите се жени на сиуксите се намира трофеят, който сега беше в очите му по-ценен дори от петдесет тетонски скалпа. Така или иначе, след като изслуша кратките напътствия на своя отряд и съобща

на вождовете това, което трябваше да знаят, Твърдото сърце се приготви да участва в предстоящата схватка по такъв начин, че веднъж за винаги да утвърди заслужената си слава и същевременно да задоволи тайните си желания. Пеоните бяха довели за него най-добрия му ловен кон, макар и да не се надяваха, че той ще потрѣбва на господаря си на тоя свят. На гърба на коня бяха метнати лък, копие и колчан, с които възнамеряваха да погребат младия воин, и този знак на внимание и уважение показваше с каква любов се ползваше благородният младеж сред своите съплеменници. Тази предвидливост щеше да освободи трапера от необходимостта да изпълни благочестивото задължение, с което се бе нагърбил.

Твърдото сърце оцени тези грижи на своите воители, защото вярваше, че вожд, който разполага с такова снаряжение, би тръгнал с чест за далечните ловни полета на Повелителя на живота и в същото време си даваше сметка, че всичко това може да му бъде не по-малко полезно и при сегашните обстоятелства. Суровото му лице просветна от задоволство, когато опита гъвкавостта на лъка и се прицели с отлично изработеното копие. Той удостои щита само с бегъл и равнодушен поглед. Но когато се метна на любимия си кон, даже привичната индианска сдържаност не можа да прикрие възторга му. Той препусна няколко пъти насам-натам пред не по-малко възхитените си воители, управлявайки коня с такава грация и сръчност, на която човек не може да се научи, ако не му е дадена от природата; от време на време замахваше с копието, сякаш да провери здравината на стойката си, а понякога оглеждаше внимателно карабината, с която също не бяха забравили да го снабдят, и в очите му се четеше радостта на човек, който по чудо си е възвърнал съкровища, които са гордост и щастие за него.

И точно в тоя момент Матори, завършил необходимите приготовления, реши да предприеме решителната маневра. Тетонът доста се бе затруднил какво да прави с пленниците. Палатките на скватера още се виждаха в далечината и опитът подсказваше на хитрия вожд, че трябва да се пази от нападение и от тая страна, без същевременно да изпуска от очи заклетите си врагове, които открито се бяха възправили срещу него. Първата му мисъл беше да се отърве от мъжете с помощта на томахаваката, а жените да повери на грижите на жените от племето, но много от неговите воители все още гледаха със

страхопочитание „магьосника“ на Дългите ножове, затова Матори не се реши на такава рискована стъпка точно преди битката: съплеменниците му може да изтълкуват такава разправа с пленниците като прокоба за поражение. Не виждайки друг изход, той махна с ръка на един престарял воин, комуто бе възложил да пази жените и децата, дръпна го настрана, докосна многозначително с пръст рамото му и каза властно, но с доверие в гласа:

— Когато моите млади воини се нахвърлят върху пеоните, дай на жените ножове. Това е достатъчно. Моят баща е много стар, не му е нужно да слуша мъдрости от хлапак.

Мрачният стар индианец със свиреп поглед му даде да разбере, че е съгласен, след което вождът беше вече спокоен, че тази важна работа ще бъде свършена както трябва. Оттук нататък той мислеше само как да си отмъсти и как да утвърди бойната си слава. Като скочи на коня си, той с властен жест заповяда на своя отряд да последва примера му и безцеремонно прекъсна бойните песни и тържествените обреди, с които мнозина от воините му разпалваха мъжеството си за юнашки подвизи. Когато всички застанаха в строй, както подобава, отрядът потегли мълчаливо и решително към брега.

Сега двете вражески групи бяха разделени само от реката. Ширината ѝ не позволяваше да се използва обичайното метателно оръжие на индианците, но все пак вождовете си размениха няколко безполезни изстрела с карабините, повече за перчене, отколкото с надежда да причинят някаква вреда на неприятеля. Тъй като мина доста време в такива безплодни усилия и демонстрации, ще оставим засега двамата противници и ще се върнем при тия наши герои, които все още се намираха в ръцете на сиуксите.

Напразно ще хабим мастило и хартия, които биха могли да се употребят за нещо по-полезно, ако речем да разказваме на читателя с какво внимание опитният трапер следеше и най-малката подробност на гореописаната сцена. Както и всички останали, той беше поразен от неочакваната постъпка на Твърдото сърце и за миг огорчението и покрусата взеха връх над желанието да спаси живота на младежа. Ако индианският воин, към когото изпитваше такива силни симпатии, бе проявил някаква слабост, простодушният и честен старец щеше да почувства мъка, както се измъчва дълбоко вярващ родител, надвесен над смъртното ложе на нечестния си син. Но когато видя, че вместо да

се опитва като безпомощен страхливец да избегне смъртта, приятелят му, напротив, с присъщото гордо спокойствие на индиански воин изчака да настъпи удобен момент за бягство и тогава прояви мъжество и решителност, които биха направили чест и на най-прославения герой, траперът бе обзет от такава радост, че едва успя да я скрие. Сред писъците и суматохата, настъпила след гибелта на Уюча и бягството на пленника, той застана до белите си другари, решен да ги защитава на всяка цена, ако сиуксите решат да излеят яда си върху тях. Обаче появяването на вражеския отряд го избави от такъв отчаян и несъмнено безполезен опит и сега старецът можеше по-спокойно да следи хода на събитията и да обмисля бъдещите си планове.

Той забеляза между другото, че докато всички деца и почти всички жени заедно с покъщнината бяха изпратени набързо някъде назад, може би с поръчение да се скрият в някоя от близките горички, шатрата на самия Матори остана на мястото си и нищо не бе изнесено от нея. Наблизо обаче чакаха два отбрани жребеца, задържани от двама младежи, още много зелени, за да участват в схватката, но все пак на такава възраст, когато вече умееха да се справят с коне. От това траперът заключи, че Матори се бой да повери някому новопридобитите си „цветя“ и същевременно е взел мерки в случай на някакъв обрат на съдбата. От зорките очи на стареца не убягна нито изражението върху лицето на тетона, когато даваше разпореждането си на стария индианец, нито злорадството, с което последният прие кървавата поръка. Всички тези тайнствени приготовления убедиха трапера, че приближава решителният час, и той призова на помощ целия си опит, който бе придобил през дългогодишния си живот, за да намери изход от това отчаяно положение. Докато размишляваше какво да прави, докторът пак привлече вниманието му с жалкия си зов.

— Уважаеми траперю или по-право освободителю както заслужено мога да те нарека сега — подзе опечаленият Овид, — струва ми се, че най-после е настъпил благоприятен момент да наруша неестествената и съвсем незакономерна връзка, която съществува между долните ми крайници и тялото на Азинус. Може би ако бъде освободена поне такава част от краката ми, че да мога да ползвам останалата, и ако после издебнем удобния случай и потеглим с пълна скорост към селищата, то ще възкръсне надеждата да се запазят съкровищата на знанието, на които аз съм недостоен хранител. Заради

такава възвишена цел безспорно заслужава да направим един рискован експеримент.

— Не зная, не зная — отвърна замислено старецът. — Всички тия летящи и пълзящи гадини, с които си се накичил, са предопределени от Бога за прериите и не е хубаво, според мен, да ги пращаш в други краища, където не им е мястото. Пък и както си седнал на това магаре, ти можеш да ни свършиш много полезна работа, макар че не се и сецаш как би станало това, ала тук няма нищо чудно — вие, учените, не сте свикнали да принасяте полза.

— Каква полза би имало от мен в такова мъчително робство, когато животинските функции на организма, така да се каже, се преустановяват, а духовните или интелектуалните се притъпяват поради тайната връзка, която съединява духа е материята? Положително ще се лее кръв между тия две орди езичници, и макар че не съм много склонен на такава работа, по-добре ще бъде да се заловя с лекуване на рани, отколкото да губя драгоценни минути в такова положение, унижително и за душата, и за тялото.

— Докато в ушите на червенокожия звучи бойният вик, той не обръща внимание на рани и няма нужда от лекар. Търпението е добродетел на индианеца, но то подхожда и на бял християнин. Погледни тия побеснели скуоу, приятелю докторе. Ако тия проклетници не са готови да се нахвърлят върху нас, за да утолят своята кръвожадност, значи нищо не разбирам от нрава на диваците. Тъй че докато, седиш на магарето и се мръщиш страшно, макар че такава изражение не ти е привично, те може да се уплашат от велик магьосник като теб и да не посмеят да ни закачат. Сега аз съм тук като генерал пред началото на битка и мой дълг е така да разположа силите си, че всеки да изпълнява задачата, която според мен е най-подходяща за него. Аз разбирам нещичко от тия тънкости, затова мисля, че изражението на лицето ти сега ще ни бъде по-полезно от всякакъв твой по-дързък подвиг.

— Слушай, стари траперю — извика Пол, на когото му бяха дотегнали вече бавните и многословни обяснения на стареца, — моля те да ме избавиш моментално от две неща: от приказките си, които не отричам, че са приятни над блюдо изпечен бизонски гръб, и от тези проклети ремъци, които, доколкото мога да съдя от опит, никога не са

били приятни. Един замах на твоя нож ще принесе в момента повече полза и от най-дългата реч, произнесена някога в кентъкийски съд.

— Да, съдилищата са наистина „щастливи ловни полета“, както казват червенокожите, за ония, които не са кадърни за нищо друго, освен да си служат с езика. Веднъж и аз попаднах в една от тия бърлоги на беззаконието, и то за нищо и никаква работа — за една еленска кожа. Да им прости Господ! Да им прости Господ, че не знаеха какво правят, а се осланяха само на слабия си разум, затуй са за съжаление. А никак не беше весело да гледаш как стар човек, живял винаги на открито, бе окован от закона за ръцете и краката и изложен за посмешище на жените и децата в богато селище!

— Ако така гледаш на оковите, честни приятелю, докажи това на дело, като ни освободиш незабавно — обади се Мидълтън, който като пчеларя започна да намира бавността на верния им другар не само излишна, но и неприятна.

— С радост бих сторил това, особено за теб, капитане. Защото като войник ще ти бъде не само интересно, но и полезно да погледаш по-свободно хитрините и лукавщините на индианците в бой. А на тоя наш приятел му е безразлично ще види ли битка, или не, тъй като едно е да си имаш работа с пчели, а друго с индианци.

— Старче, тези шеги с нашата неволя са, меко казано, неуместни...

— Ех, буен и нетърпелив беше твоят дядо и не може да се очаква рожбите на пантерата да пълзят по земята като челядта на таралежа. А сега мълчете и двамата, аз уж ще ви разправам какво става в падината. Така ще приспим бдителността им и ще ги накараме да затворят очи, които само гледат каква поразия и жестокост да сторят. Първо трябва да знаете, че по всяка вероятност тоя коварен тетон е заповядал да бъдем умъртвени колкото е възможно по-скоро, но това да стане тайно и безшумно.

— Велики Боже! Нима ще позволиш да ни изколят като беззащитни овце?

— Тихо, капитане, тихо. Не е хубаво да се пали човек, когато е нужна повече хитрост, отколкото сила. Ах, какъв юнак е нашият пеони! Драго ти е да го гледаш! Как препуска далеч от реката, за да примами врага на другия бряг! А дори моите слаби очи виждат, че на всеки негов воин се падат по двама сиукси!... Но, както казах,

привързаността и безразсъдството не водят до нищо хубаво. И дете може да проумее, че е така. Диваците не са единомушни какво да правят с нас. Едни се боят от цвета на кожата ни и с радост биха ни пуснали, други пък биха били толкова милостиви към нас, колкото гладният вълк към сърната. А когато в племенен съвет започнат ежби, милосърдието рядко надделява. Ето, виждате ли тия съсухрени и злобни скуоу... Не, не можете да ги видите, тъй като сте легнали, ала те са тук, готови да се нахвърлят върху нас като разярени мечки, щом му дойде времето.

— Слушай, уважаеми господин траперю — прекъсна го Пол малко жлъчно, — за наше или за твое удоволствие ни разправяш всичко това? Ако е за наше, по-добре млъкни за малко, защото иначе ще се пукна от смях.

— Ш-шт! — каза траперът, расичайки сръчно и бързо ремъка, с който десницата на Пол беше завързана за тялото му, и тутакси хвърли ножа така, че освободената ръка да може да го стигне. — Тихо, момче, тихо! Провървя ни! Тия кръвопийки се обърнаха да видят защо се вдига такава врява от котловината и засега сме в безопасност. А сега възползвай се както трябва от изгодното си положение, но внимавай никой да не го забележи.

— Благодаря ти за услугата, стари дърдорко — промърмори пчеларят, — макар че е мъничко закъсняла, като майски сняг.

— Ех, глупаво момче! — възкликна укорително траперът, като се поотдръпна малко от приятелите си и взе внимателно да следи маневрите на двете враждуващи страни. — Нима никога няма да разбереш мъдростта на търпението? А и ти, капитане. Макар и да не съм от тия, дето лесно се докачат, все пак виждам: ти мълчиш, понеже не желаш да искаш повече услуги от човек, който според теб нарочно се бави. Разбира се, и двамата сте млади, горди със силата и мъжеството си, и, струва ми се, мислите, че е достатъчно да прережете ремъците и всичко ви е в кърпа вързано. Но който е видял много, повече размишлява. Ако бях се втурнал като припряна жена да ви освобождавам, тия сиукски вещици щяха да забележат, и какво би станало с вас тогава? Щяхте да лежите под томахащите и ножовете като безпомощни хленчещи деца, макар че сте с юнашка снага и мъжка брада. Я запитай, капитане, нашия приятел, пчеларя, в състояние ли е сега, след като е лежал вързан толкова часа, да се справи с някой

тетонски малчуган, а камо ли с цяла дузина безжалостни и кръвожадни скуоу?

— Прав си, стари траперю — съгласи се Пол, изпъвайки изтръпналите си крайници, вече напълно освободени от ремъците. — Ти разбираш от тия работи. Като си помисля, че аз, Пол Ховър, който би отстъпил на малцина в борба или в бягане, сега съм тук, кажи-речи, толкова безпомощен, колкото в деня, когато за пръв път навестих къщата на баща си, който отдавна е мъртъв — да му прости Господ всички прегрешения, които е извършил, докато живееше в Кентъки! Ето кракът ми опира до земята — ако може да се вярва на очите, а бях готов да се закълна, че от него до нея има още една педя. Слушай, почтени приятелю, след като направи толкова много, сега бъди тъй добър да задържиш по-далеч тези проклети скуоу, за които ни разправи такива интересни неща, докато аз си разкърша ръката и се приготвя да ги посрещна.

Траперът кимна в знак, че го разбира, и тръгна към престарелия индианец, готов вече да пристъпи към възложената му работа, като остави пчеларя да раздвижва крайниците си, а след това да освободи и Мидълтън.

Матори не беше сбъркал, избирайки изпълнителя на кървавия си план. Той се бе спрял на един от ония безжалостни диваци, които могат да се намерят повече или по-малко сред всяко племе и си спечелват известна военна слава, като проявяват смелост, подхранвана от вродена жестокост. Този човек не познаваше възвишеното чувство, което кара индианците от прериите да смятат за по-голяма заслуга да отнемат трофея на победата от сражения враг, отколкото да го убият, и винаги предпочиташе радостта от убиването пред тържеството на победата. Докато по-честолюбивите и горди воини мислеха само за бойна слава, той се промъкваше крадешком и под някакво прикритие довършваше ранените, пощадени от по-благородните му съплеменници. Той беше винаги пръв, когато племето вършеше някаква жестокост, а в съвета на сиуксите неизменно се обявяваше против всякакво милосърдие.

С нетърпение, което привичната му сдържаност трудно обуздаваше, старият индианец чакаше да настъпи моментът, когато ще може да изпълни волята на великия вожд, без чието одобрение и могъща поддръжка никога не би се осмелил на тая стъпка, против

която бяха толкова много негови съплеменници. Но всеки миг между двете враждуващи страни можеше да започне бой и той с тайно злорадство разбра, че е дошло време да пристъпи свободно към изпълнението на своето желание.

Траперът го завари, когато вече раздаваше ножовете на злобните старици, а те, приемайки оръжието, пееха тиха монотонна песен, която припомняше за загубите, понесени от техния народ в различни стълкновения с белите, и превъзнасяше сладостта и благородството на отмъщението. Човек, несвикнал като стареца на такива зрелища, само при вида на тия вещици не би посмял да се приближи до мястото, където те извършваха своя див и отвратителен обред.

Всяка от стариците, след като получи оръжието, започваше с бавна и отмерена, но тромава стъпка да обикаля около стария индианец, докато всички се завъртяха около него в нещо като заклинателен танц. Те се стараеха да стъпват в такт с мелодията, съпровождайки думите на песента със съответни жестове. Когато говореха за загубите на своето племе, те отмятаха дългите си, прави, побелели коси нагоре или ги оставяха да падат в безредие по сбръчканите им шии. Не щом някоя запееше колко сладко е да отвърнеш на удара с удар, всички ѝ пригласяха с вой и изразителни жестове, с които ясно показваха с каква цел се мъчеха да разпалят в себе си дива ярост.

Но ето че в самия център на този кръг от същински демони пристъпи траперът с такова невъзмутимо хладнокръвие, като че влизаше в селска църква. Появата му накара стариците само да подновят заплашителните си жестове, с които се стараеха да покажат още по-недвусмислено зловещите си намерения. Като им даде знак да спрат, старецът запита:

— Защо майките на тетоните пеят със зли езици? В селото им още не са докарали пленници-пеони; младите им синове още не са се завърнали, натоварени със скалпове!

Стариците му отговориха с вой и дори няколко от най-разярените се осмелиха да се промъкнат до трапера, размахвайки ножовете си в опасна близост до спокойните му очи.

— Пред вас стои воин, а не беглец от лагера на Дългите ножове, чието лице преbledнява, щом види томахавка — отвърна траперът, без

да трепне. — Нека жените сиукси си помислят: ако умре един бледолик, на негово място ще изскочат сто.

Но в отговор бабичките само се завъртяха още по-бързо, като от време навреме заплахите в песента им прозвучаваха още по-гръмко и отчетливо. Изведнъж една от най-старите и най-злобните изскочи от кръга и се втурна към набелязаните жертви, също като хищна птица, която, след като покръжи, за да се прицели добре, най-после се стрелва към плячката си. Останалите се впуснаха подире ѝ в безредна крещяща тълпа, страхувайки се да не изгърват своя дял от кървавата оргия.

— Могъщи магьоснико на моя народ! — провикна се старецът на езика на тетоните. — Надигни глас и заговори, да те чуе цялото сиукско племе.

Дали Азинус бе придобил от неотдавнашните си преживявания представа за ценните свойства на своя глас, или го бе потресло необикновеното зрелище, което представляваха дузината бабички, които търчаха край него и надаваха писъци, непоносими дори за магарешкия слух, но, така или иначе, именно той направи това, към което траперът призова Овид, и произведе такъв ефект, на какъвто едва ли би бил способен естественикът, дори и да напънеше всичките си сили. Странният звяр проговори за пръв път, откакто бе пристигнал в бивака. След толкова страшно предупреждение стариците се разбягаха като лешояди, прогонени от плячката си, но продължаваха да крещят и като че ли още не бяха се отказали съвсем от намерението си.

В това време внезапно им появяване и съзнанието за надвисналата опасност раздвижи кръвта в жилите на Пол и Мидълтън много по-бързо и от най-енергичните разтривки и физически упражнения. Почтеният пчелар вече бе скочил на крака и заел застрашителна поза, която обещаваше повече, отколкото можеше да направи в действителност. И дори капитанът се бе привдигнал на колене, готов да продаде скъпо живота си. Необяснимото освобождаване на пленниците от ремъците стариците приписаха на заклинанията на „магьосника“ и тази заблуда принесе може би не по-малко полза от чудодейното и навременно вмешателство на Азинус.

— Сега е тъкмо време да излезем от засада — извика траперът, притичвайки до приятелите си — и да влезем в открит и честен бой. По-добре щеше да бъде да бяхме почакали, докато капитанът се

оправи достатъчно, за да може да върши работа, но след като вече издадохме батареята си, трябва да се държим здраво...

Старецът млъкна, защото усети на рамото си исполинска ръка. Той беше готов да повярва, че тук наистина действа някаква магия, но когато се обърна, видя, че е в лапите на такъв опасен и могъщ „магьосник“ като Ишмаел Буш. Синовете на скватера наизскачаха един по един с оръжие в ръка иззад неприбраната шатра на Матори, което не само обясняваше как неприятелят ги бе заобиколил откъм тила, докато вниманието им беше погълнато от това, което ставаше отпред, но и показваше, че е напълно безсмислено да се съпротивляват.

Нито Ишмаел, нито синовете му не сметнаха за нужно да се впускат в многословни обяснения. Мидълтън и Пол бяха завързани отново в пълно мълчание и с необикновена сръчност и този път дори престарелият трапер не избегна тая участ. Шатрата бе разглобена, жените — качени на конете и малкият отред потегли обратно към лагера на скватера. Всичко това стана с такава бързина, че човек действително би го свързал с магия.

Докато се развиваха тези събития, изпълнителят на волята на Матори и кръвожадните му помощнички, претърпели несполука, побягнаха през равнината към мястото, където се криеха жените и децата. И когато Ишмаел се отдалечи с пленниците и плячката си, платото, което доскоро кипеше от глъчката и оживлението на големия индиански лагер, стана тъй тихо и безлюдно, както цялата безкрайна пустиня наоколо.

ГЛАВА XXX

Но справедливо, заслужено ли е това?

Шекспир

Докато на платото ставаха тези събития, воините в долината също не стояха със скръстени ръце. Ние се разделихме с враждуващите страни в момента, когато, разположени по двата противоположни бряга на реката, те се следяха, като всеки се мъчеше с насмешки и ругатни да подтикне неприятеля към някакво неблагоприятно действие. Но вождът на пеоните скоро разбра, че коварният му враг съвсем не се безпокои от това напразно губене на време и от тия тъй безполезни взаимни уловки. Затова той промени плановете си и се отдръпна от реката с цел, както вече бе обяснил траперът, да примами по-многочисления отряд на сиуксите на своя бряг. Но това предизвикателство не бе прието и вълците бяха принудени да търсят друго средство, за да изпълнят замисъла си.

Вместо да губи още драгоценни минути в безплодни старания да накара противника да прекоси реката, младият вожд на пеоните поведе воините си в бърз галоп покрай брега, за да намери по-удобно място, откъдето отрядът му да може внезапно и без загуби да се прехвърли на отсрещния бряг. Щом отгатна намерението му, Матори заповяда зад всеки тетонски ездач да се метне по един пешак, за да може да хвърли всичките си сили срещу такъв опит. Като разбра, че планът му е разкрит, и не желаше да изтощава конете си в препускане, след което ще станат вече негодни за бой, дори и да успеят да изпреварят претоварените коне на сиуксите, Твърдото сърце дръпна юздите и изведнъж спря коня си до самия бряг.

Местността беше много открита, за да се прибегне до някоя от обичайните военни хитрости на индианците, а и времето не чакаше, затова благородният пеони реши да ускори развързката, като извърши един от ония подвизи, с които индианските юнаци често се отличават,

за да си извоюват тъй скъпата на сърцето им слава. Мястото, което избра, беше много подходящо за целта. Реката, почти навсякъде дълбока и бърза, тук беше двойно по-широка от обикновено и слабо набраздената повърхност на водата показваше, че има плитчина. В средата на потока леко се издигаше широка и гола пясъчна ивица и опитно око можеше мигновено да разбере по цвета и плътността ѝ, че спокойно може да се стъпи на нея. Към това място именно вождът на пеоните насочи замислено погледа си и скоро взе решение. Като се обърна първо към своите воители, за да им съобщи за намерението си, той се хвърли в потока, и жребецът му, където с плуване, където повече с газене по дъното, го изведе благополучно на острова.

Опитността на Твърдото сърце не бе го излъгала. Когато конят му излезе с пръхтене от водата, той се озова на широка ивица влажен, но набит пясък, отлично пригоден и за най-трудни ездачески маневри. Жребецът като че ли също разбра това благоприятно обстоятелство и понесе войнствения си ездач с такава гъвкава стъпка и такава горда стойка, която би направила чест и на най-добре обучен кавалерийски кон от най-благородна порода. От възбуждане дори кръвта на самия вожд закипя по-буйно в жилите му. Той се държеше здраво на седлото, знаейки, че и двете племена не го изпуснаха от очи и докато собственият му отряд можеше със задоволство и гордост да се любува на изяществото и смелостта на своя вожд, то за врага нямаше нищо по-обидно и по-унизително от такова зрелище.

Внезапното появяване на младия пеон върху пясъчната ивица бе посрещнато от всички тетони с вик на дива ярост. Те се втурнаха към брега, съпровождайки своя пристъп със залп от петдесетина стрели и няколко пушки, а неколцина смелчаци дори понечиха да се хвърлят във водата, за да накажат врага за безочливата му дързост. Но властният вик на Матори накара разярения му и вече почти неудържим отряд да се опомни. Като забрани който и да било да пристъпва във водата и не позволи на хората си да се опитат отново да прогонят врага чрез безполезно обстрелване, Матори заповяда на целия отряд да се отдръпне от брега, след което разкри намеренията си на един-двама от своите най-доверени приближени.

Когато пеоните забелязаха, че враговете им се втурнаха към реката, двайсет техни воители нагазиха с конете си във водата, но като видяха, че тетоните се оттеглят, те също се отдръпнаха, разчитайки, че

младият им вожд ще може да се оправи благодарение на изпитаната си сръчност и неведнъж доказана смелост. Разпорежданията, които Твърдото сърце им бе дал, преди да се раздели с тях, бяха достойно свидетелство за неговия самоотвержен и непоколебим дух. Докато враговете излизат срещу него поединчно, той ще се осланя единствено на Уаконда и на здравата си ръка, но ако сиуксите се втурнат вкупом срещу него, той ще бъде подкрепен от същия брой воини — човек за човек, дори ако се наложи да хвърли в боя целия си отряд. Тази благородна заповед се изпълняваше свято и макар че много пламенни сърца горяха от жажда да споделят със своя вожд славата и опасността, всички воини пеони до един съумяваха да скрийт нетърпението си под обичайната за индианеца маска на сдържаност. Те следяха със зорки и искрящи очи това, което ставаше, но нито един вик на учудване не се изтръгна от устата им, когато скоро разбраха, че постъпката на вожда им можеше да доведе не до война, а до мир.

Матори поговори с доверениците си, на които съобщи своите планове, и побърза да ги прати при останалите си воини в тила. След това тетонът нагази във водата, направи няколко крачки и се спря. Тук вдигна няколко пъти ръце с дланите навън и направи още някои жестове, с които обитателите на тия краища изразяват дружелюбните си намерения. После, като че ли да потвърди своята искреност, захвърли пушката си на брега и като навлезе още по-дълбоко във водата, отново се спря, за да види как ще приеме младият пеони предложението му за мир.

Коварният сиукс не току тъй бе разчитал на благородството и честността на по-младия си съперник. Докато воините на Матори стреляха, Твърдото сърце продължаваше да препуска назад-напред по пясъчния остров и със същата горда увереност, с която бе посрещнал още отначало опасността, чакаше нападението на целия неприятелски отред. Ала като видя, че в реката влиза добре известният му вожд на тетоните, той махна тържествуващо с ръка, вдигна копието си и нададе смразяващия боен вик на своето племе, с който подканяше врага си на двубой. Но когато забеляза след това, че врагът му дава знак за примирие, младият пеони, макар че отлично познаваше коварствата, към които индианецът прибегва в бой, не пожела да покаже малодушие и да отстъпи на противника си по мъжество. Той препусна до най-

далечния край на плитчината, хвърли там карабината си и се върна на предишното място.

Сега двамата вождове бяха въоръжени еднакво. Всеки имаше копие, лък и колчан, томахавака и нож и освен това кожен щит, за да посрещне удара, ако противникът неочаквано си послужи с някое от тия оръжия. Сиуксът не се колеба повече, а навлезе решително във водата и скоро стигна острова откъм оня му край, който врагът любезно му бе предоставил. Ако някой можеше да наблюдава лицето на Матори, докато пресичаше потока, който го делеше от най-страшния му и най-омразен съперник, през непроницаемата маска, с която изтънчената хитрост и безсърдечното коварство бяха обвили мургавото му лице, щеше да забележи проблесък на тайна радост; обаче святкащите очи на тетона и разширените му ноздри биха могли в някои моменти да подлъжат такъв наблюдател, че тази радост се дължи на по-благородно чувство, по-подобаващо за индиански вожд.

Младият пеони чакаше врага си със спокойно достойнство. Тетонът се подвижи назад-напред, за да усмири нетърпението на коня си и да заеме отново предишната стойка, която бе загубил при прекосяването на потока, после препусна до средата на острова и с учтив жест подкани противника си да направи същото. Твърдото сърце се приближи на разстояние, което би му позволило при нужда да се придвижи напред или да отстъпи, и на свой ред се спря, без да сваля от врага пламтящите си очи. След тази маневра настъпи продължително и напрегнато мълчание, докато двамата прославени вождове, които сега за пръв път се срещаха с оръжие в ръка, се разглеждаха един друг като воини, които умеят да ценят качествата на храбър противник, колкото и да им е омразен той. Погледът на Матори обаче беше далеч по-малко суров и войнствен, отколкото тоя на вожда на вълците. Като праметна щита си през рамо, сякаш приканваше младия пеони да отхвърли всякакво подозрение, тетонът направи приветствен жест и заговори пръв.

— Нека вълците изкачат планините — каза той — и погледнат изгрева и залеза, страната на снеговете и страната на безчетните цветя, за да видят колко широка е земята. Защо червенокожите не могат да поберат на нея всичките си селища?

— Случвало ли се е воин на вълците да дойде в селище на тетоните да проси място за вигвама си? — отвърна младият вожд на

пеоните с гордост и презрение, които не се и опитваше да крие. — Когато пеоните ловуват, нима изпращат бързоходци да питат Матори има ли сиукси в прерията?

— Ако в жилището на воин има глад, той тръгва да търси бизона, който му е отреден за храна — продължи тетонът, мъчейки се да подтисне гнева, предизвикан от презрителната насмешка на противника му. — Уаконда е създал повече бизони, отколкото индианци и не е казал: „Тоя бизон ще бъде за пеони, а оня — за дакота; този бобър е за конз, а онзи — за омах.“ Не, той е казал: „Има достатъчно за всички. Аз обичам червенокожите си чеда и съм им дал големи богатства... Много слънца ще препуска най-бързият кон и пак няма да стигне от селата на тетоните до селата на вълците. Далеч е от селищата на пеоните до реката на осаджите. Има място за всички, които обичам. Защо тогава червенокож да убива своя събрат?“

Твърдото сърце заби острието на копие то си в земята, облегна се леко на дръжката му, праметна щита си през рамо и отговори с изразителна усмивка:

— Да не би тетоните да са се уморили да ходят на лов и по пътеката на войната? Искат да си пекат еленско месо, без да убиват елени? Намислили са да си оставят толкова гъсти коси, че враговете им трудно да намират техните скалпове? Не, воин пеони никога не би дошъл да си търси жена между тия тетонски скуоу!

Като чу тази жестока обида, Матори не можа да се сдържи, лицето му пламна от ярост; но съумя бързо да подтисне това коварно чувство, като си придаде вид, по-подходящ за непосредствената му цел.

— Така и трябва да говори млад вожд за война — каза той със странно спокойствие. — Но Матори е видял повече зимни несгоди от своя брат. Когато нощите бяха дълги и в жилището му цареше мрак, той мислеше за неволите на своя народ, докато младите му воители спяха. Той си казваше: „Тетоне, преброй колко скалпове се сушат над огнището ти. С изключение на два, всички са скалпове на червенокожи! Нима вълкът разкъсва вълк или гърмящата змия ухапва своята посестрима? Знаеш, че никога. Затова грешаш, тетоне, когато вървиш с томаха в ръка по пътека, която води към селище на червенокожи.“

— Сиуксът иска да лиши воина от славата му! Той е готов да каже на своите млади юнаци: „Вървете да вадите корени в прерията и да търсите ями, за да заровите томахащите си; вие не сте вече мъже!“

— Ако езикът на Матори заговори някога така — отвърна хитрият вожд с вид на дълбоко негодувание, — нека жените на сиуксите му го отрежат и го изгорят с изпражнения на бизон! Не — продължи той и като че ли с искрено доверие се приближи на няколко крачки до Твърдото сърце, който обаче не помръдна от мястото си, — на червенокожите никога не им липсват врагове: те са повече от листата по дърветата, от птиците в небесата, от бизоните в прериите. Нека брат ми отвори по-широко очите си: няма не вижда никъде враг, когото би искал да срази?

— Откога тетонът не е броил скалповете на своите воители, които се сушат над огнищата на пеоните? Ето ръката, която ги е смъкнала и е готова да направи осемнайсетте двайсет.

— О, нека разумът на моя брат остави кривата пътека. Ако червенокожият вечно ще се бие с червенокожи, кой ще бъде господар на прериите, когато не остане воин, достоен да каже: „Тя е моя“? Чуй какво казват старците. Те ни разправят, че когато били млади, от горите откъм изгряващото слънце придобили много индианци и изпълвали прериите с жалби за грабителството на Дългите ножове. Където стъпят бледолики, там вече няма място за червенокож. Земята е тясна за тях. Те винаги са гладни. Гледай, те са вече тук!

Говорейки така, тетонът посочи лагера на Ишмаел, чиито палатки се виждаха ясно отгук, и после млъкна, за да разбере как са подействали неговите думи, на простодушния му враг. Твърдото сърце слушаше, като че тези разсъждения бяха породили в ума му цяла поредица нови мисли. След минутка размисъл той запита:

— Какво трябва да направим според мъдрите вождове на сиуксите?

— Те мислят, че подир мокарина на всеки бледолик трябва да се върви като по следа на мечка. Тъй че Дългите ножове, които са дошли в прерията, да не се върнат вече. Пътеката да бъде свободна за тях, които идват, и затворена за тях, които си отиват. Ето там има много от тях. Те имат коне и пушки. Те са богати, а ние сме бедни. Така че желаят ли пеоните да се съберат на съвет с тетоните? И когато

слънцето се скрие зад Скалистите планини, да кажат: „Това е за вълка, а това — за сиукса.“

— Не, тетоне! Твърдото сърце никога не е посягал на чуждоземците. Те идват във вигвама му, ядат и си отиват свободно. Могъщият вожд е техен приятел! Когато моят народ призовава младите воители да поемат пътеката на войната, мокасините на Твърдото сърце последни стъпват по нея. Но едва селото му се скрие зад дърветата, и вече ги е изпреварил. Не, тетоне, той никога няма да вдигне ръка срещу чуждоземците.

— Тогава умри с празни ръце, глупако! — извика Матори и като сложи внезапно смъртоносна стрела на лъка си, прицели се право в оголената гръд на своя благороден, доверчив противник и пусна тетивата.

Коварният тетон направи това тъй ненадейно, така добре улучи подходящия момент, че младият пеони не можеше да се защити с обичайните средства. Щитът висеше на рамото му; дори бе снел стрелата от тетивата и я стискаше в шепа заедно с лъка. Обаче зоркото око на вожда успя навреме да улови движението на противника, а самообладанието и находчивостта не го напуснаха. Той дръпна силно поводите, конят му се изправи на задните си крака и заслони като щит привелия се ездач. Но Матори се бе прицелил тъй точно и запратил стрелата си с такава сила, че тя се впи в шията на животното и се показа от другата страна.

По-бърз от мисълта, Твърдото сърце изпрати в отговор своята стрела. Тя проби щита на тетона, но без да засегне самия него. Няколко секунди тетивите звънтяха неспирно и стрелите святкаха една след друга във въздуха, макар че същевременно противниците трябваше да се грижат и за своята защита. Колчаните скоро се изпразниха, но при все че вече бе пролята кръв, това не беше достатъчно да охлади плама на битката, защото никой не бе пострадал сериозно.

След това двамата вождове започнаха да маневрират изкусно и бързо с конете, си. Те пускаха жребците си стремглаво напред, завиваха рязко, отново се хвърляха в атака и се отдръпваха, кръжейки като лястовички. Размахваха се ожесточено копия, изпод копитата хвърчеше пясък и понякога гибелта на единия от воините изглеждаше неизбежна, но и двамата както досега се задържаха на седлата и стискаха поводите с твърда ръка. Накрая тетонът бе принуден да скочи

от коня си, за да избегне един удар, който можеше да се окаже смъртоносен. Младият пеони прониза коня му с копието си и се отдалечи в галоп, надавайки вик на тържество. Завивайки обратно, той се готвеше вече да използва предимството си, когато буйният му жребец се олюля и рухна под товара си, който нямаше повече сили да носи. Матори откликна на преждевременния му победоносен възглас със страшен вик и се втурна с нож и томахавка към заплетения в стрепената млад воин. Въпреки ловкостта си Твърдото сърце не беше в състояние да се измъкне навреме изпод поваления кон. Той виждаше, че положението му е безнадеждно. Като напипа ножа си, младият пеони стисна острието между палеца и показалеца си и с удивително хладнокръвие го метна срещу приближаващия се враг. Ножът се завъртя няколко пъти във въздуха и като се заби с острието в голата гръд на непредпазливия в порива си сиукс, потъна до самата дръжка от еленова кост.

Матори улови дръжката, като че се колебаеше дали да издърпа ножа. За миг лицето му потъмня от неудържима омраза и ярост, после, сякаш някакъв вътрешен глас му напомни, че не бива да губи време, той се довлече до края на пясъчната ивица, като се олюляваше, нагази до глезените във водата, но се спря. Хитростта и двуличието, които тъй дълго бяха помрачавали по-светлата и по-благородна страна на природата му, потънаха в неукротимата гордост, вкоренена у него още от млади години.

— Не, вълчице — каза той с мрачна самодоволна усмивка, — никога скалпът на дакотски вожд няма да се суши над огнището на пеони!

Той измъкна ножа от раната и го захвърли високомерно към врага. После размаха заплашително пестник срещу победоносния си противник, докато на мургавото му лице като че ли се бореха дълбока ненавист и презрение, за които не намираше думи; след това се гмурна стремглаво в средата на потока, където той течеше най-бързо, и още известно време ръката му махаше тържествено над водата, макар че тялото беше вече завинаги погълнато от вълните. Междувременно Твърдото сърце бе успял да рипне на крака. Двата отряда, които дотогава мълчаха, изведнъж нададоха оглушителни викове. Петдесет воина от всяка страна бяха вече се втурнали в реката, бързайки да унищожат или да защитят победителя, и всъщност боят не

завършваше, а по-скоро едва сега започваше. Но младият герой беше сляп към всички тия признаци на беда и опасност. Той скочи да вземе ножа си, а после с лекостта на антилопа се понесе по пясъка, вглеждайки се във вълните, които криеха и отнасяха неговия трофей. Едно тъмно кърваво петно показваше това място и стиснал ножа, той се гмурна в реката, твърдо решен да умре във вълните ѝ или да се върне със своята плячка.

В това време на пясъчната ивица се разрази кръвопролитна битка. Пеоните обаче имаха по-добри коне и по-силен боен дух и като стигнаха острова в достатъчен брой, принудиха неприятеля да се оттегли. След това, за да закрепят успеха си, победителите се устремиха към вражеския бряг и се измъкнаха на сухо, продължавайки да водят ръкопашен бой. Но тук ги пресрещнаха всички пеши тетони и пеоните на свой ред бяха принудени да отстъпят.

Сега битката се водеше с присъщата на индианците предпазливост. Когато буйните страсти, които бяха подтикнали двете племена да се вкопчат в такава смъртоносна схватка, се поуталожиха, те почнаха да се вслушват повече в гласа на вождовете, които се стараеха да усмирят горещите глави, напомняйки им да бъдат предпазливи. Изпълнявайки съветите на своите военачалници, сиуксите побързаха да се скрият — кои в тревата, доколкото тя можеше да служи за укритие, кои зад редките храсти или зад някоя лека издигнатина и пеоните бяха принудени вече да бъдат по-благоразумни в атаките си, които сега вземаха по-малко жертви.

Сражението продължи така с променлив успех и почти без загуби. Сиуксите успяха да се натикат в гъстия буренак, където неприятелските коне не можеха да проникнат, и дори някой конник да се промъкнеше там, щеше да бъде съвсем безпомощен. Трябваше да се измъкнат тетоните от това убежище, в противен случай битката оставаше нерешена. Няколко отчаяни атаки бяха отблъснати и обезкуражените пеони вече започнаха да мислят за отстъпление, когато наблизко се чу познатият боен вик на Твърдото сърце и само след секунда сред тях се появи и самият вожд, който размахваше скалпа на върховния вожд на сиуксите като знаме, което вещае победа.

Посрещнаха го радостни възгласи и воините му се втурнаха след него с такава настървеност, че в тоя миг никой, изглежда, не можеше да устои на техния напор. Но кървавият трофей в ръката на вожда на

пеоните разпалваше не само нападателите, но и нападнатите. В отряда на Матори имаше още много смели воители и ораторът, който на сутрешното съвещание бе изказвал толкова мирни намерения, сега с най-самоотвержена смелост се мъчеше да изтръгне от ръцете на заклетите врагове на своя народ скъпата реликва — скалпа на човека, когото никога не бе обичал.

Изходът бе решен от числеността. След ожесточена борба, в която всички вождове дадоха пример за безстрашие, пеоните бяха принудени да се отдръпнат в откритата част на долината притиснати здраво от сиуксите, които бързаха да завземат всяка педя земя, отстъпена от противника. Ако тетоните бяха спрели до края на буренака, славата на победата вероятно щеше да се падне на тях, макар че със смъртта на Матори бяха претърпели непоправима загуба. Обаче по-пламенните воители от отряда им проявиха непредпазливост, която промени изцяло хода на сражението и неочаквано им отне тъй трудно спечеленото предимство.

Един от вождовете на пеоните, който отстъпваше с последните, падна сломен от многобройните рани, които бе получил, и стана мишена за десетина нови стрели. Сиукските воители, които всъщност не възнамеряваха повече да преследват врага, но не се замисляха колко безразсъдно постъпват, се втурнаха с вик напред, всеки гореше от желание пръв да нанесе удар на мъртвото тяло и така да спечели голямата слава. Пресрещна ги Твърдото сърце с шепа изпитани воители, решени на всяка цена да спасят честта на своя народ от такова поругание. Започна ръкопашен бой, потекоха реки от кръв. Пеоните отстъпваха с тялото на убития, а сиуксите напиха отзад, докато най-последно целият им отряд излезе от укритието си и като крещеше оглушително заплашваше да смаже всякаква съпротива само с числения се превес.

И Твърдото сърце, и всеки от другарите му беше готов да умре, но да не изостави тялото на убития, и участта им щеше бързо да бъде решена, ако неочаквано в тоя миг не се бе явила могъща подкрепа, която реши битката в тяхна полза. От горичката вляво се чу вик, последван незабавно от залп на смъртоносните западни пушки. Петима-шестима сиукси се строполиха в предсмъртна агония, а всички останали се вцепиха, сякаш от облаците бе треснала мълния, за да помогне на вълците. Ала след миг разбраха коя беше тая спасителна

сила: от гъсталака изскочиха Ишмаел и юначните му синове, които със страшни викове и свирепи лица се нахвърлиха върху вероломните си съюзници.

Това неочаквано нападение сломи духа на тетоните. Много от най-храбрите им вождове бяха вече загинали и всички обикновени воини моментално изоставиха тия, които бяха оцелели. Неколцина най-отчаяни храбреци продължаваха да напират към съдбоносния символ на тяхната чест и намериха благородна смърт под ударите на окопитилите се пеони. Втори пушечен залп от страна на скватера и синовете му затвърди победата.

Сега сиуксите бягаха да се крият надалеч със същото усърдие и устрем, с които само преди няколко минути се бяха хвърляли в боя. Тържествуващите пеони ги преследваха като добре обучени, породисти хрътки. Отвред кънтяха техните победни възгласи и призови за мъст. Някои от бегълците успяха да отнесат телата на падналите воини, но настигащите ги преследвачи бързо ги принудиха да захвърлят мъртвите заради спасението на живите. Един-единствен опит да се запази честта на сиуксите от поруганието, което техните своеобразни схващания свързваха с притежаването на скалпа на паднал герой, се увенча с успех.

Читателят видя как на сутрешния съвет един от вождовете се противопостави на войнствените изказвания. Но въпреки че напразно бе вдигнал глас за мир, все пак ръката му не се посрами, изпълнявайки бойния си дълг. Споменахме вече за неговата храброст и благодарение главно на неговото мъжество и пример тетоните можаха да се държат тъй юнашки, когато узнаха за гибелта на Матори. Този воин, който на образния език на своето племе се наричаше Връхлитащият орел, последен се отказа от надеждата за победа. Когато разбра, че подкрепата на страшните пушки бе отнела на съплеменниците му скъпо извоюваното предимство, той под дъжд от куршуми се отдръпна мрачно към тайното място във високата, гъста трева, където бе скрил коня си. Тук завари нов и съвсем неочакван съперник, готов да оспори правото му върху коня. Това беше Боречина, престарелият приятел на Матори, който бе надигнал глас против мъдрите съвети на Връхлитащия орел. Старецът, пронизан от стрела, явно беше в предсмъртна агония.

— За последен път вървах по пътеката на войната — каза тъжно старият воин, когато видя, че законният собственик бе дошъл да търси коня си. — Нима някой пеони ще отнесе белите коси на сиукс в селото си, да им се присмиват жените и децата?

Врълхлитащият орел го улови за ръката, отговаряйки на неговия зов със суров поглед, изпълнен с непоклатима решителност. След това мълчаливо обещание той помогна на ранения да се качи на коня. После изведе жребеца от гъстака, метна се сам на него и като привърза своя другар за пояса си, изскочи на открито в равнината, разчитайки всецяло, че конят, известен с бързината си, ще спаси и двамата. Пеоните скоро забелязаха новите си жертви и неколцина от тях обърнаха конете си, за да ги догонят. Препускаха вече цяла миля, но раненият не издаде нито звук, макар че освен от телесни страдания той се измъчваше и душевно, като виждаше, че враговете се приближават с всеки скок на конете си.

— Спри — каза Боречина и вдигна слабата си ръка, давайки знак на другаря си да задържи коня. — Орелът на моето племе трябва да разпери крилете си по-широко. И да отнесе белите коси на стария воин в селото на мургаволиките!

Тези мъже, които имаха еднакви понятия за слава и се придържаха строго към законите на романтичната чест, нямаха нужда от много думи. Врълхлитащият орел скочи от коня и помогна на Боречина също да слезе. Старецът с мъка коленичи и като обърна очи към лицето на съплеменника си, сякаш да му каже „сбогом“, подложи врата си за желания удар. Няколко замаха с томаховката, кръгообразно движение с ножа — и главата се отдели от тялото, считано за по-малоценен трофей. Тетонът яхна отново коня, и то тъкмо навреме, за да отбегне стрелите, пуснати от ожесточените преследвачи, ядосани, че го изпускат. Вдигайки високо главата със страшното, окървавено лице, той препусна с вик на тържество, летейки из равнината, като че наистина го носеха крилете на могъщата птица, в чест на която бе получил ласкателното си прозвище. Врълхлитащият орел стигна благополучно селото си. Той беше от малцината сиукси, които се измъкнаха живи от клането през тоя злочест ден и дълго още той единствен от спасилите се имаше смелостта да се изказва в съветите на своето племе, без да се срамува от себе си.

Ножовете и копията на пеоните спряха бягството на повечето от победените. Победителите разпръснаха дори жените и децата, които се опитваха да се скрият; слънцето отдавна бе потънало зад вълнистата черта на западния хоризонт, когато този безпощаден разгром най-после завърши.

ГЛАВА XXXI

Но кой е тук търговецът и кой — евреинът?
Шекспир — „Венецианският търговец“

Зората на другия ден се пукна над по-мирна сцена. Кръвопролитие то отдавна бе престанало и когато слънцето изгря, лъчите му се разляха из спокойни пустинни простори. Палатките на Ишмаеловия лагер още стояха там, където си бяха и по-рано, но из цялата тая пустош не се забелязваше никаква друга следа от човешки живот. Тук-там кръжаха малки ята лешоядни птици и кряскаха над такова място, където някой тетон с недостатъчно бързи нозе бе намерил смъртта си, но нищо друго не напомняше за неотдашното сражение. Реката, която криволичеше сред безкрайните поля, все още можеше да се проследи по мъглата, виеща се над нея, ала сребристите пари, надвиснали над блатцата и потоците, започваха вече да се стапят във въздуха, защото от пламтящото небе се лееше все по-обилна топлина и всичко в тоя обширен край, непознаващ сянка, чувстваше пронизващата ѝ живителна сила. Прерията приличаше на небе след буря — спокойна, тиха и ласкава.

В такава обстановка именно семейството на скватера се събра, за да реши окончателно какво да прави с хората, предоставени на волята му от променливата игра на съдбата в току що описаните събития. Още с първия блед лъч на зората всички живи и свободни обитатели на лагера бяха на крак и дори най-малките в това скитническо племе сякаш съзнаваха, че е ударил часът да се случат неща, които може да изменят за дълго бурния ход на полудивия им живот.

Ишмаел се движеше из малкия си лагер със сериозен вид, като човек, върху чиито плещи неочаквано е паднала отговорността за работи, много по-важни от обикновените случки на неспокойното му ежедневие. Обаче синовете му, които тъй често бяха имали възможност да изпитат непреклонния и суров нрав на баща си, съзираха в мрачното

му лице и студения поглед не някакво колебание или съмнение, а по-скоро твърдо намерение да не отстъпва от неумолимите си решения, които както винаги следваше упорито. Дори Естър беше развълнувана от важните събития, които засягаха интересите на семейството ѝ. Макар и да вършеше домашната работа със същото усърдие, с което би залягала и при всякакви други обстоятелства, както земята продължава да се върти, докато земетресенията разкъсват кората ѝ и вулканите ръфат утробата ѝ, все пак нейният глас беше по-тих и поносим от обикновено и макар че не преставаше да хока децата, в думите ѝ, пропити с майчинско достойнство, звучаха по-меки нотки.

Ейбирам както винаги се измъчваше най-много от съмнения и тревоги. Той често извърщаше очи към непроницаемото лице на Ишмаел и в тях се четеше подозрителност, която показваше, че от предишното взаимно доверие и разбирателство не бе останало почти нищо. Погледът му изразяваше ту надежда, ту страх. От време на време той се насочваше към палатката, където се намираще неговата заловена наново пленница, и лицето му се озаряваше от мерзка радост, но след миг, кой знае защо, пак се засенчваше от мрачно предчувствие. Това предчувствие го караше да търси с очи навъсеното, непроницаемо лице на своя зет. Но там виждаше по-скоро причини за тревога, отколкото за надежда, защото на него беше изписана отчетливо страшна истина: Ишмаел бе изтръгнал коравата си душа от влиянието на похитителя и сега мислеше само как да постигне собствените си неизменни цели.

Така стояха нещата, когато Ишмаеловите синове, изпълнявайки заповедта на баща си, изведоха от палатките тия, чиято участ му предстоеше да решава. Никой не беше пощаден: Мидълтън и Инес, Пол и Елен, Овид и траперът — всички бяха докарани пред самозвания съдия и разположени така, че да могат да чуят своята присъда. По-малките деца ги наобиколиха, обзети внезапно от живо любопитство, и дори Естър заряза кухненската си работа и се приближи да послуша.

Твърдото сърце бе дошъл сам, без отряда си, за да присъства на това ново за него внушително зрелище. Той стоеше облеган тържествено на копието си, а запотеният му кон, който пасеше наблизко, показваше, че вождът на пеоните бе изминал много път, за да пристигне навреме и да види какво ще стане.

Ишмаел бе посрещнал новия си съюзник със студенина, която показваше колко безразлична му е деликатността на младия вожд, дошъл нарочно сам, да не би присъствието на воините му да породи безпокойство или недоверие. Скватерът нито търсеше помощта му, нито се боеше от враждебността му и сега пристъпи към предстоящата си работа с такова спокойствие, сякаш патриархалната власт, която упражняваше, беше общопризната и неоспорима.

Във всяка власт, дори когато се злоупотребява с нея, има нещо величаво и мисълта неволно почва да търси в нейния обладател качества, съответстващи на положението му, макар и често да търпи несполука и това, което преди е било само противно, сега става и смешно. Но Ишмаел Буш, може да се каже, притежаваше такива качества. Суровата му външност, злият нрав, огромната физическа сила и упоритостта, с която отхвърляше всякакъв закон, правеха самоволния му съд толкова внушителен, че дори у образован човек като Мидълтън будеше чувство на уважение. Ала нямаше много време за мислене; скватерът, макар и несвикнал да бърза, но предварително решил всичко, не искаше да губи излишно ценни минути. Когато видя, че всички са по местата си, той обгърна с тежък поглед пленниците и се обърна към капитана като към главен между тия мними престъпници.

— Днес съм призован да изпълня задължение, което в селищата възлагате на съдии, поставени нарочно да решават спорове между хората. Аз не познавам добре съдебните порядки, но има едно правило, известно на всички, което гласи: „Око за око, зъб за зъб“. Не съм свикнал да ходя по съдилища и още по-малко ми се иска да живея на земя, измерена от шерифа, ала все пак в тоя закон има разум, тъй че редно е да го приложим. Ето защо тържествено заявявам, че днес ще се придържам към него и ще въздам на всеки и на всички това, което се полага, и нищо повече.

Тук Ишмаел млъкна и огледа слушателите си, сякаш искаше да разбере по лицата им какво впечатление е направила речта му. Когато срещна погледа на Мидълтън, младият офицер му отговори:

— Ако е нужно злодеят да бъде наказан, а тоя, който не е обидил никого, да бъде пуснат на свобода, ние с теб трябва да си разменим местата и ти да станеш затворник, а не съдия.

— Значи, искаш да кажеш, че съм ти причинил зло като съм отвел младата дама от бащиния ѝ дом и докарал против волята ѝ в тия далечни краища — отвърна невъзмутимият скватер, който никак не се разсърди от това обвинение, а и не изпитваше угризение на съвестта. — Аз няма да отежнявам едно лошо дело с лъжа, като отричам думите ти. Преди да се срещнем с вас, аз имах достатъчно време да обмисля спокойно тоя въпрос и макар да не съм от тия, дето им сече бързо пипето и умеят или си дават вид, че умеят да се оправят само с един поглед във всичко, все пак съм човек разсъдлив и дадат ли ми време да размисля, не бих отрекъл истината. И като размислих, реших, че е грях да се отнема дете от баща му и че трябва да се направи всичко възможно младата дама да се върне здрава и читава там, отдето е докарана.

— Да, да — вметна Естър, — право казва човекът. От бедност и работа съвсем се беше измъчил, пък и съдебните пристави не го оставяха на мира, затуй в момент на слабост извърши зло. Но той се вслуша в думите ми и душата му се върна отново по праведния път. Да, наистина лошо и опасно е да докараш чужди дъщери в мирно и сговорно семейство!

— А кой ще ти каже „благодаря“ след това, което вече си направил? — промърмори Ейбирам със зловна усмивка, която незадоволената алчност и страхът правеха още по-отвратителна. — Щом си дал разписка на дявола, от неговите ръце ще си я получиш обратно.

— Млъкни! — каза Ишмаел, протягайки тежката си ръка към своя шурей така, че моментално го застави да си затвори устата. — Ти ми грачеше като гарван в ушите. Ако не беше ми говорил така, нямаше да търпя сега такъв срам.

— Щом си почнал да съзнаваш грешките си и да прозираш истината — рече Мидълтън, — не оставяй нещата наполовина, ами се постарай с великодушие да си спечелиш приятели, които може да ти бъдат полезни, като те предпазят от бъдещи неприятности със закона...

— Млади човече — прекъсна го скватерът, като се навъси мрачно, — ти също говори достатъчно. Ако се страхувах от закона, нямаше да гледаш сега как Ишмаел Буш раздава правосъдие.

— Не задушавай добрите си намерения. И ако си намислил да си послужиш с насилие спрямо някой от нас, помни, че ръката на закона,

който уж презираш, стига надалеч и макар че понякога действа бавно, но винаги постига целта си!

— Да, много право казва той, скватерю — обади се траперът, чиито уши рядко пропускаха дума, произнесена в негово присъствие. — Тук, в Америка, тази ръка е доста дейна и страшна за мнозина, а разправят, че в сравнение с други страни у нас човек по-свободно следва своите желания и затова е много по-щастлив и по-мъжествен, и по-честен! Ала знаете ли, приятели, има места, където законът е толкова строг, че казва на човека: ето така ще живееш, така ще умреш и така ще напуснеш тоя свят, за да се явиш пред всевишния съдия! Грешно и непристойно е да се бърка човек така в работите на оня, който е създал тварите си не да бъдат разкарвани като говеда от пасбище на пасбище, както им скимне на техните глупави и самомнителни пастири, които се наемат сами да съдят за техните нужди и потребности. Колко нещастни са тия страни, където окоават не само тялото, но и разума и където божите създания, родени като младенци, докрай си остават в повои поради хитрите хрумвания на хора, които си присвояват права, полагащи се единствено на великия Повелител на вселената!

Докато траперът излагаше тези тъй уместни съждения, Ишмаел го слушаше мълчаливо, макар че погледът, с който го следеше, съвсем не изразяваше приятелски чувства. Когато старецът свърши, скватерът се обърна към Мидълтън и продължи, като че ли не бяха го прекъсвали:

— Колкото до нас с тебе, капитане, и двамата имаме вина. Ако аз съм ти причинил болка, като ти отнех жената с честното намерение да ти я върна, когато тоя дявол в човешки образ изпълни замислите си, ти пък нахълта в моя лагер, подпомагайки и поощрявайки, както се казва за много почтени сделки, унищожаването на моята собственост.

— Но аз исках само да освободя...

— Значи, всичко е уредено между нас — прекъсна го Ишмаел, който, решил въпроса по свое усмотрение, никак не се интересуваше от чуждото мнение. — Ти и жена ти сте свободни да отидете където и когато си искате. Абнър, развържи капитана. И виж какво: ако почакаш, докато реша да тръгна обратно към селищата, ще взема и двама ви в някоя от колите си. Ако пък не искаш, твоя работа, да не кажеш после, че не съм ти предложил една приятелска услуга.

— Най-тежко наказание да се стовари върху главата ми и да не намеря мира за греховете си, ако забравя твоята честна постъпка, колкото и късно да идва тя! — извика Мидълтън, който, щом се почувства свободен, се втурна към разплаканата Инес. — И ти давам честна войнишка дума, приятелю, че участието ти в това лошо дело ще бъде забравено, каквото и да реша да предприема, когато стигна място, където ръката на властта все още може да наложи волята си.

Мрачната усмивка, с която скватерът отговори на тези уверения, показваше колко малко цени обещанието, дадено от младия човек в първия изблик на радостта.

— Стигнах до това решение не от страх или от милост, а защото мисля, че това е справедливо — отвърна той. — Прави каквото смяташ за редно и помни, че светът е широк, в него има място и за двама ни и пътищата ни може никога вече да не се кръстосат! Ако си доволен, добре; ако не си доволен, помъчи се да потърсиш възмездие по твой вкус. Аз няма да моля за пощада, ако ме надвиеш. А сега, докторе, да уредим и нашата малка сметка. Трябва да направим сбора на сметката, която от известно време стои открита между нас. Ние с тебе си дадохме честна мъжка дума. Я да видим как си я изпълнявал?

Странната лекота, с която Ишмаел съумя да прехвърли отговорността за всичко станало от себе си върху своите пленници, и стечението на обстоятелствата, което не позволяваше да се разгледат с философска задълбоченост спорните етични въпроси, бяха смутили силно тия, на които тъй ненадейно се бе наложило да се оправдават за поведението си, което те в своето простодушие смятаха за похвално. Овид, винаги живял в сферите на чистата теория, просто се обърка, макар че, ако познаваше по-добре светските работи, не би съзрял в създалото се положение нищо необикновено. Почтеният естественик не беше първият, който тъкмо когато очакваше похвала, изведнъж се бе озовал в положение да отговаря за постъпки, които според него заслужаваха само уважение. Възмутен и объркан от неочаквания обрат на нещата, той все пак се помъчи да запази приличие и да оправи положението, като изтъкна в своя защита доводите, които най-напред му дойдоха на ум.

— Действително съществуваше известен компактум, или договор, между Овид Бат, доктор по медицина, и Ишмаел Буш, виатор, или странстващ земеделец — каза той, като се стараше да подбира по-

меки изрази, — и не съм склонен да отрека това. Признавам, че беше уговорено, или поставено като условие, да се извърши съвместно, или задружно, известно пътешествие до изтичането на определен срок. Но тъй като този срок свърши, напълно основателно мога да заключа, че въпросното споразумение вече е загубило сила.

— Ишмаел! — прекъсна го нетърпеливо Естър. — Не разговаряй с човек, който може да ти натроши костите тъй лесно, както и да ги сглоби, и нека тоя дяволски отровител се пръждосва с всичките си там кутийки и тубички, защото е мошеник! Дай му половината прерия, а запази за себе си другата половина. Лекар ли? Вятър! Обзалагам се, че ако се заселим на някое блато, за една седмица децата така ще обръгнат, че не ще ги хване ни треска, ни малария, и няма да плещя разни засукани думи, ами ще им давам само кора от вишна и може би по една-две капки нашенска ракия. Едно нещо ще ти кажа, Ишмаел: не ми допадат мен спътници, които сковават езика на една честна жена и пет пари не дават, че може да разстроят семейството ѝ.

Мрачното изражение, което се бе запечатало върху лицето на скватера, се просветли за миг от смътна усмивка, когато отговори:

— На едни изкуството му може да не се харесва, Истър, на други — да се харесва. Но щом желаеш да го пропъдиш, няма да взема да разравям прерията, за да затрудня пътя му. Приятелю, ти си свободен да се върнеш в селищата и те съветвам да си останеш там, защото хора като мен, които рядко сключват сделка, не обичат тя да бъде разваляна с толкова лека ръка.

— А сега, Ишмаел — продължи победоносно съпругата му, — за да има в семейство ни мир и сговор, покажи на тоя червенокож и на дъщеря му — тя посочи престарелия Льо Балафре и овдовялата Тачичена — пътя към селото им и нека им кажем на раздяла: „Вървете си със здраве и Бог да ви благослови!“

— Според правилата на индианците за водене на война те са пленници на тоя пеони и аз не мога да се вмесвам в правата м.

— Пази се от дявола-изкусител, мъжо! Той е много ловък и никой не може да се отърве, когато се оплете в измамните му мрежи! Послушай тая, на която е скъпо твоето честно име, и махни тъмноликата вещица.

Скватерът сложи на рамото ѝ широката си длан в като я гледаше право в очите, отговори тържествено и строго:

— Жено, предстои ни важна работа, към която трябва да насочим всичките си мисли, а ти разправяш дивотии. Помни какво трябва да свършим и избий от главата си тая глупава ревност.

— Вярно, вярно — промърмори жена му, като се отдръпна към дъщерите си. — Господи, прости ми, бях забравила!

— А сега, млади човече, дето тъй често навестяваше моето сечище, уж да гониш пчела до хралупата й — подзе Ишмаел, като помълча малко, сякаш да събере мислите си, — с теб имаме да уреждаме по-сериозни сметки. Ти не само опустоши моя лагер, но и открадна девойката, която е роднина на жена ми и която мислех един ден да направя своя дъщеря.

Тези думи озадачиха присъстващите по-силно от всичко досега. Синовете на скватера се взряха с любопитство в Пол и Елен, от което младият пчелар се смути, а девойката наведе засрамено глава.

— Слушай, приятелю Ишмаел Буш — отвърна пчеларят, разбрал, че трябва да отговаря не само на обвинение за отвличане, но и за грабеж. — Не отричам, че се отнесох не особено галантно към твоите тенджери и кофи. Ала ако благоволиш да ми кажеш цената на тия принадлежности, можем тихомълком да уредим въпроса за причинените ти щети и да забравим всякакви лоши чувства. Аз не бях в особено набожно настроение, когато се качихме на скалата ти, и може би се занимавах повече с ритане на съдините ти, отколкото с проповеди. Но и най-скъсаната дреха може да се поправи с пари. С Елен Уейд обаче работата не е толкова проста. Различните хора гледат различно на брака. Някои мислят, че е достатъчно да отговориш с „да“ или „не“ на въпросите на съдията или на свещеника — какъвто ти падне под ръка — и готово, ето ти щастливо семейство. Според мен обаче, щом едно момиче си е наумило нещо, по-добре да прави каквото си ще. Не искам да кажа, че това, което е сторила Елен, е станало без всякаква принуда, но и тя е толкова виновна, колкото онова магаре, което я носеше също против волята си и, заклевам се, би могло да потвърди това, ако можеше да говори тъй добре, както умее да реве.

— Нели — подзе отново скватерът, без да взема под внимание тази оправдателна реч, която се струваше на Пол много убедителна и остроумна, — Нели, ти избърза да се впуснеш в широкия и порочен свят. Цяла година яде и спа в моя лагер и вече се надявах, че

свободният живот на границата ти се е поправил и ще пожелаеш да останеш при нас.

— Остави момичето да прави каквото си иска — промърмори Естър, която продължаваше да стои по-надалеч. — Тоя, който можеше да я склони да остане при нас, спи сред студената и гола прерия, а ние едва ли ще успеем да я разубедим. Пък и жената е своенравно същество и когато си втълпи нещо, трудно можеш да го избиеш от главата ѝ, както ти е добре известно и на самия теб, мъжленце, иначе нямаше да бъда сега майка на твоите синове и дъщери.

На скватера, изглежда, не му се щеше така лесно да се откаже от плановете си по отношение на смутената девойка и преди да отговори на жена си, обърна мрачния си поглед към лицата на своите синове, на които беше изписано любопитство, сякаш да види дали някой от тях е достоен да заеме мястото на мъртвия. Пол мигновено улови тоя поглед и отгатвайки тайните мисли на скватера по-точно от обикновено, реши, че е намерил средство да премахне всички трудности.

— Ясно като бял ден, приятелю Буш — каза той, — че по тоя въпрос има две мнения: твоето — в полза на синовете ти, и моето — в моя собствена полза. Според мен само по един мирен начин може да се уреди тоя спор, а именно: избери когото и да било от синовете си и двамата с него ще отидем да се поразходим на няколко мили из прерията. Който остане там, няма да може вече да се меси в чуждите семейни работи; а който се върне, нека се опита сам да се спогоди с момичето.

— Пол! — възкликна със сдържан укор Елен.

— Не бой се, Нели — прошепна простиодушният пчелар, който не виждаше друга причина за вълнението на своята възлюбена освен страх за самия него. — Аз съм преценил колко струва всеки от тях и ти можеш да вярваш на окото на човек, който е проследил не една пчела до гнездото ѝ!

— Няма да ѝ натрапвам нищо насила — забеляза скватерът. — Ако сърцето ѝ наистина тегли към селищата, нека го каже, няма нито да ѝ помагам, нито да ѝ преча. Говори, Нели, кажи си свободно желанието, без да се боиш за себе си или за някой друг. Искаш ли да ни напуснеш и да се върнеш с тоя младеж в населените краища, или ще останеш и ще делиш с нас малкото, което имаме и което ти предлагаме от все сърце?

Поставена пред такъв избор, Елен не можеше да се колебае повече. Отначало тя гледаше плахо и смутено. Но после лицето ѝ се заля с руменина, а дишането ѝ стана по-учестено и възбудено, което показваше, че нейната природна смелост превъзмогва моминската свенливост.

— Вие ме приютихте, бедното сираче, останало без баща и без близки — каза тя с треперещ глас, — докато други, които в сравнение с вас, може да се каже, живееха в охолство, предпочетоха да ме забравят. Да ви благослови Бог за добрината! Малкото, което направих за вас, не е достатъчно, за да ви възнагради за това добро дело. Вашият начин на живот не ми харесва, той не прилича на тоя, на който съм свикнала от детинство, аз копнея за съвсем друг живот. И все пак, ако не бяхте разделили тази мила, невинна дама от близките ѝ, аз никога нямаше да ви напусна, докато не ми кажехте сами: „Върви си и Бог да те благослови!“

— Наистина сторихме грях, но той ще бъде изкупен и всичко ще се оправи, доколкото това може да стане, без да навреди никому. А сега ми кажи откровенно: ще останеш ли е нас, или ще си отидеш?

— Аз обещах на младата дама — отвърна Елен, като отново сведе очи — да не я изоставям. И след като е понесла толкова много огорчения от всички, има право да очаква да удържа на думата си.

— Развържете младежа — рече Ишмаел и когато заповедта му бе изпълнена, махна на синовете си да се приближат и ги строи пред Елен. — А сега кажи чистосърдечно. Ето всичко, което мога да ти предложа, без да се смята радушният прием.

Обърканата девойка местеше смутено поглед ту към един, ту към друг от младите синове на скватера, докато най-последно очите ѝ се спряха на изкривеното от тревога лице на Пол. И в тоя миг чувството възтържествува над изискванията на приличието. Тя се хвърли в обятията на пчеларя и потвърди избора си, като зариде високо. Ишмаел даде знак на синовете си да се отдръпнат и явно огорчен, макар и не изненадан от резултата, каза вече без всякакво колебание:

— Вземи я и се отнасяй към нея с обич и уважение. Всеки мъж би завел такава жена с радост в своя дом, и да не чувам, че ѝ се е случило нещо лошо. Е, значи, се разплатих с всички, надявам се — справедливо и почтено, без никого да ощета. Остава ми да задам само

още един въпрос и той се отнася до капитана: искаш ли да използваш моите впрягове, за да се върнеш в заселените места?

— Чух, че войници от моя отряд ме търсят около селищата на пеоните — отговори Мидълтън, — и мисля да тръгна с вожда, за да се присъединя към моите хора.

— Тогава колкото по-скоро се разделим, толкова по-добре. В долчинката има коне. Избери си които искаш и си върви с мир.

— Не можем да си отидем, докато не бъде освободен тоя старец, който близо половин век е бил приятел на моето семейство. Какво лошо е направил, та не го пускаш?

— Не задавай въпроси, в отговор на които може да чуеш само лъжа — отвърна скватерът мрачно. — Аз имам да уреждам сметки с тоя трапер и няма защо да ни се бърка офицер от американската армия. Тръгвай, докато пътят е открит.

— Хубав съвет ви дава той и добре ще сторите всички, ако го послушате — забеляза престарелият пленник, който като че ли никак не се безпокоеше от необикновеното си положение. — Сиуксите са многоброен народ и не се спират пред кръвопролитие; никой не може да каже колко още ще бавят своята мъст. Затова и аз ще ви кажа: тръгвайте, само че когато пресичате падините, пазете се да не попаднете пак в пожар, защото по това време на годината ловците нерядко запалват тревата, за да имат биволите напролет по-зелена и по сладка паша.

— Ако оставя тоя пленник в ръцете ти, даже с негово съгласие, без да разбера в какво го обвиняваш, ще съм забравил не само признателността си към него, но и дълга си пред закона, още повече, че всички ние, несъзнателно може би, сме били съучастници в неговото престъпление.

— Достатъчно ли ти е да узнаеш, че той напълно заслужава това, което ще получи?

— Във всеки случай то не ще промени мнението ми за него.

— Е, тогава гледай — каза Ишмаел, като поднесе към очите на капитана куршума, намерен в дрехата на убития Ейза. — С това късче олово той е погубил един прекрасен син, с когото може да се гордее всеки родител!

— Не вярвам да е направил такова нещо, освен ако е трябвало да се защити или е бил предизвикан от основателна причина. Не мога да

отрека, че той знаеше за смъртта на твоя син, защото сам ни посочи храсталака, където лежеше трупът. Но нищо освен собствено то му признание не би ме накарало да повярвам, че умишлено е отнел живота му.

— Много съм живял аз — подзе траперът, когато всеобщото мълчание му подсказа, че всички чакат да опровергае това тежко обвинение — и много злини съм видял през живота си. Колко пъти съм гледал как дебнещи мечки и скокливи пантери се бият за къс месо, попаднал на пътя им! И колко пъти съм виждал разумни хора вкопчени в смъртна схватка, за да възтържествува човешкото безумие! За себе си ще кажа, без да се хваля, че макар да е ставало нужда да вдигам ръка срещу злото и подтисничеството, нито веднъж не съм нанасял с нея удар, от който да трябва да се срамувам пред съд, много по-страшен от тоя.

— Ако баща ми е отнел живота на свой съплеменник — обади се младият пеони, чието зорко око бе отгатнало по куршума и по лицата на хората за какво става дума, — нека се предаде в ръцете на близките на убития, както подобава на воин. Той е честен и ще изтърпи наказанието, без да е нужно да бъде връзван.

— Сине мой, ти си справедлив към мен. Ако бях извършил гнусното дело, в което ме обвиняват, щях да имам достатъчно мъжество сам да подложя главата си, за да бъда наказан, както би постъпил всеки добър и честен червенокож. — И като увери с поглед разтревожения си приятел индианец в своята невинност, траперът се обърна към останалите, които го слушаха с внимание и интерес, и продължи на английски: — Трябва да ви разкажа една кратка история и който ми повярва, ще повярва в истината, а който не повярва, само ще се заблуди, а може да заблуди и ближния си. Ние всички, приятелю скватер, както може би вече си разбрал, се въртахме около лагера ти, когато узнахме, че в него се намира нещастната, насилствено отвлечена пленница, със съвсем почтеното намерение да я освободим, на което тя имаше естествено и справедливо право. Останалите се скриха, а мен, като най-опитен в тази работа, ме изпратиха на разузнаване в прерията. Вие и не сте подозирали, че подире ви върви човек, който наблюдава целия ход на вашия лов. Аз бях все около вас: ту залягах зад някой храст или в тревата, ту се смъквах по склона в падината, а на вас и през ум не ви е минавало, че някой следи всяко

ваше движение, както пантера следи елен на водопой. Знаеш ли, скватерю, когато бях в разцвета на силите си, случваше ми се да надникна в палатката на врага, докато той спеше, да спеше и сънуваше, че се намира у дома си и в пълна безопасност. Ех, да имах време да ти разправа подроб...

— Продължавай разказа си — прекъсна го Мидълтън.

— Ох, каква кървава и страшна гледка беше! Аз бях залегнал в ниската трева, когато съвсем близо един до друг минаха двама от ловците. Те се срещнаха, ала не дружелюбно, както се срещат хора в такава пустиня. Но вече мислех, че ще се разделят в мир, когато изведнъж видях как единият опря пушката си в гърба на другия и извърши нещо, което бих нарекъл само вероломно, безбожно убийство. А младежът беше същински юнак — благороден и смел! Макар че барутът бе обгорил дрехата му, той се задържа прав повече от минута след изстрела. После падна на колене и се би отчаяно и мъжествено, докато си проби път до храстите, като ранена мечка, която търси къде да се скрие!

— Но защо, в името на божията правда, премълчаваше досега това? — извика Мидълтън.

— Какво, да не мислиш, капитане, че човек, който е прекарал повече от шестдесет години из пущинака, не се е научил да мълчи? Кой червенокож воин ще тича да разправа какво е видял, преди да му е дошло времето? Аз заведох доктора там, за да се опита да помогне с изкуството си, а и нашият, приятел пчеларят беше с нас и също знаеше, че в храсталака е скрито тяло на мъртвец.

— Да, така беше — обади се Пол. — Но като видях, че старият трапер си има някакви свои причини да премълчи тая работа, аз сам се стараех да говоря за това колкото е възможно по-малко, което значи — съвсем нищо.

— А кой беше тоя злодей? — запита Мидълтън.

— Ако под злодей разбираш извършителя на това дело, ето го там; и нашето племе е заклеймено със срам и позор, защото той е със същата кръв и от същото семейство, както убитият.

— Лъже, лъже! — закрещя Ейбирам. — Аз не съм убиец, а отвърнах само на удара с удар!

Когато Ишмаел заговори, гласът му беше глух, дори страшен:

— Достатъчно. Пуснете стареца. Момчета, завържете вместо него брата на вашата майка.

— Не ме докосвайте! — извика Ейбирам. — Ще призова върху вас божие то проклятие, ако ме пипнете!

Дивият, безумен блясък в очите му първоначално накара младежите да се стъписат; но когато Абнър, най-големият и най-решителният от тях, пристъпи към него с лице, което не вещаеше нищо добро, изплашеният престъпник се обърна и хукна да бяга, но се просна ничком на земята, както личеше по всичко — мъртъв. Чуха се тихи възклицания на ужас, но Ишмаел с жест заповяда на синовете си да отнесат тялото в една от палатките.

— А сега — каза той, обръщайки се към всички чужди в своя лагер — не остава нищо друго, освен всеки, да върви по пътя си. Желая ви всичко хубаво; а на теб, Елен, макар че може да не се зарадваш на такъв подарък, казвам: Бог да те благослови!

Мидълтън, поразен от това, което смяташе за небесно знамение, не се възпротиви повече, а почна да се стяга за път. Не се бавиха много. Когато всички бяха готови, сбогуваха се бързо и мълчаливо със скватера и семейството му и скоро цялата тази пъстра дружина бавно и безмълвно последва вожд-победител към далечните селища на пеоните.

ГЛАВА XXXII

*Нима не е възможно този съд
да отмели един-единствен път
закона със властта си?...*
Шекспир — „Венецианският търговец“

Ишмаел чака дълго и търпеливо, докато Твърдото сърце с разнородната си свита изчезне от погледа му. Едва когато разузнавачът му съобщи, че и последният от воините пеони, които бяха се държали на разстояние, за да не плашат бледоликите с числеността си, а сега се бяха присъединили към своя вожд, се е скрил зад най-далечния хълм в прерията, скватерът заповяда да се свият палатките. Конете бяха вече впрегнати и скоро цялата покъщнина бе прибрана на обичайното си място във фургоните.

Когато всички тези приготовления завършиха, малкият фургон, тъй дълго служил за затвор на Инес, бе докаран до шатрата, където лежеше безчувственото тяло на похитителя: очевидно сега се готвеха да приютят там нов затворник. Едва когато Ейбирам излезе навън, блед, изплашен, олюляващ се под тежестта на разкритото злодеяние, по-младите членове на семейството узнаха, че е още жив. Обладани от суеверно убеждение, че злодеят е получил за престъплението си страшно възмездие от Всевишния, сега те го гледаха със страхопочитание, сякаш беше същество от друг свят, а не простосмъртен човек, комуто като на самите тях предстои да изтърпи последните земни мъки, преди да се скъса нишката на живота му. Наглед престъпникът беше в такова състояние, когато смразяващият ужас е странно съчетан с пълна физическа апатия. В действителност, докато тялото му беше вцепенено от страх, мисълта продължаваше да работи и мрачното предчувствие го хвърляше в безнадеждно отчаяние. Когато се намери на открито, той се огледа, за да отгатне по лицата на заобикалящите го каква участ го очаква. Обаче като видя около себе си

сериозни, но спокойни лица и в ничии очи не съзря заплаха от незабавна разплата, тоя жалък човек започна да се посъвзема, а когато го сложиха да седне във фургона, находчивият му ум вече търсеше начин как да смекчи справедливия гняв на своите роднини или ако не успее, как да се отърве от наказание, което, както предчувстваше, щеше да бъде ужасно.

Докато траеха тези приготовления, Ишмаел почти не проговори. Един жест или един поглед достатъчно ясно показваше на синовете му какво иска от тях, пък и всички, изглежда, предпочитаха този прост способ за общуване. Най-после скватерът даде знак да потеглят, взе пушката си под мишница, праметна брадвата си на рамо и както винаги поведе кервана. Естър се качи на фургона при дъщерите си, синовете заеха обичайните си места — кой при стадото, кой при впряговете, и всички тръгнаха с привичната си бавна, но неуморна стъпка.

За пръв път от толкова дни скватерът обърна гръб на залеза. Той пое към заселените места и самата му походка говореше ясно на децата му, научени да отгатват по погледа решенията на баща си, че приближава краят на странстването им из прерията. Дълги часове по нищо не пролича, че е настъпил някакъв внезапен или съществен обрат в намеренията или чувствата на Ишмаел. През цялото това време той вървеше сам, на няколкостотин стъпки пред впряговете си, и не даваше почти никакъв признак на вълнение. Наистина един-два пъти забелязаха исполинската му фигура, застанала на върха на някой далечен хълм, подпряна на пушката и с наведена глава, но тези минути на дълбок размисъл биваха редки и не траеха дълго. Колите отдавна вече хвърляха сенки към изток, движейки се неотклонно напред и все напред. Прегазваха реки и потоци, пресичаха равнини, изкачваха или се спущаха по хълмисти склонове, но нищо не внасяше никаква промяна. Отдавна кален в трудностите на такова пътуване, скватерът някак инстинктивно заобикаляше непреодолимите препятствия по пътя, като навреме завиваше надясно или наляво, когато характерът на местността или групичка дървета, или признаци за близка река му показваха, че трябва да извърши такава маневра.

Най-после настана часът, когато необходимостта да се пестят силите и на хора, и на животни налагаше почивка. Ишмаел с присъщата си предвидливост избра подходящо място. Еднообразната

вълниста степ, описана в началните страници на тази книга, отдавна бе сменена с по-силно пресечена местност. Наистина наоколо се разстиляше, общо взето, същата безкрайна пустинна шир, същите просторни, плодородни долини, същото стихийно, странно редуване на цветущи хълмове с голи ридове, което придава на този край вид на древна страна, кой знае защо, обезлюдена, без следа от жилища. Но тези характерни особености на вълнистата прерия сега се нарушаваха от появилите се тук-там бърда, скални маси и широки горски пояси.

От подножието на една скала, висока четиридесет-петдесет стъпки, извираше ручей; Ишмаел избра именно това място, защото тук имаше всичко необходимо за добитъка. Водата напояваше една малка полянка в ниското, на която в отплата за този плодороден дар растяха оскъдни стръкове трева. Една самотна върба бе пуснала корени в тинята ѝ, завзела цялата почва, наоколо, издигаше стъбло високо над скалата и разпростираше клоните си над върха ѝ, засенчван някога от гъстия листак. Но сега заедно с тайнственото жизнено начало бе изчезнала и красотата ѝ. Сякаш за подигравка с оскъдната зеленина наоколо, тя бе останала като величав и суров паметник на някогашна плодovitост. Най-големите клони, причудливо изкривени, още се простираха нашироко, но побелелият, плесенясал ствол беше оголен, разцепен от буря. Не се виждаше нито листец, нито следа от зеленина. С целия си вид това дърво напомняше колко тленен е животът и колко близък е неговият край.

Давайки обичайния знак на кервана да се приближи, Ишмаел тръшна исполинското си тяло на земята и като че ли се замисли над тежката отговорност, която падаше сега върху него. Синовете му не закъсняха да пристигнат; а добитъкът, усетил отдалеч паша и вода, ускори крачка и след малко там настъпи суматоха и олелия, както винаги, когато се спира за почивка.

Сутрешната сцена не бе оставила у децата на Ишмаел и Естър такова дълбоко и трайно впечатление, та заради нея да забравят естествените си потребности. Но докато синовете търсеха между припасите нещо питателно, за да утолят глада си, а дечурлигата си поделяха с кавга обичайната храна, родителите на това недодялано семейство си имаха други грижи.

Когато скватерът видя, че всички, дори и съживилият се Ейбирам, се заловиха с ядене, той повика с поглед унилата си съпруга

и се отдръпна към един далечен хълм, който препречваше гледката откъм изток. Съпрузите се срещнаха на това пусто място, както биха се събрали пред гроба на убития си син. Ишмаел кимна на жена си да седне на камъка до него и известно време двамата мълчаха, сякаш се бояха да заговорят.

— Ние дълго странствахме заедно и видяхме и добро, и лошо — подзе най-после Ишмаел. — Какви ли патила не претеглихме с теб, жено, и колко ли пъти не вкусихме от горчивата чаша. Ала никога досега не ми се е случвало такова нещо.

— Тежък, непосилен кръст е това за една бедна, заблудена, грешна жена! — отвърна Естър, като приведе глава към коленете си и почти зарови лицето си в полата. — Тежко, непоносимо бреме за плещите на една сестра и майка!

— Да, това е най-трудното! Аз се готвех без особено угризение на съвестта да накажа този скиталец трапер, защото не съм видял кой знае какво добро от него, а мислех — да ми прости Бог този грях, — че ми е причинил много злини. Ала сега нищо не може да очисти моя дом от позор: заметеш единия ъгъл, а замърсиш другия! Но как може да убият моя син, а убиецът да бъде на свобода?... Та нали младата му душа няма да намери покой!

— Ох, Ишмаел! Ние отидохме много далеч с тая работа! Да бяхме говорили по-малко, никой нищо нямаше да разбере... И съвестта ни щеше да бъде по-спокойна.

— Истър — каза съпругът, като извърна към нея укорителен, но все пак апатичен поглед, — по едно време, жено, ти мислеше, че това злодеяние е извършено от друга ръка.

— Мислех, мислех! За наказание на моите грехове Господ ми внуши тая мисъл! Ала той беше тъй милостив да вдигне булото от очите ми; и като надникнах в Свещеното писание, Ишмаел, намерих в него утешителни слова.

— У теб ли е Библията, жено? Защото тя може да ни напъти в такъв труден час.

Естър бръкна в джоба си и след малко извади някаква част от Библията, толкова изпоцапана от прелистване, че буквите почти не се четяха. Това беше единствената книга, която можеше да се намери сред имуществото на скватера, пазена от жена му като печална реликва от по-честити и може би по-безгрешни дни. Тя отдавна имаше навика да

прибягва до нея, когато обстоятелствата я подтикваха да търси помощ извън възможностите на човека, макар че корава и сърцата жена като нея рядко търсеше помощ от тази книга, която предписваше покаяние, а не възмездие. Така Естър бе сключила един вид словесен съюз с Бога, твърде изгоден за нея, но търсеше съвет от него само когато явно беше неспособна да се справи сама със злото. Ще оставим на казуистите да определят доколко тя приличаше в това отношение на останалите вярващи, за да не се отклоняваме от нашия разказ.

— Много страшни неща има на тия страници, Ишмаел — рече тя, като отвори книгата и я запрелиства бавно с показалец. — На някои места е посочен дори начинът за наказание.

Съпругът ѝ даде знак с ръка да намери някое от ония кратки правила за поведение, приети у всички християнски народи като истински божии заповеди и смятани за толкова правдиви, че дори хора, които отричат тяхната законност, все пак признават мъдростта им. Ишмаел слушаше с дълбоко внимание, докато другарката му в живота четеше всички ония места, подсказани ѝ от паметта, които според нея подхождаха тъкмо за положението, в което се намираха. Накрая я накара да му покаже съответните пасажи и гледаше всяка думица с някакво особено благоговение. Човек с кораво сърце обикновено никога не се отмята от решението си, щом веднъж го е взел. Скуатерът сложи ръка на Библията и сам я затвори, сякаш искаше да каже на жена си, че това му е достатъчно. Естър, която познаваше много добре неговия нрав, потрепери при този жест и като се взря в суровия поглед на мъжа си, рече:

— И все пак, Ишмаел, в жилите му тече от моята кръв и от кръвта на моите деца! Не е ли редно да проявим милосърдие?

— Жено — отвърна строго скуатерът, — когато мислехме, че оня жалък стар трапер е извършил това дело, ти не споменавахте нищо за милосърдие!

Естър не отговори, само скръсти ръце и седя няколко минути мълчалива и замислена. После пак вдигна неспокойно очи към мъжа си и видя, че гневът и тревогата на лицето му се бяха сменили със студена апатия. Убедена по тоя начин, че съдбата на брат ѝ е решена, и съзнавайки може би, че наказанието, което му се готвеше, ще бъде напълно заслужено, тя не посмя вече да се застъпва за него. Мъжът и

жената не си казаха нищо повече. Очите им се срещнаха за миг, след това и двамата станаха и тръгнаха в дълбоко мълчание към лагера.

Синовете чакаха завръщането на баща си с обичайното равнодушие, с което посрещаха всичко. Добитъкът вече бе събран на стадо, конете — впрегнати, изобщо всичко беше готово за път, щом скватерът покажеше, че такава е волята му. И децата бяха вече в отредения им фургон; с една дума, нищо не пречеше на заминаването освен отсъствието на родителите на тази буйна челяд.

— Абнър — каза бащата с флегматичност, характерна за всичките му разпореждания, — изведи вуйчо си от фургона и го накарай да застане тук.

Ейбирам излезе от затвора си, целият разтреперан, но все пак с надежда да успее накрая да усмири справедливия гняв на своя роднина. Той се огледа, напразно търсейки поне едно лице, в което да открие проблесък на съчувствие, и за да уталожии опасенията си, събудени в тоя момент с първоначалната си сила, се опита да предизвика скватера на дружески разговор.

— Животните са капнали от умора, братко — каза той. — Доста път изминахме днес, не е ли време да спрем на почивка? Както виждам, още много има да вървиш, докато намериш по-хубаво място за нощуване.

— Добре, че това ти харесва. Защото май ще останеш за дълго тук. Приближете се, синове мои, и слушайте. Ейбирам Уайт — продължи той, като свали шапка и заговори тържествено и твърдо, от което дори тъпото му лице придоби внушителност, — ти уби моя първороден син и според божите и човешките закони трябва да умреш!

При тази страшна и внезапна присъда похитителят трепна, обзет от ужас, като човек, който е попаднал неочаквано в лапите на чудовище и знае, че не може да се отскубне. Макар и изпълван от най-мрачни предчувствия за съдбата си, той не бе имал досега достатъчно смелост да погледне опасността в лицето и с измамното утешение, зад което страхливците обикновено крият от самите себе си своето безизходно положение, вместо да се готви за най-лошото, той все още бе разчитал да се спаси чрез някаква хитрост, на каквато вероломната му душа беше способна.

— Да умра! — повтори той със сподавен глас. — Но нали човек е сигурен за живота си сред своите близки?

— Така мислеше и моят син — отвърна скватерът, като даде знак на колата с жена му и момичетата да продължи, а той с най-хладнокръвен вид провери запалката на карабината си. — Ти уби моя син с пушка; уместно и справедливо е да умреш от същото оръжие.

Ейбирам се огледа като обезумял. Дори се засмя, сякаш искаше да внуши не само на себе си, но и на другите, че думите на зет му са чисто и просто шега, с която той се мъчи да го уплаши. Но страшният му смях не намери отклик у никого. Всички наоколо пазеха тържествено мълчание. Лицата на племенниците му, макар и възбудени, бяха безучастни към него, а лицето на доскорошния му съдружник изразяваше непреклонна решителност. Спокойствието им беше хиляди пъти по-ужасяващо и отчайващо от най-грубото посегателство срещу живота му. Такова посегателство може би щеше да пробуди храбростта му, да го подтикне към съпротива, а равнодушието го караше да се чувства безсилен.

— Братко — промълви той с бърз, неестествен шепот, — правилно ли те чух?

— Моите думи са ясни, Ейбирам Уайт: ти извърши убийство и трябва да умреш!

— Естър! Сестро, сестро, нима ще ме оставиш? О, сестро, чуваш ли моя зов?

— Чувам тоя, който говори от гроба! — долетя хрипкавият глас на Естър от фургона, който тъкмо минаваше край мястото, където стоеше убиецът. — Гласа на моя първороден син, който зове за справедливост! Бог е милостив, той ще се смили над душата ти!

Фургонът продължи бавно нататък, а изоставеният Ейбирам загуби вече и последната надежда. Но и сега той не можеше да събере сили, за да посрещне смело смъртта, и ако краката му не отказваха да го слушат, би се опитал да избяга. После надеждата внезапно се смени с пълно отчаяние, той падна на колене и почна да отправя молби за пощада към близките си и призиви към Бога за милосърдие. Ишмаеловите синове се отвърнаха в ужас от тази противна гледка и дори коравото сърце на скватера трепна пред мъките на тая жалка душа.

— Дано да ти дари Бог това, за което го молиш — рече той, — ала бащата не може да забрави убитото си чедо.

Тогава нещастникът го обсипа с най-унизителни молби за отсрочка. Той молеше за една седмица, за един ден, за един час с настойчивост, съразмерна на цената, която те придобиват, когато в краткото им времетраене трябва да се побере цял един живот. Скватерът беше смутен и най-после отстъпи донякъде пред молбите на престъпника. Той оставаше верен на крайната си цел, но измени начина за постигането ѝ.

— Абнър — каза Ишмаел, — качи се на скалата и огледай на всички страни, да сме сигурни, че наблизо няма никой.

Докато младежът изпълняваше тази заповед, по тръпнещото лице на похитителя премина проблясък на оживяла надежда. Сведенията, които донесе разузнавачът, бяха добри: наоколо не се виждала жива душа освен отдалечаващите се коли. Но тъкмо откъм кервана се зададе вестносец, който очевидно много бързаше. Ишмаел почака — беше една от малките му дъщери, която със страх и любопитство му предаде няколко листа, откъснати от раздърпаната Библия, пазена тъй грижливо от Естър. Скватерът кимна на девойчето да се връща обратно и сложи листата в ръцете на престъпника.

— Естър ти праща това — каза той, — за да си спомниш за Бога в последните си минути.

— Бог да я благослови, Бог да я благослови! Каква добра, отзивчива сестра имам! Но ми трябва време да го прочета. Време, братко, време ми трябва!

— Ще имаш достатъчно време. Ти сам ще си бъдеш палач, тази мръсна работа не е за моите ръце.

Ишмаел пристъпи незабавно към изпълнението на новото си решение. Похитителят, уверен, че ще го оставят да живее може би още много дни, веднага се успокои, макар и да знаеше, че няма да избегне наказанието. Жалък и малодушен, Ейбирам прие тази временна отсрочка като помилване. Дори сам се залови пръв да помага в страшните приготовления и от всички участници в тази зловеща драма само неговият глас звучеше весело и шеговито.

Под един от чепатите клони на върбата стърчеше тънка и плоска скална издатина. Надвиснала на няколко стъпки от земята, тя подходеше чудесно за целта, която сама бе подсказала. На тази малка площадка поставиха престъпника, като му завързаха лактите здраво зад гърба, тъй че да не може да се освободи, и същото въже, увито на

примка около шията, праметнаха през клона. Тоя клон беше разположен така че когато тялото увисне, да не намери опора под нозете си. Страниците от Библията сложиха в ръцете на осъдения, да търси утешение в тях, ако може.

— А сега, Ейбирам Уайт — каза скватерът, когато синовете му, които бяха свършили работата си, слязоха от скалата, — питам те за последен път, и то сериозно — предлагам ти два вида смърт: мога да прекратя мъките ти с тази пушка, а ако не, рано или късно ще свършиш на това въже.

— Остави ме да поживея! О, Ишмаел, не знаеш колко сладък е животът, когато е толкова близко последната минута!

— Добре! — рече скватерът, като махна на помощниците си да последват стадото и колите. — А сега, нещастнико, като утешение в твоя предсмъртен час аз ти прощавам злините, които си ми причинил, и нека Бог те съди.

Ишмаел се обърна и продължи пътя си през равнината с обичайната бавна и тромава походка. Главата му беше клюмнала, но нито веднъж мудната му мисъл не го подтикна да погледне назад. По едно време му се счу, че сподавен глас го вика по име, но и това не го спря.

Като стигна до хълмчето, където бе разговарял неотдавна с Естър, скватерът се озова на границата на кръгозора, който се откриваше от скалата. Тук той се спря и реши да погледне към мястото, което бе напуснал преди малко. Слънцето почти се бе скрило зад хоризонта и последните му лъчи осветяваха голите клони на върбата. Той видя неравните очертания на дървото и на скалата, откроени на огненото небе, и дори различи все още изправената фигура на човека, когото бе оставил на жалката му участ. Преваляйки хълмчето, Ишмаел продължи нататък с такова чувство, като че неочаквано и насилствено го бяха разделили завинаги от доскорошен помощник и приятел.

След една миля скватерът настигна впряговете си. Синовете му бяха намерили подходящо място за нощуване и само чакаха да дойде баща им и да одобри техния избор. С малко думи той изказа съгласието си. След това всичко ставаше в мълчание, по-дълбоко и по-осезаемо от всякога. Естър почти не се чуваше да хока децата и ако ги хокаше, гласът ѝ не беше креслив, а мек, наставнически.

Мъжът и жената не си размениха нито въпроси, нито обяснения. Само когато Естър вече се готвеше да се оттегли за нощуване с децата, скватерът забеляза, че тя погледна крадешком подсипа на пушката му. Ишмаел заповяда на синовете си да лягат, като обяви, че сам ще пази лагера. Когато всичко утихна, той излезе в прерията, сякаш му беше душно между палатките. Нощта бе такава, че още повече засилваше чувството на потиснатост, предизвикано от събитията през деня.

С изгрева на месечината излезе вятър и когато от време на време пометеше с вой равнината, на часовоя му се струваше, че в този вой се преплитат странни, неземни звуци. Поддавайки се на някакъв необясним подтик, Ишмаел огледа наоколо, увери се, че лагерът спи спокойно, и се отправи към хълмчето, за което вече споменахме. Оттук се откриваше широка гледка към изток и запад. Леки къдрави облачета закриваха сегиз-тогиз студената луна, заобиколена с мъгливо сияние, макар че имаше моменти, когато спокойните ѝ лъчи се лееха от чисти сини простори и тогава красотата ѝ като че ли смекчаваше всичко наоколо.

За пръв път през бурния си живот Ишмаел изпита остро чувство на самота. Голата прерия му се видя като безкрайна мрачна пустиня, а полъхът наподобяваше шепот на мъртъвци. По едно време му се стори, че заедно с вятъра край него прелетя пронизителен вик. Той не прозвуча като зов от земята, а проряза страховито въздуха някъде отгоре и там се смеси с дрезгавото пригласяне на вятъра. Скуатерът стисна зъби, а едрата му ръка така здраво сграбчи пушката, сякаш искаше да смачка метала. Затишие, после нов повей и вик на ужас, нададен като че в самите му уши. От устните му неволно се изтръгна отклик — така извикват понякога хората от необикновена възбуда — и като праметна пушка през рамо, тръгна с исполински крачки към скалата.

Рядко се случваше Ишмаеловата кръв да тече с такава бързина, както у другите хора, но сега той усещаше, като че ли тя ще рукне от всички пори на тялото му. Цялата му дремеща енергия се пробуди като звяр от сън. Вървейки, Ишмаел все чуваше тези пронизителни викове и му се струваше, че те ту звънтяха сред облаците, ту прелитаха толкова близо, като че докосваха земята. Най-после се раздаде крясък, който не можеше да бъде плод на въображението и по-ужасен от който човек не би могъл да си представи. Той сякаш изпълни всяка частица

на въздуха, както мълнията залива с ослепителна светлина целия видим хоризонт. Ясно прозвуча божие то име, примесено кощунствено с непристойни думи. Скватерът се спря и за миг запуши ушите си. После, когато ги отпуши, тих и дрезгав глас до него запита приглушено:

— Ишмаел, мъжо мой, нищо ли не чуваш?

— Тихо — прекъсна я скватерът, като сложи тежката си ръка върху рамото на Естър, без ни най-малко да се учуди, че жена му е тук. — Тихо, жено! Ако се боиш от Бога, мълчи!

Настъпи гробно мълчание. Вятърът все така се засилваше и утихваше, но воят му вече не беше примесен с тия страшни викове. Той шумеше властно и тържествено, ала сега това беше тържествеността и величието на природата.

— Хайде да тръгваме — каза Естър. — Всичко утихна.

— Жено, какво търсиш тук? — запита мъжът, кръвта му вече течеше по-спокойно, а мислите му се бяха поуталожили.

— Ишмаел, той уби нашия първороден син, ала не подобава синът на моята майка да се търкаля по земята, като умряло куче.

— Върви след мен! — отвърна скватерът, като отново сграбчи пушката си и закрачи към скалата. До нея беше още далеч, но колкото повече приближаваха лобното място, толкова повече забавяха крачка, обзети от таен трепет. Много минути изминаха, докато стигнаха там, откъдето можеха да различават ясно смътните очертания на предметите.

— Къде си оставил тялото? — прошепна Естър. — Както виждаш, донесла съм кирка и лопата, за да може брат ми да спи в земята!

Месечината изплува иззад куп облаци и сега Естър можеше да проследи накъде сочи пръстът на Ишмаел. Той показваше човешко тяло, поклащано от вятъра под лъсналия крив клон на върбата. Естър сведе глава и закри очи, за да не гледа. А Ишмаел се приближи още повече и дълго съзерцава своето дело със страх, но без угризение на съвестта. Страниците на Библията се бяха разпилели по земята и в агонията си престъпникът дори бе откъртил къс от скалата. Ала сега над всичко лежеше тишината на смъртта. От време на време мрачното и сгърчено лице на жертвата се извърщаше към светлината на луната, после вятърът отново утихваше и тогава смъртоносното въже

пресичаше с черна линия яркия ѝ диск. Скватерът вдигна пушката си, прицели се внимателно и гръмна. Въжето се скъса и безчувственото тяло се строполи тежко на земята.

До тоя момент Естър нито се движеше, нито говореше. Но сега тя тутакси се залови да помага на мъжа си. Гробът бе изкопан бързо. И веднага се запретнаха да положат в него жалкия му обитател. Когато спускаха безжизнения труп в ямата, Естър, която подкрепяше главата, се взря с болка в лицето на мъжа си и каза:

— Ишмаел, мъжо мой, това е ужасно: той е дете на моя баща, а аз не мога да го целуна като мъртвец.

Скватерът сложи широката си длан върху гърдите на умрелия и рече:

— Ейбирам Уайт, всички ние се нуждаем от милосърдие; от все сърце ти прощаваме! И да бъде милостив Бог на небето към твоите грехове!

Жената склони глава и прилепи устни към бледото чело на своя брат в дълга и гореща целувка. После се чу трополене на падащи буци пръст и всички други печални звуци, когато се заравя гроб. Естър продължаваше да стои коленичила, шепнейки молитва, а Ишмаел чакаше гологлав. И всичко свърши.

На другата сутрин можеше да се види как впряговете и стадото на скватера продължаваха пътя си към селищата. Когато приближиха населените места, керванът им се сля с хиляди други. И макар че някои от многобройните потомци на тази странна двойка се отказаха от своя беззаконен и полуварварски живот, никой нищо не чу повече за главата на семейството и неговата жена.

ГЛАВА XXXIII

*Не ще да ви напусна аз.
Ще бъда неотлъчно с вас.*
Шекспир

Вождът на пеоните стигна до селото си, необезпокояван от никого. Той си бе отмъстил бързо и напълно. Из ловните полета, които неизбежно трябваше да пресече, сиуксите не бяха оставили нито един разузнавач, тъй че Мидълтън и приятелите му извършиха този преход спокойно, все едно, че пътуваха някъде през централните щати. Движеха се с чести почивки, съобразявайки се със силите на жените. Изобщо след своето тържество победителите като че ли бяха загубили всякаква следа на жестокост и изглеждаха готови да уважат и най-дребното желание на тия завоеватели, които всеки ден потъпкваха правата им и превръщаха червенокожите от независим и горд народ в бегълци и скитници.

Мястото не ни позволява да описваме подробно триумфалното завръщане на героите. Радостта на племето беше още по-голяма след отчаянието, в което бе изпаднало преди това. Майките възпяваха доблестната смърт на синовете си; жените възхваляваха юначеството на мъжете си, сочейки техните рани; а девойките пееха победни песни в чест на младите храбреци. Скалповете на сразените врагове бяха изложени на показ, както в по-цивилизованите страни излагат знамената, взети като трофеи. Старците разказваха за делата на някогашни герои и изтъкваха, че славата на тази победа засенчва всичко предишно; а Твърдото сърце, от юношески години до тоя ден прочут със своите подвизи, бе многократно провъзгласяван единодушно за най-достоеен вожд и най-голям храбрец, с когото Уаконда е дарявал някога своите най-любими чеда — вълците-пеони.

Мидълтън, макар и да чувстваше, че възврънатото му съкровище е тук в сравнителна безопасност, все пак се зарадва, когато влезе в

селото с дивата свита на вожда и видя сред тълпата своите верни юнаци-артилеристи, които го посрещнаха с гръмко „ура“. Присъствието на този въоръжен отряд, макар и толкова малоброен, премахна и последната сянка на безпокойство в душата му: така той не зависеше от никого, придобиваше достойнство и тежест в очите на новите си приятели и можеше по-лесно да преодолее трудностите на пътуването през обширната област, която все още се простираше между селото на пеоните и най-близкия форт на неговите сънародници. На Инес и Елен бе предоставена специална палатка и дори Пол, като видя, че пред входа ѝ крачи въоръжен часовой в американска униформа, се зарадва, че може да се пошляе спокойно между колибите на червенокожите, в които надничаше безцеремонно, разглеждаше покъщнината и подхвърляше непринудено ту шеги, ту сериозни забележки за това-онова или се мъчеше по своему да втълпи на изумените стопанки, че домът на белите е по-добре подреден.

Такова натрапчиво бъркане в чужди работи никак не беше присъщо на индианците. Деликатността и сдържаността на Твърдото сърце се предадоха и на неговите съплеменници. Те оказаха на чуждоземците всичкото внимание, което можеха да им подсказат техните прости обноски и ограничени потребности, но след това никой не си позволи даже да се приближи до колибите, отредени за гостите. Оставиха ги да си почиват според своите навици и наклонности. Ала песните и веселието на племето продължиха до късна нощ; дълго се чуваше как един или друг воин разказваше от покрива на колибата си за подвизите на своя народ и прославените си победи.

Въпреки безсънната нощ още от изгрев слънце всичко живо излезе навън. Възторгът, който тъй дълго бе озарявал всяко лице, сега се смени с чувство, по-подходящо за случая. Всички знаеха, че бледоликите, завързали дружба с техния вожд, се готвят да напуснат окончателно племето. Докато чакаха пристигането на Мидълтън, войниците му се бяха спазарили с един неуспял търговец да използват лодката му, която стоеше до брега, готова да поеме товара си, и сега не оставаше нищо друго, освен да тръгнат на дълъг път.

Мидълтън чакаше тоя момент не без известна тревога. Възхищението, с което Твърдото сърце гледаше Инес, не беше убягнало от ревнивите му очи, както по-рано не бе пропуснал да забележи похотливите помисли на Матори. Той знаеше колко

майсторски умее индианецът да прикрива намеренията си и смяташе, че ще бъде престъпна небрежност от негова страна да не се подготви за най-лошото. Ето защо даде тайни разпореждания на хората си, които, давайки си вид, че се готвят за военен парад, за да ознаменуват своето заминаване, всъщност вземаха мерки за отбрана.

Обаче младият капитан почувства угризение на съвестта, когато видя, че цялото племе е излязло да изпроводи неговия отряд до брега на реката без оръжие в ръце и с печални лица. Пеоните наобиколиха чуждоземците и техния военачалник като мирни наблюдатели, които следяха с жив интерес това, което ставаше. Когато се разбра, че Твърдото сърце възнамерява да говори, всички замряха, готови да слушат, а траперът пое длъжността на преводач. Тогава младият вожд се обърна към своя народ с обичайния образен език на индианците.

Най-напред спомена за древността и за славата на народа си. Говореше за успехите им на лов и по пътеката на войната, как винаги се славели със своето умение да защитят правата си и да накажат враговете си. След като каза достатъчно, за да изрази почитта си към величието на вълците-пеони и да поласкае самолюбието на слушателите, той внезапно премина на друга тема — за народа, към който принадлежат чуждоземците. Сравни безчетното им множество с ятата прелетни птици през сезона на цъфтежа и по времето на листопада. С деликатност, присъща единствено на воина-индианец, той избегна да споменава пряко за алчността, проявявана от много бледолики в търговски сделки с червенокожите. Но съзнавайки, че недоверието е силно вкоренено у неговото племе, младият вожд се стараше да смекчи справедливото им негодувание с косвени извинения и оправдания. Напомни на слушателите, че и самите вълци-пеони са били принуждавани да прогонват от селищата си много свои недостойни съплеменници. Уаконда понякога отвръща лице от червенокожия. Несъмнено и Великият дух на — бледоликите често гледа навъсено своите чеда. Този, който се остави в ръцете на Твореца на злото, не може да бъде нито храбър, нито добродетелен, какъвто и да е цветът на кожата му. Той подкани младите си хора да погледнат ръцете на Големите ножове. Те не са празни като ръцете на гладни просяци. Но и не са пълни с имане, като у подлите търговци. И те са воини като тях и носят оръжие, с което умело си служат — затова заслужават да бъдат наречени братя.

След това Твърдото сърце заговори за главатаря на чуждоземните. Той е син на техния велик бял баща. Не е дошъл в прериите да прогонва бизоните от пасищата или да отнема дивеча на индианците. Лоши хора отвлекли една от жените му; несъмнено тя е най-послушната, най-кротката, най-красивата от тях. Нека си отворят очите и ще видят, че думите му са самата истина. Сега, когато белият вожд е намерил жена си, той се готви да се върне с мир при своя народ. Ще разкаже на съплеменниците си, че пеоните са справедливи и между двата народа ще се проточи наниз от вампуми^[80]. Нека цялото племе пожелае на чуждоземните да се завърнат благополучно в градовете си. Воините-пеони умеят не само да посрещнат достойно враговете си, но и да разчистват пътеката на приятелите си от трънак.

Сърцето на Мидълтън заби силно, когато младият вожд^[81] спомена за чара на Инес, и погледът му пробяга бързо по малката редица артилериисти, но от този момент нататък индианецът като че ли съвсем забрави за прелестната испанка, сякаш никога в живота си не бе я виждал. Дори и да имаше някакво чувство към нея, той съумя да го прикрие под студената маска на индианското безразличие. Младият пеони стисна ръка на всеки от войниците, като не пропусна и най-незначителния от тях, но хладният му и съсредоточен поглед нито за миг не се обърна към Инес или Елен. Вярно, той се бе погрижил за удобствата им със старателност и прилежност, които поучудиха младите му воители, ала с нищо друго не оскърби мъжкото им достойнство, което не допускаше каквото и да било внимание към слабия пол.

Всички започнаха да се сбогуват тържествено. Всеки пеони се стараеше да не пропусне да окаже внимание на нито един от войниците-чуждоземци и естествено тази церемония отне доста време. Единственото изключение, и то непълно, бе допуснато спрямо доктор Базиус. Наистина мнозина от гладите индианци не бързаха да обсипват с любезности човек с такава съмнителна професия, но достойният естественик все пак намери известна утеха в по-мъдрата учтивост на старците, които смятаха, че макар на война да няма особена полза от „великия магьосник“ на Големите ножове, в мирно време обаче може да върши добра работа.

Когато целият отред на Мидълтън се настани в лодката, траперът вдигна малкия вързоп, който през цялото време на церемонията бе

лежал в краката му, подсвирна на Хектор да дойде при него и последен зае мястото си. Артилеристите извикаха обичайното „ура“, племето отвърна със своя възглас, лодката бе тласната в средата на реката и се понесе леко по течението.

Раздялата бе последвана от продължително и дълбоко, ако не и тъжно мълчание. Пръв го наруши траперът, в чийто мрачен и печален поглед се четеше може би най-силна скръб.

— Те са юначно и честно племе — рече той. — Мога смело да кажа това и според мен ги превъзхожда само оня могъщ някога, но сега пръснат по земята народ — делауерите от планините. Ех, капитане, да беше видял като мен толкова хубаво и лошо от тия червенокожи племена, щеше да знаеш колко струва един храбър и простодушен воин. Зная, срещат се хора, които и мислят, и казват, че индианецът не стои по-горе от зверовете из тия голи равнини. Ала трябва сам да бъдеш честен, за да съдиш за честността на другите. Няма съмнение, да, няма съмнение, червенокожите знаят какви са враговете им и не се престарават да проявяват хъм тях особено доверие или любов.

— Такъв е човекът — отвърна капитанът. — И тези хора навярно не са лишени от нито едно природно качество, присъщо на човешкия род.

— Вярно, вярно. Имат почти всичко, с което може да ги надари природата. Но оня, който е видял само един индианец или само едно племе, познава толкова малко нрава на червенокожия, колкото би познавал цвета на птичите пера, ако е виждал само врана. А сега, приятелю кормчия, насочи лодката към оная пясъчна ивица, тази услуга няма да ти струва много труд.

— Защо? — запита Мидълтън. — Сега ние се движим по средата на реката, където течението е най-бързо, а ако се приближим до брега, ще загубим скорост.

— Няма да се забавим много — възрази старецът и сам се запретна да свърши това, което искаше. Гребците, които бяха забелязали какво влияние имаше траперът върху началника им, не се възпротивиха на желанието му и преди някой да успее да възрази, носът на лодката докосна пясъчната ивица.

— Капитане — продължи траперът, развързвайки внимателно торбичката си, и като че ли дори му правеше удоволствие да пипа бавно, — искам да ти предложи една малка сделка. Може би не много

изгодна, ала все пак това е най-доброто, което може да предложи на раздяла човек, чиято ръка е загубила сръчността си в стрелба, та е станал само жалък трапер.

— На раздяла! — повториха устата на всички, които доскоро бяха делили опасностите с него и бяха се възползвали от добрината му.

— Какви, ги разправяш, стари траперю! Да не искаш да вървиш пеш до селищата, когато имаме лодка, която ще измине тоя път двойно по-бързо, отколкото би го пробягало магарето, което докторът даде на пеоните?

— До селищата ли? Аз, момче, отдавна съм се простил с градовете и селата, където умеят само да рушат и злочинстват. Живея тук, в край без гори, защото така го е създал Господ, и затова съвестта ми е чиста. Но никой няма да ме види да се завра по своя воля там, където ще затъна в порочност.

— Не предполагам, че ще се разделим — отвърна Мидълтън, търсейки утешение в лицата на приятелите си, но те също бяха натъжени. — Напротив, надявах се, дори бях уверен, че ще дойдеш с нас на юг, където, давам ти честната си дума, ще имаш всичко, за да живееш приятно и спокойно.

— Да, момче, да. Ще се постараяш... Но напразни са усилията на човека, когато му се изпречи Дяволът. Ех, да зависеше всичко от любезни предложения и добри желания, отдавна да бях конгресмен или пък губернатор. Твоят дядо също беше готов да направи много за мене, а и в планините Отсего, предполагам, още са живи тия, които с радост биха ми предоставили за жилище цял палат. Ала защо ти са богатства без радост? Сега май имам още малко да живея, та си мисля: не е голям грях, ако човек, който е вършил честни дела толкова зими и лета, желае да прекара на спокойствие малкото часове, които му остават. Ако пък според теб върша грях, като съм стигнал дотук и искам сега да ви напусна, ще ти обясня причината за това, капитане, без да се стеснявам и без да крия нищо. Макар и да съм живял толкова дълго сред пустините, трябва да кажа, че и по кожа, и по чувства съм си останал бял човек. Тъй че щеше да бъде неприлично тия вълци-пеони да видят слабостта, на един стар воин, ако наистина покажех слабост, като се разделя завинаги с тия, които с право обичам, макар и да не съм се привързал към тях дотолкова, та да желая да ги последвам до селищата.

— Слушай, стари, траперю — каза Пол, като се прокашля с все сила, сякаш искаше да даде на гласа си свободен отдушник, — щом като подхвърляш дума за търговска сделка, аз също имам на ум нещо подобно и то е, ни повече, ни по-малко, следното: предлагам ти от своя страна половината от скромното си жилище, дори нека бъде по-голямата половина; освен това — най-сладкия и най-чистия мед, който може да се получи от дива акация; винаги ядене до насита — сегиз-тогиз по къс еленско, а понякога и биволска гърбица, след като вече зная колко ценно е това животно — пък и гозбата ще бъде хубава и вкусна, тъй като ще я сготвя изкусна готвачка като Елен Уейд, която скоро ще се нарича Нели... няма да кажа чия. А колкото до общите грижи, те ще бъдат такива, каквито може да предложи един честен човек на най-добрия си приятел, или, да речем, син на баща. В замяна на това от време на време ти ще ни разказваш за младостта си, при нужда ще ни даваш полезни съвети — по мъничко от всичко, и ще отделяш колкото ти е възможно от свободните си минути, за да ни правиш приятна компания.

— Хубаво говориш... хубаво говориш, момко — отвърна старецът, попипвайки торбичката си. — Предложението ти е чистосърдечно и не мисли, че ще го отхвърля от неблагодарност... само че това е невъзможно; не, никога не може да стане.

— Уважаеми венаторе — обади се доктор Бациус, — всеки има задължения към обществото и към цялото човечество. Време е да се върнеш при сънародниците си, за да им предадеш известна част от твоя запас от познания, които несъмнено си натрупал от опит, след като си живял толкова дълго по диви места, защото тези познания, макар и изопачени от превзети съждения, ще се окажат полезно наследство за ония, с които, както сам казваш, скоро ще трябва да се разделиш завинаги.

— Приятелю — възрази траперът, гледайки доктора непоколебимо в лицето, — както не може да се съди по навиците на лоса за нрава на гърмящата змия, така е трудно и да се прецени доколко полезен е един човек, като се превъзнасят делата на друг. Ти, както всеки, предполагам, си имаш свои способности, на които не желая да преча. Но Господ ме е предопределил да върша работа, а не да приказвам, затуй, мисля, няма да те обидя, ако си запуша ушите за твоята покана.

— Достатъчно — намеси се Мидълтън. — Много съм слушал за този необикновен човек, а и много съм видял сам, затова зная, че никакви обещания няма да променят решението му. Първо нека чуем какво искаш ти, приятелю, а после ще видим какво може да се направи за теб.

— Дребна работа, капитане — отвърна старецът, успял най-после да развърже торбичката си. — Дреболия в сравнение с това, което съм предлагал едно време за размяна, ала най-хубавото, което имам, затова не е за пренебрегване. Ето ви тук четири боброви кожи, с които се сдобих около един месец преди да се срещнем, а тук пък кожа на енот, не особено ценна наистина, но може да послужи за изравняване на сметката.

— И какво мислиш да правиш с тях?

— Предлагам ги за законна размяна. Ония негодници сиуксите — да ми прости Господ, че погрешно ги взех за конзи — откраднаха най-хубавите ми капани и ме принудиха да разчитам единствено на саморъчно направени клопки, а това ми вещае трудна зима, ако доживея дотогава. Ето защо искам да вземете тия кожи и да ги предложите на някои от траперите, които непременно ще срещнете по долното течение на реката, в замяна на няколко капана, които изпатете на мое име в селото на пеоните. Погрижете се само на тях да бъде нарисован моят знак — буквата „Н“, а до нея — ухо на хрътка и спусък на пушка. Тогава нито един индианец няма да оспори правото ми върху тия капани. За всичкия този труд мога да ви предложа благодарността си и почти нищо повече, освен ако моят приятел пчеларят не се съгласи да приеме кожата на енота и да се заеме изцяло с тая работа.

— Ако я приема, Бог да ме...

Ръката на Елен запуши устата на Пол и го накара да преглътне края на фразата си, което той направи с такова вълнение, че едва не се задуши.

— Добре, добре — отвърна кротко старецът. — Само че не виждам нищо обидно в това предложение. Зная, че кожата на енота не струва кой знае колко, ала и работата, в замяна на която я давам, не е толкова тежка.

— Ти не разбра добре нашия приятел — прекъсна го Мидълтън, като забеляза, че пчеларят се озърта на всички страни, но не и

накъдето трябва, и че е абсолютно неспособен да се оправдае сам. — Той съвсем не искаше да каже, че отхвърля поръчението, а само се отказва от всякакво възнаграждение. Но тук са излишни повече приказки. Аз съм задължен да се погрижа да се разплатим както подобава и всички твои нужди да бъдат задоволени.

— Какво? — запита старецът, взирайки се с недоумение в лицето на капитана, сякаш чакаше разяснение.

— Всичко ще бъде както искаш. Сложи кожата си при моя багаж. Смятам, че ще се спазарим.

— Благодаря ти, капитане, благодаря ти. Дядо ти беше щедър и великодушен човек. Всъщност толкова щедър, че справедливият народ — делауерите — го наричаха „Отворената ръка“. Жалко, че сега не съм като едно време, иначе щях да изпратя на жена ти няколко най-пухкави кожи от бялка за палто или пелерина — просто да ти покажа, че умея да се отплащам за любезността. Но не очаквай такова нещо от мен, защото съм много стар и не мога вече да давам такива обещания? Всичко ще бъде както реши Господ. Нищо повече не мога да ти предложа, защото, макар и да съм живял из пущинаците, зная колко взискателен е джентълменът.

— Слушай, стари траперю — извика пчеларят, като плесна с ръка протегнатата отворена длан на стареца тъй силно, че тя изплющя почти като изстрел на пушка, — искам да ти кажа само две неща: първо, че капитанът ти разясни мисълта ми по-добре от самия мен; и, второ, ако ти трябва кожа за собствени нужди или за изпращане на някого, аз имам една, която е на твое разположение: кожата на някой си Пол Ховър!

Старецът му отвърна със здраво ръкостискане и така се заля от особения си беззвучен смях, че зина с цяла уста.

— А можеше ли да стискаш толкова силно, момче, когато тетонските скуоу те бяха наобиколили с ножове в ръка? Ех, млад и силен си ти и ще бъдеш щастлив, ако не се отклониш от правия път. — Загрубялото му лице изведнъж стана строго и замислено. — Ела насам, момко — добави той, дърпайки пчеларя за копчето към брега. И когато се поотдалечиха, заговори му с наставнически и доверителен тон:

— Доста поприказвахме колко приятно и благородно е да се живее в горите и по границите. Не искам да кажа, че всичко, което чу от мен, е лъжа, но различните хора различно схващат нещата. Ти

вземаш добра и хубава девойка и сега, когато подреждаш живота си, трябва да мислиш не само за себе си, но и за нея. Теб не те влече много към селищата, но според простата ми глава момичето, трябва да цъфти под слънцето на изсечена поляна, а не под ветровете на прерията. Затова забрави всичко, което си чул от мен, макар и да е право, и насочи мисълта си към живота във вътрешните области на страната.

Пол можа да отговори само с ръкостискане, от което на повечето хора биха потекли сълзи от очите, но здравата ръка на трапера издържа, а той само се разсмя и закима, сякаш приемаше това ръкостискане като обещание, че пчеларят ще помни съвета му. После старецът обърна гръб на своя грубоват, но добросърдечен другар и като повика Хектор от лодката, засуети се, мъчейки се да каже още нещо.

— Капитане — подзе той най-послед, — зная, че когато бедняк отвори дума за заем, трябва да говори много предпазливо, както е прието в обществото, а когато стар човек отвори дума за живота, говори за това, което може би никога вече няма да види. И все пак искам да те помоля за нещо, не толкова за себе си, колкото за друго същество. Моят Хектор е добър и верен пес и отдавна е надживял годините, които са му отредени като куче; и на него, като на господаря му, вече не му е до лов, а търси почивка. Но и тази твар има чувства като хората. Напоследък той общува със свой роднина и много се привърза към него, затова, трябва да призная, ще ми бъде много мъчно да ги разделя толкова скоро. Кажеш колко искаш за хрътката си и ще се постарая да ти се разплатя за нея напролет, особено ако успея да се сдобия с ония капани; или пък ако ти е жал да се разделиш завинаги с това животинче, ще те помоля да ми го оставиш поне за тая зима. Мисля, няма да сбъркам, ако кажа, че кучето ми няма да доживее до пролетта — добре зная аз тия неща, защото неведнъж през живота ми се е случвало да виждам смъртта на приятел — бил той куче или червенокож, макар че Господ още не е сметнал за нужно да нареди на ангелите си да ме повикат.

— Вземи го, вземи го — извика Мидълтън, — вземи всичко, каквото пожелаеш!

Старецът подсвирна на палето да дойде при него на брега и после пристъпи към последното сбогуване. И двете страни не говориха много. Траперът стисна тържествено ръката на всеки поотделно и промърмори по някоя приятелска и блага дума. Мидълтън бе съвсем

онемял и си даваше вид, че се занимава с багажа. Пол свирукаше с все сила, и дори за Овид раздялата беше тежка и трябваше да прикрива мъката си с привиден философски стоицизъм. Когато обиколи всички поред, старецът сам блъсна лодката във водата и пожела на приятелите си бързо и щастливо плаване. Никой не пророни дума, никой не размаха весло, докато пътешествениците не отминаха една височинка край брега, която скри трапера от очите им. Видяха го за последен път застанал на пясъчната ивица, облегал на пушката си, Хектор лежеше в нозете му, а паленцето, младо и силно, подскачаше весело по пясъка.

---

[80] Огърлицата „вампус“ служи между другото и като оброк за вярност и дружба — Б.пр. ↑

[81] Американците и индианците са възприели употребата на някои думи, които всеки смята, че спадат към езика на другия. Така например „скуоу“ (жена), „папуз“ (дете), „вигвам“ (колиба) и т. н., макар и безспорно да не спадат към никой индиански диалект, се използват често в разговор и от бели, и от червенокожи. Много думи в този своеобразен прериен жаргон имат френски произход, между тях и *partisan* (вожд), *brave* (храбрец) и т. н. — Б. а. ↑

ГЛАВА XXXIV

*...Сякаш чувах
да вика нечий глас...*
Шекспир — „Макбет“

Реките бяха пълноводни и лодката се носеше като птица по стремителното течение. Плаването мина бързо и без премеждия. Благодарение на тия бързотечни реки то отне тройно по-малко време, отколкото би било нужно, ако същият път се изминеше по суша. Преминавайки от поток на поток, които като вените в човешкото тяло са свързани с по-големите жизнени артерии, пътешествениците скоро навлязоха в главната водна артерия на Западните щати и слязоха благополучно пред самата врата на бащиния дом на Инес.

Лесно можем да си представим радостта на дон Аугустин и смущението на достойния отец Игнасио. Първият се разплака и отправи благодарности към небесата; вторият също отправи благодарности, ала не заплака. Добросърдечните провинциалисти бяха тъй честити, че не задаваха никакви щекотливи въпроси във връзка с това щастливо завръщане и скоро се разпространи единодушно мнение, че невестата на Мидълтън е била отвлечена от някакъв злодей и върната на близките си със земни средства. Намериха се, разбира се, и някои скептици, които не вярваха много на това, но те се отдаваха на съмнението си тихомълком, с гордата и самотна утеха, която намира скъперникът, когато съзерцава растящото си, но безполезно имане.

За да намери на почтения свещеник някакво занимание, Мидълтън му възложи да извърши бракосъчетанието на Пол и Елен. Пчеларят се съгласи, тъй като виждаше, че всичките му приятели придават голямо значение на църковния обред, но скоро след това отведе младата си невеста в равнините на Кентъки под предлог, че трябва да спази обичая, като навести безбройните членове на фамилията Ховър. Там той се възползва от случая да узакони брака си

както се полага — чрез един свой познат мирови съдия, защото не вярваше твърде в здравината на брачните вериги, изковани от духовниците, подвластни на римската църква. Елен, която, изглежда, бе разсъдила, че може би ще трябва специални предпазни мерки, за да се държи такъв необуздан съпруг в неотменния брачен ярем, не възрази нищо против тези двойни окови и всички страни бяха доволни.

Положението, което Мидълтън придоби в града с женитбата си за дъщерята на такъв богат земевладелец като дон Аугустин, заедно с личните му качества, привлече вниманието на началството. Скоро започнаха да му поверяват различни отговорни постове, което на свой ред го издигна в очите на обществото и му спечели влияние. Пчеларят беше от първите, които се възползваха от неговото застъпничество. В стадия на развитие, в който се намираха тия области преди двайсет и три години, никак не беше трудно да се намери за Пол занимание според способностите му. Елен ревностно и разумно подкрепяше усилията на Мидълтън и Инес и с течение на времето успяха да променят съществено и благотворно характера на младия ѝ съпруг. Скоро той стана арендатор, после — преуспяващ селски стопанин, а след известно време получи и длъжност в общината. Това неудържимо издигане в обществото, тъй често наблюдавано в нашата република, беше странно съпроводено от съответно духовно облагородяване — Пол се школува, придоби чувство за собствено достойнство. Така напредваше стъпка по стъпка и жена му с дълбока майчинска радост виждаше, че децата ѝ вече не са застрашени да се върнат в онова положение, от което се бяха измъкнали техните родители. Понастоящем Пол е член на един от низшите законодателни органи на щата, в който е живял дълги години и дори се слави с речите си, които нерядко развеселяват такова сериозно общество и при това винаги са основани на широки практически знания, полезни при решаването на местни въпроси — качество, което често липсва на много мъдри, тънко разработени теоретически разсъждения, които могат да се чуят всеки ден на такива събрания от устата на някои разпалени политикани. Обаче всички тези щастливи постижения бяха плод на много усилия и дългогодишен труд. Мидълтън, съответно на разликата в образованието им, бе избран за член на по-висш законодателен орган и той именно е източникът, от който почерпихме по-голямата част от сведенията, необходими за написването на нашата повест. Освен тези

подробности за Пол и за собственото си по-нататъшно щастие той разказа накратко това, което бе станало по време на повторното му пътуване из прериите; и тъй като този разказ представлява подобаващ завършек на описаните дотук събития, сметнахме за уместно да приключим с него нашия труд.

Една година след това — през есента — Мидълтън, който все още се намираше на военна служба, плаваше по Мисури, недалеч от селищата на пеоните. Свободен от непосредствени служебни задължения, той се бе поддал на енергичните увещания на Пол и бе решил да прекосят заедно на кон прерията, за да навестят вожда на племето и да се осведомят за съдбата на своя приятел — трапера. Тъй като поради поста и чина си Мидълтън можеше сега да вземе със себе си охрана, пътуването, макар и съпроводено с трудностите и лишенията, неизбежни в такъв див край, премина без опасностите и тревогите, с които се отличаваше първото им странстване из тия земи. Когато се приближиха достатъчно до целта, Мидълтън изпрати вестносец — индианец от приятелско племе — да съобщи за пристигането на отряда му, след което продължи пътя си, без да бърза, защото обичаят изискваше вестта да стигне преди него. За учудване на пътешествениците не последва отговор. Минаваше час след час и миля след миля, а все нямаше никакви признаци, че могат да очакват почетен или поне най-обикновен приятелски прием. Най-после отрядът, начело на който язدهа Мидълтън и Пол, се спусна от високото плато в плодородната долина, където се намираше селото на пеоните. Слънцето залязваше и разстиляше над тихата и гладка равнина покров от златиста светлина, който ѝ придаваше такива пищни краски и отсенки, каквито човек може да види само в гледки с невъобразима красота и величие. Лятната зеленина още се бе запазила и стада от коне и мулета пасяха мирно по обширното естествено пасище под зоркия поглед на юноши-пеони. Пол-различи между животните характерната фигура на Азинус. Гладък, охранен, преливащ от доволство, той стоеше с клюмнали уши и спуснати клепачи, сякаш потънал в размисъл върху безмерното блаженство на новия си безгрижен живот.

Продължавайки пътя си, отрядът мина близо до един от бдителните юноши, натоварени с отговорната, задача да пазят най-голямото богатство на племето. Като чу конски тропот, младежът

погледна към ездачите, но не прояви нито любопитство, нито тревога, а тутакси пак отпрати поглед натам, накъдето бе гледал преди — в посоката, в която, доколкото беше известно на пътешествениците, се намираше селото.

— Тук има нещо нередно — промърмори Мидълтън... малко докачен от това, което според него беше обидно не само за ранга му, но и за самия него. — Това момче сигурно знае, че идваме, иначе непременно щеше да притича да извести на племето. А едва ни удостоява с поглед. Прегледайте си пушките, момчета, може да се наложи тия червенокожи да опитат нашата сила.

— Тук, капитане, мисля, че грешиш — възрази Пол. — Ако може да се търси честност в прерията, ще я намериш у нашия стар приятел Твърдото сърце. Пък и не бива да се мери индианецът със същия аршин, както белият. Гледай! Не сме съвсем пренебрегнати: ето че най-после идват посрещачи, макар и да не са много и кой знае колко представителни.

Пол беше прав и в едното, и в другото. Иззад една горичка най-сетне се зададоха група конници, които се насочиха през равнината право към тях. Те се движеха бавно и с достойнство. Когато се приближиха, стана ясно, че това е вождът на пеоните, следван от дванайсет млади воители. Те нямаха оръжие, нито пера или други украшения, които индианецът носи не само за да подчертае важността си, но и да покаже уважение към своя гост.

Срещата беше дружелюбна, но малко сдържана и от двете страни. Мидълтън, загрижен както за собственото си достойнство, така и за престижа на своето правителство, се усъмни, че тук има някакво нежелателно влияние на канадски агенти и тъй като искаше да запази авторитета на властта, която представляваше, сметна за свой дълг да прояви високомерие, каквото съвсем не изпитваше. Не беше много лесно да се разберат подбудите на индианците. Спокойни и горди, но не и надменни, те даваха пример на любезност, примесена със сдържаност, която напразно би се опитвал да подражава който и да било дипломат от най-изтънчения кралски двор.

Така двата отряда продължиха пътя си към селото. През това време Мидълтън успя да обмисли всички възможни причини за този странен прием, които му дойдоха на ум. Макар че го придружаваше преводач, индианските воители му изказаха поздравленията си по такъв

начин, че мина и без него. Двайсет пъти капитанът вдигна очи към своя някогашен приятел, мъчейки се да разчете изражението на суровото му лице. Ала всички усилия, всички догадки оставаха безплодни. Погледът на Твърдото сърце беше неподвижен, спокоен и малко загрижен, но толкова непроницаем, че нямаше и сянка от каквото и да било душевно вълнение. Той нито заговори сам, нито показваше склонност да предизвика гостите си към разговор, затова Мидълтън трябваше волю-неволю да бъде търпелив като спътниците си и да чака обяснението да дойде само.

Когато влязоха в селото, видяха че обитателите му са събрани на едно открито място, подредени както винаги според възрастта и званието. Те образуваха кръг, в средата на който стояха десетина от главните вождове. Твърдото сърце се приближи, махна с ръка и когато кръгът се разтвори, мина в средата, следван от спътниците си. Тук те се спешиха и щом конете бяха отведени, чуждоземците се видяха заобиколени от хиляда сериозни, сдържани, но загрижени лица.

Мидълтън се оглеждаше и тревогата му все повече растеше, защото нито вик, нито песен, нито възглас не го посрещна тук, сред народа, с който неотдавна се бе разделил с такова съжаление. Безпокойството му, да не кажем опасенията му, се споделяха от всички негови спътници. Тревогата в погледите им постепенно бе изместена от сурова решителност; всеки опипа мълчаливо пушката си и провери в ред ли е останалото му снаряжение. Обаче домакините не им отвърнаха със същите прояви на враждебност. Твърдото сърце кимна на Мидълтън и Пол да го последват и ги поведе към групата, която заемаше центъра на кръга. И тук именно гостите намериха обяснение на всичко, което им бе вдъхвало съвсем неоснователни опасения.

На грубо кресло, направено нарочно така, че тялото да бъде в изправено, но удобно положение, седеше траперът. Още от пръв поглед някогашните му приятели разбраха, че старецът е призован най-послед да плати последната дан на природата. Очите му бяха изцъклени и безизразни, сякаш не виждаха. Лицето му беше малко по-измършавяло и набраздено от преди, но с това като че ли се ограничаваше цялата промяна във външността. Близкият му край не можеше да се припише на някаква определена болест: това беше постепенно и тихо угасване на физическите сили. Наистина животът все още не го напускаше, но от време на време сякаш беше вече готов да отлети, а после като че ли

пак се връщаше в немощното тяло — не искаше да отстъпи мястото си в това свое вместилище, непокуварено от пороци и неразядено от болести. Човек с малко повече въображение би си представил как душата трепти на кротките устни на стария горски скитник, сякаш не иска да напусне обвивката, която тъй дълго ѝ бе служила за чисто и почтено убежище.

Тялото на стареца беше поставено така, че светлината на залязващото слънце да пада право на величавото му лице. Главата беше гола, дългите кичури редки побелели коси се развяваха леко от вечерния вятър. Пушката лежеше на коленете му, а останалите ловни принадлежности бяха сложени до него така, че да може да ги стигне. В нозете му се беше проснало куче, прилепило глава до земята като заспало. Позата му беше така свободна и естествена, че едва като се възря по-добре, Мидълтън разбра, че не вижда Хектор, а неговия труп, който индианците бяха препарирали тъй грижовно и изкусно, че изглеждаше като жив. Собственото му куче играеше по-настрана с малкия син на Тачичена и Матори. Самата майка стоеше наблизко, държейки на ръце второ дете, което можеше да се похвали с не по-малко славно потекло, защото негов баща беше не друг, а сам Твърдото сърце. Льо Балафре седеше до умиращия трапер и целият му вид говореше, че и неговият край е вече близък. Всички останали в средата на кръга също бяха старци, очевидно дошли по-наблизко, за да гледат как един справедлив и безстрашен воин тръгва на най-далечния си поход.

За целия си живот, преминал в неуморен труд и самолишения, старецът получаваше в награда спокойна и тиха смърт. Може да се каже, че силите не му бяха изневерили до самия край. И когато наистина го напуснаха, това стана бързо и безболезнено. Цяла пролет той бе ходил на лов с племето, ала към края на лятото, краката му изведнъж отказаха да изпълняват определените им функции. Започна да слабее телом и духом. Пеоните разбраха, че скоро ще загубят един мъдър съветник, когото се бяха научили да обичат и да уважават. Но както казахме, нетленната душа не искаше да напуска своето убежище. Светилникът на живота мъждееше, ала не угасваше. Сутринта, в същия ден, когато пристигна Мидълтън, силите на стареца като че ли се възвърнаха. Езикът му отново нареждаше полезни наставления и от време на време очите се спираха на някой от приятелите му, сякаш

изведнъж го познаваше. Но това беше само последно кратко съприкосновение със света на живите, защото околните смятаха, че духом той вече не е между тях.

Когато доведе гостите си при умиращия, Твърдото сърце помълча известно време — не само от приличие, но и от искрена скръб, после се наклони леко напред и запита:

— Чува ли баща ми словата на своя син?

— Говори — отвърна траперът с глас, който излизаше сякаш дълбоко от гърдите му, но в околната тишина звучеше отчетливо, което го правеше страшен. — Аз се готвя да напусна селището на пеоните и скоро ще бъда толкова далеч, че гласът ти няма да стига до мен.

— Нека мъдрият вожд не се безпокои, че тръгва на път — продължи Твърдото сърце, забравил в искрената си скръб, че и други чакат да поговорят с втория му баща. — Сто пеони ще разчистват пътеката му от трънаци.

— Пеони, аз умирам така, както съм живял — като християнин! — заговори отново траперът с такава сила в гласа, че слушателите му се сепнаха, сякаш чува тръба, чиито звуци, изпървом едва доловими в далечината, изведнъж екват свободно из въздуха. — Искам да напусна живота така, както съм го започнал. Човек от моето племе няма нужда нито от кон, нито от оръжие, за да се яви пред Великия дух. Той знае какъв е цветът на кожата ми и ще съди за делата ми според моите дарби.

— Баща ми ще разкаже на моите млади воини колко мингоси е сразил и какви дела на доблест и справедливост е извършил, за да се научат да му подражават.

— Небето на белия човек не обича да слуша самохвален език! — възрази тържествено старецът. — Великият дух е видял всичко, което съм вършил. Очите му са винаги отворени. Той помни всяко добро дело; ако съм съгрешил, няма да забрави да ме накаже, макар че ще бъде милостив в наказанието си. Не, сине мой, бледоликият не може да пее хвалебствия за себе си и да се надява, че Бог ще ги приеме!

Малко разочарован, младият вожд се отдръпна смирено назад, давайки път на новодошлите. Мидълтън улови измършавялата ръка на трапера и като се мъчеше да овладее гласа си, каза кой е.

Старецът слушаше като човек, чиито мисли са заети с нещо съвсем друго, но когато разбра с кого говори, посърналото му лице се

озари от радост.

— Надявам се, че не си забравил тия, на които помогна тъй много! — каза Мидълтън накрая. — Ще ми бъде мъчно, че не съм оставил по-силна следа в паметта ти.

— Рядко съм забравял това, което съм видял — възрази траперът. — Свършват вече дългите ми, тягостни дни, но няма нито един между тях, който да не бих искал да погледна. Аз помня и тебе, и всички твои спътници. И твоя дядо, дето беше преди теб... Радвам се, че се върна в тия степи, защото ми трябва човек, който да говори родния ми език, а не може да се вярва твърде на търговците из тия краища. Ще изпълниш ли молбата на един умиращ старец?

— Кажи само каква е — рече Мидълтън — и ще я изпълня.

— Много далеч е, за да се пращат такива дреболии — продължи старецът, който говореше на пресекулки, тъй като не му стигаха нито сили, нито дъх. — Далечен и тежък е пътят, ала добрината и дружбата не бива да се забравят. В планините Отсега има едно селище...

— Зная това място — прекъсна го Мидълтън, виждайки, че му е все по-трудно да говори. — Кажи само какво трябва да направя.

— Вземи тая пушка... и торбичката за куршуми... и рога за барут... и ги прати на човека, чието име е издълбано върху затвора на пушката... Един търговец изрязва буквите с ножа си... Отдавна се канех да му ги пратя като знак на моята любов!

— Ще ги изпратя. Желаш ли нещо друго?

— Почти нямам какво повече да завещая. Капаните си давам на моя син индианец, защото е добър и удържа честно на думата си. Нека той застане пред мен.

Мидълтън обясни на вожда какво казва траперът и му отстъпи мястото си.

— Пеони — подзе отново старецът, сменяйки както винаги езика, в зависимост от човека, с когото говореше, като често нагаждаше думите си и към изразяваната мисъл, — според обичая на моя народ бащата благославя сина си преди да склопи завинаги очи. Аз ти давам тази благословия, приеми я, защото молитвите на християнина не могат да направят пътеката на един справедлив воин към блажените прерии нито по-дълга, нито по-трънлива. Нека богът на белите следи с благосклонно око твоите дела и никога да не сториш нещо, което би помрачило лицето му. Не зная ще се срещнем ли пак

някага. Има най-различни предания за обиталището на добрите духове. Не подобава на мен, макар и стар и опитен, да противореча на цял един народ. Ти вярваш в блажените прерии, а аз — изповядвам вярата на моите бащи. Ако е вярно и едното, и другото, ние ще се разделим навеки, ако се окаже обаче, че под различни думи се крие един и същ смисъл, ние пак ще стоим един до друг, пеони, пред лицето на вашия Уаконда, който тогава ще бъде не друг, а моят Бог. Много може да се каже в полза на тия две вери, защото всяка като че ли подхожда за своя народ, пък и, не ще съмнение, така е било предопределено. Боя се, че не съм бил напълно такъв, какъвто трябва да бъде белият, защото ми е мъчно да се разделя завинаги с пушката и с насладите на лова. Но аз сам съм си виновен, Бог не може да бъде упрекван за това. Да, Хекторе — продължаваше той, като се понаведе малко напред, мъчейки се да напипа ушите на кучето, — най-послед дойде време да се разделим, песчо, и дълъг ще бъде тоя лов. Ти беше честно, смело и вярно куче. Не бива да убиваш тая хрътка на гроба ми, пеони, защото където падне християнско куче, там остава да си лежи навеки. Ала когато умра, от любов към господаря му бъди добър и към него.

— Словата на баща ми влязоха в моите уши — отвърна младият вожд и с тържествен, почтителен жест изрази съгласието си.

— Чуваш ли, песчо, какво обеща вождът? — запита траперът, опитвайки се да привлече вниманието на бездушното животно, което мислеше за своето куче.

Но като не срещна в отговор никакъв поглед и не чу дружеско скимтене, старецът опипа устата и се помъчи да провере пръсти между студените устни. Тогава истината прониза като мълния мисълта му, макар че още не бе прозрял напълно измамата. Той се отпусна на креслото си и оброни глава, като под тежък и неочакван удар. Докато беше така в мимолетен унес, двама млади индианци побързаха да махнат чучелото със същата деликатност, която ги бе подтикнала към такава благородна измама.

— Кучето е умряло! — промълви траперът, като помълча няколко минути. — И кучето като човека си има определено време. А Хектор живя честно и почтено! Капитане — додаде той, като едва намери сили да махне с ръка на Мидълтън, — радвам се, че дойде, защото, макар че тия индианци са добри и отзивчиви, каквито са по природа, не им

подобава да погребват бял човек. Мислех си и за това куче в нозете ми. Не е хубаво да внушаваш на хората, че християнин ще чака да се срещне с кучето си на оня свят. И все пак няма да бъде голяма беда, ако се зароят останките на такъв верен другар до костите на неговия господар.

— Ще бъде както желаш.

— Радвам се, че си съгласен с мен. Значи, за да не си правиш излишен труд, положи кучето в нозете ми или пък до тялото ми. Ловецът не бива да се срамува да лежи редом с кучето си!

— Обещавам да изпълня волята ти.

Старецът дълго мълча, като че ли се замисли. От време на време вдигаше тъжно очи, сякаш искаше да заговори отново на Мидълтън, но, изглежда, някакво вътрешно чувство го възпираше. Когато забележа колебанието му, капитанът се опита да го насърчи, като запита има ли някакво друго желание.

— Аз си нямам никого на тоя широк свят! — отвърна траперът. — Когато си отида, ще свърши и моят род. Ние никога не сме били големци, ала винаги сме живели честно и сме принасяли полза на хората — мисля, че никой не може да ни отрече това. Баща ми е погребан край морето, а костите на сина му ще побелеят в прериите.

— Кажи ни къде е гробът му и тялото ти ще лежи до праха на твоя баща — прекъсна го Мидълтън.

— Няма нужда, капитане, няма нужда. Остави ме да спя там, където съм живял — далеч от шума на селищата! Пък и не разбирам защо трябва да се крие гробът на един честен човек като индианец в засада. Аз платих на един каменоделец в селищата да издяла камък с надпис и да го сложи до главата на баща ми. Това ми струва дванайсет боброви кожи, ала е майсторски изпипано! Та тоя камък известява на всеки, който дойде на гроба, че под него лежи тялото на еди-кой си християнин; описва как е живял, до каква възраст е стигнал и колко честен е бил. Когато се справихме с французите в тогавашната война, аз отидох дотам да видя добре ли е свършена работата и с радост мога да кажа: каменарят е удържал на думата си.

— Значи, искаш на твоя гроб също да има такъв камък?

— На моя ли? Не, не, аз нямам друг син освен Твърдото сърце, а индианецът не отбира много от нравите и обичаите на белите. Пък и без това съм му вече задължен, тъй като съм направил толкова малко,

откакто живея сред племето му. Пушката наистина би покрила разходите за такава работа... но зная, че тоя момък с удоволствие би я окачил в жилището си, защото много елени и птици е простреляла тая пушка пред собствените му очи. Не, не, пушката трябва да се изпрати на тоя, чието име е издълбано на затвора.

— Но тук има човек, който с радост би изпълнил желанието ти, за да докаже колко те обича. Човек, който ти дължи не само избавлението си от толкова много опасности, но и е получил в наследство от предните си дълг на признателност. И над твоето тяло ще има надгробен камък.

Старецът протегна изсъхналата си ръка и стисна е благодарност десницата на капитана.

— Така си и мислех — че ще пожелаеш сам да сториш това, ала не смеех да те помоля — рече той, — нали не си ми роднина. Не слагай там хвалебствени думи — просто името, възрастта, кога съм умрял, нещичко от Библията и нищо повече. Така името ми няма да остане съвсем забравено на земята, нищо повече не ми трябва.

Мидълтън обеща да направи това и пак последва мълчание, прекъсвано само сегиз-тогиз от несвързаните фрази на умирация. Той, изглежда, бе приключил сметките си с тоя свят и чакаше само последния призив, за да го напусне. Мидълтън и Твърдото сърце, за станали от двете му страни, следяха с печална загриженост как се менеше лицето му. Два часа тези изменения бяха почти неуловими. Повехналите и проядени от годините черти на лицето му изразяваха тих, величествен покой. От време на време траперът заговорваше — ту промълвяше някакво кратко наставление, ту запитваше нещо за тия, чиято участ му беше присърце. И през цялото това тържествено и напрегнато време всеки от племето стоеше неподвижно на мястото си, изключително сдържан и търпелив. Когато старецът говореше, всички наклоняваха глави да го чуят; а когато млъкнеше, като че ли се замисляха над мъдростта и смисъла на думите му.

Пламъкът вече догаряше, гласът на стареца заглъхна и в някои моменти околните се питаха жив ли е още. Мидълтън следеше всяка промяна в изражението на това обрুলено от времето лице с живия интерес на наблюдател, който обича да вниква в човешката природа, и едновременно с любов и уважение и му се струваше, че разчита по суровите черти какво става в душата на стареца. И може би това, което

образованият офицер смяташе за фантазия, беше действителност — защото кой се е върнал от оня незнаен свят, за да ни обясни под каква форма и по какъв начин е бил въведен в неговото страшно царство? Без да твърдим, че сме в състояние да обясним нещо, което ще остане завинаги тайна за живите, ще се ограничим да изложим фактите.

Цял час траперът почти не помръдна. Само от време на време очите му се отваряха и затваряха. Когато се отваряха, погледът му сякаш се устремяваше към облаците, надвиснали над западния хоризонт, които отразяваха ярките краски на американския залез и придаваха отчетливост и прелест на цветното му великолепие. И този час, и спокойната красота на това време на годината, и това, което ставаше — всичко беше съчетано, за да изпълни зрителите с тържествено благоговение. Изведнъж, замислен над необикновеното си положение, Мидълтън усети, че ръката, която държеше, стисна дланта му с невероятна сила и старецът, подкрепян от приятелите си, се изправи на крака. Той огледа за миг заобикалящите го, като че подканяше всички да слушат (все още жив остатък от човешка слабост!), след това, с вдигната по войнишки глава и с достатъчно ясен глас, за да го чуят всички в това множество, насъбрало се около него, произнесе една-единствена дума:

— Тук!

Това съвсем неочаквано движение, величието и смирието, тъй причудливо съчетани върху лицето на трапера, необикновената яснота и сила на гласа за миг смутиха всички наоколо. Когато Мидълтън и Твърдото сърце, всеки неволно протегнал ръка, за да подкрепи стареца, се обърнаха отново към него, видяха, че обектът на вниманието им вече не се нуждае от техните грижи. Те печално положиха тялото в креслото, а Льо Балафре се изправи и извести на племето, че всичко е свършено. Гласът на престарелия индианец звучеше като ехо от оня невидим свят, където току-що бе отлетяла смирената душа на трапера.

— Доблестният, справедлив и мъдър воин вече е тръгнал по пътеката, която ще го отведе в блажените поля на неговия народ! — рече той. — Когато Уаконда го повика, той беше готов и тутакси се отзова. Вървете си, чеда мои, помнете справедливия вожд на бледолините и разчистете от трънаци собствените си пътеки!

Изкопаха гроб под сянката на величествени дъбове. И до ден-днешен пеоните го пазят грижливо и често го показват на пътници и

търговци като място, където почива справедлив бял човек. След време поставиха до главата му надгробен камък с прост надпис, както бе пожелал сам траперът. Мидълтън си позволи само една-единствена волност — добави думите: „Да не дръзне ничия ръка да оскверни праха му“.

Издание:

Джеймз Фенимор Купър. Прерията

Народна култура, София, 1973

Американска. Първо издание

Превел от английски Борис Миндов

Рецензент Жени Божилова

Редактор Красимира Тодорова

Художник Любен Диманов

Художник-редактор Васил Йончев

Техн. редактор Радка Пеловска

Коректори Евгения Кръстановна, Евдокия Попова

Литературна група V. Тематичен номер 3643

Дадена за набор на 29.V.1973 г. Подписана за печат на
20.VII.1973 г. Изляла от печат през август 1973 г.

Формат 84×103/32. Печатни коли 28,5. Издателски коли 21,65

Цена 1,41 лв.

ДП „Стоян Добрев“, Варна

James Fenimore Cooper. The Prairie

Collier Publisher, New York, 1893

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.